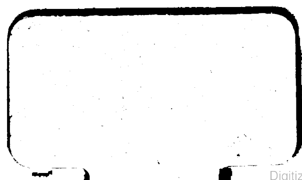

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 08171342 6

Nord og Syd.

Et Maanedskrift.

Redigeret og udgivet af M. Goldschmidt.

Femte Bind.
Første Qvartal 1849.

Kjøbenhavn.
Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

1849.

3

Indhold.

Pag.

Pius den IX.

1847—1848.

Jeg kom fra Civita Vecchia. Efter at have passeret Overitalien i den usædvanlig barske Vinter og udholdt en stærk Storm paa Havet, var jeg endelig i Syden, og i den milde Aften kjørte jeg mod Rom. Mit Reiseselskab vare Italienerne Federigo Pescantini, Antonio Passetti og Beniamin Enea, som alle Tre havde været landsforviste formedelst Deeltagelse i Opstanden 1831 imod Gregor den 16de og nu ved Pius den 9des Naade gjensaae deres Fædreland. Af de tre Navne kjender Læseren i det høieste Pescantini's (Hr. Licenciat Hagen har i sin Skildring af Pius den 9de citeret et af ham udgivet Værk). Der er desværre Formodning om, at han senere er falden i Kampen mod Østerrigerne; thi han tjente som Frivillig i Durandos Corps, som blev sprængt ved Vicenza.

Han var en af dem, jeg har elsket meest af alle Mennesker, og det vil være mig en Art Trøst ved Leilighed at skrive om ham, forsøge at skildre ham og mulig bringe Andre til at elske idetmindste hans Minde. Det er overhovedet en eiendommelig Følelse, som maaskee ikke Alle kunne sætte sig ind i, at leve stille her i det Fjerne og have sine Venner i de Slag, der leveres i Europa; saa mangen Haand, som jeg har trykket med hjertelig Hengivenhed, er nu kold, saa mangt et Huus, hvori jeg har nydt Gjæstfrihed, er skudt ned, og mangen Mand, for hvem jeg troede en glimrende Bane aaben i Fred, har betalt Ideen sin Tribut med sit Liv, — blandt Andre vil jeg ved Siden af Pescantini her nævne den unge schweitzerske Advokat Emil Voigt, som faldt for en Kartætschkugle i Entlibuch — og ene Julius Frøbel, den Deputerede fra Frankfurt, i hvis urolige sorte Øine jeg troede at læse Budskab om en voldsom Død, er som ved et Mirakel sluppen ud af Windischgrätz's Hænder, og gid Fremtiden maa vise, at jeg har læst feil i hans Øine. Dog tilgiv, Læser, denne Digression, jeg vender tilbage til det, jeg vilde fortælle fra Italien.

Vi kom ved Nattens Frembrud til Polo — o, der er ikke Ro for Erindringen, nu farer den hundrede Mile, til Norge; der sidder nu en Præst og en Digter med sin Hustru, og de skue fra deres Fjelde

nysgjerrig-deeltagende ud over Verden, som dengang var saa rolig. Dem traf jeg uforvarende udenfor Osteriet i Polo, og de vare Vidner til den lykkelige Nat. Vi gik ind i det store Gjestgiversted, og i den første Stue sad endeel Mænd om et Bord, og da vi kom, reiste de sig og raabte Evviva Pio Nono! Vi svarede Evviva Pio Nono! og de rakte os Viin. I det næste Værelse samme Raab, samme Scene, det kunde et Dieblik forekomme En, som om hele Befolkningen havde reist sig og i lang Afstand fra Rom holdt Vagt og passede paa, at Ingen nærmede sig Pavens Stad, der ikke elskede Pius den 9de.

Ovenpaa i det store Spiseværelse var allerede Pescantini i livlig Samtale med flere Italienere. Der blev politiseret, Gregor den 16des Testament, et satirisk Digt, blev oplæst, og endelig holdt Pescantini en Tale, en glødende Lovtale over Paven, den ædle Reformator, Folkets milde Fader, og da det forekom ham, at vi Nordboere ikke vare begeistrede nok, lod han lave Punsch.

Vi droge videre fra Polo, og de tre Italienere vare saa lykkelige, at de elskede al Verden, og da jeg var den eneste Fremmede iblandt dem, lode de deres Kjærlighed falde paa mig; de lærte mig Italiensk og Romagnolsk og klappede af Glæde i Hænderne, naar jeg begreb noget Vanskeligt. Da Veien begyndte at

blive bakket, stege vi ud og gik foran Vognen i den milde Sommernat mellem 4de og 5te Januar. Stjernerne blinkede svagt, men paa de fjerne Høie tilvenstre brændte Blus, som Gedehyrderne havde antændt, og man hørte undertiden deres gjennemtrængende Piben. De tre Italienere begyndte at synge en Hymne om Italien, og endelig spreng Enea over Grøften ind paa Marken, skreg, væltede sig paa Jorden og kyssede den. Pescantini, der i høi Grad havde den italienske Hang til Pathos og Deklamation—hvad der er det naturlige Udtryk for disse Menneskers Følelser, men blandt os Nordboere synes affecteert — tog mig i Haanden, pegede paa Enea og sagde i sit fuldttonende Sprog, at saaledes droge nu mange, mange Italienere hjem til Mødre og Søstre, Koner og Børn, de fandt hine i Graven eller spredte mellem Fremmede, deres Huse fattige, deres Børn vare voxede op uden at have Fader; han og hans Ledsagere vare i denne Henseende lykkelige Undtagelser, dem ventede Slægt og Venner i god Behold; men, selv i modsat Tilfælde, vilde det Onde være at tilregne Gregor, Mildheden og Høimodigheden Pius d. 9de. Evviva Pio Nono! raabte han, stampede i Jorden og rev sig i Haaret.

Vognen nærmede sig, og vi stege ind, jeg troer lidt nedstemte efter de stærke Sindsbevægelser. Vi bleve siddende tause, og rimeligviis vare vi faldne i

Søvn, hvis der ikke med Et havde lydt høirøstede Stemmer, og paa samme Tid standsede vor Vogn. Den første Tanke, der foer mig gjennem Hovedet, var naturligviis: Røvere, italienske Røvere, Penge eller Livet, faccia in terra! Men Anledningen til det Hele — hvilken jeg dog først senere erfarede nøiagtig — var Følgende. I Civita Vecchia havde Pescantini tinget med en Vetturin om at kjøre os til Rom; Fordringen forekom ham ublu, men senere havde vi dog formedelst det store Antal af Reisende maattet leie Vogn til samme Priis, imedens den første Vetturin havde faaet andre Passagerer. I Polo havde Vetturinerne talt sammen, og den første Vetturin kunde ikke glemme, at han var bleven forsmaaet; han fandt deri en personlig Fornærmelse. Midt paa Veien sprang han ned og yppede Kiv med vor Vetturin. Pescantini stak Hovedet ud, hørte efter et Øieblik og sprang derpaa ud af Vognen; jeg, som ikke forstod et Ord af det Hele, sprang ud af den anden Vogndør, kom hen til de Høirøstede og befandt mig pludselig mellem Pescantini og Vetturinen, der havde draget sin Kniv og vilde give ham et Stik. Vetturinen stødte mig tilside med sin venstre Arm, men i samme Øieblik kom Passetti, Enea og flere Reisende fra andre Vogne til. Der blev nu en forfærdelig Larm, Alle talte i Munden paa hinanden; Pescan-

tini tog mig tilside og sagde, at han skammede sig over, at en fremmed Skribent skulde see Italiener paa italiensk Jord drage Dolk mod Italiener. Endelig skreg Vetturinen med en Stemme, der naaede over alle de andre: Jeg er en Romagnol! Jeg taaler ingen Fornærmelse! Jeg vil vise Jer, at jeg har en Kniv! — Passetti raabte: Er I en Romagnol? Det er jeg ogsaa! Jeg er fra Lugo! — Nu ilede Pescantini til, Blodet skjød ham til Hjertet, og Veltalenheden kom ham paa Tungen: I er en Romagnol? Og jeg er en Romer! I er ung, men maaskee har Eders Fader eller ældre Broder staaet Side om Side med mig, da vi Romere og Romagnolere reiste os mod Gregor den 16des Tyranni! Og I vil drage Eders Kniv mod mig, som efter 15 lange Aars Forløb i denne Nat atter betræder Romagnen, mod mig, hvem den hellige Fader Pius d. 9de miskundelig har kaldet tilbage? — Vetturinen var overvunden, han kastede sin Kniv langt bort, raabte: Evviva Pio Nono! og sprang op paa sin Buk. De Andre raabte: Evviva Pio Nono! og stege i Vognene.

Det klinger maaskee eventyrligt, men det er dog fortalt med næsten daguerreotypisk Nøiagtighed. Den Nat, og sikkert i hele hiint Tidsrum, var Pave Pius d. 9des Navn det Feltraab, der samlede Italienerne som Venner og Brødre i een Leir, den Opmuntring,

hvormed de styrkede sig til hver Dags Gjerning, ja, jeg troer, det var deres Morgenbøn, jeg troer næsten, de hilsede deres nyfødte Børn med Raabet: Evviva Pio Nono! og sænkede deres Døde i Jorden med en Velsignelse over den hellige Fader. I hine Dage, en af de skjønneste Perioder i Italiens og maaskee i Menneskeslægtens Historie, var Paven i Sandhed Guds Statholder, man efterkom det Bud: Du skal elske Paven over alle Ting og Din Næste som Dig selv.

Vi sad da atter i Vognen, og nu begyndte det alvorlig at vise sig, at Aanden er villig, men Kjødet er skrøbeligt. Efter nogle Forklaringer og Bemærkninger sank vi hen i Taushed, Bjældernes ensformige Klang dyssede os i Søvn, og vi vaagnede først ved Roms Porte; Nattens Indtryk stode i dunkle Omrids for Bevidstheden, og som for aldeles at udslette dem var det Regnveir.

Næste Dag saae jeg ham, Ham selv, Paven, da han var tilstede ved Messen i Quirinalets Capel og alle Cardinalerne, En efter En, gik op til Thronen og bleve stedede til Haandkys, efter i Forveien at være blevne røgede med den hellige Røgelse. Jeg forstod ikke Ceremonien, da en af Kirkens høie Betjente tre Gange svingede Røgelsekarret mod hver Cardinal; men det forekom mig, som om derved de Aander, der vare den hellige Fader fjendske, skulde forjages, omtrent

som den unge Tobias's Engel gjorde ved Asmodæus, og i denne Betydning var Ceremonien som bekjendt ikke overflødig. Dog, jeg forbigaaer de kirkelige Høitider, Festerne, de larmende, jublende Fakkeltog til Pavens Ære, som andetsteds ere omtalte, og gaaer over til en noget sildigere Tid, Girandola-Aftenen.

Der havde været mange Folkefester, Forsamlinger og Optog, og jeg var bleven træt af at være i Menneskemassen. Imellem Menneskenes Mængde træder, om jeg saa tør sige, det Legemlige altfor stærkt frem, og det Individuelle, det Sjælelige, forsvinder; man taber Agtelsen og Kjærligheden til Folket, hvis Aand man elsker, men som her er tilstede i en raa Repræsentation, raa, om end Bevægelserne ere graciøse. Ofte paakom mig en Følelse, der lod mig forstaae, at Asiens Erobrere, der altid saae uhyre Skarer i deres Følge, bleve saa ligegyldige for Menneskeliv. Men maaskee er jeg ikke istand til at forklare mig tydelig, nok sagt, jeg var træt, mismodig og utilbøielig til paany at gaae i Folkestimlen og blev siddende ene i Café Luigi, medens alle mine Bekjendte gik ned til Tibren. En tydsk Kunstner, Höninghaus, kom forbi, saae mig sidde der, og spurgte, hvorfor jeg ikke gik ned til Festen. Jeg sagde ham det; han satte sig hen hos mig, og vi kom i Samtale; han talte om Düsseldorf og Rhinen, hvor han var født, og jeg om

Østersøen, hvor jeg havde hjemme. Der er nu atter et af de Mennesker, til hvem mit Sind sluttede sig, og jeg troer, det er en Mand, der engang vil blive berømt. Hvorfor kan jeg ikke sende ham venligt Budskab til det Fjerne, til Frankrig, Tydskland, Italien eller, Gud veed, hvor han nu er! Mit Fødelands Sprog har en snever Grændse, det slaaer som en fangen Fugl med Vingerne inden sit Afslukke. Endnu engang, Læser, beder jeg om Tilgivelse, fordi jeg skriver saa hensynsløst og maaskee trætter Dig med mine personlige Sympathier; men undertiden blive Erindringerne mig for stærke, og jeg benytter mig af en Tilladelse, der ellers kun skjænkes Digterne, som skrive lyriske Sange.

Da det blev mørkt, sagde Höninghaus: De burde dog i Grunden see Girondolaen; jeg har været her saa længe og seet det saa ofte, men De er her maaskee den eneste Gang i Deres Liv. Har De Lyst, saa ville vi gaae op paa Taget af mit Huus, derfra seer man tydelig St. Angelo; min Værtinde tillader det nok. — Dette Tilbud modtog jeg med Glæde, og vi kom op paa det flade Tag, sex Etager over Jorden. Den gamle Dame tog i Mørket min Haand og sagde: Gaa ikke længer frem, thi saa falder De ned paa Gaden, nu skal jeg bringe Dem Stole. Vi satte os og fortsatte vor Samtale i det dybe Mørke. Lidt efter

aabnedes Lugen, og der kom to Damer med Stole og satte sig bagved os; det var Værtindens Datter og en Veninde. De spurgte, hvem den Fremmede var, som den Logerende havde bragt med, og da de havde hørt mit Navn, vilde de vide, hvad jeg var. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulde svare, og sagde derfor: Ingenting. Det var det farligste Ord, jeg kunde sige; thi et Menneske, der Ingenting er og dog kan reise, maa være en engelsk Lord. Begge Damer trykkede deres Stole nærmere til min, og Mørket samt de romerske Pigers eiendommelige Naivitet gav deres Tale et underligt Sving. — Jeg er atten Aar, sagde den Ene. — Og jeg er nitten Aar, sagde den Anden. — Den Første vedblev: Jeg kunde ikke være utilbøielig til at gifte mig. — For Guds Skyld, hviskede Höninghaus, svar ikke, de tage øieblikkelig Ægteskabsløfte. Situationen var besynderlig: En Afgrund foran sig og to Damer eller unge Piger, der absolut vilde giftes, bagved sig. Jeg syntes dog, at Høfligheden fordrede et Svar, en Bemærkning, da foer pludselig en Raket i Veiret fra St. Angelo, og man kunde et Øieblik see Peterskirken og en uhyre sort Masse ved Tiberen. I samme Øieblik hævede sig tæt ved os det Raab: Evviva Pio Nono! Min Bevidsthed samlede om sig, jeg troede, jeg var nede paa Gaden, og havde Møie med at begribe, at Raabet kom fra et Nabotag. Raabet

svulmede fra Dag til Dag, Roms Befolkning var usynlig samlet oppe i Luften, Evviva Pio Nono! rullede som en Bølge, baaret af Tusinder ud over Verdensstaden, og nu tændtes Fyrværkeriet, det uhyre Ildneg steg mod Himlen, som for at bære Budskab om, at den forventede Frelser rigtig var ankommen til Jorden. — Det var 1847.

Nu, December 1848, er Pius d. 9de en landflygtig Mand. De have dræbt hans Venner og Tjenere, paa Quirinalet, hvor de havde knælet for ham, have de leveret ham et Slag. Han har ladet skyde paa sit Folk, kjæmpet med det og er bleven overvunden; hans Fængsel var allerede beredet ham i Castellet St. Angelo, hvorfra Girondolaen engang havde hævet sig, mere til Ære for ham, end for Gud selv. Da undflyede han, sneg sig bort i Mørke, og i nogle Dage søgte Europa efter Christenhedens Overhoved som efter en bortkommen Ting.

Et fransk Dampskib seilede fra Havn til Havn for at optage ham, en fransk Flaade beredte sig til at tjene ham som Æresvagt paa Middelhavet og føre ham til Frankrig; man sagde allerede, at han var ankommen til Marseille, og naar det blev forsikkret, maatte man vel troe det hartad Utrolige: at Paven vilde forlade Italien for at gaae til „Voltaires Sønner“, til et republikansk Land, hvis Fremtid ikke synes

at byde verdslige eller geistlige Souverainer Ly, hvis Regering og Folk i alle sine Handlinger opponerer mod Katholicisme og Autoritetstro og kun er katholsk, forsaavidt Frankrigs politiske Indflydelse fordrer det, endelig til et Land, hvis Princip netop har forjaget ham.

Det synes, at den romerske Kløgt snarere har havt den franske Diplomati til Bedste, benyttet sig af den franske Gesandt for at komme i Sikkerhed, men til Neapel. Ferdinand d. 2den, „Konge af Begge-Sicilierne og Jerusalem“, er kommen Paven imøde med sønlig Ærefrygt og Hylding, men sikkert smilende i Hjertet ved Tanken om sine tidligere Ord: „Han har drevet mig fremad, jeg vil drive ham fremad.“ Og i Sandhed, Pave Pius d. 9de, „den ædle Reformator“, er bleven drevet langt fremad, saare langt, han er den neapolitanske Konges Allierede!

Hvorfor, hvoraf er al denne Forandring kommen? Det behøver vistnok ikke at fortælles i dette Skrift, der for længe siden har skildret Forholdene*. Pavens Stilling var bleven en Selvmodsigelse: Christendommens Overhoved, Petri Efterfølger, som havde Nøglerne til Himlens Porte, som løste fra Synd og gjorde salig, han, den Ufeilbare, skulde være constitu-

*) See 1ste B. Pg. 364, 2det B. Pg. 9, og flg., 3die B. Pg. 212.

tionel Fyrste, Monark med „demokratisk Grundlag“! Han, som var den universelle (katholske) Religions Ypperstepræst, som i Rom samlede Børn af alle Jordens Folkeslag for at sende dem ud som Missionairer at prædike Fred og Forbund over al Verden, skulde føre sit Folk til en Nationalitetskamp mod den katholske Keiser af Østerrig!

De Spørgsmaal, som den vaagnende Bevidsthed eller Verdensideen har stillet Italien og særlig Romerfolket, foreligge i følgende Orden: Skal der føres en Udryddelseskrig med Østerrigerne? Skal det hele befriede Italien danne en Forbundsstat? Skal der da være Fyrster? Skal Paven være i Besiddelse af en stor verdslig Domaine for at kunne føre den Hofstat og Pragt, der menes at tilkomme Christenhedens Overhoved? Behøver man en Pave, behøver man at troe paa ham, er han virkelig Guds Statholder?

Revolutionen, der bringer omvendt Orden i saa mange Ting, har besvaret det sidste Spørgsmaal først, nemlig ved Pavens Forjagelse eller Flugt, og det vil vel snart vise sig, om Sagen ikke bliver hjemsendt til ny og bedre Behandling ɔ: at der skeer en Reaction, det være sig ved østerrigske eller neapolitanske Bajonnetter og deraf følgende europæiske Forviklinger eller ved Omslag i Romernes Stemning. Saa hurtig som Velsignelserne over den hellige Fader ere blevne til

Forbandelser, saa hurtig kunne disse igjen blive til Velsignelser.

Ved et besynderligt Sammentræf skete det, at samme Dag som den franske Præsident — noget for hastig — meldte Nationalforsamlingen, at Paven vilde komme, besteg for første Gang siden Historiens Begyndelse en Neger den franske Talerstol og bragte sine „Colleger“ sin og sine Brødres Tak for Friheden. I Sandhed, man mærker, at der er Revolution i Verden! Det er Tid at synge den italienske Sang:

Evviva la libertà,
E chi goder la sa,
E chi non la sa goder,
Giorno e notte sospir!

(Leve Friheden og hvo der forstaaer at bruge den, og hvo der ikke forstaaer at bruge den, han sukke ved Dag og ved Nat!).

Præsidentvalget i Frankrig.

Skrevet den 10de December.

Naar man kunde flyve bort et Øieblik fra Danmark — man forsømmer dog ikke synderligt — flyve op over Frankrig og fra Skyerne oversee det hele Land idag, i dette Øieblik! Og dog — nei! ikke fra Skyerne, man maatte være imellem dem, være fransk Borger et Øieblik, selv afgive sin Stemme. Hvad det dog er for et Folk! Der gaaer nu en Mand op og vil afgive sin Stemmeseddel, og Kong Fredrik Wilhelm af Preussen, den nye Keiser af Østerrig, ja, selv Keiser Nicolaus, see fra deres Throner med stor Spænding efter det Navn, der staaer paa Sedlen, thi deres Vel og Vee kan afhænge deraf — ja maaskee en simpel Bonde i dette Øieblik lægger Kong Fredrik Wilhelms Hoved i Urnen!

Og Bonden afgiver maaskee sin Stemme, fordi han venter, at hans Candidat vil eftergive ham 45-Centime-Afgiften! I Sandhed, dersom der ikke er en Gud i Himlen idag, saa er han der aldrig.

For 44 Aar siden var der en lignende Afstemningsdag, skjøndt uden Uvished, Ængstelser, Lidenskaber og Kamp. Een Mand var Candidat, og tre Millioner fem hundrede og to og halvfjerdsindstyve tusinde fem hundrede og ni og tyve franske Borgere — omtrent alle Stemmeberettigede — stemte paa ham og kaarede ham til Frankrigs Keiser, Napoleon den Første. Idag gaae Folk til Valgurnen, som have været med at stemme paa Keiser Napoleon. De gaae op som Skygger fra en vidunderlig Tid og fordybede i Erindringen, glemmende de mellemliggende Aar, stemme de paa en Skygge af den vidunderlige Mand og troe, at Slaget ved Austerlitz strax skal blive gjentaget og Slaget ved Waterloo gaae om igjen. De holde Kirkegang denne Søndag, Paradedragt, den gamle Gardes Uniform; de levere en Bataille, men vide ikke af, at deres Seir alt er vunden; disse Mænd, som i mange Aar have maattet liste sig til, den 5te Mai at nedlægge Evighedskrandse paa Foden af Vendomesøilen, stemme nu høit i Frankrigs og Europas Paahør paa deres døde Keiser — hvad kunne de forlange Mere?

Og med dem stemme Tusinder af de Yngre, den eventyrlige, krigerske og begeistrede franske Ungdom, de, der saa længe have hørt om Keisertiden, at de selv troe at have oplevet den og paany ville begynde Triumphtogene gjennem Europa. De stemme for Keiserens Neveu, i god Tro paa Arveligheden, paa Blodets Mystik, paa en enkelt Families Geni-Monopol. Tusinder af Arbeidere gaae med dem, stolende paa Keiserens lovgivende Genius, forventende det sociale Problems Løsning, og endelig forøges Skaren af dem, der mere materielt troe paa Arveligheden, nemlig paa de store Rigdomme, Keiseren skal have efterladt, og som Følge deraf haabe, at Ludvig Napoleon Bonaparte vil betale deres Skatter i endeel Aar.

Skade, at disse ærlige Enthusiaster eller naive Egoister ere i slet Selskab, forenede med Orleanister, Legitimister og Andre, der ville omstyrte Republiken og troe Ludvig Napoleons Præsidentskab gunstigt hertil, eller Ærgjerrige og Herskesyge, der vente at faae Magten under den svage og uduelige Præsident.

Er Ludvig Napoleon uduelig? Det er et Spørgsmaal, som ikke er let at besvare uden at kjende Manden personlig. Man siger nok, at han ikke har gjort sig berømt eller nyttig; men, hvis Keiseren i Aaret 1793 var fremstaaet som Candidat, vilde man have

sagt det Samme om ham. Han er ikke Taler, det var Keiseren heller ikke, uden hvor han fremtraadte i sin hele Myndighed, blandt Mænd, paa hvis Begeistring eller Lydighed han troede at kunne stole. Den 18de Brumaire, da han talte til den lovgivende Forsamling, før han lod sine Grenaderer adsplitte den, vare hans Ord nok saa forvirrede som hans Hr. Nevøus senere Taler. Ludvig Napoleon skal være en dygtig Artilleri-Officier og skrev under sit Ophold i Thurgau en Haandbog i denne Vaabenart, som endog National roste saa meget, at Rosen nu generer Bladet. Han skal ogsaa have skrevet meget Forstandigt om Industrien, Proletariatet o. desl.; ogsaa i denne Henseende ligner han sin Onkel, der i sin Ungdom skrev meget begeistret om Maaden, hvorpaa man kunde gjøre Menneskene lykkelige, men som Keiser brændte Manuskriptet. Ludvig Napoleon gjorde de bekjendte Attentater i Strasborg og Boulogne, og naar man vil dømme ham mildt, kan man sige, at ogsaa Keiseren i sin Ungdom led af en vild Ærgjerrighed og engang vilde gaae til Tyrkiet for der at skaffe sig et Navn; men hiin vilde Ærgjerrighed havde hos den vordende Imperator sin Oprindelse af overstrømmende Daadskraft, af Geniets Utaalmodighed; han stolede paa sig selv, han paakaldte intet Navn, og man veed ikke, om Nevøen, der allerede er en Mand i de Fyrretyve, har

en saadan Anledning til sine ærgjerrige Forsøg, den eneste Aarsag, som kan undskylde Virkningen. Hans hele Virksomhed under Sammensværgelserne og Opstandsforsøgene synes ogsaa mere at vidne om en personlig, egoistisk Higen end om et demokratisk, folkekjærligt Sind; et af hans Breve giver Anviisning paa at „benytte Pøbelen“ i Paris's Faubourgs; han maa have mere end sin Onkels Geni for at kunne forsvare disse Ord. Han skal ved hine Leiligheder hverken have viist Værdighed eller Mod — sige hans Fjender — og om hans Venner, som paastaae det Modsatte og rose hans personlige Egenskaber, veed man ikke, enten de see paa ham med ublidet Blik eller gjennem Erindringen om Keiseren. Efter Februarrevolutionen maatte den republikanske Regering, saa nødig den end vilde, hæve Loven om hans og Families Landflygtighed, da sex Departementer valgte ham til Folkerepræsentant.

Dersom vi idag vare blandt de franske Vælgere, vilde vi stemme paa Cavaignac, og det af samme Grund, hvorfor vi her hjemme den 22de Marts udtalte os for det Naturlige i, at Monrad, Tscherning, Lehmann o. s. v. bleve Ministre. Vi vilde stemme paa Cavaignac, ikke af Sympathi for ham og hans nærmeste Tilhængere, men fordi der er Perioder i et Folks Liv, da Fremtiden staaer saa uvis og fare-

truende, at man i Mangel af Andet lader sig lede af Øieblikkets bydende Nødvendighed. Naar man ikke er overbeviist om Ludvig Napoleons Genialitet, saa vil man gjøre alt Muligt for at undgaae, at denne bliver valgt, og at Cavaignac, med sin Minoritet, i Spidsen af Armeen* og Embedsmændene, siger til Keiserens Neveu: Der staaer Præsidentstolen, vær saa god at stige op, om Du kan. En lille Emeute vilde være nok til at give Cavaignac Skinnet af Ret og gjøre den almindelige Stemmeret til en Farce. Men det forstaaer sig: for de fleste Franskmænd vil denne Grund ikke have Vægt, de ere beredte paa at kjæmpe, og mange af dem, som stemme for Ludvig Napoleon, ønske jo blot, at Signalet maa blive givet til Borgerkrig; de have jo allerede en Hærfører, Marschal Bugeaud.

Der er en anden Grund: Cavaignac er den eneste mulige Candidat, som Republikanerne have opstillet. Lamartine synes kun at have ringe Udsigter, da han har erklæret at ville modtage Valget, men ikke at ville beile til Stemmerne, og han understøttes kun energisk af eet Blad, Courier français. Ledru-Rollin, de moderne Jacobineres Mænd, faaer næsten ingen Stemmer udenfor Paris; de fleste af hans Parti vilde

* Dette Ene antyder noksom, at skal Frankrig vedblive at være Republik, maa den staaende Hær afskaffes.

hellere stemme paa Raspail, der er endnu mere umulig, eftersom han sidder arresteret (15de Mai) og ikke engang har faaet Adgang til Nationalforsamlingen, uagtet han blev valgt til Folkerepræsentant. Man tør i det Væsenlige sige, at de, som vælge Ludvig Napoleon, ere imod Republiken, de, som vælge Cavaignac, for Republiken, med alt Forbehold af de egennyttige Hensigter, der skjules under dette Principspørgsmaal. Dersom man nu er Republikaner ɔ: troer, at Frankrig kun gjennem den republikanske Statsform kan udføre sin sociale Reform, saa stemmer man for Cavaignac, og man tilgiver ham, at han har stillet sig som Candidat, uagtet Constitutionen maaskee gjør hans Ret dertil tvivlsom. Dennes § 45 bestemmer nemlig, at Præsidenten vælges paa 4 Aar og derpaa ikke tør gjenvælges før efter 4 Aars Forløb. Cavaignac har kun været provisorisk Præsident i 5 Maaneder; men Constitutionens Tanke er aabenbart ikke tilfredsstillet herved, eftersom den vilde undgaae, at nogen Mand skulde kunne benytte sig af sin Stilling, som Indehaver af den øverste Magt, til at skaffe sig Stemmer. Dog, i vor Tid maa man være fornøiet, naar kun Lovens Bogstav bliver holdt. Nogle ville maaskee mene, at Cavaignac ved en saadan, næsten altfor stor Samvittighedsfuldhed, forsyndede sig imod Republiken og overlod den til dens Fjender; men maaskee var da Lamartine bleven

valgt, og han er da ligesaa god Republikaner som Cavaignac.

Hvad C.s Fortid angaaer, da er han en Søn af Conventsmedlemmet Jean Baptiste Cavaignac, der i sin Tid udførte Conventets Rædselssystem i flere Byer og sendte sine politiske Modstandere til Guillotinen. Cavaignac har været saa ufornuftig at rose sig af sin Herkomst og altsaa henskudt sig under samme Arvelighedsprincip som Ludvig Napoleon; hans Modstandere have derimod betragtet ham som plettet ved Faderens „Forbrydelser“ — som om hiin Periodes Mænd kunde maales med Nutidens Maalestok! Conventsmedlemmet Cavaignac drog senere med Murat til Neapel, blev Hofmand, og hans to Sønner, Godefroy og Louis Eugène, bleve Kongens Pager. Det var ligeledes Tiden; Enhver, der vil dømme, maa læse godt Historie. Efter Julirevolutionen erhvervede især Godefroy sig et stort Navn blandt Republikanerne ved sin Begeistring og Opoffrelse for de republikanske Ideer; han var Præsident for det berømte hemmelige Selskab des droits de l'homme. Eugène Cavaignac, den nuværende provisoriske Præsident, har ogsaa rost sig af sin afdøde Broder og paakaldt hans Minde for at blive Præsident; han er altsaa næsten i samme Tilfælde som Ludvig Napoleon; den Ene henskyder sig under sin Faders Broder, den Anden under sin

Broders Fader. De ere ogsaa begge Artilleri-Officierer*; men Cavaignac, der har været i activ Tjeneste, har havt Leilighed til at avancere og udmærke sig, navnlig i Algier. Den Biographi, han selv eller hans Parti har ladet uddele, fortæller, at han aldrig lagde Skjul paa sine republikanske Sympathier, og at han engang, da hans Oberst spurgte ham, om han i paakommende Tilfælde vilde marschere mod Republikanerne, svarede Nei. Dersom en af Cavaignacs Officerer nu paa given Foranledning svarede ham, at han ikke vilde marschere mod Bonapartisterne, saa er der al Grund til at troe, at Cavaignac idetmindste gav ham Afsked. Om Cavaignacs Evner og Dygtighed har endog National for nylig indrømmet, at de ikke ere eminente; men, tilføiede nævnte Blad, en saadan overordenlig begavet Personlighed vilde mulig ikke engang være Republiken tjenlig. Dette er ret characteristisk; Partierne hæve ikke let nogen Mand, hvis Evner indgyde Middelmaadigheden Frygt eller Misundelse. Skulde vi tiltage os at fælde en Dom over Cavaignacs Characteer efter den Maade, hvorpaa han fremtræder officielt, vilde vi see bort fra alle Beskyldninger, der ikke ere beviste, fra alle de Anklager, som andre Generaler af Jalousi eller med god

* Ludvig Napoleon blev Capitain i Thurgaus Milits.

Grund — det kunne vi ikke afgjøre — hæve imod ham, fra alle de større eller mindre Misligheder, hvori formodenlig hans Parti og Tilhængere have mere Skyld end han, saa vilde vi sige, at han synes os at være en Mand af Ære, en fransk Soldat, men noget paavirket af det afrikanske Felttog, af det, som Deville kalder les aménités du sabre, Sabelherredømmets Yndighed. Der er i hans Taler Noget, som vidner om den Tvang, han maa paalægge sit Gemyt; medens han udtaler de lange, forsigtige Perioder, synes man at kunne høre korte Aandedræt. Er han virkelig ikke nogen overordenlig begavet Personlighed, saa følger let deraf, at han som politisk Person er svag og uselvstændig ɔ: nødt til at støtte sig paa et Parti.

Efter Februarrevolutionen satte Armand Marrast og Nationals øvrige Tilhængere i den provisoriske Regering igjennem, at Cavaignac blev udnævnt til Generalgouverneur over Algerien, med Forbigaaelse af mange Generaler, der troede sig mere berettigede til en saadan Tillidspost; under den executive Commission blev han Krigsminister, og, da Junikampen udbrød, den franske Regerings Chef med næsten dictatorisk Magt.

Valgkampen for og imod de to Candidater er i Pressen bleven ført med en næsten utrolig Voldsomhed, med en mageløs Dygtighed og med alle mulige

Vaaben, ærlige og uærlige, n'importe, blot de i Øieblikket kunde gjøre Virkning. Hovedorganerne ere Presse og National, til sidstnævnte har Siècle sluttet sig, hvorimod Constitutionel, Thiers's Blad, efter lang diplomatisk Nølen og efter en frugtesløs Samtale, som Cavaignac havde havt med dens Directeur, Hr. Veron, gik over til Ludvig Napoleon. L'Univers, den katholske Geistligheds Organ, har benyttet Leiligheden til at erholde Løfter af begge Partier. I Departementerne kjæmpe Journalerne Mand mod Mand, eller, som Sømændene sige, i Pistolskuds Distance; der er Kampen om mulig endnu heftigere og i alt Fald smaaligere end i Paris. Presse havde paa det ivrigste kjæmpet for, at der slet ingen Præsident skulde vælges for en bestemt Tid, men at Nationalforsamlingen valgte en Ministerpræsident, der dannede sit Ministerium og traadte af, naar han kom i Minoriteten. Den Dag, da dette Forslag faldt igjennem, reiste den Ludvig Napoleons Banner og blev Sjælen i Kampen, ja, skabte den. Den har tidligere, efter Boulogne-Affairen, erklæret, at Ludvig Napoleon var en Mand, „for hvem Ingen i Frankrig kunde have mindste Agtelse"; men det generer den ikke, og forresten fører den Kampen mere imod Cavaignac end for Ludvig Napoleon, Keiserens Neveu er for den kun det eneste mulige Middel til at styrte „National"

Dynasti" og „Hs. Majestæt Armand Marrast." Det gamle Fjendskab mellem Girardin og Nationals Parti fra Armand Carrels Tid og den uforsvarlige Voldsomhed, hvormed Cavaignac lod Girardin arrestere den 24de Juni og i henved to Maaneder standsede hans Blad, er vel ikke noget ringe Moment i Striden; men man kan ikke see det, naar vi læse et Nummer af Presse, forekommer det os, at Cavaignac umulig kan blive valgt, at Frankrig vil gaae under derved inden 24 Timer, og naar vi derefter læse National, synes det os, at Ludvig Napoleons Valg vilde være oprørende mod guddommelige og menneskelige Love. Citater af græske og romerske Forfattere, af Molière, Couplets af Vaudeviller, regne ned og fængsle Læseren, saa at han ikke kan høre op midt i en Artikel, men maa læse den ud og blive overbeviist.

Presse viser, at Frankrigs udenrigske Politik under Cavaignac er nølende, vaklende og uden Værdighed, at man ikke har holdt sine Løfter til Italien, at man i Indlandet ikke har viist Høimodighed (navnlig mod Juni-Insurgenterne) og ikke forstaaet at gribe noget virksomt Middel til Handelens og Industriens Opkomst, imod den overordenlige Nød og Elendighed. Men Hovedpunktet i dens Polemik er Cavaignacs Forhold under Junikampen; den beskylder ham for Et af To: Uduelighed eller Forræderi, Forræderi mod Borgerne,

mod Nationalgarden, som han en Tid lod kjæmpe ene, da han, trods Visheden om Kampens Udbrud, ikke havde samlet Tropperne i Paris — Alt, for at blive uundværlig og blive Dictator.

Vi have tidligere i en Skildring af Junikampen (3die B. 2det H. Pag. 185) udtalt en Anskuelse herom, som vi øste af de officielle Taler og Beretninger, og den gik ud paa, at et stærkt Parti i Nationalforsamlingen forud vidste, at Kampen maatte bryde løs, og ønskede den, for at faae Bugt med de socialistiske Arbeidere og Cavaignac sat i Spidsen af Regeringen og ved Hjælp af ham herske selv. Denne Mening er ikke bleven gjendreven, snarere bestyrket ved de senere Debatter; men intetsteds er der Spor af, at Cavaignac skal have handlet forrædersk mod Folket; han lod sig benytte, man tilbød ham Præsidentskabet, og han tog derimod, uagtet han kort i Forveien havde lovet den executive Commission, ikke at forlade den. Og Commissionen (Lamartine, Ledru-Rollin, Garnier Pagès o. s. v.) faldt, fordi alle Mennesker saae, at Tropperne ikke agerede, og Cavaignac, den ansvarlige Krigsminister, ikke traadte frem og dækkede Commissionen. Senere har han viist, hvorfor Tropperne ikke strax agerede, men ikke, hvorfor han taug og udsatte Lamartine og Ledru-Rollin for Mistanke om Forræderi. De, som ønske at see klart i denne

Sag, maae læse alle Talerne i Nationalforsamlingen den 24de November. Man behøver ikke at troe, at Cavaignac egenlig gik underfundig tilværks; han var kjed af den executive Commission, de mange Hoveder og de mange Sind, han indsaae, at een Mand maatte befale, naar man skulde seire, og han kan ligesaa godt midt under Oprøret paa sin afrikanske Maneer have sagt: „Jeg giver den executive Commission Døden og Djævlen!" som: Jeg vil ikke forsvare Commissionen, thi saa bliver jeg Præsident. Hans Parti virkede for ham, og naar man skulde bedømme, om han da virkelig fortjener Navn af „en Mand af Ære", saa maatte man have Evne til at gaae ind i hans hemmeligste Tanker og efterspore, om Samvittigheden lod, som om den ikke vidste det.

Under Valgkampen har det naturligviis været af Vigtighed at vende alle Angrebene mod Cavaignac og stille alle Indicier saaledes sammen, at de compromitterede ham; men hvad der herved er besynderligt og næsten uforklarligt — uden af Lidenskaben, der voxer Mændene over Hovedet — er, at endeel Medlemmer af den executive Commission med Garnier Pagès i Spidsen, kunde slutte sig til Anklagerne imod Cavaignac alene og modtage den Kamp, han tilbød dem, Kamp for en Forsamling, af hvilken Majoriteten i alt Fald var hans Medskyldige, og som vilde fri-

kjende ham, naar han blot nogenlunde forsvarede sig. Det skete, og Forsamlingen erklærede den 24de November paany, at General Cavaignac havde gjort sig fortjent af Fædrelandet. Under denne Debat var det, at Cavaignac yttrede de frygtelige Ord: „En af de medvirkende Aarsager til de forrige Dynastiers Fald var, at de ansaae Oprør i Paris for en Politisag; men det er et Feltslag."

Mindst hæderlig for begge Parter er maaskee den Kappestrid, der føres udenfor Nationalforsamlingen og udenfor Journalistiken. Man anvender Penge, som Presse siger, at Cavaignac tager af de offenlige Midler, og som National siger, at Ludvig Napoleon tildeels faaer fra Miss Burdett-Couts, en af de rigeste engelske Damer, der skal ville giftes med ham for at blive Keiserinde. En af Cavaignacs Secretairer har med de meest overdrevne Lovtaler skrevet hans Biographi, som er bleven omdeelt i Millioner Exemplarer. Presse siger, at Soldaterne i Casernerne blive tilsagte til at høre den oplæse. Derimod er det en Kjendsgjerning, at Colporteurer og andre Personer, der have udbredt Ludvig Napoleons Manifester, ere blevne arresterede og paa anden Maade fortrædigede. Af denne Grund kan Ludvig Napoleons Parti heller ikke hamle op med Cavaignacs i Uddeling af Carricaturer og Viser og i Opslag af Plakater, hvis Plumphed under-

tiden gaaer over al Beskrivelse. Ligeledes har Cavaignacs Parti en stor Overmagt ved at være i Besiddelse af det offenlige Postvæsen, Telegrapherne og ved at have utrættelige Agenter over hele Landet i Embedsmændene o. s. v. Geistligheden synes i det Hele taget at holde sig temmelig neutral eller ogsaa virke uden Larm, dog have et Par Biskopper i Hyrdebreve erklæret sig for Cavaignac og et Par Andre opponeret; var det som i gamle Dage, saa satte de hinanden i Ban. Kort, man seer, at hele Folket i Grunden lider under et Tryk, at de to kjæmpende Partier gjøre enhver uafhængig tredie Anskuelse umulig, og det er noksom betegnende, at af de 9 Millioner Stemmeberettigede venter man kun, at de 4 Millioner ville stemme.

To af Valgintriguerne ville vi endnu anføre, fordi de forekomme os eiendommelige. Nogle Steder paa Landet opslog man en Plakat, der indeholdt Ludvig Philips Testament. Deri gjorde den gamle Diplomat offenlig Bod, tilstod sine Synder: at han havde bragt utallige Ulykker over Frankrig samt bedraget Statens Finanser. Men nu vilde han give Alt tilbage og raadede endnu blot til at vælge Cavaignac til Præsident.

Det andet Tilfælde har en Mand offenliggjort og angivet sit Navn, Bopæl og Huusnumer for i fornødent Fald personlig at bekræfte det. Han traf paa Carrousel Pladsen i Paris en Gjøgler, der bl. A. og

saa spaaede Folk. Der behøves til Sligt speciel Tilladelse af Politiet. Meddeleren lod sig spaae, og Troldmanden sagde ham da, at de frygteligste Ulykker vilde ramme Frankrig, hvis han ikke stemte for Cavaignac. Propheten kan have Ret; men det er uheldigt, at hans Inspiration kommer fra Politiet.

Men medens vi fortælle Alt dette, er Valghandlingen skreden frem og formodenlig bragt til Ende. Hvo har seiret? Ingen gjør vel dette Spørgsmaal med mere Utaalmodighed end de to Herrer, hvem det gjælder! Endnu i otte Dage maae de gaae i Uvished, ved hver telegraphisk Depesche stiger eller synker Vægtskaalen, farer Blodet til Hjertet, hvilke otte Dage! De franske Blade, som ere hidkomne idag (af 6te Decbr), bringe et Budskab, der ikke varsler godt for Cavaignac: Paven er ikke kommen til Frankrig. Pavens Ankomst, det vilde have været den bedste Plakat, den bedste Brochure til Gunst for Cavaignac. Pius den 9de vilde være bleven ført gjennem Frankrig som et levende Valgprogram, og i Glæden over den skjønne Udsigt har man meldt den for tidlig og er bleven latterlig. Det er intet godt Tegn, at Presse af 6te ikke er voldsom eller bitter, men har en jovial Artikel med Omkvæd: Og Paven kommer ikke. National er derimod bleven usædvanlig heftig og siger, at Paven vilde ikke komme til Frankrig af Frygt for, at Ludvig Napoleon blev valgt.

Hvis dette gjør et slemt Indtryk, er der endnu en Udsigt for Cavaignac til paa lovlig Maade at blive Præsident. Faaer Ludvig Napoleon ikke Majoriteten af Stemmerne, saa skal Nationalforsamlingen vælge mellem de Candidater, der have fleest Stemmer, og saa vælger den Cavaignac. Det er egenlig en ny Maade at regere paa, nemlig ved Hjælp af Minoriteten: Nationalforsamlingen og Minoriteten opveier Majoriteten. Det rigtige Princip, som ligger skjult herunder, anbefale vi ved denne Leilighed endnu engang den ærede danske Rigsforsamling med Hensyn til vort Forslag om Kongevalg eller rettere Minoritetsvalg for at undgaae to Kamre og dog faae alle respectable Interesser repræsenterede.

Det var maaskee et frivolt Ønske, hvormed vi begyndte disse Bemærkninger: at vi maatte være i Frankrig og deeltage i Valget. I det Land, hvori man lever, skal man tage Parti, idetmindste ved vigtige Anledninger, og med al sin Kortsynethed virke for det Middel, man troer heldigt for det gode Maal; da gjælder den antike Regel, at den Neutrale bør stenes. Men det er ingen misundelsesværdig Skjæbne at skulle vælge mellem Ludvig Napoleon Bonaparte og Eugène Cavaignac, naar man ønsker en stærk fransk Republik, som Garanti for den sociale Fremtid og for Retfærdighedens Haandhævelse i Europa.

Revolutionen og Reactionen.

I.

Medens de Mænd, der gjøre en Revolution eller omstyrte det Bestaaende, udføre deres Værk, ja, i samme Øieblik som de begynde det, bede de Venner og Bekjendte give Agt paa et hemmelighedsfuldt Væsen, hvis Signalement de ikke bestemt kunne give, men som vil tilføie dem og alle gode Mennesker Ondt. Under Arbeidet standse de ofte og lytte, om Væsenet ikke kommer, og ved de sælsomme Blik, de vexle, bliver en Hosstaaende uhyggelig tilmode; de høre det i deres egne Hammerslag, i Lyden af deres egne Skridt; for at undflye det ile de hurtigere og hurtigere, og pludselig, som ved Troldom, staae de foran det, det voxer kæmpehøit, udbreder sine Arme og trykker dem til sig.

Det er Reactionen, idetmindste naar man vil opfatte den efter de handlende Personers Miner; men mange Menneskers Anskuelse tillægger den virkelig en saadan spøgelseagtig Natur. Her i Danmark har en

høithædret Politiker kaldt Revolutionen „dæmonisk“, og et Blad, der blev meget indigneret over den theologiske Statsmands Udtryksmaade, anseer dog selv Reactionen for dæmonisk, og ifølge disse Anskuelser skulde man troe, at Europa i Aaret 1848 havde været indeklemt mellem to onde Aander, som nærede sig af Krudtdamp og Menneskeblod.

Dette er en trist Tanke, der gjør Brystet tungt og nedslaaer Haabet; den sætter de politiske og sociale Begivenheder i Klasse med Jordskjælv, Orkaner, Cholera, medens de dog ere menneskelige Gjerninger, og — man sige om os Mennesker, hvad man vil — der er dog noget Guddommeligt i os og vor Gjerning, som er for godt til at blive spiist af Dæmoner. Der er noget fælleds Kløgtigt og Villiefast, der Tid- og Dødbeseirende gaaer igjennem den hele Menneskehed fra Tilblivelsen til den Dag idag og rækker videre frem blandt de Ufødte, Noget, man har kaldt Ideen, og som ikke er let at beskrive i faa Ord. Man kunde maaskee sige, at den opstaaer og lever ved, at alle Sjælene, idet de drage forbi Guddommen for at nedstige paa Jorden, modtage en Parole og gjemme Ordet dybt — saa dybt, at nogle undertiden glemme, at de bære det hos sig. Men hver Slægts Liv er en uafladelig Erindren, længselsfuld Søgen i Sjælens Dyb efter Ordet og dets Indhold; det bliver klarere

og klarere, men den tørstende Længsel tiltager i samme Forhold, saa at hvert Skridt fremad synes at vise et Skridt mere, der er at tilbagelægge. Hvor der er et Menneske, har derfor Ideen en Soldat, den er dem selv meer eller mindre bevidst, deres Anfører og deres Fane, deres Herre og paa samme Tid deres egen Sjæls Skabning, og de følge den — hvorhen? Ja, hvo der blot vidste det med Bestemthed og ikke behøvede at nøies med Anelse og Tro!

Nogle sige imidlertid, at der er to Ideer: den kosmiske eller Verdensideen og den moralske Idee, og Forskjellen mellem dem skulde være omtrent den samme, som der er mellem de store Gjerninger og de gode Gjerninger. Dermed forholde det sig, som det vil; dog er det ikke urimeligt, at begge Ideer i Grunden kun ere een. Man har ikke let ved at vide bestemt Besked herom; thi for at Menneskehedens Idee skulde blive aldeles aabenbar og fattelig, maatte alle Jordens Mennesker samles og de Døde og de, der endnu skulle fødes, og naar de da saae paa hinanden og paa eengang hævede et Raab, for at sige, hvad der laa dem paa Hjertet, saa var det Ordet, hiin Parole.

Vi ville da ikke søge at udgrunde, hvad der skal være skjult. Et kun er tydeligt: at Ideen er; vi behøve jo blot at see os om, saa kjendes dens Spor i Historien; see vi da fremad, bliver det atter dun-

kelt, kun i enkelte Øieblikke, naar man har fæstet sin Tanke ret inderlig og uden Lidenskab paa Fortid og Nutid, kan det være, som om der falder et Lysglimt ud i det Tilkommende. Men meest skeer det dog, at Enhver gaaer paa sin egen Haand, famlende, ud i Fremtiden, stræber af bedste Evne og med haardt Sind, i det Haab, senere at finde Medhold hos Ideen.

Det er denne Idee, der virker baade i Revolutionen og i Reactionen. Den vil formodenlig helst, at Menneskene skulle skride langsomt og mildt fremad ligesom en dyb, sagterindende Flod; thi en saadan Fremgang er antydet og bestemt i den hele Natur, i alt Levendes Fremvæxt og Udvikling, i Tankernes Omsiggriben, i den forøgede Arv, som Slægt modtager fra Slægt. Men ved de mange Forviklinger, som ere i de menneskelige Forhold, og ved det Meget, der har Krav paa at blive taget med, skeer det undertiden, at Noget kommer i Veien og foraarsager en Standsning, og naar da den tilbageholdte Strøm bliver for mægtig, saa bortriver den Hindringerne og farer hastig frem. Hastigheden i de menneskelige Sind kan da være saa stærk, at den synes at ligne Lynet og falder ind under de samme Naturlove som dette. Enhver veed, hvorledes Lynet gaaer, nemlig i Zigzag, af lutter Hastighed: Luften gjør saa megen Modstand, at det maa krydse. Den løsladte menneskelige Higen fa-

rer paa samme Maade fremad og bøier til Siden og maa da atter vende sig til den modsatte Side for ikke at forfeile Maalet. Blev det endelige Resultat bragt tilveie saa hurtig som det enkelte Lynglimt, saa vilde man ikke forvildes i Betragtningen; men hver af Bevægelserne medtager efter dødelig Tidsregning Maaneder, Aar. Den ene Udskeielse eller Afvigelse til Siden kaldes Revolution, den anden Contra-Revolution eller Reaction. Man tør blot ikke sammenligne denne Bevægelse til Høire og Venstre med Perpendiklen i et Uhr; thi denne kommer aldrig videre, medens der er Fremadskriden saavel i Revolutionen som i Reactionen. Man kunde betegne dem ved: at hiin er den eensidige Frihed, denne den eensidige Orden; begge ere nødvendige i Menneskenes Samfund, og paa Fuldendelsens Dag ville de være i Harmoni. Verdens Historie bærer endnu ikke Vidnesbyrd om, at nogen sund og nyttig Tanke, der var vunden i Revolutionen, er bleven tilintetgjort i Contrarevolutionen; denne har, saa nødig den end vilde, maattet optage Tanken i sin egen Bevidsthed og er i Sammenligning med tidligere Contrarevolutioner selv revolutionair.

II.

De foregaaende Anskuelser fremgaae vel meest af et Tilbageblik paa fjernere historiske Begivenheder; men selv det forløbne Aar, hvis Bevægelser ikke ere afsluttede, peger med sine Resultater i samme Retning.

Blandt de Lande, hvor de revolutionaire og reactionaire Kræfter have virket, staaer saavel i Henseende til Tid som til Indhold Frankrig forrest. Der havde rigtignok før den 23de Februar været revolutionaire Bevægelser, nemlig i Italien — ligesom 1830, før Julidagene, i Schweitz — men først ved at gaae igjennem Frankrig fik de almindelig Betydning, som Metallet erholder sin Circulationsværdi i den kongelige Mynt. Om dette Lands Forhold er tidligere og ofte talt; men Tanken bliver aldrig træt af at vende tilbage og beskjæftige sig dermed. Indvaanernes Natur er saaledes, at deres Tanke ligesom i Spring bevæger sig mod Idealet for at naae det og virkeliggjøre det; Sindet er letbevægeligt og modigt og beredt til at udføre, hvad Tanken indgiver dem, og om man end ofte af Kjærlighed til dem er i Tvivl og Angst, før en Gjerning er udført, maa man dog altid bagefter beundre deres store Forstandighed og Kløgt eller deres gode Lykke. De have ikke et saadant Gemyt som vi Nordboere, hos hvem det synes, at der altid brænder en mild Kjærlighedslue, hvorimod de eet

Øieblik kunne falde hinanden i Armene og kysses og i næste Øieblik dræbe hinanden paa Gaderne. Hermed staaer i Forbindelse den Tilbøielighed, de have til at slutte sig sammen i Selskaber, hvis Medlemmer vise hinanden megen Kjerlighed og Opoffrelse for at bekjæmpe andre Selskaber; imod udvortes Fjender ere de som oftest enige og optræde da med stor Vælde, og ved alle disse Egenskaber lykkes det dem at udføre endog uskjønne Ting paa en saadan Maade, at Andre blive grebne af Beundring og Efterlignelseslyst. Endelig have de ved mange Aars Øvelse erhvervet sig stor Færdighed i Ting, der henhøre til Revolution og Reaction; mere end noget andet Folk synes de at staae i Række og Geled og udføre Verdenshistorie med megen Præcision.

Man antager, at det var Trangen til en Forandring i Samfundets Forhold, Omordning af Betingelserne for den menneskelige Leven og Virksomhed — en Trang, som stærkere eller svagere føles i alle andre Lande — der i Frankrig gjorde sig gjældende og skabte Republiken, som den til dette Øiemed meest passende Statsform.

Men efter Alt, hvad Tanken kan forestille sig, er det tydeligt, at den sociale Forandring ikke kan be-

staae i, at alle Mennesker pludselig blive oplyste og velhavende, endsige lige oplyste og lige velhavende, men at Opgaven foreløbig er ved passende Foranstaltninger at lette og sikkre Erhvervet, fordele de Byrder, Staten paalægger sine Medlemmer, paa retfærdig Maade, og komme dem tilhjælp, der ved forrige Tiders Uret ere blevne forsømte og undertrykte. Den fordrer saaledes af de enkelte Borgere megen indbyrdes Eftergivenhed og behøver derhos meer end sædvanlig dygtige Mænd til at bestyre og anvende de offenlige Indtægter og, især naar Statsmagten er rystet, at oprette og vedligeholde den offenlige Rolighed, den tillidsfulde Tro paa Tilværelsen, uden hvilket de borgerlige Sysler standse og den sociale Tilstand forværres.

Det er imidlertid en Kjendsgjerning, at i de første Dage efter Februarrevolutionen, efter den store Seir, ventede Folket af den provisoriske Regering, navnlig af Digteren Lamartine, noget Nyt, Uhørt, Forunderligt; de fattige Arbeidere, der ventede med troende Haab, men forresten begreb, at Sagen ikke var let, „stillede tre Maaneders Elendighed til Republikens Tjeneste“, saa længe vilde de holde deres Lidelsesraab tilbage for ei at forstyrre Mændene i deres Eftertanke, ligesom Oldtidens Romerfolk „vogtede sig for ildevarslende Ord“, medens deres Præster offrede til Guderne og

paakaldte Folkets Lykke. De Rige og Formuende, der enten vare grebne af den almindelige Begeistring eller af Frygt, vare beredte til at offre Noget, blot det kunde hjælpe. Der blev ogsaa truffet en Række Foranstaltninger*, men nævnlig en, Oprettelsen af Nationalværksteder, der syntes at gjøre de fattige Arbeidere til den første Stand og paalægge Staten den Forpligtelse at ernære dem uden Hensyn til Dygtighed og god Villie, forøgede Fordringerne end mere og vakte de formuende Klassers Betænkelighed og Angst. Arbeiderne, der i denne offenlige Stemning sporede en Modstand mod yderligere „Fremskridt“, foretoge den 17de Marts en Demonstration for at indgyde Agtelse. Det blev ogsaa en høist ærefrygtbydende Demonstration. Tusinder af Arbeidere droge frem for at tale til Regeringen, men Hundredetusinder ilede til for at vogte paa dem; man saae paa hinanden; Arbeiderne sloge først Øinene ned og tabte dette første Slag.

Nu voxede Mistilliden paa begge Sider, og da Arbeiderne saae, at Valgene til Nationalforsamlingen ikke havde skaffet deres Meninger Overvægt, forsøgte de strax efter dens Sammentræden, den 15de Mai, at sprænge den, indsætte en ny Regering og paalægge

* En Liste over dem staaer i 3die Bind Pag. 42.

de Formuende en meget stor Skat. Det bevæbnede Sammenstød var kort, og de bleve slagne.

Deres Modstandere begyndte da bestemt og tydelig Reactionen med at gjenindføre Consumtionen paa visse Livsfornødenheder og med at ophæve Nationalværkstederne. Arbeiderne reiste sig til en Kamp paa Liv og Død og leverede det fem Dages Slag den 23de—27de Juni og bleve overvundne.

Reactionen skred fremad ved med Jernhaand at vedligeholde den offenlige Ro, opsøge og straffe Deeltagerne i Opstanden, afsætte Embedsmænd, der hyldede det beseirede Parties Anskuelser, og tilbagekalde Foranstaltninger, der tidligere vare trufne for at sikkre den store Mængdes Frihed, men havde viist sig farlige for Samfundet (f. Ex. at ikke 9 men 8 Medlemmer af Juryen skulde være tilstrækkelige til en Domfældelse). Ministrene, der afløse hinanden, vise den offenlige Menings Gang: Flocon, de hemmelige Selskabers Mand, og Recurt, der idetmindste havde været en Bekjendt af Fieschi og Pepin, forsvandt, og den sidste Minister, Cavaignac udnævnte, rimeligviis for at sikkre sig Stemmer ved Præsidentvalget, var Dufaure, en af de Ludvig Philipske Mænd.

Endelig, den 10de December, blev Ludvig Napoleon valgt til Præsident, og til sin første Minister kaldte han Odilon-Barrot, den Mand, hvem Ludvig

Philip havde udnævnt om Morgenen den 24de Februar for at bevare Kongekronen, men „for silde“. Saaledes stod Frankrig ved Aarets Slutning, efter saa langt et Løb og Tilbageløb igjen paa Republikens Dørtærskel, men i Kraft af den almindelige Stemmeret og Folkets republikansk udtalte Villie. Og her synes nu Punktet at være, hvor en Fremskriden i lige Linie kunde begynde, hvorfra Ludvig Napoleon i Forening med dygtige Mænd, fast og energisk kunde føre Folket, hvis ikke de Elementer, som have været tilstede ved hans Valg, svinge ham ud over Punktet og gjøre en ny revolutionair Fremfaren uundgaaelig.

Der har været et mærkeligt Øieblik, da midt i den almindelige Vaklen hiint Punkt blev fastholdt og den sociale Reform holdt for Øie, nemlig af Nationalforsamlingen. Efter et Par Afstemninger, hvorved den havde viist, at den ikke vilde optræde absolut fjendtlig mod den nye Præsident, vedtog den en foreløbig Formindskelse af Saltskatten. Denne Foranstaltning er vigtigere, end Ordet antyder; thi Saltloven, der endog formener Kystens Beboere at øse en Spand Saltvand af Havet for at udtørre Saltet, har fordyret denne Nødvendighedsartikel i den Grad, at fattige Familier lide derunder saa godt som hele Landets Landbrug og Kvægavl. Det betydelige Tab, som Finanserne nu lide til Gunst for de Fattige, maa

dækkes ved en Forandring i Statsforholdene, og Nationalforsamlingen maa gjennemføre Consequensen af det, den har begyndt. Trods alle forstyrrende eller uheldige Elementer i dens Tilværelse er denne Forsamling Indehaver af Revolutionen, Bevarer af dens Tanke, den Dæmning, der endnu stiller mellem Revolutionens Fiender og dens altfor heftige Venner.

Seer man hen paa Tydskland — der, som tidligere paapeget, i sin Udvikling er saa langt tilbage for Frankrig, at Kampen om de politiske Friheder og Rettigheder træder frem som Hovedsagen og næsten skjuler det sociale Spørgsmaal — da har Kongedømmet i Forening med Stands- og Kastevæsenet vistnok beseiret sine Fiender og holder dem klemte mellem Bajonetter. Men det er nødvendigt at bemærke, hvem de Beseirede ere. Det er Mænd, der i deres Fædreland stillede sig paa et fremmed Lands Standpunkt, pludselig vilde bringe franske eller nordamerikanske Institutioner til at passe det tydske Folk og med Øxen borthugge, hvad der stod dem i Veien.

„Gleich wie der Sturmwind mächtig brausend,
Vom Aste reißt die faule Frucht,
So müssen viele Hunderttausend
Vom Schwerdte werden heimgesucht.

Nicht eher kommt uns Freud' und Heil,
Bis der Messias ist erschienen,
Der Weltbeherrscher durch das Beil
Vom rothen Thron der Guillotinen.«

Saaledes synger deres officielle Digter i Frankfurt (Alfred Meißner), og det vilde være meget smukt sunget paa Theatret i et lyrisk Drama, men tænker man sig det udført i Virkeligheden med virkelige Hoveder, saa synes Reactionen næsten en mild, velfindet Genius, der kommer Revolutionen tilhjælp og vogter paa, at dens Frugter ikke forspildes, at den ikke farer ud i Tilintetgjørelsens lufttomme Rum. Hine »yderste Venstrer« i Frankfurt, Berlin, Wien ere som Fremtidens Aander, der tage feil af Klokkeslettet og maae synke tilbage igjen; men de vise Vei ud i Fremtiden, og heri ligger deres Berettigelse.

Disse Mænd ere altsaa beseirede, men ingenlunde Revolutionen og den Frihed, den har indeholdt. Hvor mørk og blodig end Reactionen er skreden frem, saa har den dog ikke kunnet gjenfinde sit gamle Standpunkt; det var bortskyllet og den maatte bygge paa en Grund, som Revolutionen havde lagt. De tydske Forfatninger, der ere givne af den seirende Reaction, byde Borgerne, hvad de attraaede før Revolutionen, og for hvis Skyld de reiste sig til Kamp: Presse- og Forsamlingsfrihed, Edsvornerretter og mange andre Midler til den fremtidige Udvikling og anerkjende som et

glorværdigt Maal den tydske Enhed, der idag for et Aar siden var en Forbrydelse. Men Grunden, hvorpaa der er bygget, er ikke fast, de republikanske Tankers Strøm løber derunder, og Tilstanden, det constitutionelle Tokammersystem, synes ikke Andet end et forbigaaende Moment, bestemt til at forsone og udjevne. Da reise sig atter hine „yderste“ Mænd; Hovederne ere da mindre halstarrige og behøve ikke at afhugges; de gaae fredeligere til deres Gjerning, men til deres store Forbauselse finde de deres yderste Plads optagen af Andre, der ere endnu yderligere end de, hvilket vil forekomme dem ubegribeligt.

Det faste Punkt, Reactionen fandt udenfor sig selv, var Rusland, „den Klods, der er lænket til de andre Stater, for at de ikke skulle ile for hurtig“. Rusland hjalp med Penge, gode Raad og truende Demonstrationer, og for den nærmeste Fremtid vil det nu være afgjørende, om Reactionen kan undgaae at bøie sig for langt over til denne Side og beruset af Seir og Vrede angribe, hvad Revolutionen har helliget i den almindelige Bevidsthed.

Ordet er nævnt: Vrede, Hævn, personlig Triumph — der mere end nogensomhelst enkelt Handling betegner Overskridelse af det rette Punkt. Om de anførende Mænd nødes til at dræbe, i Kamp, for Samfundets Skyld, om de lade den Enkelte døe for de Mange, ville Men-

næstene med sky Taknemlighed tilhylle deres Aasyn, medens Nemesis med Øxen gaaer over deres Hoveder. Men dræbe de for deres egen Skyld, da føler hver Levende det i sin Samvittighed, og fra dette Øieblik af vakler Grunden under dem, fordi ethvert Menneske kun staaer ved de andre Menneskers Mening. Det Samme gjælder om de revolutionaire Mænd og deres Færd, og hvis Nogen vil uddrage en Lære af de historiske Begivenheder, er det den: at hvad der lykkes de styrende Mænd kløgtig at udføre af Kjærlighed, til Medmennesker, til Samfundet (for Ideen), det staaer fast; men handle de for deres egen Skyld, da skal deres Værk falde.

I Danmark have de indre statsborgerlige Forhold været af en anden Natur. Revolutionen var egenlig afgjort, før den begyndte; da den førte sine 10,000 Mand mod Slottet, havde Alt, hvad der kunde gjøre Modstand, allerede givet efter, og Statsoverhovedet stillede sig i Spidsen for den. Revolutionen kunde strax antage Reformens rolige Skikkelse, og man skulde troet, at denne vilde gaae frem med al den Friskhed og Kraft, som det folkelige Opsving stillede til dens Raadighed. Men meer end med Handling beskjæftigede den sig med Maaden, hvorpaa der fremtidig skulde

handles, og derved er der blevet skabt saa mærkværdig lidt i det forløbne Aar.

Har Actionen været meest i Tankerne og Bevidstheden, saa har Reactionen maattet holde sig paa samme Gebeet, den har ikke forefundet noget opbygget revolutionairt Værk at nedrive, nogen Tanke, der var bleven til Kjød og Blod, at forfølge eller dræbe; den har intet Udgangspunkt og veed ikke selv, hvorhen den vil gaae.

Man kan, naar man vil, sammenligne Begivenhederne med de franske. Vi fik en Regering, af hvilken alle ventede sig noget Nyt, Uhørt, Forunderligt. I det, den tænkte, syntes denne Regering at tænke paa at begunstige Almuen; Almuen forlangte Mere, og de, som ikke hørte til Almuen, bleve betænkelige. Hippodromforsamlingerne vare vor 15de Mai, Væveren Hans Hansens Valg og Tilbagetræden vor 23de Juni, Petitionen om Tokammer og Klassevalg vor 10de December.

Ikke fordi de agerede, men fordi de ikke agerede nok, ere de handlende Personer løbne Reactionen i Armene. Ligesom i et stort Skib, hvor Mandskabet ikke bliver beskjæftiget, Disciplinen slappes, saaledes har den Omstændighed, at Folket ikke blev livlig og sundt beskjæftiget, bragt Forvirring i Gemytterne, og der er udbrudt Mistillid mellem de forskjellige Klas-

ser, der saa lidet have at frygte hinanden. De synes Alle at have glemt den 21de Marts, den fælleds Glædesdag, og den 23de April, den fælleds Sorgens Dag, og de kunne ikke finde den lige Linie.

Brudstykker af en Reise-Dagbog.

Stemninger og Billeder fra Rom.

Den 9. Januar 1847.

En halvforglemt Bøn er kommen tilbage i min Erindring: **Schema jisroeil adaunoi elauheinu adaunoi echod,** Hør Israel, Herren Din Gud er et eneste evigt Væsen! Jeg har paany udtalt dette Ord, som jeg troede at have skilt mig ved, ja, jeg har gjentaget det for mig selv med den samme Inderlighed, hvormed en Katholik blandt Muhamedanere hemmelig kan gjøre Korsets Tegn; der var et Øieblik, da jeg havde kunnet stige op paa Capitolium og zittrende, grædende skrige det ud over Rom og blive Martyr derfor — hvis ikke den moderne Martyrdom bestod i at blive latterlig.

Det var imorges første Gang godt Veir siden min Ankomst til Rom. Solen speilede sig i Gadernes Vandpytter; en varm Damp steg op fra de epheu-

hevorede Tage, de spadserende Romere holdt ikke længere Kappen heelt op over Ansigtet. Jeg, som ikke havde seet Solen, siden den skinnede paa San Marcus og Lagunerne, ilede henrykt ud i det Frie uden at bekymre mig om, hvorhen Veien gik.

Pludselig stod jeg paa en Slette, bedækket med Ruiner, Jordhøie, Søiler, Kirker, Køer, Hyrder og Tiggere. Blandingen af disse forskjellige Ting var saa besynderlig, saa interessant, at Længselen efter at vide, hvor jeg var, efter at kjende Alt, næsten steg til Smerte, da opdagede jeg tre vidunderlig deilige Søiler, som jeg kjendte igjen fra min Skoletid: det var Levningerne af Jupiter Stators Tempel; jeg var nedenfor Capitolium, paa Forum romanum, som nu kaldes campo vaccino: Komarken.

Jeg vendte mig til Venstre og opdagede, ved Hjelp af Indskriften, Levningerne af Templum Antonini et Faustinæ og straaes overfor de mosgroede Ruiner af Keiserpalladset, Cæsarernes gyldne Residens. Saaledes stavede jeg mig frem, videre og videre, og selve Anstrengelsen ved at udfinde, hvad det var jeg saae, var en Nydelse.

Med Et opdagede jeg en Triumphbue, næsten i samme Stiil som Napoleons Stjernetriumphbue i Paris. Med usigelig Ynde hvælvede sig Buen omgiven af de ædleste ioniske Søiler. Alle de enkelte Dele af dette

harmoniske Værk udøvede en Indflydelse paa Sandserne som den blideste Musik. Jeg gik derind, og ved det første Blik var det mig umuligt at tvivle om, hvor jeg var.

I et Basrelief paa høire Side saae jeg den sværmede Guldlysestage fra Jerusalems Tempel, baaren i Triumph af romerske Krigere. Derefter fulgte en fangen gammel Mand: formodentlig Jacob eller Floden Jordan; ligeoverfor saae jeg i et andet Basrelief Cæsaren Titus. Det var noget beskadiget; men selv gjennem Levningerne fremtraadte tydelig den romerske Imperator-Skikkelse, der drager frem i Triumph.

Saa var jeg da pludselig paa dette Sted! Havde jeg nogensinde kunnet glemme, at jeg var Jøde, havde jeg noget Øieblik tvivlet om, at mit Folks Underkuelse var Andet end en Drøm, en Indbildning, var der i mit Sind opstaaet den Tanke, at Historien maaskee ikke var Andet end et Eventyr, opfundet af ørkesløse Poeter, saa stod den her, huggen i Steen, evig, uforgængelig selv i Sønderlemmelsen!

Saa nær var jeg ved hiint Øieblik, da Jerusalem faldt og Templet brændte, at jeg næsten syntes mig at være foran det og at kunne holde Begivenheden tilbage.

Her var det altsaa, her var Øieblikket! Fra den

Stund af, da Meiselen klang i dette Marmor, begyndte det. Først bleve de haardnakkede, de stridige jødiske Krigere solgte som Slaver og de jødiske Jomfruer overgivne til romerske Barbarer; saa samlede Slaven Guld og kjøbte sig fri, og tilligemed sig løskjøbte han en af Jomfruerne; af denne Slægt udsprang Jøden, mit hele Folk, der til den Dag i Dag har baaret Slavemærket paa sin Pande og samlet Guld. Og har En betvunget Guldtørsten i sig og søgt at kue den gjennem Aarhundreder nedarvede Slavenatur, da har dog det blotte Ord: Jøde, Slave! været tilstrækkelig til at nedstyrte ham fra den indbildte Høide, fra Sædet jevnsides Barbarernes Afkom.

Forbi min Erindring gik i brogede Billeder Folkets Historie: Templets Brand, Fortvivlelseskampen og Rædselsraabet, som de Døende udstødte, da de saae Luerne slaae ud af Templet; de Tusinder, der bleve korsfæstede langs Middelhavets Kyster! Jeg gjensaae Jødekirkegaarden i Prag med den stakkels Løbels riimfrosne Grav, ham radbrækkede de, fordi .... fordi ... ja hvorfor? Jeg saae Rabbineren flygte fra Bacharach ved Rhinen, medens hans Huus stod i Luer, ligesom hans Embedsbroder flygtede fra Damaskus; jeg saae den ældgamle Jødestad i Frankfurt og deres Ghetto her ved Tiberen; jeg saae dem blive pryglede ved Elben, jeg saae dem blive spiddede

ved Donau — — — min Gud, min Gud, Adaunoi, hvorfor?

Jeg, som sad her eensom ved Kilden, bar i dette Dieblik hele mit Folks Ulykke; en heel Nations Smerte, Aarhundreders Lidelse gik igjennem min Sjæl, og jeg bøiede mig under Byrden, jeg sank ned paa en Marmorsteen, og jeg veed ikke, hvorledes det gik til, men efter en Stunds Forløb mærkede jeg, medens Tankerne kom og gik, at jeg græd, og Taarerne gjorde mig vel, jeg gav dem frit Løb.

Tilsidst var jeg træt og mat af at græde, og da jeg opløftede mine Dine, kom atter den milde Glæde ved Synet af de skjønne Buer, som de have opbygget for Titus, Jerusalems Forstyrrer.

Jeg reiste mig og gik ud af Buen tilbage mod Capitolium. Himlen var uendelig klar, og den evige Sol skinnede i al sin Glands paa de brudte Søiler, paa Jordhøiene, paa de næsten ukjendelige Ruiner af, hvor Rom havde staaet og Titus herstet.

Den 13. Januar 1847.

For et Par Dage siden var jeg tilstede ved den berømte Propagandafest, hvor der tales i alle mulige Tungemaal. En Jesuit, Lærer i Astronomien ved Collegio Romano, til hvem jeg var adresseret, skaffede mig en Billet, som er vanskelig at erholde, fordi Kirken er saa lille. Jeg forstod naturligviis ikke mange af de 51 Sprog, hvori der taltes; ikke engang det Svenske forstod jeg, men en tilstedeværende Svensk forstod det heller ikke. Det kommer, som en af de unge Geistlige sagde, af, at der er Mangel paa Svenske, som gaae over til Katholicismen. Derimod interesserede selve Skuespillet mig. Allerede Göthe har gjort den Bemærkning, at Publikum leer ved mange af de barbariske Lyd, og at det ofte gaaer saaledes i Katholicismen; men den katholske Kirke veed nok, hvad den gjør. Den kan taale, at man engang imellem smiler ad den, det kan Enhver, der har megen Alvor og Styrke. Den veed saare vel, at om man end et Øieblik leer ved Propagandafesten, saa gaaer man dog bort med Respect for den Kirke, der fra hele Jordkloden har samlet disse tætte Rækker af unge Mennesker, næsten alle med kjække, opvakte, energiske Ansigter, og igjen sender dem ud til alle Verdens Hjørner for at arbeide i dens Tjeneste, det være ved stille Andagt, ved Kløgt eller ved Magt. De bære

alle en beskeden sort Talar; men, naar de gestikulere, kommer et rødt Skjærf tilsyne indenfor. Ja, den katholske Kirke frygter i Nødsfald ikke det røde Blod.

En anden religiøs Ceremonie var jeg Vidne til, nemlig Helligtrekongersdag, da Paven holdt Gudstjeneste. Der kom Cardinalerne kjørende i deres forgyldte Vogne, Schweizergarden marscherede op i deres besynderlige, middelalderlige Dragter, i Kyrads og med funklende Hellebarder; man saae sorte Maltheserriddere og den straalende Nobelgarde. I Kapellet satte Cardinalerne sig i Halvkreds om Thronen, med de geistlige Tjenere ved deres Fødder; Paven kom i sin hvide Dragt, med den gule Tiara, fulgt af sine to berømte Ministre. Alt var Majestæt, det saae ud, som om de Alle troede med den dybeste Alvor. Det maa man indrømme den katholske Kirke, at den i alle Henseender forstaaer at bevare den ydre Form, at den giver sig med Consequens og i sin Fremtræden ikke lader den ringeste Sprække aaben, hvorigjennem man kan see dybere ind. Den katholske Kirke forekommer mig uvilkaarlig som en Mand, der er i Selskab og har et Hul i sine Beenklæder; men Selskabet seer det ikke, og Manden veed ikke deraf og er saa ugeneert, som om der intet Hul var. Følgelig er der paa en Maade intet Hul.

Den 16. Januar 1847.

En i Rom eiendommelig Skik, og som tillige er temmelig almindelig i Pavens Stad, er den: at tage en spids Kniv og stikke den ind i et Menneske, saa at han døer deraf. Saa ubehagelig denne Sædvane end kan synes os fredelige Nordboere, er den dog her i visse Maader nødvendig, ja, den er bleven en offenlig Institution. Den spiller i den yderlig slet regerede Kirkestat samme Rolle som Middelalderens hemmelige Ret; en aandrig fransk Skribent har træffende udtalt dens Betydning i de Ord: Mellem en Mægtig, der undertrykker, og en Svag, der kan hævne sig, ophører Uligheden.

Ogsaa i en anden Retning udøver Kniven en saa mægtig Indflydelse, at den gjennemtrænger hele det sociale Liv: det er med Hensyn til Kvindekjønnet. Hos os ultraciviliserede Nordboere er det ikke Skik at udfordre eller dræbe en Laps, der fornærmer Ens Kone, Elskede eller Søster. Det Yderligste, man vover, er at give ham et Ørefigen, og derved prostituerer man ifølge den offenlige Mening ikke blot Lapsen og sig selv, men endog den Dame, man vilde forsvare. Her i Rom kan derimod en Dame eller et Fruentimmer gaae ene paa Gaden ved Dag og ved Nat, hun kan endog udfordre, coquettere (og Himlen veed, de Fleste gjøre det), men hun gaaer uantastet;

thi her svæver saa mange Dolke i Luften, at man ikke veed, hvormange der beskytte dette enkelte Fruentimmer. Og netop fordi Kniven næsten er bleven en offenlig Institution, en anerkjendt Magt, behøver den ikke at bruges saa hyppig, som man skulde formode. Det gaaer med den, som med Duellerne, hvor disse ere tilladte, er det saa langtfra, at de unge Mennesker anrette et almindeligt Blodbad paa hinanden, at de tvertimod vise hinanden mere Opmærksomhed og Artighed, og at det hele Liv antager en høfligere Form. Kniven forholder sig til Duellen som en Monolog til en Dialog. Der findes Undtagelser, det kan ikke nægtes, ligesom enhver Frihed, enhver Ret, ethvert Gode kan misbruges. Saaledes levede her en Snedkersvend, der havde en Hund og undertiden morede sig med at pudse den paa en Kat, som tilhørte en gammel Kone. Den gamle Kone besluttede at skaffe sin Kat Fred, og en Dag, da Snedkersvenden sad i et Osteri og veltilmode drak sin Viin, gik hun ind til ham og gav ham et Stik, saa at han døde. Mere dramatisk, næsten heltemodig, er Følgende: En Elsker, der troede at have Grund til Skinsyge, mødte sin Elskerinde paa Gaden og begyndte at bebreide hende hendes Utroskab. Hun forsøgte at forsvare sig; men, som det saa ofte gaaer, derved blev han end mere heftig, og tilsidst, da alle hans Bebreidelser ikke syntes ham

at saare dybt nok, brugte han en Tiltale, som man kun giver et vist Slags Fruentimmer. Da greb den unge Pige den farlige Spilla, Haarnaal, og gav sin Elsker et Stik i Brystet, heelt ind i Hjertet.

Det Ubehageligste ved Romernes Knivstik er, at de fleste Stukne blive fundne med Kniven i Ryggen. Ja, der er Rimelighed for, at, naar man blot faaer Leilighed til at vende Brystet mod sin Angriber, er man frelst. Nogle ville i denne Agtelse for Brystet finde noget Uhæderligt hos Befolkningen, og en Romer af Almuestanden, med hvem jeg talte derom, raabte ogsaa indigneret: Det er kun Bærmen af Folket, der stikker i Ryggen!

Den 17. Januar 1847.

Som noget særeget Interessant maa jeg notere, hvad jeg iaften læste i Vossische Zeitung, at nemlig to Beduiner ere blevne røverisk overfaldne og udplyndrede i Berlin. Menneskeslægten gaaer en underlig Krebsgang.

— Man fortæller saa mange Historier om Paven, at Halvdelen kunde være nok, og endeel af dem synes at være laante fra Haroun al Raschids glorværdige Tid. Saaledes hørte jeg imorges Følgende i det tydske Bibliothek: Der levede her to unge Geistlige, af hvilke den ene blev dødssyg. Førend han døde,

bad han indstændig sin Broder om at læse en Messe for ham i et vist Sidecapel i en Kirke, hvor han havde pleiet at bede. Efter hans Død gik Broderen til Prioren i det Kloster, hvorunder Kirken hører, og bad ham om Tilladelse til at læse Messen, hvortil Prioren svarede, at, naar han betalte Taxten, en Scudo, saa kunde han, Gud bevares, hvis ikke, blev der ingen Messe af. Da alle Bønner vare frugtesløse, idet Prioren meente, at Messen var sin Scudo værd, gik den fattige Fyr til Generalvicaren, Cardinal Medici, og klagede sin Nød for ham. „Gaa til Prioren", sagde Generalvicaren, „og hils ham fra mig og siig, at jeg anbefaler Dem, saa giver han nok efter". Men deri forregnede Generalvicaren sig, Prioren svarede, at i hans Kloster havde Ingen Noget at befale, og at han nu ikke vilde høre Mere om den Sag.

Da Cardinal Medici hørte dette Svar, gik han til Paven.

Om Morgenen derefter fik den unge Geistlige Ordre til uopholdelig at møde i Qvirinalet, Pavens Residens. Her overgav man ham et Brev til Prioren, en pavelig Vogn kjørte frem, en pavelig Lakai bad ham stige ind, og man førte ham til Klosteret.

Da han vilde gaae ind, kom Guardianen ham imøde og standsede ham: Prioren havde givet Ordre til, at han ikke mere maatte komme ind. „Men jeg

har et Brev til ham.« – »Saa giv mig Brevet.« — Nogle Øieblikke efter kommer Prioren ned og beder ham træde indenfor, fører ham til Sacristiet, spørger, om han er fastende (nemlig for at kunne læse Messen), ifører ham derpaa med egen Haand Ornatet, fører ham til Capellet og bliver under hele Messen liggende andægtig paa Knæ.

Da Functionen er endt, siger den unge Geistlige ham tusinde Tak og vil gaae; men Prioren nøder ham op i Klostret og sætter en velsmagende lille Frokost for ham. Det unge Menneske gjør tusinde Complimenter, men Prioren siger: togliamo i complimenti, fratello mio! (Lad os ingen Complimenter gjøre, min Broder!) og opvarter ham med egen Haand under hele Frokosten. Da han har endt Maaltidet, vil han med utallige Taknemmelighedsyttringer og Velsignelser sige Farvel; men Prioren beder ham vente et Øieblik, vimser ud og kommer tilbage med en Rulle. »Behag«, siger han, »at tælle efter, om der ikke er 50 Scudi«. — »Men hvad skal jeg gjøre med dem?« — »Ih, min kjære Broder, vort Kloster er rigtignok fattigt, men meget velgjørende imod saa fromme Folk som I; behag at tælle efter og qvittere«. Den unge Geistlige kommer endelig afsted, og iler til Cardinalen for at takke. »Iførte han Dem selve Ornatet?« spurgte Cardinalen. — »Ja, Eminens.« — »Laa

han under hele Messen paa Knæ?" — "Ja, Eminens." — "Gav han Dem Frokost? Var den god?" — "Ja, Eminens, tusinde Tak!" — Gav han Dem 50 Scudi?" — "Ja, Eminens, usigelig mange Gange Tak!" — "Saa er det godt. Det vil glæde vor hellige Fader at høre, hvilken from og lydig Prior han der har."

En anden Historie er den med Manden, som havde Privilegium paa Talgsmelteri og havde maattet betale 4000 Scudi til Lambruschini og 4000 do. til en Anden for at beholde Privilegiet. Paven lod ham komme for sig, befalede ham at de betale de 8000 Scudi til den offenlige Skat og tilføiede: Som Christi Statholder giver jeg Dem forud Syndsforladelse, hvis De nu ikke holder Contrakten med Lambruschini og den anden Mand.

D. 23de Januar 1847.

Herregud hvor jeg er ulykkelig! Saadanne Lidelser havde jeg ikke ventet at skulle udstaae paa Reisen, allermindst i Rom.

Jeg har nu seet saa meget af Byen, at jeg kan reise hjem og sige, at jeg har seet Rom. Og hvorfor skulde jeg ikke reise bort? Her er frygtelig kjedeligt, det er Regnveir, man lever som i et Kloster, i en Grav. Afsted, afsted, til Neapel eller til Schweitz — blot ud i den vide, levende Verden. — —

Saadan taler jeg hver Morgen; men naar jeg derpaa begynder at udskjælde mig selv, fordi jeg mangler Mod til at fatte en afgjørende Beslutning, fordi jeg ikke drister mig til at gaae hen og slutte Contract med en Vetturin, saa gaaer der noget gjennem Sjælen — hvorledes skal jeg gjøre mig Rede derfor? Det er som en sagte, klagende Tone, som en yndig kaldende Barnestemme i lang Afstand, eller det er, som om jeg har staaet og seet paa en Sphinx og den pludselig har blinket næsten umærkelig med Oienlaaget, for at vise mig, at den ikke virkelig er død, og at den nok kunde være tilbøielig til at løse mig Gaaden.

Det er min egen Samvittighed, jeg veed det nok. Saa meget har jeg netop seet af Rom, at jeg har en Anelse om, hvilke usigelige Skatte Staden gjemmer, hvilke rige Nydelser, den lover Sjælen. Men overalt, i Vaticanet mellem Antikerne, i Paladserne mellem Middelalderens Mestere, paa Forum mellem Søilerne og Buerne, føler jeg, at jeg ikke engang har Maalestokken, at jeg mangler en uendelig Mængde Kundskaber — jeg, som hjemme af Nogle blev anseet for en Pokkers Karl og selv troede, at jeg vidste og forstod endeel. Saaledes staae i en Families Stue Meublerne velpolerede og blanke i en Række af Aar og gjøre Stuen hyggelig for Beboere og Fremmede, og først ved Flytningen opdager Familien pludse-

lig, at Meublerne ere aldeles ormstukne og forældede, og at de ikke kunne bruges i den nye Leilighed.

Hvad skal jeg nu gjøre? Spørgsmaalet er aldeles ikke om Fornøielser — Pokker i Vold med Fornøielserne! Det gjælder noget ganske Andet: om jeg skal flygte fra Rom for at ile til Paris og kaste mig ind i Journalistiken, i det politiske og Selskabslivet, eller om jeg skal blive her og under fortsatte Kvaler og Sindslidelser døe som Journalist og opstaae i Vaticanets Paradiis.

Hvad skal jeg gjøre? Hidtil har jeg i mit hele Liv ladet mig føre af Tilfældet, og jeg har forstaaet at lade mig føre af det. Kunsten bestaaer i at lægge sig paa Ryggen og lade sig drive af Strømmen, Arme og Been ubevægelige, Øinene lukkede. Men de Fleste, som ville forsøge det, blinke hemmelig med Øinene og gjøre imellem et Tag, naar det synes dem at gaae for langt fra Land. Jeg har ikke gjort noget Tag, Tilfældet har drevet mig, drevet mig til Rom. Men her er Vendepunktet. Nu enten blive en tilfældig Person mit hele Liv eller — — o, Herre, Du milde Gud, hvad skal det blive til? Det er vanskeligere at reise til Rom, end man troer.

D. 25de Januar 1847.

Lad mig nu gjøre mig selv Rede for, hvad det er, hvorpaa det kommer an. Først og fremmest slaae de materielle Hensyn ihjel, leve, som om jeg ikke vidste Andet, end at jeg var Capitalist og forsørget for mit hele Liv, altsaa hengive mig til Nydelsen af det Skjønne, uden Haab om at faae Nytte deraf. — Dernæst lade Beskrivelsen over Rom blive hjemme, gaae omkring uden Bog og have Mod til finde Det skjønt, som jeg virkelig finder skjønt, uden Hensyn til, af hvem det er. — For det Tredie være ene.

Brev til Digteren Castelli i Wien.

(Dette Brev til en tydsk Digter er naturligviis oprindelig skrevet paa Tydsk. Det har ikke været let senere at oversætte det uden at omskrive det, og Læserne ville desaarsag tillade, at det bliver staaende uforandret).

Rom d. 7ten Februar 1847.

— — — Was mich betrifft, ich habe hier sehr viel gelitten. Rom ist eine andere Welt, ein Paradies; aber um in's Paradies zu gelangen muß man sterben. Und ich habe Todesquaalen gefühlt, mein ganzes Wesen hat sich gesträubt, hat gekämpft und gerungen, ehe es sich ergeben, ehe es das lebendige Leben Deutschlands und Frankreichs vergessen und sich in's ungeheure römische Grab legen wollte.

Aber jetzt bin ich todt, ich fühle alle Wonnen des Todes. Im Umgange mit Fiesole's, Sarto's, Rafaels Heiligen steht mein Herz still, es hat keine Leidenschaft und keine Wünsche, und regt sich einmal die Möglichkeit einer Leidenschaft, dann trage ich es nach fontana Trevi oder nach aqua Paula auf dem Berge, und beim monotonen Sang der Gewässer wird es wieder ruhig.

Um den Menschen, welcher der Erde entsagend hier weilt, recht schaadenlos zu halten, ist die Einrichtung getroffen, daß es zwei Paradiese giebt. Montag und Donnerstag geben die Götter Griechenlands Audienz, entweder im Vatican oder auf dem Capitolio, nach göttlichen Launen wechselnd. Aber da ist es sehr schwer den Hof zu machen, sehr schwer! Da muß gefastet und gebetet werden, sonst stehen die Götter da wie Gespennster, mit todten Augen und starren Gliedern, im Leichentuch gehüllt — — aber jedenfalls ist man doch im Vatican gewesen!

Wir selige Schatten hier im Elysium haben auch die Gewohnheit, wenn das höllische Regenwetter ein wenig nachläßt, auf dem alten forum romanum spazieren zu gehen und unsere Augen und Seelen an den heiligen Säulen zu weiden.... Ach, mein Gott, wer dann ein nordisches Weib an seiner Seite hätte! Denn,

es ist nicht wahr, ich bin nicht todt, ich bin nicht selig — es fehlen zwei treue blaue Augen. Pater Castelli, schicken Sie mir eine Wienerinn! aber franko.

Den 23de Februar 1847.

Imorges gik jeg ned til den saakaldte Havn for at see over til det Sted, hvor Senatets Udsendinge traf Cincinnatus. Livius's Ord herom ere disse: „Roms eneste Haab, da den ene Consul og hans Armee var indesluttet af Æquerne, Lucius Quinctius (Cincinnatus) boede dengang paa hiin Side Tiberen ligefor den Plads, hvor nu Skibsstadet er, paa et af fire Dages Pløieland bestaaende Landgods. Her traf Gesandterne ham, enten det nu var ved at kaste en Grøft, med Spaden i Haanden, eller og bag Ploven, nok, ved Markarbeide fandt de ham. Efter de gjensidige Hilsener sagde de til ham: Tag Din Toga paa og hør — det være til Held for Dig og Staten — Senatets Andragende. Forundret beder han sin Kone Racilia hurtig at hente hans Toga fra Hytten. Han afryster Støvet, aftørrer Sveden og træder derpaa frem, iført sin Toga. Da hilse Gesandterne med mange Lykønskninger ham som Dictator.“

Jeg stod i lang Tid beskjæftiget med ret levende at forestille mig Cincinnatus. Modellen til ham havde jeg fra første Haand — oppe i Vaticanets Antiksale staae romerske Helteskikkelser i Overflødighed. Men jeg havde udsøgt mig en: I den saakaldte nye Arm af Chiaramonti's Galleri staaer en Statue uden Navn. Romeren er indhyllet i Togaen, høi, bydende; den høire Arm synes at ville gjøre en Bevægelse, om Munden er et Smiil eller snarere et Udtryk af sikker, forud bevidst Triumph; men under Øienbrynene synes at fremskyde et ondt Blik — ham valgte jeg til Cincinnatus; i det skjønneste Øieblik har han ogsaa fattet Tanken om at hevne sin Søn paa hans Anklager*.

Den 21de Februar 1847.

Idag kom en Dansk til mig og sagde, han havde hørt i Byen (blandt de Danske), at jeg havde knælet i Kirken S. Maria della trinità, og at jeg formodenlig vilde blive Katholik. Jeg svarede: Gaa De Søndag-

* Cincinnatus overvandt Æquerne, frelste Staten og nedlagde efter otte Dages Forløb Dictaturet for at vende tilbage til sin Plov; men i Forveien lod han dog den Mand dræbe, hvis Anklage var Skyld i, at hans Søn var i Landsflygtighed.

morgen hen og hør Nonnesangen, og see, om De kan holde Dem paa Benene. — Men det kan han nok. De herværende danske Tourister gaae til Nonnesang som til en Concert i Hotel d'Angleterre, og det er paafaldende, saa godt de forstaae at conservere deres protestantiske „Hölzernheit“. De ville eller kunne i de katholske Kirker aldrig glemme, at de ere Protestanter, og idet denne Tanke er over dem, forhindrer den dem fra at komme ind i den aandelige Strøm, der gaaer gjennem Menigheden. Saadan en skikkelig og trofast dansk Protestant troer, at det romerske Babel feirer en stor Triumph, naar han bøier sine tvende Knæer; han tænker, naar Fristelsen kommer, paa sin Confirmation, paa Præsten hjemme, paa Frue Kirke, og naar han har beseiret Fristelsen, er ogsaa det poetiske Indtryk borte, der bragte ham i Fristelse. Jeg bøier heller ikke Knæ uden Strid; men den er hurtig endt, Indtrykket er for stærkt og Modstanden for svag, og idet jeg synker ned, kommer jeg i en Bevægelse, der er nærved at gjøre mig afmægtig. Og dersom det romerske Babel skulde troe, at det er for Krucifixet og Billedstøtterne jeg knæler, saa lad det engang prøve at komme uden Nonnesang!

Rom den 28de Marts 1847.

Idag, Palmesøndag, gik jeg fra Peterskirken med Volquarts og Platone til den tydske Kunstner Overbeck.

En Baron Lotzberg har hos ham bestilt 40 Tegninger af Jesu Liv, og af disse saae jeg endeel. De vare høist interessante: en mærkværdig Simpelhed og Ynde, en Inderlighed og Tro i Compositionen, som man end mere føler, naar man seer Kunstneren selv, hans ædle, milde Ansigt med den høie Pande, det dybe blaa Øie og den hele beskedne og dog saa stolte, mandige Skikkelse. Af Billederne interesserede mig især to: Scenen, da Pilatus fremstiller Barrabas tilligemed Christus for Folket og lader det vælge. Christus staaer ydmyg og fattet, han veed, hvad der vil skee. Barrabas, med Lænker om Benene, bliver baaren ud af fire Soldater, og da Raabet lyder: Giv Barrabas fri! — seer han ud til Mængden som til sine Kammerater, forbryderisk-smilende, nederdrægtig-fortrolig. Men Folket selv — det er mærkværdigt, hvorledes man paa Billedet seer dets rasende energiske Raab: Barrabas! Alle vende sig mod ham, alle Arme pege paa ham, og i hver Arm svulmer Musklen under den heftige Bevægelse, hvormed man fordrer hans Frihed. Christus ene staaer forladt og resigneret; men Høiheden i hans Resignation forsoner os med hans Skjæbne, man føler, at man ikke engang ret inderlig kunde ønske det anderledes.

Det andet Billede var den sidste Nadvere, det sidste Maaltid, Jesus holder med sine Venner. Judas har allerede forladt dem, hans Stol ligger omstyrtet, Johannes ligger op til Jesu Bryst. En dyb Sorg hviler over dem alle; de Fleste have sænket Blikket, et Par see kummerfulde til Jesus, og idet man seer denne Forsamling, ligesom hører Sorgens Stilhed, bliver man ganske beklemt og sørgmodig stemt. Men, naar Øiet da følger Retningen og Blikket falder paa Jesus, da er det, som om Fortrøstning og Haab igien kommer tillive ved Synet af hans mod Himlen vendte Guddomsaasyn; det er virkelig for En, som om Verden nu skal blive frelst ved hans Lidelser.

Forunderligt er det, at denne geniale Kunstner har kunnet falde paa at male Allegorier, at man midt mellem disse Billeder seer en Tegning af Jesu Parabel om den onde Sædemand, der medens den gode Sædemand sov, saaede Klinte blandt Hveden. Først støder det, at Djævlen gaaer der med Fuglefødder; men dernæst: om det nu ogsaa var Djævlen, saa viste Billedet dog Intet; thi den Udsæd han saaer, er jo ikke den, der menes; han saaer Klinte, men ved Klinte forstaaes her en ganske anden Udsæd, der netop ikke kan males eller tegnes.

Literatur.

I.

„De to Baronesser."

Roman af H. C. Andersen.

Vi ville gjerne være retfærdige mod H. C. Andersen; men først maae vi gjøre en Afregning med ham betræffende Retfærdigheden. En Undersøgelse af et poetisk Værk, Paaviisning af dets skjønne Sider, en paa Grunde støttet Daddel over dets Feil bør aabenbart være Forfatter og Publikum lige velkommen. Andersen synes (som maaskee ikke faa Andre) ikke ganske at være af denne Mening; saasnart Kritiken bliver meer end en complimenterende Annonce, anseer han den for et Onde, for en af de slemme Ting, der ved Syndefaldet ere komne ind i Verden, for en Skjærsild, en Spidsrodsløben, Digteren maa gjennemgaae, hvergang han har et Værk færdigt, for et Offer, der maa bringes Misundelsen eller det per-

somlige Uvenskab. Saa ofte der er Leilighed, og selv naar Leiligheden ikke er ganske passende, udtaler han en saadan Følelse; man mærker, at Billedet af Kritikeren staaer og forstyrrer ham under Arbeidet, ligesom Djævlen gjorde ved Luther, og naar han engang om mange Aar er død, skal det ikke undre os, om man viser reisende Engelskmænd det Sted, hvor Andersen slog Kritikens Dæmon Blækhuset i Hovedet.

Denne sensible Stemning træder ogsaa frem i „De to Baronesser“, navnlig 3die B. Pg. 115, hvor Componisten (Kammerjunkeren) taler til den unge Dame, der vil være Forfatterinde: „De veed, at jeg altid har fremhævet det Gode i vort Fædreland, men her er Øieblikket, hvor jeg maa pege paa dets Skygge. Godmodighed er, idetmindste ikke for Øieblikket, et Særkjende paa de Danske; der er hos os et Element af Spot, der er langt mere overveiende; vi have stor Sands for det Komiske, derved eie vi en Lystspil-Literatur, men hos Mængden bliver denne Sands til en Lyst efter at finde Vrangsiderne, latterliggjøre Alt. Har De Mod og Kraft til at taale, at Taaben spotter Dem, at selv de Ædleste og Bedste kunne krænke Dem, vel, saa siger jeg ikke et Ord mere“ o. s. v. Dersom vi havde været tilstede ved Samtalen, vilde vi have sagt: Hr. Kammerjunkeren kan have Ret fra sit Standpunkt, han taler maaskee af Erfaring; men

man kan ogsaa see Sagen anderledes. I Literaturen og Kritiken er

„Godmodighed" den Dyd, man meest bør blues ved.

Naar De træder op som Forfatter, Frøken Elisabeth, maa De kun være forberedt paa een Ting: De ophører at være Kvinde, nemlig for Publikum og Literaturen. All den Artighed, man viser det smukke Kiøn, det Galanteri, hvorfor De er Gjenstand i Selskabet, forsvinder, naar Talen er om Deres Værk, det vil sige, blandt fornuftige Folk. Disse spørge blot, om Værket er godt og skiønt, og det Gode og Skjønne er Intetkjøn. Hvis man finder Noget at dadle, saa beroer det paa Dem, om De har meest Interesse for Deres Person og Selvfornøielse eller for Poesien og Sandheden. Men selv naar De leverer noget Herligt og Beundringsværdigt, naar De feirer en stor Triumph, saa er det nu engang Verdens Løb, at den ikke altid bliver ublandet, at Nogle forbittre Dem den med hiint „Element af Spot", som Kammerjunkeren omtaler. Saa maa De tænke paa de romerske Feltherrer, om hvis Triumphvogn Soldaterne havde Lov til at synge Spotteviser. Aldrig fandtes i Rom den Feltherre, der for Viserne glemte Seiren og Triumphen og sprang ned af Vognen for at klage over Spotterne.

Dette Sidste, synes det, vilde Andersen gjøre; hvis et heelt Folk jublede om ham og en Eneste pe-

gede Finger, vilde hans Glæde være spildt. Hvorledes skal det da blive, naar Triumphen ikke kan tilkjendes ham, naar det ved Siden af Fortjenester ere Feil, naar selv den Beredvilligste har Betænkeligheder? Vi forudskikke dette Spørgsmaal og disse Bemærkninger for at stille Andersen og os selv paa det rette Standpunkt og mulig bevirke, at han tager Sagen som Digter og desaarsag anhører, hvad Sandt det mulig kan lykkes os at sige.

Dersom vi skulde udhæve Andersens Fortjenester, saa vilde vi begynde med hans Lykke. Lykken er ikke noget saa Tilfældigt som de, der savne den, gjerne ville bringe Folk til at troe; en Mand, der saae Diana stige ned og kysse Endymion, sagde maaskee: Havde jeg lagt mig til at sove der, saa var det blevet mig! Nei, man maa i sit Sind eller sin Tilværelse have en Electricitet, der tiltrækker Lykken; de, der sige, at de komme sovende til den, tager enten feil af dem selv eller af Lykken. Andersens Lykke vandrede i de rolige Tider til Tydskland og skaffede ham et Publikum lige ned til det adriatiske Hav. Men da Revolutionerne kom i Luften, sporede den det med Lykkens geniale Instinct, gik over Havet til England og beredte ham en rolig og comfortabel Plads ved gamle Englands Camin, saa at man allerede deraf kunde have beregnet, at Chartisternes Opstand ikke

vilde lykkes. Vil man vedblive at paastaae, at dette dog ikke er nogen Fortjeneste fra Andersens Side, saa spørge vi, om da Andersen ligesom Skræddersvenden i „En Spurv i Tranedands“ er forsynet med Dronning Gunilds Armbaand, saa at Alle, der læse hans Værker, blive undergivne Trylleriet og finde Skjønheder, hvor der ingen er?

I selve hans Værker maae vi derfor søge Sporene af hiin Electricitet, og vi finde den i det Naturlige, Friske og Umiddelbare, i den lette, spillende Phantasi, der ikke kvæler sig selv og os med dæmoniske Skræmmebilleder og Spøgelser, men glad og barnlig leger med Tilværelsen. Det er en eiendommelig Evne, hvormed Andersen gaaer igiennem Verden: han synes at bære en Aladdins Ring og behøver blot at røre ved en Muur, ved en Gulerod, en Strikkepind, saa springer der en Aand ud. Han finder Poesien der, hvor Andre netop vogte sig for at søge den, i Gjenstande, som man anseer for uskjønne, i Kjelderen, hvor Grantræet ligger mellem Rotter og Muus, i Skarnbøtten, hvor Tjenestepigen har kastet et Par gamle Flipper o. s. v. Man seer ofte paa Gaden en Dreng ligge og rode i Rendestenen, efter et Markstykke, som en Herre har tabt, efter en Guldring, som en Dame har ladet falde ud af Vinduet; Andersen kan gribe i Rendestenen, hvor Ingen har tabt Noget, og drager

til de Omstaaendes Forundring et gyldent Smykke frem og uden at gjøre Fingrene smudsige. Han er et Barn, der uden at blive ældre har lært endeel af voxne Menneskers Lærdom (men ikke Meget), seet endeel og blevet tiltrukket af Verdens brogede Billeder, og som Barnet taler med sin Dukke og lader den svare, opfører han et Marionettheater, hvor Alt, hvad han har seet og læst, Levende og Livløst taler med, Sol, Maane og alle fem Verdensdele, Konger, Nøddeknækkere, Prindsesser og Springgaase, og en vidunderlig Forstandighed gaaer igiennem den barnlige Snak, og undertiden overraskes man af en fiin Vittighed, en satirisk Snært, som man ikke havde tiltroet det uskyldige Barn.

Vi dvæle ved denne Retning, fordi det er heri, at han har frembragt det Skjønneste, nemlig: Eventyret eller Fablen. Fablen skiller sig maaskee blot fra Eventyret ved den rolige Form, hvori den fastholder et enkelt Phantasibillede og udmaler det som Allegori paa Menneskelivet. Blandt disse Fabler udhæve vi „den grimme Ælling“, der maaskee af underordnede, i alt Fald upoetiske Hensyn ikke nyder den store Paaskjønnelse, der formeentlig tilkommer den. Blandt Eventyrene: „Sneedronningen“ og „Skyggen“, i hvilket sidste Barnet paa den omtalte Maade er meget satirisk.

Selve de Evner, der have frembragt alle hine

poetiske Værker, ere imidlertid til Hinder for Frembringelser i andre Retninger, der fordre en roligere og adstadigere Gang, uden forsaavidt det lykkes Digteren at stille sig over sig selv og beherske Kræfter, af hvilke han er vant til at lade sig beherske. Man har ofte nok gjort Hr. Andersen opmærksom herpaa, skjøndt hidtil forgjæves, og Aarsagen maa vel tildeels søges i hiin Misstemning mellem ham og Kritiken. Vi nægte ikke Andersen en vis Anerkjendelse i Fortællingen og Romanen, ja endog i Dramaet. I sidstnævnte Digtart overskrider han vel sjelden Middelmaadigheden, uden naar hans Stemninger kunne slutte sig engt til Musiken, eller naar Phantasi, Lune og Lyrik kunne komme til at maneuvrere af Hjertenslyst; men ofte ile de da saa vældig frem, at den dramatiske Composition sprænges. Lægger man imidlertid Mærke til de heldigste Steder f. Ex. i „Den Usynlige paa Sprogø", „Lykkens Blomst", „Maurerpigen", saa aner man, at Andersen kunde levere noget usædvanlig Godt, deels i Farcen, deels i Eventyr-Comedien, hvis han var istand til at skaffe det originale Indhold en passende Form. Man „finder" vistnok ikke Formen ved at søge efter den, Tanken maa selv skabe den, dog er det aabenbart, at Villie, Studium og Anstrængelse her kan gjøre Meget; man behøver ikke at lade sine Følelser og Tanker, alt som de undfanges, gaae ud i Verden, den ombyggelige,

selvherskende Digter holder dem tilbage, fostrer dem med sit Hjerteblod, til de blive saa voxne og stærke, at paa deres Vei Alt bøier sig for dem, den stridige Form, hvori de skulle hylle sig, og den ganske Verden, der hilser dem. Det er vel af Hensyn hertil, at en tydsk Kritiker, der for et Aars Tid siden ganske kort anmeldte Andersens Værker (i „Grenzboten“) kaldte ham, „ikke en stor Digter, men en sand Digter“, hvormed ikke saa meget antydes, at hans Repertoire ikke er stort, som at han savner hiin Begeistringens Ro til at bringe sine Evner i Harmoni. Men dette beroer som sagt ikke ene paa den umiddelbare poetiske Begavelse, Characteren og den alvorlige Villie kan gjøre Meget, og det er saaledes endnu ikke for silde for Andersen. Vi have den Overbeviisning, at denne Digter endnu ikke har naaet sit Høidepunkt; thi han er mærkværdig ung, og sine skjønneste og modneste Værker vil han, det haabe og vente vi, fremtidig skrive.

Romanen, der ved sin fortællende Form er mere beslægtet med Eventyret, lokker ogsaa Digteren umærkelig over i Yndlingsmaneren, og da den tilsyneladende fremstiller noget Virkeligt og Sandt (men dog ikkun det poetisk Sande, det Sandsynlige), frister den ogsaa en anden af hans Tilbøieligheder, nemlig Tendensen efter, som en Bi at hente Virkeligheden hjem og stryge

den af sig uden at have optaget den organisk i sin Bevidsthed. Derved have hans Romaner tillige faaet Noget ved sig, der minde om Levnets- og Reise-beskrivelse, og om end saadanne Enkeltheder hver for sig kunne være skjønne, skader det dog Compositionen; thi endog det skjønneste Kvindehoved paa en Hercules-figur vil vanzire Statuen. Man kunde formeentlig paavise disse Eiendommeligheder og Afvigelser i hans foregaaende Romaner, i „Improvisatoren" o. s. v., men især fremtræde de med deres separatistiske Tendenser i det sidste Værk, „De to Baronesser", som han har udgivet under Navn af Roman.

Anlægget er simpelt, men forraader dog strax nogen Tvivlraadighed og Overfyldning af Stof. En Baad seiler under Kysten af Langeland, og et Selskab, deriblandt en fornem Dame og hendes Datter, sidder paa Stranden og samtaler om dens vilde Fart. Hele dette Selskab forsvinder af Fortællingen, Damerne blive glemte, eller Digteren har senere ikke kunnet skaffe dem Plads. Hiin Baad seiler dem altsaa agterud og kommer til Fyen med sine Passagerer, to fornemme Studenter, en simplere Student og en Baron; de søge Ly mod Uveiret i Ruinerne af et gammelt Slot, og i et af dettes forfaldne Værelser fødes paa samme Tid af en stakkels omvandrende Musikanterkone et Pigebarn, som det lystige Selskab opdager og paa-

tager sig at staae Fadder til. Dette Barn kommer i Huset hos den gamle Baronesse, og Fortællingen om disse Personers Skjæbne og deres gjensidige Forhold udgjør Romanen. Der er ingen forviklet Intrigue, ingen nerverystende Spænding deri, Fortællingen skrider frem som et Characteermaleri; men Digteren er uheldigviis gaaet et Skridt videre i Simpelheden og har ikke indlagt nogen Tanke, der i Værket fuldender sit Kredsløb, saa at det ikke ender, uagtet det ophører. Det faaer derved et Udseende, som om det beskrev virkelige Personer, som om Titlen vilde sige: Hine to Baronesser, dem, I nok kjende.

Man fristes til at troe, at den ene af „Baronesserne“, Musikantens Datter Elisabeth, ei blot er en virkelig Person, men at man til Slutningen vil erfare, at hun er en berømt Forfatterinde. En Række af de Forhold, hvori vi see hende, gaae ud paa at vise, hvorledes hendes Talent udvikler sig eller, som Andersen siger, Aandens Frøkorn nedlægges i hendes Jordbund; hun begynder ogsaa at digte, men i Slutningen af Bogen holder hun efter Kammerjunkerens Raad op, gifter sig kort efter med Baronen, og det Hele er forbi. Etsteds er der en interessant Episode: Elisabeth er i Huset hos nogle gamle Folk, der troe paa Troldom og Spøgeri, og for at forskrække dem spiller Barnet Comedie og agerer Søvngængerske.

Man venter naturligviis, at dette staaer i organisk Forbindelse med hele Fortællingen, at der senere i Elisabeths Characteer skal vise sig Spor heraf, Snildhed, Forstillelse; men hun bliver et sandt Mønster paa Uskyld og Oprigtighed og, som sagt, godt gift. I det virkelige Liv er Saadant muligt. Følgerne af en uheldig Opdragelse kunne forsvinde, især naar Barnet kommer i et godt Institut; men Romanen udbærer ikke slige Scener for at lade dem forsvinde saa sporløst som Selskabet paa Langeland. Hvortil tjene overhovedet alle „Spirerne", som vi see nedlægges i hendes Aand og Characteer, naar vi ikke skulle see Frugterne, ikke hende selv ved Hjælp af de erhvervede Egenskaber tilkjæmpe sig den Lykke, der tilkommer hende? Det er at forudsætte den Anskuelse hos Læsere og Læserinder, at den blotte Modtagen af Indtryk er en Fortjeneste og Ægteskabet med en Baron i og for sig Løn og Lyksalighed — en Anskuelse, som Bogen forresten gaaer ud paa at bekjæmpe. I mange andre Romaner er Ægteskabet ogsaa Slutningen; men saa er Kjærligheden ogsaa Hovedtanken, hvorimod Elisabeth efter at have havt en Barndomsinclination for Elimar og en lille Tilbøielighed for Kammerjunkeren ægter Hermann. Det er just ikke noget Fornuftgiftermaal, men synderlig stærk fremtræder Kjærligheden ikke. Digteren har ikke lagt Mærke til,

at han egenlig har anlagt Elisabeth ukvindelig; thi hun skal ved Characteer og Dygtighed erhverve sig en Position i Livet, hvilket ikke er Kvindens Opgave, og Værkets Feil i denne Henseende ligger i, at hun ikke bliver consequent i sin Ukvindelighed, at hendes Tilværelse ikke føres videre som Forfatterinde eller desl. Det vilde have været en meget lønnende, men tillige meget besværlig Opgave, hvis ellers Elisabeth ikke skulde være bleven en kvindelig Udgave af „Improvisatoren“ eller af „Mit Livs Eventyr.“

Det gaaer paa noget lignende Maade med den gamle Baronesse, man opfatter hende uvilkaarlig som et vellykket, daguerreotypisk-nøiagtigt Studium efter Naturen. Og det er visselig en stor Fortjeneste for en Digter, at hans Personer ere naturlige, dog maa det opnaaes paa en særegen Maade. Hans Sind og Tanke skal være sund og hans poetiske Skabninger have Livets Sandhed; men han tager ikke et levende Væsen og bugger Plads til det i Maleriet. Meget af, hvad der fortælles om den gamle Baronesse — der som ganske lille Barn saae sin Fader ride paa Træhesten og sin Moder mishandlet af Herremanden, og aldrig forvandt Indtrykket heraf og blev en Særling — vilde have stort Værd som characteristiske Anecdoter om en bekjendt Person, f. Ex. at hun testamenterer den spæde Stamherre en Træskee, skaaren

af Træhesten; men er det poetisk sandt og skjønt, og opnaaer Digteren, hvad han vil? Har det været hans Hensigt at skrive en Slags socialistisk Roman, ivre imod barbariske Samfundsforhold ved at fremstille deres sørgelige Følger i denne Baronesses Historie og Sindstilstand? Nei, thi „Træhesten" er forsvunden, og Læseren, der ikke fuldkommen kunde begribe Digterens Indignation vilde lade ham gaae ene i Kampen og see paa ham som paa en Don Qvixote. Hans Hensigt har snarere været at vise, hvorledes Hjertet og Fortjenesten gjer sig gjør sig gjældende overfor Adelskab og Standsfordomme, saa at de høie Baroner maae gjøre de borgerlige Piger til Baronesser. Men dette hvorledes savnes. Vi see ikke den indre Nødvendighed, det Skjæbnens Maskineri, der har gjort Huusmandsdatteren til Baronesse. Herom erfare vi aldeles Intet: det er skeet, vi maae tage det som noget Virkeligt, og vi tage derfor ogsaa den gamle Baronesses Bizarreri som noget Virkeligt og nødes til at vende den for Romanen gjældende Sætning om og sige: Se non ben trovato è vero (ɔ: Er det ikke godt opfundet, saa er det dog vistnok sandt).

Denne Virkelighed — eller hvad der efter Omstændighederne kun vilde have Værd som Virkelighed — hæver overalt sit Hoved uden at bøie sig for Værkets æsthetiske Fordringer. Caroline Heimeran, Stats-

raadsdatteren, der taler saa plat som den simpleste Tjenestepige og er godmodig, kjærlig, huuslig trods den bedste Tjenestepige, er vissselig en høist original og vel skildret Personlighed, hvis hun virkelig har levet; thi sandt maa, hvis det skal have Værd, det Hele være, f. E. hendes Dødsscene: „Jeg døer ogsaa", siger hun med sagte Stemme, „men vær ikke bedrøvet! Jeg har før troet, at det var saa forskrækkeligt, men nu synes jeg det slet ikke; selv at Du bliver tilbage, bærer jeg saa godt; jeg synes, det er kun at jeg skal sige Dig god Nat! Vi sees imorgen, — saa skal jeg nok gjøre Kommers med Dig, nu kan jeg ikke! god Nat!" Og saa døer hun. — I Romanen gjør hun ingen anden Tjeneste end paa den anførte Maade til Læserens store Overraskelse døe fra sin Forlovede, Præsten Moritz, som derved bliver sørgmodig. Hans Sørgmodighed kunde være opnaaet uden en saa kort Forlovet, og den sære, men forresten sunde og stærke Person burde have levet længere og gjort mere Nytte i æsthetisk Henseende. En smitsom Feber har Magt i det virkelige Liv, men ikke i Romanen uden med Æsthetikens Tilladelse.

Værket vrimler af slige Genrebilleder, der behandlede for sig og eneſtaaende vilde været fortræffelige, saaledes det hollandske Stilllebensstykke, den gamle Degn Cathrinesen med Kone; den humoristiske Skizze Musikanten, der „grupperer" alle Begivenheder saaledes,

at Sandheden ikke kan gjenkjende dem; den eventyrlig-komiske Historie om Skaden Klaus, der lever sammen med Katten Piltitz og kan sige: „Klaus gik paa Loftet med Piltitz“, indtil Piltitz engang i ondt Lune virkelig gaaer paa Loftet med Klaus og æder ham; endelig Beskrivelsen af Halligerne, de smaa, sandede, taagede Øer i Vesterhavet, et Landskabsmaleri, som vi troe at kunne kalde mesterligt. Vi anerkjende det med Glæde; men disse skjønne Billeder hænge saa at sige uden paa Romanen. Det er ved alle disse Scener, at Elisabeth modtager „de aandelige Vækkelsesmidler“ og „Spirerne“, det bliver udtrykkelig anført, og da vi, som oftere bemærket, ikke see Frugterne, blive Spirerne og hvad dertil hører idetmindste ufrugtbare for Værket som Heelhed.

Nogle af Episoderne ere dog af forskjellige Grunde ikke ganske heldige. Det er f. Ex. en bekjendt og andetsteds omhyggelig skildret Begivenhed, som gjentages om Elimar og Elisabeth, der ude paa Stranden blive overraskede af Floden; den italienske Bandit, der bortfører den nygifte Dame og giver hende tilbage igjen, har Christian Winther behandlet i „Osteriet“; endvidere Fortællingen om Oese, der findes langt smukkere i frisiske Folkesagn. Ved andre Leiligheder tager Andersen med sin daguerreotypiske Jagttagelsesevne for Meget med, en heel Deel Pjat,

f. Ex. Mad. Levsens ablattragtige Moderkjærlighed, Dagvognen m. m. Størstedelen af det fine Selskab pjatter, og den simplere Portion har ogsaa nogen Tilbøielighed dertil. Pjat kan undertiden gjøre god Virkning som Modsætning, men tør ikke bruges saa tidt, at Digteren bliver mistænkt for selv at have en Rem af Huden.

Mellem alle disse brogede Billeder titter Eventyret frem som en Nisse. Andersen vil, ligesom det hedder i Folkefortællingen, flytte bort fra den Uro, Nissen foraarsager, og ind i Romanens Ro; men underveis stikker Nissen Hovedet op af Kjernebøtten og siger: Vi flytte. — Kragerne gratulere »fra! fra!« (1ste B. Pag. 86). Hofjunkerens Frieri, der gaaer overstyr paa Hofballet, fordi han taber sin Seleknap, er holdt i en Tone, der lader formode, at det egenlig var Knappen, som skulde fortælle Feiekonen Historien; Knappen og Feiekonen ere allerede paa Vei til bagefter at anstille deres Betragtninger, men Andersen har i Øieblikket travlt og gaaer videre. Paa Flyttedagen faaer han utvivlsomt Lyst til en gammel Hat, der ligger paa Gaden; han er overbeviist om, at den kan fortælle interessante Memoirer, men han skal følge Elisabeth, der er ubekjendt med Kjøbenhavns Gader, og maa formodenlig med, i Forbigaaende at træffe Aftale med Hatten om et senere Møde.

Endelig fremtræder ogsaa den virkeligste Virkelighed. Frederik den Sjette ligger paa lit de parade, og det beskrives paa den sædvanlige barnlig-udmalende Maade; Thorvaldsen paraderer ogsaa. Det staaer ikke i videre Forbindelse med Værket; ved Kjørselen ud til Amalienborg bliver den gamle Baronesse forkjølet, men kommer sig igjen. Den eneste Grund til at tage det med, maa være, at det var noget Oplevet. Det Samme gjelder om „Reichardts Melodier til Göthes Digte“ og om de „schubertske Lieder“, som Elisabeth synger; disse bestemt betegnede Sange i Forening med Kammerjunkeren, der er berømt i Paris som Componist, rykke hende endnu nærmere fra Romanens poetiske Tilværelse til Tærskelen af det virkelige Liv, altsaa Romanen over til Biographien. Det næste Skridt er, at en bekjendt Mand under sit eget Navn skulde optræde i Fortællingen, underviise Heltinden eller endog frie til hende, saa var Forvirringen fuldstændig. At Elisabeth for sin Aandsudviklings Skyld læser Walter Scott, og at „Midlothians Hjerte“ udøver en afgjørende Virkning paa hendes Tilværelse, hører ogsaa herhid; men tildeels er det vel gjort for de engelske Læseres Skyld.

Det er overhovedet et Uheld, at Bogen er skreven med den bestemte Tanke for Øie, at den først skulde

overgives til det engelske Publikum; thi Andersen har i sin Godmodighed troet at burde komme dette imøde med adskillige ethnographiske Notitser og med bredere Skildringer af danske Forhold, end danske eller blot æsthetiske Læsere behøve, ligesom han ogsaa siger Engelskmænd, Skotter, Irlændere endeel Forbindtligheder. Og ved denne Leilighed maae vi gjøre Andersen stærke Bebreidelser, hvis det er af Frygt for at saare sine engelske Læsere, at han har undladt at nævne 1807, da han omtaler Danmarks Udviklingshistorie og nævner 1801 og 1808. (3die B. P. 77.)

En saadan Mængde af Formaal lader sig ikke opnaae, og alle de Elementer, der fremtræde med Fordringer, lade sig ikke tilfredsstille uden en stor Uro, og under hele Læsningen har man en Følelse, som om den ene af Digterens Tanker jager den anden og han selv haster afsted for ikke at glemme nogen. Vi tilstaae, at denne Følelse var den fremherskende hos os, og at vi først nu efter flere Ugers Mellemrum have været istand til at lade de enkelte Skjønheder vederfares Ret og paany gjennemlæse dem uden Hensyn til Værkets Heelhed.

Vi troe derfor at kunne sige, at Værket i høi Grad mangler Stiil, i den Forstand, hvori man f. Ex. siger, at et Taarn er bygget i en vis Stiil: Bygningen hæver sig, gjennemstrømmet af een Tanke,

som en Enhed, mod Slutterne. Det Samme gjelder om Romanens Stiil, i en anden Forstand, om Maaden, hvorpaa Begivenhederne ere fortalte og Samtalerne holdte. Som Exempel herpaa anføre vi 2den Bog Pag. 35: Kirkegaardene paa den lille Ø ere Sandpletter, hvor „ikke en Blomst fandtes, et Par Buxbombuske vare de eneste Vexter“, og Gravstenene vare halv overtrukne med en fugtig Grønhed. I Anledning af Elisabeths foran berørte Frelse fra Vesterhavets Flod er den gamle Pige Keike glad og vil feire Begivenheden om Søndagen: „Nu skal vi ogsaa ud i Eftermiddag at fornøie os! sagde Keike og lovede Elisabeth at gaae med hende baade til den nye og den gamle Kirkegaard.“ Det er rørende, og der behøves ikke et Ord mere for at vise, hvor tarvelige Festdagsglæderne ere paa Halligerne; men Andersen kan ikke holde Maade og tilføier med smertefuld Ironi: „Det var meget fornøieligt!“ Og som om det endnu ikke var nok, og Læseren ikke blot skulde have den smukke Tanke ind med Skeer, men med Brækjern, hedder det strax efter, Pag. 37: „I Præstegaarden sagde Keike, da de kom hjem, at de havde ret fornøiet sig, de havde været paa begge Kirkegaardene.“

Man kunde udskrive en stor Deel af Bogen for at vise, hvorledes denne besynderlige Digter ikke kan

lade en Charakteer eller Situation fremstille sig selv og have Tillid til Læsernes Følelse, men uafladelig præsenterer Alt og derved ofte skader mere, end han gavner. Vi tage iflæng: (3die B. Pag. 4) Manden, der citerer Shakespeare og kun siger: no, no. Det Comiske deri tilintetgjør Andersen ved at tilføie: „for han kunde citere.“ Og han har dog selv prøvet, hvorledes han i Dramaet maa lade en Person tale alvorlig eller comisk uden selv at kunne gaae ved Siden af og sige: „for han er nu alvorlig“ (eller comisk).

Dersom man nu vil sammenfatte, hvad her er sagt om „De to Baronesser“, saa vil man bemærke, at det ikke er Mangel paa Liv og Bevægelighed, ikke Tørhed og Kjedsommelighed, man kan forekaste Digteren. Andersens Feil er ikke Fattigdom, men Mangel paa Skjønsomhed til at benytte sin Rigdom. Dersom vi turde give ham et Raad, skulde det være det samme som det, vi vilde give en rig Mand, der fyldte sine Sale med Meubler, for at Gjæsterne kunde befinde sig vel hos ham og tillige see hans Formuenhed: Vær sparsommelig, flyt Halvdelen af Meublerne ind i andre Værelser og opstil Resten med mere Smag. Og Smag kan man erhverve sig ved at see, ved at læse, ved at tænke. Vi vilde finde det upassende at give en Forfatter, der er ældre end vi i Literaturen og en berømt Mand, gode Raad; men vor In-

teresse for Andersen og for selve hans Berømmelse faaer undskylde os. Han har, hvad saa mange Andre mangle, Geniets overordenlige Ungdom; for ham er det, som allerede sagt, ikke for silde, skjøndt maaskee paa høie Tid; thi om end saadanne Naturer undgaae at ældes, saa riskere de dog i Tidens Løb at døe og bringe endeel af det betroede Pund ubrugt tilbage.

2.

Saga om Thorvald Vidførle

af

C. Hauch.

Fortiden og dens Sagn ere for alle Digtere en uudtømmelig Grube og ikke mindst for de nordiske Digtere. Den er hiin skjulte Braa med Suttungs Mjød, hvor de lig Odin „krybe ind som en Orm og flyve bort som en Ørn." De hente derfra ei blot den Tone og Duft, der kvæger Folket og holder dets Livsaander friske, men de finde ogsaa Handlinger, der tiltale deres Phantasi og give deres digteriske Kræfter Gjenstand og Stof. Mange ere de Maader, hvorpaa Arbeidet skeer, og de Værker, der frembringes: snart i ganske nye Former, lyrisk-episke eller dramatiske („Helge" eller „Hakon Jarl"), snart er det Fortidens egen Digtekunst, der bliver efterdigtet, snart Noget,

den har ladet ufuldført, der bliver omdigtet. Til Efterdigtningen og til det Skjønneste, den har frembragt, henregner man Oehlenschlægers Kæmpevise om Hr. Asbiørn Nyg: Digteren fandt i det Overleverede et lille Stykke puurt Guld, og under hans Baulunderhaand svulmede Guldet ud og dannede sig til den deiligste Skikkelse. Blandt de Værker, der kunde henføres til Omdigtningen, nævne vi den samme Digters Behandling af Velent-Sagnet. En lignende Fortælling kan man med nogen Umage finde i de gamle Sagn; men først ved Oehlenschlægers Omdigtning begreb man, at Velent-Smed maatte indtage en særlig Plads i Valhal, og at Nordens Guder i ham fik den manglende Hephæstos. Naar der i Oehlenschlægers Værk spores nogen Paavirkning af en Aand, der ikke har hjemme i Norden, et lille Anstrøg af tydsk Mystik eller Sentimentalitet, saa er dette deels svagt og kommer kun tilsyne i Enkeltheder, deels kan denne Digter imod enhver Kritik stille den Fortjeneste, at han var den Første. Thi Fordringerne voxe med Tilfredsstillelsen, og den nordiske Aand, der bliver sig bevidst, gaaer senere kritisk i Rette endog med Den, der vakte den til Bevidsthed, uden dog at glemme sin Taknemligheds-gjeld.

Vanskeligere og mindre taknemligt bliver det at lægge en ny Saga om en islandsk Viking og Helt, der udmærkede sig ved Tapperhed, Høisind og Iver

for Christendommen. Ingen Personalhistorie i Verden er vel i denne Henseende bedre udstyret end Tilfældet er med saadanne Helte i den islandske Saga-Literatur, der paa sin Maade kan kaldes klassisk, forsaavidt nemlig det ædle Indhold har fundet den meest passende, reneste og ædleste Form, og flere af dem ere trods deres Ælde endnu saa livsfriske, at de selv bedre end nogensomhelst Efterligning kunde, som Hauch udtrykker sig i Fortalen til Thorvald Vidførle, „give et Billede af den Aand, der rører sig i dem“, og føre Fortidens Aande over Folket.

Naar nærværende Anmelder nu paatager sig at stifte mellem Sagapoesien og Digteren Hauch, saa tør han anføre til Gunst for sig, at hans Kjærlighed til Begge ikke er fra idag eller igaar. Den samme Forkjærlighed for Sagaerne som her vil man finde udtalt — saa tydelig som Omstændighederne tillode — i Romanen „En Jøde“ (3die Bog), og hvad Hauch angaaer, da have vi ved given Leilighed søgt at tolke vor Beundring for denne Digter, for ham „med sin underlige Begeistring, der gjør En tilmode, som naar man træder ind i en gothisk Kirke med de gamle Faner og Skjoldmærker“ *. Men netop denne Egenskab hos Hauch, „Riddersmanden fra den romantiske Tid,

---

* „Corsaren“, Nr. 272, 1845.

i Staal og Harnisk", kunde man allerede, i Forbeien mene, maatte gjøre ham Saga-Efterdigtningen endnu vanskeligere, omtrent som det vilde være gaaet Tieck med Niebelungelied eller Ariost med Virgil. Thi vel er den islandske Poesi ikke plastisk som den græske eller romerske, eftersom den lader ane langt Mere, end den siger; men den skiller sig fra Romantiken ved sin fiirskaarne Sundhed, ved den djærve Frygtløshed, hvormed den giver endog det Ubekjendte og Hemmelighedsfulde Legeme, færdes og strides med det; hvorimod Romantiken fornægter det Hemmelighedsfulde og dog troer paa det, befolker det med Anelser og Aander, der ere blodløse som Maaneskin, leger med sin egen Spøgelsefrygt, af hvilket den faaer den interessante Blegbed.

Imod en saadan anticiperende Tvivl vilde imidlertid Hauchs ivrige Venner med Føie have reist den Indvending, at hos ham forener sig paa en mærkelig Maade Studium med Naturanlæg, Charakteer og Villie med Begeistring. Han synes næsten med Omhu at verle saaledes mellem forskjellige Gjenstande for sin poetiske Kunst, at Stoffet lægger ham Hindringer i Veien og kræver Studium, og endeel af hans Begeistring udgaaer af den fortsatte Kamp med og Seir over Stoffet. Paa saadan Maade har Hauch i „Tiber" leveret en Studie; vi nævne endvidere Digtet

„Skovrøl“ *, der saa trolig, som om det var af Bion selv, i græsk Tone og Rhytmus besynger den skjønneste kvindelige Blufærdighed. Endelig aftvinger han nu endog dem, der have forelsket sig i Saga-Literaturen, idetmindste Agtelse og Anerkjendelse ved den Energi, hvormed han har løst sin Opgave i „Thorvald Vidførle“

„thi langt over Livets Grændser er lagt
Den brændende Villies Evne og Magt.“

Man mærker intetsteds Spor af den Slappelse, der skulde synes at maatte gribe en Digter, naar han hvert Dieblik maa standse sin Følelse og Phantasi i Flugten for at see paa Kortet eller conferere med gamle Pergamenter. Alt glider saa let, som om det strømmede umiddelbart fra Digterens Sind, og man tør antage, at for dem, der kjende lidet eller intet til de ægte Sagaer, maa Indholdet ofte være af usædvanlig Interesse. Vi staae maaskee vel meget under Erindringens Indflydelse, og ved mange af Værkets skjønne Steder mindes vi Paralelsteder i Sagaen, f. Ex. ved Herdis's resigneerte Smerte Fortællingen om Helge, da Gunlaug var død: „Engang kom der en svær Sygdom der paa Gaarden“, hedder det i Fortællingen

* „Digte“, 1842.

om Gunlaug Ormstunge*, „som mange laae og tæredes af en lang Tid. Ogsaa Helga blev angreben, men vår dog endnu oppe. En Løverdag Aften sad hun i Dagligstuen og hvilede sit Hoved paa sin Husbondes Knæ. Hun lod da Gunlaugs Kappe tage frem, og da den blev bragt hende, satte hun sig op, bredte den ud for sig og stirrede en Stund paa den; derpaa sank hun tilbage i sin Husbondes Skjød, og var da afsjælet.“ Da kvæder hendes Husbond en Vise, hvori han siger, at han nok vidste, at hun i hans Arme altid tænkte paa Gunlaug. — Sligt er ikke let at efterligne.

Med Hensyn til Fortællingens Interesse kunde man maaskee have ventet, at Hauch havde benyttet sig af den frie Digtning til at indlægge en større Spænding, en strammere Knude og derpaa følgende Opløsning, istedetfor at der nu er en langsom Hensynken, et mildt Ophør, som naar en gammel Mand døer. I „Kjartan og Gudrun“, der naturligviis i denne Tid staaer meest levende for os, er en saadan stram Spænding, Catastrophen kommer, og det Følgende er kun Notitser om de Efterlevende omtrent som dem, de engelske Romanforfattere have bibeholdt.

---

* Om Islændernes Færd hjemme og ude, ved N. M. Petersen, 2det Bind, Pag. 45.

Blandt de heldig tegnede Figurer ville vi dvæle lidt ved Biskop Fredrik, navnlig af Hensyn til det Characteristiske, der er bibeholdt og fortræffelig skildret: hans Frygt for de hedenske Guder og onde Vætter, hvilke han forfølger med stor Inderlighed; han forjager dem med Vievand ikke blot for at berolige Hedningerne eller de Nyomvendte, men for at berolige sig selv; han brænder den gamle Gallionsfigur til Thorvalds Skib i den faste Tro, at Heren, som boer deri, omkommer i Ilden. Vi kalde dette characteristisk, fordi det ikke blot betegner denne enkelte Mand, men hine Tiders Aandsretning. De første Christne betragtede ikke Hedningedommen og de gamle Guder som et Hjernespind, en Sæbeboble, hvilken det var lykket Christendommen at tilintetgjøre. Tvertimod, de ansaae dem for virkelig existerende Væsener, som Christendommen blot havde stødt bort fra deres usurperede Plads i Himlen ned til Helvede. De Christne troede paa Jupiter og Odin ligesaa inderlig og maaskee inderligere end Romulus og Hakon Jarl; Hakon turde maaskee ikke sværge paa, at Odin var i Himlen, hvorimod de første christne Præster svore paa, at han var i Helvede. Han var altsaa. Paa denne Maade og efter disse Begreber var Christendommen en Revolution, som Menneskene havde foretaget i Himlen. De gamle Guder og deres Slægt vare afsatte, Chri-

fius havde besteget Thronen. Men det afsatte Dynasti blev stedse en farlig Prætendent, og Præsterne levede i evig Frygt for, at Folket, især af Kjærlighed til Døttrene, de skjønne Prindsesser Athene, Aphrodite, Freia og især den lille Arveprinds Cupido, skulde fortryde Revolutionen og foretage en Contrarevolution. Kronprætendenterne, der sloges paa Jorden om Roms Keiserthrone, afgjorde med det Samme Himlens Skjæbne; naar Constantins Slagorden begyndte at vige, havde de Christne en Angst, som om de hedenske Dæmoner fik Overmagten over Himlens Hærskarer, og man kan derfor ikke undres over, at de saa tidt saae Gud og hans Engle deeltage i Kampen hernede paa Jorden for at hjælpe deres Stridsmænd. De gamle Templer med deres Skjønhed vare farlige Fæstninger for Christi Fjender, af den ringeste Tilbedelse, som fandt Sted, sugede de sorte Guddomme begjærlig ny Livskraft; derfor maatte de ødelægges, saa at den Guddom, de vare viede, blev huusvild. Venus f. Ex. flygter ind i et Bjerg og bliver et Djævlemennefke, men skjøn nægter man ikke, at hun er. Den hellige Mand Rupert, der omvendte Bayrerne, lærte: „Der Heiden Götter seyen nit anders denn Gespenst, so kryder zu Nacht schrecken, lauter verdammte Teufel und Gottes und aller Menschen Feinde. Sie gönnen den Menschen nit den Himmel, davon sie verstoßen

sind.« * Paa denne Maade forstaaer man nogenlunde Oluf Tryggveson, Oluf den Hellige o. s. v., alle de Religionsforfølgelser, der vare ærlig Fanatisme og ikke Skalkeskjul for geistlig Herskesyge eller fyrstelig Politik. Saa mild han er, bærer Biskop Fredrik samme Nag til alle Vætter og Trolde, til Freia, Odin o. s. v. og anvender megen Tid paa at forfølge og udrydde dem, ikke blot i Menneskenes Bevidsthed, men i Virkeligheden.

Med al saadan Troldom har ogsaa Hauch meget at bestille, den gaaer igjennem hele Værket, og det er da ogsaa ret et Emne for en Romantiker, de underlige, gaadefulde Ting bevirke en mild Angst, der risler halv vellystig, halv isnende gjennem Aarerne. Skjønnest og mægtigst fremtræder i denne Retning Thordis's begeistrede Tale (2den Deel Pag. 72), da hun truer sin Søn med Runernes Kraft, med de Runer, hun selv kan riste, og som ere stærkere end Nogenting paa Jorden. Det hele Hedenskab optræder ogsaa i Digtningen meest som en saadan Hexe-Angst og Djævle-Tilbedelse, og der er ingen Repræsentant for Valhalla-læren, som bringer Læseren i Fare for at beklage Valhals Undergang, det skulde da et Øieblik være Thorleifr Skjald, der deeltager i den smukt udtænkte

* Gruber: Das romantische Epos.

Scene hos Kong Svend (2den Deel, Pg. 12), hvor de forskjellige hedenske Troesbekjendelser udtale sig i Sang: Svend troer paa sit Sværd, sin Ganger, sine Snekker og Stridsmænd

»dog meest paa min egen Villie,
der Vei dem viser«;

Thorleifr troer paa Guderne, men Thorvald, som endnu ikke er bleven Christen, paa noget Ubekjendt, der er over Guderne og over Mands Villie. End ikke Herdis's Tro fremtræder saaledes, at Læseren finder den fra hendes Standpunkt berettiget, og det falder derfor noget vanskeligt at forstaae, hvorfor hun saa energisk holder paa den gamle Tro, at den for stedse skiller hende fra Thorvald. Kunde alle Islændere kort efter opgive Læren i Kraft af en Majoritetsbeslutning paa Althinget, saa maatte vel Kvinden snarere i en saadan Sag lade den Mand raade, hvem hun elskede

Medens Sproget og Formen, som man kunde vente af Hauch, er behandlet med stor Omhu og fremtræder reent og skjønt, har det undret os at finde enkelte Ordformer, som efter vor Mening ikke tage sig godt ud, for Ex. »der« (istedetfor: da), »hannem«, »finge«, »stunge«, »funde« o. s. v., uagtet den hele Sprogbygning ikke er holdt i den gamle Form, men kun ved Hjælp af en simpel Tankegang bevaret i

gammel Simpelhed og Enfold. Andre Steder derimod finder man noget Modsat; saaledes vilde en brændende Fyrrespaan bedre end en „Fakkel" have belyst Scenen mellem Brødrene, da Thorvald om Natten slaaer Oren i Orms Seng; Ordene „Ryttere", „Krigere" svare heller ikke ganske til de islandske Forhold, da de efter Sprogbrug forudsætte en militair Organisation, som ikke fandt Sted. Vi antage, at en islandsk Høvding ikke drager frem med „tyve Ryttere", men med tyve Mænd tilhest.

Men vor væsenligste Anke mod Behandlingen gjælder hiin „Romantik" — som vi dog erkjende, at Hauch neppe kunde undgaaet, hvis han ikke skulde opgive al selvstændig Production og være blot Efterligner. Som Exempler paa dens Fremtræden anføre vi Scenen hos Melkorf Jarl, der lader sin Datter svæve ind med tredive Jomfruer og opføre en Dands, nærmest bestemt for Thorvald og for at henlede hans Hu til Jarledatteren (1ste Deel Pg. 193). Den „fagre Jomfru med det blaa Skjærf", Musiken, Dandsen, „der gaaer ligesom Vandbølger", og endelig Slutningstableauet, da hun hænger Skjærfet om Thorvald med de Ord: „Dette giver jeg til den Tappreste" — Alt dette er vísselig skjønt, sed jam non erat hic locus, saaledes skildret hører Scenen mere hjemme i „Oberon" eller i „Flores og Blancheflor", end i et nordisk

Land. — I 2den Deel Pg. 154, hvor de islandske Bønder, førte af ci-devant-Vikingen Ljotr, gaae hen om Natten til den christne Kirke og Kogleriet begynder, og det blandt Andet lyder som et lille Barns Graad, siger Ljotr: „Vel maa han nu græde, da vi ville brænde hans Huus op, frygter dog ikke for ham! Thi selv om han holder Himlens Lys i sin Haand, ja selv om han fører de blege og skjelvende Stjerner til Kamp mod os, saa skulle vi stride med de Kræfter, der ligge skjulte i Dybet, og dem vil han vanskelig kunne modstaae.“ Ere vi ene om at føle, at saaledes taler ikke Ljotr? Men skjønt er det paa sin Maade. — Denne Duft fra en anden Tid og en anden Bevidsthed trænger ind overalt, ofte uendelig fiin, saa at man ikke kan angive dens Begynden og Ophør; den lægger sig om Gjenstandene og Personerne: Kvinderne blive blegere og mere smækkre, Mændene mindre haarde og tungtfremskridende, Jord og Luft mere farverig. Dersom man vil sige: „Hvad Ondt er der heri? Vi elske de skjønne Farver“, da svare vi: O, ja, men hvad der paa een Maade vindes, gaaer tabt paa en anden. Der er en Eiendommelighed i Sagapoesien, som er heldbringende for det nordiske Sind og ikke bør fortrænges. Ei blot i æsthetisk Henseende skader formeentlig en saadan Dobbelthed; men det forekommer os tillige, at de oldnordiske Sagn ikke gjennem en

meer eller mindre „vælsk“ Form bør gjøres „tilgængelige“ for Nationen, men i deres oprindelige Reenhed styrke baade Digter og Folk. Feile vi heri, leder en subjectiv Følelse os vild, saa bortfalder af sig selv „den væsenligste Anke“ mod en Digtning, der i ethvert Tilfælde er og bliver et saare mærkeligt Værk.

„1848“
Drama i 5 Acter
af
H. H. N.

Naa! Aaret 1848 beskrevet, sat i Vers, ordnet i fem dramatiske Acter, dertil veiet, fundet for let, dømt og brændemærket, blandt Andet med de Ord:

„der er ei Brøde, som det jo begik“,

og Alt dette trykt og udgivet med en Fortale og en Prolog inden Juul 1848, endelig Dramaet selv bedømt af Forfatteren med de Ord i Fortalen:

„Ifald der dømmes efter Ret og Pligt,
det regnes knap blandt dens (ɔ: Julens) umodne Frugter.“

— det er dog virkelig Alt, hvad der i Henseende til Hastighed kan forlanges. I nogle Lande har man

bragt det saa vidt, at en Tale i Parlementet eller Nationalforsamlingen bliver trykt ligesaa hurtig som den bliver holdt; men man er endnu ikke naaet til at trykke den, inden den er færdig. Vor Forfatter har opdaget denne Kunst og anvendt den paa Aaret 1848; han distancerer aldeles Alexander Dumas, der kun nedskriver, hvad der skeer hvert Minut — sandelig, vi havde ikke troet, at Danmark var saa gunstigt for Industrien.

Forfatteren var unægtelig udsat for, at der i de Dage af 1848, som forløb efter hans Værks Udgivelse, og om hvis Tildragelser han efter menneskelig Beregning ikke kunde være bestemt vidende forud, var skeet Noget, der ligesom havde afrundet det Hele. Maaskee var 1848 et virkeligt Drama, og Forfatteren af dette virkelige Drama, har undertiden høist geniale Ideer; idet Hr. H. H. N. gik bort for at skrive sit kritiserende Drama, inden 5te Act var ude, kunde han riskeret, at der var kommet aldeles uanede, originale Scener, uafhængige af alle æsthetiske Regler. Han kunde have riskeret det, man tør ikke nægte det; men veed Du, Læser, hvorledes han har undgaaet denne Fare? — — — derved, at det aldeles ikke er Aaret 1848, han har skildret. Det er 1847 eller 1830, eller 1770 eller 1700 og hvad du vil, eller rettere: det er slet intet Aar, det er en Scene af

Rebellion i et Land, det er i Grunden blot en dramatisk Bearbeidelse af Poul Møllers Digt: „Kunstneren mellem Oprørerne“ (see Udgaven af 1839, pag. 97), og denne Kunstner er endog ført ind i Dramaet, kun har han lagt Billedhugger-Meislen tilside og er nu Maler.

Eller er det virkelig 1848: En Hob Døgenigte, der forledes til Oprør af en Bladskriver og af en Person, der attraaer Ministerens Datter og hans Portefeuille? Er det al den Berettigelse, hvormed Blodet er flydt, Throner omstyrtede, de menneskelige Samfund bevægede i deres inderste Dyb? Revolutionen dæmpes af nogle Mænd, der slutte sig til Fyrsten, idet de tale om lovlig Frihed, men hvor, hvad er den, har Forf. begrebet den og vil han blot beholde Hemmeligheden for sig selv, siden han ikke udtaler den? Fyrsten, der er svag, men ædel, sværmer for Poesi og Kunst, omgaaes med Kunstnere som med sine Ligemænd og erindrer dem om de skjønne Dage i Rom; han kan være et idealiseret Billede af Ludvig af Bayern; det Papiir han rækker Oprørerne, og hvorpaa han har skrevet sin Villie, og som vækker Jubel, kan være den octroyerede preussiske Forfatning; den Begeistring, hvormed det meldes Fyrsten, at Folket udenfor Hovedstaden har reist sig imod den truende Opløsning, kan være den danske. Men det er ikke

ved at samle enkelte Træk, et fra hiint Land, et fra dette, at man bringer et heelt, skjønt og livfuldt Billede tilveie. Digteren griber og tilegner sig Aanden, Universets Aand, der har aabenbaret sig i et givet Tidsrum, saa danner han „et Billede af Leer" og „indpuster det Livets Aande gjennem dets Næsebor". Forgjeves forsikkrer Hr. H. H. N., at han ikke ved nogen Skildring har tænkt sig noget bestemt Land: Idet han ikke har opfattet det Heles Aand, men kun enkelte Momenter, er det ham umuligt at undgaae Mistydningen.

Havde han blot ikke kaldt sit Drama „1848" og desuden ikke skrevet den Fortale, hvori han siger, at „som Nytaarsgave til det nye Aar"

„det gamle bringer jeg paa Musens Vinge",
— — „dømt af sin Samtid og fordømt",

og ikke dertil føiet den tilfredse Prolog! Man vil maaskee sige: Hvad gjør Navn, Fortale og Prolog? Hvad Navnet gjør? Hvis En bekjendtgjør, at han forevisér en uhyre Kjæmpe, og man kommer ind og seer et almindeligt lille Menneske — beundrer saa Nogen Skaberens Viisdom i Mandslingen? Føler ikke Enhver, at Publikum med Rette bliver vred paa Trop og Prysing, da det „mærkværdige Dyr" ligger i Bordskuffen?

Blandt Tilskuerne kunde tænkes Nogen, som ikke vilde undlade at kaste et forskende Blik paa den lille Skabning, nemlig en Naturforsker. Med Hensyn til Bøger er Kritikeren en Slags Naturforsker, og derfor ville vi ikke troe vort Hverv tilende, fordi vi ere blevne skuffede af Plakaten.

Der aabenbarer sig forholdsviis ikke ringe Kræfter i denne Forfatter — Herregud, om det end er blevet ham for svært at taarne Ossa ovenpaa Pelion, kan han ja godt have Kræfter til at reise en smuk lille Bygning. Hr. H. H. N. forstaaer med megen Færdighed at behandle Vers; Sproget er let, livligt og correct. Kun er der en Form, som han hyppig anvender, og imod hvis Tilladelighed vi protestere: „Har jeg dog alt ganske godt begyndt!" (pag. 58); „var jeg dog paa Veien for at lykønske Dig!" (pag. 59); „troer jeg dog, jeg gaaer igjen! (pag. 45) o. fl. St. Denne Form er fuldstændig tydsk, paa Dansk maae Sætningerne omskrives, f. Ex. ved: „Jeg skulde mene, at jeg har begyndt ganske godt", „og jeg, som var paa Veien for at lykønske Dig!" „jeg troer saagu, jeg gaaer igjen". Imod saadan snigende Tydskhed og Schleswigholsteinisme paakalde vi Almeenvæbning, vor Literatur bør endnu mindre end Slesvig ind i Forbundet.

Den milde, svage, kunstelskende Fyrste er heldig

skizzeret ved Samtalen imellem ham og Marie i Begyndelsen af 4de Act; endog den uventede Kraft, han til Slutningen viser ligeoverfor Deputationen fra Oprørerne, kan være psychologisk rigtig; thi man siger, at Fyrsterne, naar det gjælder deres Krone, naar en formastelig Haand vil berøre den, kunne inspireres, som om de føle, at nu optræde de paa en høiere Magts Vegne, i Kraft af „Guds Naade“, der har stillet dem paa deres Plads.

Der er ogsaa meget Skjønt og vistnok Sandt i Kjærlighedsforholdet mellem Kunstneren Giulio og hans Ægtefælle Maria, skjøndt man kunde sige, at enkelte Scener minde om „Correggio“. De Elskende Angelo og Sylvia minde stærkt om „Romeo og Julie“ (og Forfatteren, eller, som vi her maaskee tør kalde ham, Digteren, kommer selv Læserens Hukommelse tilhjælp). De Elskende tale maaskee vel meget om det „Glødende“ og ere for reflecteerte; blandt Andet gjør det ingen god Virkning, at Sylvia læser Bogstavet K i Angelos Øine og forklarer det ved, at det betyder Kjærlighed, medens Angelo mener, at det ogsaa kan betyde Krig (pag. 160). Eller vil Digteren sige, at saa stygt reflecteret er Kjærligheden i Aaret 1848?

Men bare Hr. H. H. N. ikke havde kaldt Dramaet „1848“ og ikke været saa stolt deraf!

„Saa lad os da tænke os dette ulykkelige Navn

borte!" Ja, nei, det gaaer dog heller ikke an. Der kan vistnok være Tilfælde, i hvilke Titlen Intet gjør til Sagen. Naar f. Ex. en Mand udhænger et Skildt og falbyder Olie, men i Virkeligheden falbyder god Viin, saa drikker man trøstig den gode Viin, som han kalder Olie. Paa Landet have de ulovlige Kroehold for Skik at sælge Melk, man giver 2 Skilling for et Glas Melk, men faaer en Snaps Brændeviin; det er en Overeenskomst, som man kun behøver at kjende for at rette sig efter. Men i dette æsthetiske Værk er Navnet trængt ind med nogen Virkning, Forfatteren har gjort sig Umage for, at Indholdet skulde svare til Titlen, og desaarsag optaget en Mængde af Tidens Momenter, saa at hvilketsomhelst andet Navn heller ikke rigtig vilde passe. Vi have tænkt os en Maade, hvorpaa man kunde behandle Aaret 1848, selv med lidt af Hr. H. H. N.'s Haan (det er høitidsfuldt nok til at taale Spøg); men vi sige forud, at den er høist ufuldkommen og kun et Tilløb, som vi ikke mægte at føre til Ende. Ei heller er Methoden bragt i Vers; vi kunne nu engang af Natur ikke skrive Vers, og derfor have vi netop en stor Respect for Vers, saadant et Niagarafald af flere hundrede eller tusinde klingende Vers opfylder os med rædselblandet Beundring. Vi ville tage os den Frihed at anvende et Par Sider paa Trykningen af

vort Forsøg — thi det er ikke andet end et Forsøg, det sige vi forud — og naar Hr. H. H. N. leiligshedsviis deri faaer en Snært, saa gjælder den kun det Uheldige i hans Arbeide, med al Reservation af det Heldige og af hans Ret til Gjengjæld.

Det er nemlig en gammel Historie, som Red. af dette Skrift tidligere har søgt at skaffe Tiltro, at Jorden Nytaarsnat Kl. 12 standser et Øieblik, og at under denne Standsning al Forskjel i Tid og Rum ophører; endvidere ophører Harmonien mellem Centripetal- og Centrifugalkraften, Gravene aabne sig, Aarhundreders Døde fare ud mellem de Levende, og der opstaaer endeel Forvirring, indtil Jorden med et dybt Suk paany begynder Løbet.

Sidste Nytaarsnat arriverede blandt Andet Følgende.

Chor af Engle.

Halleluja! Et nyt Aar begynder!

Ahasverus (i Uglestikkelse).

Ist Alles schon da gewesen!

Carl den Store (raaber ned i Graven)

Ræk mig saa mit Legeme og min Hest; jeg rider til Rom for at krones til Tydsklands Keiser. Og saa skal jeg i Lav med Lombarderne og den danske Kong Godfred!

Johan uden Band.

Har De ikke Lyst til at seile? Vi har faaet saadan en deilig Sømagt!

Cavaignac.

De vil til Paven? Gud hjælpe os for ham! Han er ikke til at opspørge.

Ahasverus (Kriger)

Ist Alles schon da gewesen! Anno circa 1300 lagde Ridderen Nogaret sin Jernhandske paa Paven. Prindsen af Canino er Nogaret! Det er Sjælevandringen, jeg seer saa tydelig det stygge Syn, Sjælene stige ud og ind af Legemerne. Ist Alles schon da gewesen! Ingen Fremgang!

Lehmann.

Ingen Fremgang i Fred er Tilbagegang i Krig! Det er mit gamle Ord.

Hele Martsministeriet (raaber høit)

Holger Danske! Holger Danske! Kom frem, hvor Du er!

Holger Danske.

Her er jeg, Herre; hvad vil Du?

Martsministeriet.

Jeg? . . . . . Ingenting.

Christian den Ottende.

(gaaer sagte forbi).

Marie Antoinette.

(gaaer forbi; hun har en slem rød Stribe om Halsen, men skjuler den med det berømte Halsbaand; hun skriger:)

Carl af Artois! Det var Eder, der forraadte mig, og I var dog min Svoger!

Flere fyrstelige Personer.

(gaae stille forbi, man veed ikke hvorhen).

Ludvig Philip

(kommer sagte med sin Krone under Armen; han famler gjennem Mørket, indtil han naaer et afsidesliggende Huus; der banker han paa og kalder sagte:)

Guizot! Guizot!

Guizot (farer ud).

Nu skal Du ikke slippe! Var det ikke Dig, som nylig kastede mig en Potte paa Døren? Lad see, hvad har Du der under Armen?

Ludvig Philip.

Min Krone! Kjender Du mig ikke?

Guizot.

Ah! . . . . . . Louis Philippe! . . . . . . Jeg troede, det var Louis Blanc, som vilde drille mig. Ikke engang paa denne Side af Canalen kan man have Nattero.

Ludvig Philip.

Nattero? Kan Du sove, Guizot?

Palmerston.

Nytaarsaften spiser vor velsignede Dronning Mor-

tensgaas, det kan ingen Dronning paa Fastlandet, fordi Fastlandet nu er saa uroligt. Jeg har min Møie med at holde Styr paa det iltre Europa. (Seer til Ludvig Philip). Og saa plages man endda af Nytaarsgratulanter. — Her er nu en lille Billet til hver især af Monarkerne. Saa skulde jeg ogsaa skrive om dette hersens Slesvig, hvad skal jeg gjøre med det Slesvig? (grunder).

„Fædrelandet“.

O, vise Salomon, skjær det midt over; men lad os beholde Broderparten.

Bladet „Danmark“ (stikker Hovedet frem).

Det skal aldrig i Evighed skee! (forsvinder).

27,000 Danske.

„Det skal ei skee!“

To Danske

(spadsere Arm i Arm forbi en Skildvagt, rygende Cigar; den Ene siger:)

Kan Du see, han sagde Intet!

Den Anden.

Det er virkelig en Fornøielse at være født i en saa liberal Tid.

En Demokrat.

Ja, lad bare mig komme ind i Rigsforsamlingen, saa skulle I see Løier!

Sancho Pansa.

Herre, faaer jeg saa Landet Barataria, som I har lovet mig?

Demokraten.

Ja, naar Du blot vil have lidt Taalmodighed, Sancho. Vi have endnu endeel Vanskeligheder at overvinde. Seer Du f. Ex. hiin Kjæmpe, som staaer der paa Høien?

Sancho.

Det er jo en Veirmølle!

Demokraten.

Vist ikke, Sancho, det er Reactionen.

En Mængde Mennesker (i stærk Trængsel, raabe:)

Han kommer! Han kommer! Den nye Messias! Den politiske Forløser!

En Troende (læser op:)

Og Frelseren drog ind i Davids Stad, ridende paa Aseninds Føl. Og de bredte Tæpper og strøede Palmer, hvor han drog frem ......

Nye Raab.

Han kommer! Han kommer!

(Æslet kommer, uden Rytter).

Sancho Pansa.

Det er mit Dyr! Prrr! Vil Du staae!

Forfatteren af Dramaet 1848.

Snak, det er min Pegasus, vil Du slippe!

(De faae hinanden i Haarene).

Mængden.

Hvor blev han af! — Hvo skal give os Brød?

Vi sulte! Og der er Pest i Luften! Ak, hvo skal hjælpe os?

En politisk Philosoph (med Værdighed):

Systemet! Statsformen! Om I da end døe, saa faae I dog en rolig Begravelse.

Kossuth (kommer løbende med Ungarns Krone).

Her har jeg den! Nu kan Ollmützeren ikke blive Ungarns Konge. Jeg slaaer Kronen i Hartkorn og gaaer til Amerika.

En Californier.

Lad see, Fatter! den Krone ..... den er sine 60 Pund Korn værd. Men jeg tænker, vi skal bringe det til, at et Pund Krone og et Pund Korn staae pari.

Keiseren af Rusland (træder frem i Baggrunden).

Skjælver, I Hedninger!

Ahasverus.

Ist Alles schon da gewesen!

4.

„Kunstens Dannevirke“,

Forspil ved Theatrets Hundredaarsfest, af H. C. Andersen,

og

„Gamle Minder eller en Laterna magica“,

Ballet i 1 Act af Bournonville.

Det er ikke nogen uheldig Tanke, som Andersen har havt i Forspillet, at bringe Theatrets Jubelfest i Forbindelse med Krigen. Thi det er Folkets Gjerninger og Bedrifter, dets Held og Uheld, der giver Folkets aandelige Liv, dets Literatur, Poesi og Kunst, sin Tone og Duft; desuden er vor „Grændsekrig“ af en saadan Natur, at hvert Slag ogsaa kan ramme vort Nationaltheater, saa Poesien og Kunsten kunde vel — selv om de ellers vare ligegyldige ved det Omskiftelige og Øieblikkelige — komme lidt ud af den majestætiske Ro og kaste et forskende Blik paa „Krigen derovre.“

Det kommer blot an paa, hvordan Tanken udføres, og her gjælder da det Meste af, hvad der i det Foregaaende er anført i Anledning af „De to Baronesser“. Her er atter Liv og Friskhed i Conceptionen, skjønne Enkeltheder, vakkre Bemærkninger, smukt udtalte Følelser, om end ikke alle ganske nye.

Saaledes siger den ene af de to Frivillige, der er paa Post, Digteren:

„Flyv frem, danske Lover, fra Vaabenets Grund,
I favnes nidobbelt af Hjerter!“

Og den anden Soldat, Billedhuggeren:

„Vor Tid er alvorsfuld og skabende,
Den store Mester (peger mod Himlen) hugger ud af
Blokken.“

Siden siger Valkyrien om Holberg, med Hentydning paa Grankvisten, hun bringer fra Norge:

„Hans Værker tydes paa ved Grantræ-Grenen,
Dens Blad er pilespids, men evig grønt.“

Ved dette sidste Citat mærke formodenlig endog de Læsere, der ikke have seet Forspillet, at der maa være Noget i Veien med Compositionen: Valkyrien, Norge, Grantræ, Holberg, danske Frivillige — „wie reimt sich das zusammen“? Hvordan skal der blive en Enhed ud deraf? Der er heller ingen. De to frivillige Soldater huske paa, at det er Theatrets Hündredaarsfest, og give sig paa staaende Fod til at feire den ved at omtale vore store Digtere. Appellen kalder den ene bort, og den anden lægger sig til at sove. Det behager derpaa Valkyrierne at komme ned fra Luften, og da de som antike Krigsgudinder formodenlig ikke kjende den moderne Krigsdisciplin, tage de det ikke ilde op, at Soldaten sover paa sin Post, men hilse

ham og forkynde: „I Skjaldenes Sang, i Nutid, i Fremtid, Din Hæder skal klinge!“ De to Valkyrier gaae bort, den tredie bliver tilbage, giver en Udsigt over de berømteste danske Digtere og deres Værker, ledsaget af en kort Characteristik og Antydning af deres national-politiske Værd, og slutter med en gunstig Spaadom, hvorpaa hun forsvinder. Soldaten (Digteren) farer op, og medens Musiken spiller „Danmark deiligst Vang og Vænge“, fremsiger han nogle Stropher, hvis Slutning er:

„I Kraft vil staae det Dygtige og Skjønne
I Danmarks Rige
Og Kunsten bære Grene, friske, grønne,
Udødelige.“

Her er atter denne Uro, skiftende Billeder i Lighed med „En Vandring gjennem et Opera-Galleri“. Andersen har følt en Mængde Ting i Anledning af Festen og hurtig nedskrevet sine Følelser, istedetfor at samle alle Forestillinger og give dem et energisk Udtryk i et enkelt, omhyggelig udmalet Billede; han gaaer udenom sit Stof og omtaler det, istedetfor at trænge ind i det og udtale dets Væsen.

Ogsaa her bliver Virkeligheden indført uden tilstrækkelig Grund (Dampskibene „Geiser“ og „Skirner“ blive nævnte i Anledning af Svendborg Sund), det er atter levende Billeder i Blomstermaleriet; det Barn-

lige træder op paa en barnagtig Maade, idet de to Frivillige bekrandse Holberg, det vil sige Forlags-foreningens Udgave af Holbergs Comedier.

Trods den stærke Appel til Nationalitetsfølelsen, der gaaer gjennem Forspillet, viste Publikum (idet-mindste den Aften, da vi saae det) den sjeldne Takt, ikke at klappe. Skulde Andersen appellere til et frem-med Publikum og erholde en gunstigere Dom, saa maa han erindre, at de fremmede Læsere maaskee ville være ham taknemlige, for den literairhistoriske Belæring, Forspillet mulig kan give dem — Noget, vi Danske ikke behøve og ikke vente (idetmindste ikke i den Form) i Anledning af vort Theaters Fest.

Hvilken Modsætning er Bournonvilles lille Ballet „Gamle Minder eller en Laterna magica“! Her see vi Componisten, der veed at raade over sit Stof, sine Midler og Kræfter. Som den gode Kudsk, der kjører velafrettede Heste og kjender sin Haand og sin Stemmes Magt, sidder stolt paa Bukken og let og tilsyneladende ligegyldig holder Tøilerne, saaledes og ikke anderledes regerer Bournonville sine Tanker, og vi betroe os tillidsfuldt til hans Styrelse, medens Andersen med sit maaskee væligere og ungdommelig-livfuldere Spand har stor Møie, viser Anstrængelse og indgyder os Angst for, at det Hele vil løbe durk.

„Gamle Minder“ — hvor bestemt og nøiagtig

svarer Opfyldelsen til Tidens Løfte, til den rolige Erindren af en Fortid, Navnet uvilkaarlig byder os selv at forsøge, og hvor flygtig og graciøst er det bragt i Forbindelse med Festen. Oldingen Philemon, der idag fylder hundrede Aar, er paa sin Herregaard omgiven af hele sin Slægt, Børn, Børnebørn, Børnebørns Børn, Svigersønner og Svigerdøttre, og i Anledning af hans Geburtsdag have de for den gamle Theaterelsker arrangeret en Forestilling, Tableau'er fra Theatrets Fortid, ved hvilken Forestilling vi Andre naturligviis ere tilstede. Frembyder end Balletten Vanskeligheder for Fremstilliugen af de hverdagslige Scener, Familielivet og dets smaa Begivenheder, idet Ballettens Dandsesskridt og afmaalte Bevægelser give Personerne noget Tvungent og Maskinagtigt, saa har den ordnende, smagfulde Forstandighed bødet derpaa ved at benytte det skjønsomt, og naar vi ere nærved at trættes, verler Billedet, og vi faae den nydelige lille Scene, da den Gamle vil gaae ud og bliver vred paa Sønnen, fordi denne vil have ham til at tage Overfrakke med; saa vil han slet ikke gaae til Festen, men bliver dog mild igjen, og da han saa paany har faaet Hat og Stok og er i Døren, forlanger han selv Frakken. See, her er ogsaa Noget, der er hentet fra Virkeligheden; men det er ikke noget Bizart, som overrasker og mulig kan være sandt, det

passer til den gamle Mand og Alderdommen og ved sin idylliske Charakter til den idylliske Ballet. Og de Tableauer, vi see, have vel ogsaa en literair-historisk Interesse; men de give sig selv, fremstille os Fortiden, gjøre os det anskueligt, hvordan vore Bedsteforældre have glædet sig, og vi selv have glædet os i foregaaende Aar, de nøies ikke med at tale derom. Naturligviis er det Tableauernes Natur, at de ikke tale; godt, derfor ere de anvendte i Balletten, lad Digteren gjøre ligesaa med sine Midler og bruge de rette Ord paa rette Sted.

Paa eet Sted mødes Andersen og Bournonville i en fælleds Besynderlighed. Andersen frygter, at Publikum ikke skal forstaae, hvorledes Titlen „Kunstens Dannevirke" er tilfredsstillet ved, at Poesien og Kunsten fremstilles som vort aandelige Værn, og han lader derfor den ene af de to Frivillige udtrykkelig gjøre opmærksom derpaa; Bournonville nøies paa lignende Maade ikke med at føre Philemon til Festen, til hans Ungdoms-Erindringer, men lader Familien bringe ham som Foræring en virkelig Laterna magica, der opstilles, medens Tableauerne fremtræde, eller som egenlig er Tableauerne, frembringer dem. Men selv om den lille sorte Kasse blev borte, forstode vi fuldkommen, at Menneskets Erindring er en Laterna magica.

Beretning

om den Maade, hvorpaa Stenographien anvendes i den franske Nationalforsamling *.

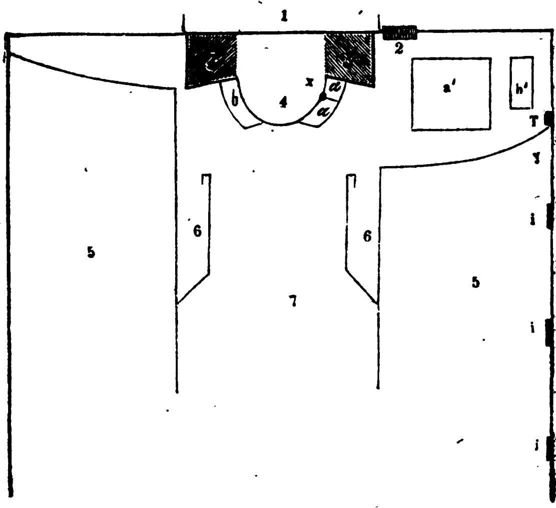
For ethvert stenographisk System, der tilfredsstillende skal løse sin Opgave, er Korthed og Tydelighed de første Betingelser. Det er efter Kyndiges Dom disse to Egenskaber, der udmærke Bertins Monogramskrift fremfor ethvert andet System.

Men det kan i intetsomhelst System undgaaes at tage Stenographens Hukommelse til Hjælp, fordi Ordene under den hurtige Skrivning mere eller mindre undergaae en Forandring, der vanskeliggjør Læsningen. I Frankrig, hvor man maaskee mindre end i noget andet Land gjør noget halvt, har man derfor ogsaa med Hensyn til Stenographien gjort alt muligt, og Resultaterne overtræffe næsten det Troværdige. Endnu førend et Møde er sluttet, kan hele Paris i Moniteuren læse Ord for Ord, hvad der er sagt i Mødets Begyndelse, og efterat denne Journals Bog-

* Af Hr. Alfred Fich, der paa offenlig Foranstaltning har lært Stenographien eller Hurtigskriverkunsten i Paris.

trykkeri i Oktober d. A. ved en Beslutning af Nationalforsamlingen, der tillige forhøiede Stenographernes Gage, er bleven flyttet hen i selve Forsamlingens Palais, staaer i Henseende til Hurtighed og Nøiagtighed aldeles Intet tilbage at ønske.

Her er et omtrentligt Grundrids af Forsamlingssalen, saavidt denne Beretning vedkommer.

1. Præsidenten	6. Ministeriets Bænke
2. Hovedindgang	7. Gulvet
3. Opgange til	y. Yderste Venstre
4. Taler-Tribunen	i. Specielle Indgange
5. Folkerepræsentanterne	T. Indgang til Trykkeriet

Stenographernes Corps er deelt i to Sektioner: Stenographerne og Revisionen, den første bestaaende af ti, den sidste af fem Personer. Medens Regeringen har indrømmet Journalisterne Loger i første Etage af Gallerierne, ere Statens Stenographer placerede nede i selve Forsamlingen, hvor de have to Borde ved Indgangen og tre Skrivepulte umiddelbart ved Talerstolen, to (a) paa den ene og een (b) paa den anden Side af samme. Ved de første skriver hver Stenograph i to (2) Minutter — et Uhr (x) er til den Ende anbragt i Talerstolen — hvorefter han afløses af en følgende. Fra Skrivepulten begiver han sig til Bordet a' og nedskriver med sædvanlig Skrift, hvad han har stenographeret. Af Revisionen stenographere de fire Personer — Direktøren en chef stenographerer kun, naar Foredraget er usædvanlig hurtigt, eller under stor Larm, og da fra sin Plads ved Bordet b' — En ad Gangen i femten Minuter ved Pulten b, og han har dernæst 3 Kvarteer til at revidere og udfylde de af Stenographerne nedskrevne Blade. Disse revideres atter af Direktøren en chef, der har Opsynet over det Hele og senere besørger Korrekturlæsningen o. s. v.

Moniteuren har desuden endnu et Par Reservestenographer.

Le Moniteur universel er, under Titel af

Gazette nationale, grundet i Aaret 1789, ved Aabningen af Notablernes Forsamling. Den fratrædende Finansminister Calonne var bleven meget skarpt bedømt i dens første Nummer, der anbefalede Brienne, hvorfor ogsaa denne, da han kom i Spidsen for Finanserne, tildeelte Bladet en betydelig Understøttelse. Under den lovgivende Forsamling, 1791, ophørte denne Journal at være officiel, og i dens Sted traadte først le logographe — saa kaldet efter den Maade, Logographien, hvorpaa dens parlementariske Referater bleve forfattede — senere Robespierres Bulletin de la convention nationale og tilsidst M. Coulon-Thevenots Journal tachygraphique, af hvilken dog kun faa Nummere udkom. Fra 1795 til 1810 udkom Moniteuren uden Understøttelse; men i det sidstnævnte Aar blev den atter officiel og har siden uafbrudt været det.

Stenographerne vare dengang privat engagerede af Redactionen, med Undtagelse af Direktøren, først M. Delfart, senere M. Breton, der vare Statens Embedsmænd under Titelen sténographe assermenté de la cour. Men allerede for længe siden ere samtlige Stenographer bleven fast ansatte og tagne i Ed. Den Sum, circa 60,000 Francs, der medgaaer til deres Lønning, maa Moniteuren afgive af sin Understøttelse.

Efterstaaende er en Prøve paa stenographisk Skrift; den indeholder, hvad der er trykt paa første Side, og de 7 første Linier paa næste Side (Pag. 123 og 124.)

Dagbog.

D. 27de Novbr.

„En gammel Diplomat" er optraadt som Forsvarer for Grev Knuth og hans Ministervirksomhed („Fædrelandet" af 24de Novbr.). Nogle mene, at denne „gamle Diplomat" ikke er gammel, Andre, at han ikke er Diplomat, atter Andre, at han hverken er Diplomat eller gammel; men denne Undersøgelse skal ikke opholde os. Vi vilde ønske, at ingen politisk Artikel nogensinde var forsynet med Navn eller anden Betegnelse, for at Publikums Opmærksomhed og Kritik kunde fæste sig udelukkende paa Indholdet. Allerfarligst ere de halve eller tilslørede Navne, de Pseudonyme; disse Figurer giøre et næsten romantisk Indtryk, Publikum aner noget Mærkværdigt bagved dem og giver deres Ord Credit i Forventning om, at Personen, Læserens eget Tankefoster, er vederhæftig. Der er en anden Grund, hvorfor vi ikke skulle opholde os længe ved den gamle Diplomat. Et Par Dage før ham udtalte den berømte A. B. sig i „Fædrelandet", ligeledes om Grev Knuth og ligeledes rosende. Denne Hr. A. B. er en virkelig gammel Diplomat; det var ham, som d. 23de Juni, netop paa den

Tid, da England havde foreslaaet os som Fredsbetingelse Slesvigs Deling, netop foreslog det Samme, forberedede, søgte at virke paa Stemningen her. Denne Mand var allerede Diplomat d. 23de Juni, og i vor Tid blive, som den virkelige „gamle Diplomat“ bemærker, Mænd hurtig opslidte, følgelig troe vi, at Hr. A. B. er opslidt, han er aldeles gammel, hvilket forresten skal være en Fortjeneste ved Diplomater ligesom ved Viin. Nu, denne hvit fortjente Mand bemærkede om Grev Knuth (Fædrel. 22de Novbr.), at det var hans væsenligste Fortjeneste at have været utrættelig i sin Dygtighed og navnlig at have bevirket Udgivelsen af mange Brochürer, Skrifter, Noter o. s. v., der satte Europas Statsmænd ind i vore Forhold. Den anden Diplomat, „den gamle“ eller den ældste, siger derimod i Fædrel. af 24 Novbr.: Hvortil alle de Memoirer, alle de lange Depescher? — Dem anseer han for „spildte“ (o. s. v see Fædrel. 24de). Og han tilføier om Statsmændene: „De skulde have gaaet i Selskab og læst.“ See, her kommer man i en pinlig Forlegenhed. Her ere to gamle Diplomater, der begge rose Grev Knuth, og det, den Ene roser meest, kalder den Anden for Ingenting. Hr. Greve Knuth maa føle sig underlig tilmode mellem disse to Lovtalere. Hvad mod en Dame vilde sige, naar hun hørte to Cavalierer tale saaledes om hende: Første. Det er en nydelig Pige; hun har egenlig ikke noget smukt Ansigt, men en deilig Figur. Den Anden. Ja, jeg holder ogsaa meget af hende; men jeg synes, hendes Ansigt er smukt; Figuren, hun har jo slet ingen Figur. — Vi ønske, at det Lys, hvormed disse to gamle Diplomater saaledes staae og beskyse hinanden, ikke maa kaste noget Skjær paa

Grev Knuth, og at vore Bemærkninger herom heller ikke maae berøre ham. Vi driste os ikke til at bedømme denne unge Statsmand." Man kan kritisere en Minister efter hans Virksomhed i Rigsforsamlingen, i hans Departement, efter Alt, hvad der udgaaer fra ham personlig. Men hans Politik kan man ikke bedømme i ham alene, han har været Medlem af et Cabinet; roser man ham alene, saa tager man let noget af Rosen fra hans Colleger, dadler man ham alene, saa gjør man ham maaskee Uret. Disse to Herrer Diplomater, der komme med private Forsikringer, som de have erholdt ad privat Vei, kunne være meget interessante; men Grev Knuth og hans Colleger bør kun dømmes som Politikere under en samlet Kritik over hele Ministeriet. Sæt, at man holdt Lovtaler over hver enkelt af de andre Ministre og fik ud, at hver enkelt havde været et sandt Vidunder, og hele Cabinettet desuagtet havde været vidunderlig slet! Man bortescamoterede derved den offenlige Retfærdighed og forvirrede Folket. — Der er kun en enkelt Ytring af den gamle „Diplomat", som vi skulle holde os til, det er den Antydning, at Martscabinettet har gjort Proselyter, at Eiderpolitiken seirrig er trængt ind i mangen Bevidsthed, som tidligere var imod den. Det er en af de Ytringer, som man ikke kan modsige; hvad der maaskee er foregaaet i Folks Indre, kan Ingen see, Enhver maa svare for sig. Vi ville da for vor Part give Svar. Martsministeriet gjorde os virkelig til Eiderdanske, men, Du gode Gud, paa hvilken Maade! Det lod en dansk Hær rykke ud for at tilkjæmpe sig Eidergrændsen. Hvilken dansk Mand kunde ønske den danske Armee Nederlag? Hvo ønskede ikke, at Eiderpolitiken maatte seire, blot for at den danske Armee

ille skulde blive slaaet? Findes der nogen dansk Modstander af Ministeriet eller dets Politik, der var glad over Slaget ved Slesvig, saa har Sproget ikke Ord til at characterisere ham. Forsaavidt ere vi altsaa Eiderpanske; men aldrig et Øieblik have vi givet Casinoprogrammet eller Declarationen af 24de Marts Ret, aldrig have vi troet Casinoforsamlingen retfærdig og klog, og vi ville aldrig komme til at troe det. Vil det danske Folk endnu engang slaaes for Eideropgivelsen og Holsteens Udskillelse overeenstemmende med Casinoprogrammet, saa ville vi ønske den danske Fane Seir; men vi ville altid frygte den Ulykke, som truer med at komme bagefter: En evig Ufredstilstand, en evig Splid med den sydlige Deel af Staten, en stedsevarende Fare for ved en ny Bevægelse i Tydskland at staae paa samme Punkt som den 17de Marts, om ikke paa et værre. — Saavidt om hiin diplomatiske Artikels politiske Deel; hvad Greve Knuth personlig angaaer, findes der sammesteds een Ting, imod hvilken vi sluttelig ville gjøre en Bemærkning, og det er den profane Anvendelse af Göthes Ord:

„Wer nie sein Brod mit Thränen aß,
Wer nie die kummervollen Nächte
Auf seinem Bette weinend saß,
Der kennt Euch nicht, Ihr himmlische Mächte".

Omgiver Greve Knuth med hvilken Glorie I ville, forklæder, masserer Eder for at feire ham i alle mulige Dragter, værer værte, sentimentale — det er Eder vel undt, Kjærligheden er en Affection, som man bør respectere selv i dens Extravaganser. Man lader saadanne Digte i Fred, som gjemme Tanker, der ikke høre til Eders Verden. Det er sandt, at man kun bliver Digter, Statsmand eller hvadsomhelst andet Stort, gjennem Smerte og Kummer, gjennem

Lidelser, som Göthe saa simpelt beskriver ved, at man sidder om Natten paa sin Sengeskæl og græder. Men, naar man er bleven Statsmand, har paataget sig at være blandt sit Lands Førere og Diplomater, saa gjælder Apostlen Pauli Ord: „I skulle være glade!", saa skal man være stærk og fortrøstningsfuld, oppe ved Statens Ror mellem Skandsens Officierer er det for sildig at græde.

D. 1ste Decbr.

Redactionen af „Kritiske Dagblade" har i Nr. 17—20 udtalt sig om vort Retsvæsen, om Grundlovens Forhold dertil og imod Jury-Institutionen. Idet vi ville tillade os at knytte et Par Ord hertil, forudskikke vi en Bemærkning: Vi have i den sidste Tid med Hensyn til de danske Forhold begyndt at tænke paa godt Tyrkisk: Allah kerim! Gud er stor! Hvad der skal skee, vil skee! Skabe nye Ideer og bringe dem til Anerkjendelse her kan en Skribent ikke, ligesaa lidt som vore Uhrmagere kunne fabrikere Uhre, men maae nøies med at reparere dem, der komme fra Schweitz. Men ligesaa lidt kan nogen Skribent, han være endog skarpsindigere end „Kritiske Dagblade", i Længden forhindre den Idee fra at skaffe sig Plads, der kommer udefra forsynet med gode Certificater og Sundhedsattest. Den drager frem, maaskee langsomt, men den kommer, og de af os Skribenter, hos hvem den har ladet sig melde, ere som Bønderne, der beordres til Sneekastning, for at Diligencen kan komme frem. Og vi for vor Part have nu en stærk Følelse af, at Juryvæsenet kommer, derfor kaste vi Snee. Maaskee er det længe underveis, lad det vare f. Ex. 50 Aar; saa ere vi, der nu ere unge, blevne gamle eller døde, men saa ere andre Men-

nester unge, og ogsaa disse ville komme til at faae, hvad Andre skulle have. Vi vente altsaa Juryinstitutionen, som en Nødvendighed; men denne er to Stags: Først den ideelle, den, som Principet antyder; idet Folket skal regere sig selv og Statstilværelsen demokratiseres, maa ogsaa Retsvæsenet blive demokratisk. Jury'en vil forholde sig til Dommeren, som Rigsdagen forholder sig til Regeringen, men paa en langt ideellere Maade, uden Fare for Brud og Kamp. Den anden Nødvendighed er den praktiske; den vil komme af Overbeviisningen om, at det Gamle maa forandres, og maaskee ville politiske Retssager først vække denne Overbeviisning. Vi ønske, at ingen bitter Erfaring skulde kaldes tilhjælp, men Allah kerim! — Lad os nu see, hvad vor Vederpart, den ærede Redaction af „Krit. Dagbl.", anfører imod Jury'en. Forfatteren anseer det for en „baade almeenretsgyldig og statsretlig Sætning, at den dømmende Magt i Staten holdes udenfor Statsmagterne, som en for sig bestaaende særegen og selvstændig tredie Magt, hvis rette Udspring hverken er Konge- eller Folkevillien eller begge, men den evige Retfærdighed." Da vi læste disse Ord, tænkte vi, at Mange, der paa samme Tid læste dem, vistnok bleve stærkt paavirkede deraf, thi de see saa rigtige ud. Men formeentlig er Sandheden den, at den „evige Retfærdighed" ikke heller er aabenbaret i hiin 3die Statsmagt, men at den skal være Grundprincipet i dem alle Tre eller Fire, hvis der var Fire. Den lovgivende Magt f. Ex. kan ikke godt undvære den „evige Retfærdighed", og den lovgivende Magt er Konge- og Folkevillien, hine to førstnævnte „Statsmagter". Samme Retfærdighed skal være tilstede i den administrative Myndighed, der exeqverer Dom-

men, uden hvilket den retfærdigste Dom kan blive en Uretfærdighed. Den anførte Sætning beviser altsaa ikke Noget. — Dernæst siger Forfatteren: „Naar Tanken gaaer tilbage til det første Stridsspørgsmaal, som her paa Jorden blev afgjort mellem de stridende Parter og en Trediemand, er det en Fornuft-Forudsætning, at de tillagde denne, baade ved hans større Forstand Evner, og, ved hans anerkjendte Retsind Villie, til at dømme dem imellem og sige dem, hvem der havde Ret.“ Vi acceptere denne Sætning, kun med det Tilføiende, at det ogsaa er en „Fornuft-Forudsætning“, at de to Stridende selv valgte den Trediemand, der skulde dømme dem imellem. Men lad det kun staae heelt og holdent, det kan i alt Fald kun anvendes paa den private Proces. I private Retsstridigheder tør det vistnok som oftest forudsættes, at en Trediemand, Dommeren, kan have Evne og Villie til at dømme imellem To, om Markskjæl, Pengeskyld, Contracter o. s. v., o. s. v., og vor Lovgivning har i saa Henseende heldig benyttet én modificeret Jury-Indretning, Forligelsescommissionerne, som Supplement. Men i den criminelle og politiske Proces, i Stridigheder mellem Samfundet og den Enkelte, hvad borger der for, at den af Staten beskikkede Dommer har, vi ville aldeles ikke tale om Villien, men blot Evnen til at dømme? Han repræsenterer den strenge Ret (jus), han undersøger, om Forbrydelsen eller Forseelsen er klar, og da, under hvilken Paragraph i Loven den henfalder. Hvad Evne er der givet ham til at lempe Loven eller Straffen efter det Billige (fas), efter den Tiltaltes færegne Forhold, efter sit Hjertes Bud? Hvor er den ældre Dommer, som ikke har maattet dømme et Menneske f. Ex. til Forbedringshuset, uagtet

han følte, at Frifindelse vilde være en langt ringere Ubillighed? Og nu endelig politiske Sager, og det under den constitutionelle Statsform, der lidt efter lidt drager alle Gemytter ind i den politiske Hvirvel, der som et Prisma bryder Lyset i Partiernes Farveskjær! — I den videre Udvikling af sin Theori bemærker Forfatteren, at den dømmende Retfærdighed er meget forskjellig fra den lovgivende; thi „sidstnævnte er ved Lovens Affattelse betinget af Samfundets Fordringer i deres Almindelighed og Hensyn til de Enkelte." Det er ikke ganske Tilfældet: Lovgiveren skriver Loven efter et Princip, rigtignok lempet efter Landets Forhold, men uden Hensyn til de Enkelte; Lovens Anvendelse paa disse er Domstolenes Sag. Og naar den dømmende Retfærdighed, som Forfatteren siger, ikke tager Hensyn til de Enkelte, men hensynsløst anvender Loven paa dem, saa er dette netop Feilen ved de nuværende Domstole, netop i Anvendelsen paa den Enkelte bliver Sagen saa vanskelig. Her bliver Jury'en nødvendig. Denne Samling af Mænd, der er omhyggelig valgt blandt et større Udvalg, af hvilket den offenlige Anklager udsondrer Nogle, den Anklagede Nogle, er omtrent den Tiltaltes Jevnbyrdige, opfatter Sagen reent menneskeligt, bestemmer enten først, som i England, om den Beskyldte skal anklages (Anklage-Jury), eller dømmer den Anklagede, afsiger sit Ikke-Skyldig eller Skyldig eller Skyldig med formildende Omstændigheder, og da overgives den Dømte til Dommeren, der søger den Rubrik i Loven, hvori han passer ind efter det Mærke, Jury'en har sat paa ham, anvender Lovens Bogstav, veier Retten med tilbundne Øine, som Retfærdigheden selv. Og langtfra at den juridiske Dommers Anseelse svækkes, stiger den ved Jury'en,

hans Lærdom og Skarpsindighed bliver paaskjønnet, og han er aldrig udsat for Mistanken, han drages ikke ind i den lidenskabelige Debat med smudsige Beskyldninger. Vi henvise til de Exempler paa Jury-Birksomhed, som vi have fremstillet allerede i 1ste Hefte af dette Skrift samt 2det Bind 1. H. Pg. 98 o.fl.St.; de Læsere, som interessere sig for dette Anliggende, ville uleilige sig med Gjennemlæsningen. Ved hine Leiligheder have vi gjort opmærksom paa, at Jury'en ikke blot er et smukt Maal, men tillige et godt Middel, Middel til at vække den Enkeltes Deeltagelse for Samfundet og dets Krav, til at skjærpe Folkets Sands for Retfærdighed og Billighed, hvad der under den constitutionelle Statsform nok kan behøves. Forf. er misfornøiet med, at vi ansee Retsvæsenet tillige som et Middel for Folkeudviklingen (i sin Misfornøielse gjengiver han endog vore Ord noget unøiagtig, som om vi vilde, at Domstolene ei længere skulle være Retfærdighedens Templer, men en Art politiske Skoler). Dette Ord „Middel" kan visselig støde en gammel Jurist, der anseer det nuværende Retsvæsen for et Udtryk af den evige Retfærdighed. Men efter vor Anskuelse er Alt Middel; Alt, hvad der existerer paa Jorden, er kun en tjenende, vexlende Form; Alt, endog Religionsformen, skifter og lemper sig som en trofast gammel Tjener efter sin Herre, den evig unge Menneskehed; Intet er og bliver uforanderligt uden Menneskeslægtens inderste Livskraft, den religiøse Følelse, „den ubekjendte Guddom". — Den ærede Forf. anvender et Argument til Fordeel for det nu bestaaende Retsvæsen, som man ikke godt kan gjendrive uden at udsætte sig for at saare Folk, man ikke vil saare. Han

finder nemlig en Garanti i de nuværende Dommeres „Kyndighed i Loven og redelige Vandel." Hvorledes tør man modsige dette uden at komme med bestemte Beskyldninger mod den ene Dommer efter den anden! Men i denne Tid, da man paa en meget skaansom og ærbødig Maade har forstaaet at udtale sin Mistillid til Kongepersonen uden at fornærme ham, tør man vel anvende noget Lignende mod Dommerne. I Sandhed, der er dog mere Garanti for Folket, der staaer samlet ligeoverfor Kongen, hvis Opdragelse og Livsstilling fjerner ham fra personlig Paavirkning, end der er for de Enkelte ligeoverfor Dommeren, som kun har aflagt Prøve paa, at han kjender de juridiske Lærebøger, erhvervet sig nogen juridisk Erfaring og ikke personlig gjort sig skyldig i nogen Forseelse mod Loven. Vi tale her i al Ærbødighed om samtlige Dommer-Embedsmænd, vi kjende ikke eller tænke i Øieblikket ikke paa Nogen, som ei er en complet Hædersmand. Men Garantien, Garantien! Du gode Gud, i vor Tid, der ikke kan faae Garantier nok, er dette ikke noget ubilligt Forlangende; Vi forsøge ikke at nedbryde Agtelsen for Landets Domstole, vi erkjende, at der i denne Retning (ligesom overhovedet i de danske Forhold) ikke har fundet skrigende Misbrug Sted. Men man vil jo i Grundloven garantere den personlige Frihed, uagtet Folk ikke ere blevne arresterede i Masse, man forlanger Sikkerhed mod Huusundersøgelser, uagtet Politiet ikke drager gjennem Gaderne og opbryder Porte, Døre, Gjemmer; man er forsynlig, og det er meget fornuftigt. Man kan godt gaae lidt videre i Forsynligheden og med passende Skaansel og Omhu indføre Juryen. Den ærede Forfatter anraaber herimod, til Fordeel for „vore ærværdige

Domstole" Montesquieu, der etsteds siger, „at den offentlige Frihed bestaaer i den almindelige Ro og Sikkerhed eller idetmindste i den Mening, man har om sin Sikkerhed", eller, for at bruge „kritiske Dagblads" egne Ord: „i Illusionen". Men skal man da med Vold og Magt tvinge Illusionerne til at blive? Naar de gaae bort, maa man erstatte dem ved at skaffe sig andre, og Fremskridtet bestaaer da i, at de nye bedre kunne taale Fornuftens og Forstandens Kritik end de gamle. Juryen er ogsaa en Illusion; thi den har sine Mangler, dømmer ikke med guddommelig Ufeilbarhed, medens man dog troer, at dens Domme udtale det Rette. Men, endnu engang: Naar den hele Statstilværelse forkaster det patriarkalske Forhold, Troen paa enkelte Mænd, og anseer Folkets eller dets Repræsentanters Stemme for Guds og Sandhedens Stemme, hvorledes vil man da kunne bevare de gamle patriarkalske Domstole — hvis Oprindelse forresten datere sig fra Pavedømmet og Inqvisitionen — som en Oase i Ørkenen eller som en tør Plet i Havet? Vi have stadig forlangt Edsvorneretter som en af Garantierne mod Misbrug af Absolutismen — er den constitutionelle Statsform da saa fuldkommen, at Folket kan undvære nogen af Garantierne? Og hvorledes vil den Anskuelse, som „kritiske Dagblade" repræsenterer, forsvare sig imod de vægtige Autoriteter, der have erklæret, at ingen Stat er fri uden Edsvorneretter? * Hr. Forfatteren siger rigtignok, at der for Tiden ikke er noget Land med Edsvorneretter, „hvor ikke den intelligente Deel af Folket er utilfreds med denne Retsinstitution". For denne interessante Paastand ønske vi Be-

* Cfr. Welckers „Staats-Lexicon".

viis. Er den intelligente Deel af Englands Befolkning virkelig utilfreds med sit Juryvæsen, med denne Anstalt, som Blackstone kalder Grundlaget for den engelske Frihed*, uden forsaavidt man har Umage med at faae det ulykkelige Irlands forbittrede Journalister og Partiførere dømte? Engelske Dommere vilde visselig bedre kunne bruges til at domfælde Irlænderne; men vilde det engelske Folk ophæve Irlands Jury paa den Betingelse, at det selv mistede denne Retsinstitution? — Er man i Frankrig lied af Juryen? En af de medvirkende Aarsager til Revolutionen var, at Ludvig Philips Regering søgte at unddrage saa Mange som mulig fra Jury-Domstolene. Senere forandrede den provisoriske Regering Lovgivningen derhen, at af de 12 Edsvorne 9 skulde være enige om Dommen (istedetfor 8), men under de revolutionaire Forhold vendte man igjen tilbage til det Forrige. Dette viser klart, at revolutionaire Tider ikke ere gunstige for Retfærdigheden; imidlertid viser det tillige, at det hos os bør undersøges, om vi skulle efterligne det franske Juryvæsen eller det engelske (i hvilket alle 12 maae være enige). — Ere dernæst Rhinlandene misfornøiede med deres Edsvornerettier, eller have de ikke med den største Energi modsat sig den preussiske Konges Forsøg paa at berøve dem Samme? Endelig, hvor er det Land, der i den nyere Tid har erholdt Juryinstitutionen og igjen afskaffet den? — Men det glæder os, at Hr. Forfatteren fremfører saadanne Argumenter, ja endog mener, at Juryinstitutionen har lidt Skaar ved, at Hr. Urtekræmmer Melby anbefalede den i sit Program som Rigsdagsmand. Naar en Brønd begynder at give mindre

* Cfr. Welcker l. c.

rent Vand, saa er den snart udtømt. Vi modtage det som et godt Varsel om, at Juryen ikke kan holdes ude. Den kommer! For at knække Forfatterens og hans Collegers Modstand ville vi bede dem behage at see dem om — „see dig ud, Svend Vonved!“ Juryen ligger i Fortiden, i Nationens ældre Frihedstid, og hæver Hovedet, den er national; den nærmer sig fra Sverrig, den er skandinavisk; den kommer fra England, Frankrig og Tydskland, den er cosmopolitisk, den omspænder os — „see dig ud, Svend Vonved!“

D. 9de Octbr.

Vi have hidtil ikke omtalt den nye schweitzerske Constitution af 12te Septbr. 1848, fordi vi antage, at vore Læsere kjende Hovedtrækkene af inden- og udenlandske Blade, og vi i saa Tilfælde Intet havde at føie til den Udsigt over Schweitz's politiske Tilstand, der findes i 2det Hefte af dette Skrift. Det glæder os iaften at see „Fædrelandet“ give en Fremstilling af, ja, med en vis Kjærlighed omtale denne Constitution, der proklamerer en Heelstat af forskjellige Nationaliteter og anerkjender tre Sprog som „Nationalsprog.“ Kunde man nu ikke blive enig om at erkjende, at f. E. de tydske Schweitzere i Grunden ikke høre til samme Nation som Preussere, Bayrere, Würtembergere o. s. v., at tydske, franske og italienske Schweitzere udgjøre et Folk, der har en fælleds Nationalitet ɔ: en Grundeiendommelighed, der gjør, at de ville høre sammen, at de ovenfor Andre føle sig som Slægtninge? Lad det være sandt, at der mangler Noget i, at de kunne føle sig som Brødre i engere Forstand ɔ: som Brødre i eet Huus, Sønner af samme Fader, saa er den naturlige Trang til at være hos Sine tilfredsstillet i Communallivet og ved Høiskolerne. Man spaaede, at

Schweitzerne vilde fare fra hinanden, naar Tydskland, Frankrig og Italien udviklede sig, at det Aarhundreders Frihedsbaand, som holdt dem sammen, vilde briste for den stærke Nationalitetsbygen — see, om det er skeet! Ere nu Danske, Slesvigere og Holstenere mere forskjellige end Bernere, Genfere, Tessinere, eller tør man ikke paastaae, at der er mere Nationalitetsslægtskab mellem Stammerne, der beboe det danske Monarki end imellem hine? (Og Neuchatel hører til det tydske Forbund ligesom Holsteen.) Hvorfor kunde Stammerne heroppe i Norden ikke have dannet en Heelstat, hvad Forbrydersk var der i Tanken herom? Det være langt fra os at give et dansk Parti alene Skylden for, at Striden opstod og Friheden blev sat som det Andet og Underordnede, Nationaliteten som det Første og Overordnede, istedetfor at de ere sideordnede, betinge hinanden. Men vil man ikke nu være billig og indrømme, at vor nuværende Cultus- og Undervisningsminister ikke havde Ret, da han, forinden den franske Revolutions Udbrud, i hiin Artikel i „Fædrelandet", der gjorde saa dybt Indtryk, erklærede, at Danske, Slesvigere og Holstenere ikke kunde sidde i samme Rigsdag? Og den samme lærde Statsmand har idag erklæret i Rigsforsamlingen, at naar der noget Sted er en dansk Folke-Høiskole, saa er den i denne Sal (Rigsforsamlingssalen). Hvorledes vil da denne Statsmand bære sig ad med de tydske Slesvigere, som han ifølge sit Minister-Program vil have med ind i constitutionel Forbindelse med Danmark, hvis tydske Deputerede han selvfølgelig vil høre i denne Sal?

— Hr. Orla Lehmann er bleven udnævnt til Amtmand over Veile Amt. Det er vistnok en passende Post for denne

Mand, og det bliver formodentlig Gjennemgangen til en større og en gavnlig politisk Virksomhed — naturligviis under Forudsætning af, at Embedet ikke bestaaer deri, at han foreløbig boer paa Veile Amtshuus. Vi skulle i dette Øieblik ikke tiltage os at bedømme Hr. Lehmanns Talent og Evner; men for en Statsmand er den administrative Duelighed ikke af ringe Betydning. Den blotte Politiker gaaer tilveirs som en Ballon og overseer vistnok Alting meget godt; men Sagen er ogsaa, at han overseer. Den gode Forretningsmand er noget tung, det kan vel være; han standser ved mangen Steen og Rod som Ploven, der gaaer dybt gjennem Ageren; men saa bliver der en god Fure for Sæden. Vi foranlediges til disse Yttringer af en Dagblads-Artikel, der opstiller som Grundsætning, at Ministre fortrinsviis bør være Politikere. Hvis det kom til en Discussion herom, vilde Uenigheden maaskee opløse sig til en blot Strid om Ord, og vi skulle derfor nærmere betegne, hvad vi mene. Politiker er formeentlig den, som søger at betragte Statens Sager fra det ideelle eller principielle Standpunkt og følgelig derved mere bliver istand til at angive den Vei, Statens Vogn skal følge, end selv kjøre den. En saadan Mand er brugelig til Journalist, Folketaler, Rigsdagsmand; men det har f. Ex. været en Ulykke i Frankrig, at saasnart en Mand kunde skrive en god Bladartikel eller holde en begeistrende Tale, saa skulde han strax være Minister. Ved den administrative Dygtighed mene vi Evner, der med aabent Blik for Ideen forene Kjendskab til Folket og dets Kræfter samt til Midlerne, hvorved de sættes i Bevægelse. Vi anprise ikke det blotte Administrationstalent, der fordyber sig i Enkelthederne, lader Hestene staae

forsvarlig og Hjulene smøre, men ikke veed, hvor han kjører hen med Staten. En heldig Forening af begge Egenskaber betegner den gode Minister. „Det vil være vanskeligt at finde saadanne Mænd." Ja, det er sandt; men hvo siger ogsaa, at Ministre voxe paa Træer?

D. 11 Decbr.

Hr. Magister Hammerich holdt i December 1847 en Tale i skandinavisk Selskab „om de fremmede Ord i vort Modersmaal" og har nu udgivet den i Trykken. Dersom denne lille Bog var udkommen tidligere, havde vi kunnet spare vor Artikel i forrige Hefte (om Rigsforsamlingens Forsøg paa at oversætte fremmede Ord) som overflødig eller idetmindste som ufuldstændig. Efter Gjennemlæsningen af dette Skrift, der behandler et tilsyneladende saa tørt Emne og desuagtet fængsler Læseren, og som slutter med at advare mod en overilet Sprogrensning, faae vi dog Lyst til at gjøre et Forslag. Det gaaer ud paa hverken Mere eller Mindre end en Oversættelse af det tydske Ord „Erscheinung". Man oversætter det i Almindelighed ved „Phænomen", men derved bliver det ikke synderlig Dansk; man har ogsaa i adskillige Tilfælde brugt de tunge Ord: Tilsynekadelse, Tilsynekomst, der hverken udfylde Tanken, ei heller altid passe, f. Ex. Han kom som et Phænomen. — Sproget har derimod Ordet „tone", i Betydningen „tone Flag", „den svenske Kyst toner høit idag". Man har deraf Ordet Fortoning i Landskaber og Malerier. Hvis man nu derefter dannede Ordet Fremtoning? Efter dets Oprindelse antyder Ordet Noget, der træder frem for Synet, uventet, ligesom reisende sig fra en ubekjendt Verden eller

deel. Det kan vare længe, inden et saadant Ord gaaer ind i den almindelige Bevidsthed; men det er jo en patriotisk Gjerning — see der bruge vi det fremmede Ord patriotisk, men lad det nu staae — og man kan vente Folkets kraftige Bistand. En norsk Digter har desuden lovet, at han, saasnart Ordet er brugt godt i Danmark, vil anvende det i Norge. Der have vi altsaa en skandinavisk Propaganda, og Danmark beholder Suprematiet og Initiativet ..... de fordømte fremmede Ord ..... vi vilde sige: Danmark har den Ære at gaae først og blive anseet som Anfører for den skandinaviske Intelligens ..... nei, det er ikke til at udholde! Hvordan oversætter man Ordet Intelligens?

D. 12te Decbr.

Vi have hidtil ikke blandet os i den Strid, der er bleven ført mellem „Casinopartiet“ og nogle norske Frivillige angaaende Ridderkors. Det forekom os at være en Familierætte mellem det gamle skandinaviske Parti og dets Venner, og vi Andre burde af Høflighed vende Ansigtet bort. Hermed ville vi ikke have sagt, at vi ikke ogsaa ere Skandinaver; da vi troe Fred og Forbund attraaværdigt og muligt mellem alle Folkeslag, kunde det ikke falde os ind at ønske Uvenskab mellem de nordiske Broderfolk, og at Norge og Sverrig vilde deeltage i vor Krig med Tydskerne, fandt vi heldigt, blandt Andet ogsaa af den Grund, at de da ogsaa vilde være nær til at deeltage i det følgende Venskab. Men Skandinavisme som en Eensidighed, som en Modsætning til andre Folkeslag have vi aldrig formaaet at skatte; som Partisag syntes den os undertiden nærved at compromittere Danmarks Værdighed; thi der er en vis Stolthed og Selvfølelse, som

hverken Folkething eller Individer kunne undvære; og som politisk Forholdsregel forekom den os umulig for Danmarks Vedkommende: Danmark kan ikke deeltage i det skandinaviske Forbund uden som anførende Part, og dette vilde blive besværliggjort, der vilde maaskee strax opstaae Fiendskab ved den naturlige Jalousi fra de to Broderfolks Side. Vi sige, at Danmark maatte være det anførende, ledende Medlem i en skandinavisk Union, og Beviset herfor findes formeentlig allerede i Danmarks Beliggenhed. Civilisationens Centrum er Syd for os, Danmark vender sit Ansigt derimod, som Solsikken vender sig imod Solen; Norge og Sverrig ligesaa. Skulde Danmark vende sig om og søge et Centrum i en skandinavisk Union, saa dreiede det — ligefrem talt — Halsen om paa sig selv. Hvad vi ønske, er en broderlig Forstaaelse, defensiv Alliance, et livligt literairt og Samfundssamkvem, kort, saa meget Venskab, som der kan være mellem selvstændig etablerede Slægtninge, der agte hinanden og i mange Henseender kunne være hinanden til Nytte, men ved fælleds Huusholdning mulig bleve uenige. Det var os derfor meget kjært, at den svenske Kronprinds ikke, som Rygtet meldte, kom herover; havde han anført Danske og Svenske i et Slag mod den fælleds Modstander og seiret, saa vilde Følgen ikke have været let at beregne (der blev ikke noget fælleds Felttog; men det kunde man da ikke saa nøie vide dengang). Dette er omtrentlig vor Skandinavisme, fordi vor Tanke overhovedet ikke vil dvæle ved Noget, der ligger hiinsides Danmarks Tilværelse som aldeles uafhængig, selvstændig Stat, og vi antage, at Alt, hvad vi have skrevet om Norske og Svenske saagodtsom Danske bærer Præg heraf. Da man gjorde de mange og

store Gilder for de ankomne skandinaviske Frivillige, fagde vi Lidet dertil og meente blot, at man burde seire før Gildet og holde Gilde efter Seiren. Man har ikke gjort nogen af Delene, derimod er man bleven Uvenner efter Gildet. Vi leve meget fjernt fra de anførende Kredse og deres Hemmeligheder og kunde altsaa blot gjætte. Vi tænkte da, at de norske Herrer, der vare komne herned, under Raadslagninger med vore Koryphæer havde yttret Ønske om, at en Nordmand skulde være Skandinaviens fremtidige Konge, f. Ex. Rolf Olsen, Redacteuren af „Morgenbladet", fordi han hedder Rolf ligesom Rolf Krake, og at dette var blevet bestemt afslaaet. Anderledes var det os umuligt at forklare os, at ingen Normand fik Andeel i Ordenerne. Herregud, naar have vi Danske været sparsommelige med Ridderkors? Og hvorfor skulde man netop omhyggelig vogte sig for at decorere Normænd, hvis største Nationalfeil maaskee er en lidt for vidt dreven individuel Selvfølelse eller Pirrelighed. Men netop denne lille Svaghed vilde have været et mageløst Middel til at knytte Norge til Danmark, med Ridderbaand. Vore daværende Statsstyrere vare jo ingenlunde ukloge Mænd, der maatte altsaa være en vægtig Grund til deres tilsyneladende Uklogskab, og vi antoge hiin ovenanførte, der tillige forklarer os, hvorfor Hs. Maj. Kong Rolf Olsen erklærede Danmark Krig. Nu, da Stridens Bitterhed virkelig gaaer temmelig vidt, synes det os som gode Skandinaver, at det er Tid at henstille til alle fornuftige Danske og Norske: om det i vor Tid er Umagen værdt at føre en saadan Successionskrig. Hvad angaaer Dhrr. norske Ikke-Riddere, da bedes de at erindre, at de første og bedste Ridderkors bleve lavede af en rød Kappe paa den store

Forsamling i Clermont den 19de Novbr. 1095. Er der i hele Norge ikke en rød Kappe?

Senere tilføiet Anm. Striden er bilagt; Norge har faaet to Kors à Conto.

D. 16de Decbr.

For kort Tid siden meddeelte flere Blade, at der gjennem det slesvig=holsteen=lauenborgske Cancelli under Grev Knuth var udfærdiget en Opfordring til de danske Slesvigere om, ikke at betale Skat til Fællesdsregeringen i Hertugdømmerne, ja, man nævnte endog en dansk Embedsmand, der paa den danske Statskasses Begne havde modtaget Skatter fra Nordslesvig. Dagsnummeret af „Departementstidenden" indeholder derimod en kongelig Proklamation, som meddeler de trofaste Undersaatter Tilladelse til at vige for Magten og betale Skat, uden at Saadant senere skal blive anseet som Tegn paa Anerkjendelse af Oprøret. Vi finde dette rigtigt og smukt, fordi det var i høi Grad uædelt at lade de vaabenløse og forladte Nordslesvigere ene føre Danmarks Kamp og bøde med deres Person og Gods. Baade ved sin Form og sit Indhold erklærer denne Proklamation Fællesdsregeringen for ulovlig, og dertil har Danmark visnok Ret, eftersom Vaabenstilstanden er bleven brudt fra slesvigholsteensk Side. Men, om den nu ikke var bleven brudt? Hvis Slesvigholsteinerne havde været forsigtige og efter Vaabenstilstandens Ord fordret Als og Ærø udleverede? Det vilde visnok have sat enhver dansk Regering i Forlegenhed, og det er derfor egenlig en stor Lykke for os, at Fællesdsregeringen ikke er ærlig. Vi Danske have i denne Kamp hvert Dieblik Lykken med os; spille vi en Uforsigtighed ud, saa stikke vore Mod-

staldere strax med en Dumhed; vi vinde Afslag paa vore Modstanderes Kort.

— En Foranstaltning, der fortjener al Paaskjønnelse, er den, Industriforeningen har paatænkt og i disse Dage forsøger at realisere: at oprette en Læsestue for Haandværkere og Industridrivende paa Christianshavn mod den ringe Betaling, 20 ß om Maaneden, af hver Deeltager. Nogle vilde maaskee i denne og tidligere Foranstaltninger see Spor af en Kappestrid eller Concurrence mellem Industriforeningen og den unge Haandværkerdannelsesforening og følgelig mellem de to forskjellige Principer, som besjæle disse Selskaber. Forskjelligheden bestaaer deri, at førstnævnte Forening hovedsagelig har Industriens, Arbeidets Udvikling for Øie, medens sidstnævnte tager overveiende Hensyn til de industrielle Personer, Arbeiderne. Den første ønsker og virker for den frie Concurrence, den anden tænker meest paa „Arbeidets Beskyttelse“. Hvis der nu er Kappestrid — bevidst eller ubevidst — imellem dem, saa er her et af de Tilfælde, hvori f. Ex. vi bifalde den frie Concurrence: lad der kun paa begge Sider blive concurreret af bedste Evne for at skaffe Haandværkerne Oplysning, drage dem fra unyttige eller skadelige Adspredelser til selskabeligt Samliv, Læsning, Foredrag o. s. v. Om end Kappestriden tog et saa stærkt Løb, at en af Foreningerne gik til Grunde derved, vilde der ingen Ulykke være skeet, fordi en saadan Forening er en abstract Ting og kan leve eller døe uden menneskelig Smerte, og fordi Oplysningen, som hver af dem havde forsøgt at udbrede, vilde overleve baade den Seirende og den Beseirede. Kun skulde vi ønske, at Kampen blev ført med lige Vaaben, at hver Forenings indre Livskraft gjorde Udslaget.

og at ingen Hjelp fra det Offenlige blev den ene Part tilstaaet uden i lige Forhold at blive skjænket den anden.

D. 17de Decbr.

Hvad Virkning den nærværende Tid med dens Følger skal udøve paa Folket, er ikke let at forudsee; foreløbig har den været slap og har frembragt Slaphed baade i det daglige Liv og i Literaturen. Met betegnende i faa Henseende ere de hidtil fremkomne Krigspoesier; de unge Kriger-Digteres Begeistring bærer næsten altfor tydelig Præget af en trættende Campagne, hullede, opkjørte Chausseer, Bivouaker med slet Tobak. En af disse Digtsamlinger — »Et Bind Digte af en ci-devant-Frivillig« — indeholder et eneste livfuldt og smukt Digt, Beskrivelse af et Slag, som Digteren tilstaaer at han ikke selv har seet. — Under disse Omstændigheder, da det Unge og Nye er mat og trægt, bliver et Særsyn, der har viist sig paa Theatret, dobbelt mærkeligt. Det er Skuespiller Rosenkilde. Det hændes vel undertiden, at en Gartner om Efteraaret kommer ned i sin Have og finder en Plante, der paany holder Foraar og begynder at blomstre. En Følelse som denne Gartner maa det Publikum have havt, der har været tilstede ved Rosenkildes seneste Fremstillinger, navnlig i »Recensenten og Dyret« og »Den Stundesløse«. Man havde vænnet sig til at sige: »Ja, nu er han gammel!« og der var ikke længer noget ret kjerligt Forhold mellem ham og Publikum. Men en Dag er der skeet Noget; det seer ud som Trylleri, skjøndt man maaskee kunde finde en naturlig Grund: Publikum saae med mildere Øine, og Rosenkildes Genius, der ikke vilde lade sig Noget skjænke, hævede sig pludselig op til den gamle Høide, ja overgik

maaskee sig selv, og modtog det, der skulde være, en Almisse, som en skyldig Tribut. Der er noget forunderlig velgjørende ved saaledes at see Kunsten og Poesien fylde en gammel Mands Aarer med ny Livskraft; men paa Mange gjorde disse Forestillinger tillige et vemodigt Indtryk, de bleve mindede om Forgængeligheden og tænkte paa en Fremtid, da de sidste Glimt, der endnu lyse over vort Theater, ville være slukte. Dog, over denne Anstalt har der hvilet en gunstig Skjæbne, som stadig har bragt nye, uventede Kræfter istedetfor dem, man troede uerstattelige, og vi ville stole paa, at den samme gunstige Skjæbne fremtidig vil bevare dette Nationens Diadem.

D. 27de Decbr.

Louis Napoleon Bonaparte er da valgt til den franske Republiks Præsident, og det med over 5 Millioner Stemmer, medens Cavaignac kun fik 1½ Million Stemmer. Sidstnævnte og hans Parti bøie sig med stor Værdighed for den almindelige Stemmeret, der lykkeligviis har afgivet en saa uhyre Majoritet, at der ikke var Andet at gjøre end bøie sig. Lykken smiler til Napoleoniden; men i Lykken ligger maaskee ogsaa netop Faren, der truer ham. Thi, selv om han er en dygtig Mand, vil det blive ham meget vanskeligt at styre det Parti, der har valgt ham, fordi det bestaaer af saa mange Partier. Han er næsten at ligne med en Berider, der farer hurtig nok afsted, men paa fire usadlede Heste. Dog, nu have Beriderne paa Cirque Olympique i Paris saa længe og saa godt spillet Napoleon, nu faaer en Napoleon see til, hvor godt han kan spille Berider.

D. 9de Decbr.

Paa samme Tid som Schleswigholsteinerne ere geraadede i indbyrdes Uenighed og sætte hverandre i Tugthuset for det store tydske Fædrelands og den nationale Kjærligheds Skyld, er der ogsaa udbrudt Strid mellem de danske „Nationale“. Paa begge Sider af Kongeaaen er den gamle Berserker-Natur vaagnet, de have nu engang draget Tyrfing og hugge løs. Den Deel af Striden, som her føres mellem „Fædrelandet“ og dets gamle Venner, er for os i visse Maader interessant uden at glæde os; thi skjøndt vi gjerne see en Kamp blive reist mod et Blad af den Natur som „Fædrelandet“, er det os dog ikke uden Forskjel, af hvem det bliver overvældet. En for Danmark hæderlig Begivenhed, der bekræftede vore Anskuelsers Sandhed — det var den moralske Død, vi ønskede bemeldte Blad, hvorimod vi intet Stort see i, at det i Folkemeningen bliver beseiret af et Parti, som derpaa kommer til at føre Folket, og som maaskee selv bliver beseiret af Omstændighederne og Europas Magt (jvfr. Dagbogsartiklen af 15de Nov.). Men nu er det kommet, hvad vi i Marts sagde til Førerne for det nationale Parti: „I have manet en Aand frem, som I ikke kunne beherske“. Trængt og forfulgt af sine gamle Venner, for hvem det i sex Aar daglig har prædiket, at Eidergrændsen er Betingelsen for Danmarks Tilværelse som Stat, for dets Liv og Ære, forfulgt og fordømt, fordi det under Begivenhedernes Tvang har vovet at opgive Eidergrændsen og anbefale en Deling af Slesvig som det mindste af to mulige Onder, kjæmper „Fædrelandet“ ligerviis som en saaret Hvalfisk, pidsker Bølgerne til Skum og slaaer vældige Slag mod de „frafaldne Venner“, mod det „æreløse“, „forfængelige“, „hverdagsfladderagtige“ Pub-

likum, endvidere mod Christian den Ottendes Regeringssystem, Reactionen, de Radikale, ja endog mod de „politiske Fusentaster". Det er dog sandt, at man i Vrede let kan beskadige sig selv. Mellem Vredesudbruddene haver sig undertiden Bladets Rust vemodig-erindrende; det minder hine frafaldne Venner om Fortiden, da det tog imod saa mange Beslag for deres Skyld — forgjæves! de ere ubarmhjertige, de ville have deres Eidergrændse, som i sex Aar har været deres Troesartikel. Følgen blive hvilkensomhelst, „koste, hvad koste vil", som Lehmann sagde (for et Aar siden). De begynde endog et nyt Blad, som vel nærmest er bestemt til at erstatte „Fædrelandet", og — o, forunderlige Nemesis! — de, som have anbefalet den uindskrænkede Concurrence, maae nu selv begynde at prøve den (rigtignok paa et Gebeet, hvor den altid har været tilladt og tilraadelig), maae udvide Format etc. Den uindskrænkede Concurrence stræber at befordre det Heles Tarv uden Hensyn til de Enkelte, „Arbeidet uden Hensyn til Arbeideren", velan, saa vil da Publikum nu vente at faae en Mængde gode Journalartikler, selv om Artiklernes Forfattere eller Forlæggere skulle gaae tilgrunde. — Af denne Strid, saaledes som den til Dato er bleven ført mellem de gamle Venner, ville vi lade endeel ligge, der ikke vedkommer os, og kun omtale det, der kan være af Betydenhed med Hensyn til Bedømmelsen af de offenlige Forhold. Navnlig vil det være godt at komme til en klar Forestilling om det nye System, „Fædrelandet" opstiller ved Siden af det gamle; thi, det nytter ikke at nægte det: Bladet, der tidligere har bebreidet sine Modstandere, at de intet System havde, har nu selv faaet to og kan ikke resolut vælge imellem dem, skjøndt Danmarks Sag nu synes at være kommen

saa vidt, at en eller anden bestemt Afgjørelsesmaade snart uigjenkaldelig maa vedtages. Det meer: Hvis Slesvig kommer i en mere eller mindre løs Forbindelse med Danmark, ere vi aldrig sikkre paa at beholde det, ei heller er da det danske Sprog og den danske Nationalitet i Slesvig fuldstændig betrygget. Vi maae altsaa incorporere det, gjøre det til en Deel af Staten fuldt saa vel som Jylland, Fyen o. s. v., naturligviis med saa megen Agtelse, som det er os muligt at vise dets Eiendommeligheder (og andre smukke Talemaader). Dette staaer betydelig i Modsætning til den Depesche, som den af „Fædrelandet“ saa høit priiste Statsminister Grev Knuth under 22de April afsendte til London og Petersborg, og hvori han forsikkrede Stormagterne, at det ikke faldt Danmark ind at incorporere Slesvig; imidlertid er dette kun en af de mange Modsigelser, hvori Bladet er geraadet, og vi opholde os derfor ikke derved. Det taler videre: Forholdene have ikke været os gunstige, vi vare ikke saa stærke, som vi troede, Omstændighederne stillede sig os forunderlig trodsig i Veien, vi have ikke kunnet incorporere Slesvig, og der er ingen Udsigt til, at vi fremtidig kunne det. Er det saa ikke bedre at opgive den sydlige Deel og faae Lov til at incorporere Resten? — Her møder nu øieblikkelig Spørgsmaalet: Hvor meget skulle vi da opgive? Hvor skal Grændsen være? Og Svaret herpaa er, saavidt vides: Ved Slien. Nu savner man fra „Fædrelandets“ Side endeel Oplysninger om, hvorledes da Forholdet skal være mellem Holsteen-Sydslesvig og Danmark, hvorledes Statsgjælden skal deles mellem de adskilte Finanser, hvad Myndighed den danske Stats Overhoved kan faae over Flaaden (Kiels Havn) og Krigshæren m. M. Men de, der med

stor Interesse høre om denne mulige Løsning og ikke sie-blikkelig og lidenskabelig fordømme den, savne endnu en vigtig Oplysning: Kunne vi virkelig faae denne Grændse? Er den os tilbudt og et tidligere Tilbud ikke taget tilbage? Eller er det et Forslag, som „Fædrelandet“ nu gjør det danske Folk for derpaa, naar det har fundet Bifald, at sige til Fjenderne: „Det er vor Villie, nu ville vi slaaes, hvis den ikke bliver opfyldt“? Modstand vil Planen i alt Fald møde, og naar vi da begynde forfra og slaaes og tabe, skulle vi da igjen flytte Foden tilbage og sætte vor Villie en Grændse ved Flensborg, saa ved Haderslev, saa ved Konge-aaen? Paa den Maade kunne vi i Tidens Løb komme heelt op til Skagen, besaaende Landeveien Skridt for Skridt med danske Lig, hvis ellers det danske Folk lader sig bruge til Kanonføde for „Systemer“. Vi kjende ikke de for Tiden herskende diplomatiske Forhold og den politiske Horizont og spørge med megen Interesse og Alvor om Oplysning hos dem, hvis „Venner“ have været oppe paa det ministerielle Observatorium og seet sig om. Men det forekommer os, at den foranstaaende Tankegang er logisk nøiagtig og de mulige Følger af Delingssystemet ikke videre overdrevne, fordi dette nemlig er principløst. Heelstatsplanen støttede sig — hos Nogle — paa den gamle Anskuelse om Kronens og Dynastiets Ret, hos Andre paa Fredstheorien, der ved Krigen og Partiernes Voldsomhed er bleven praktisk umulig idetmindste for Øieblikket. Eidersystemet var og er vel ikke synderlig principfast; det støttede sig meest paa den Steen, der staaer eller stod udenfor Rendsborg med Indskrift: Finis imperii Romani (ɔ: det Romerske Riges Grændse); den historiske Ret, det paakaldte, kan ogsaa omfatte Holsteen, og

den gordiske Knude, som opstod ved det tydske Forbund, Sproget og Tidernes Bane, søgte det at løse med Sværdet („hellere falde med Sværd i Haand end langsomt gaae tilgrunde“). Men Nationalvillien, som det vakte i Danmark, og som groede fast i Folkets Hjerte i en lang Aarrække, kan og maa træde istedetfor et Princip (naturligviis med den Risiko, at det overseete Princip hævner sig). Endelig have Grundtvig og de Faa, der holde med ham, et Princip for sig: den rene Nationalitet; han vil blot have det Stykke af Slesvig, der kan feies reent for Tydsk, og bøier sig saaledes over mod sin fuldstændige Modsætning, Nationalitetsfornægteren Arnold Ruge, der foreslog en Streg dragen midt i Landet og Omflytning ligesom i Appenzell. Derimod er „Fædrelandets“ nye System aldeles vilkaarligt. Uden at spørge om Nationalitet, Kronens Ret, Frihed eller Slesvigernes Villie (der forresten virkelig er deelt), vil det have Beboernes politiske Fremtid nedskreven i en diplomatisk Protokol og derefter: Stat pro ratione voluntas ɔ: Jeg giver Jer en Grund, og den er at jeg nu vil have det saaledes. Det synes os altsaa, at Planen har store Mangler; men, kunde „Fædrelandet“ oplyse os om, at de vigtigste Betænkeligheder vare ugrundede eller maatte vige for en uafviselig Nødvendighed, at der lod sig bringe en virkelig Fred tilveie paa denne Basis — ikke en Fred à la Vaabenstilstanden — saa var den da unægtelig bedre end et selvstændigt Slesvig, der til Slutningen blev slugt af Tydskland, bedre end Eidergrændsen med evindelig Krigsfare og indre Urolighed. Men een Tvivl bliver dog tilbage hos os: Er det „Fædrelandets“ Alvor med denne Plan? Saa meget vi end søge at tænke blot paa Sagen og holde al Antipathi fjern, er det os dog

ikke muligt at betvinge den Mistanke, som »Fædrelandets« ældre Venner tydelig udtale, at nemlig benævnte Blad blander Sagen for meget sammen med Personerne, og som Følge deraf: at det meer eller mindre bevidst roser denne Plan for at forsvare de afgaaede Ministres Rygte som store Statsmænd. En saadan Delingsplan skal jo være udgaaet fra dem; men var den mulig? Bagefter, naar en mindre gunstig Fred er sluttet — og nogen Ugunst vil enhver Fredsslutning medføre især i Forstningen — er det en let Sag at komme og sige: Vi og vore Venner kunde dog have gjort det bedre. Men er der noget Dybere i Sagen, ville Stormagterne indlade sig paa den, staaer virkelig en værre Afgjørelse nær, saa lad os faae Alt frem og en fornuftigere Discussion bragt tilveie end Declamation og Partivid. Dette synes os at være et billigt Forlangende til et Blad der har paataget sig at spille en saa stor Rolle og i en saa vigtig Sag har skiftet Standpunkt. Kan det derimod ikke vise, at der er noget Iværksætteligt, Rigtigt og Nødvendigt i hiin Politik, saa ville idetmindste vi troe os berettigede til at gjentage, hvad vi yttrede om »Fædrelandets« Mænd netop for et Aar siden*: »Deres hele Politik er en Detailpolitik; de proviantere sig for nogle Maaneder, i det Haab, at der saa nok vil skee ny Tilførsel til Pladsen. Frembyder der sig en Triumph imorgen, saa gribe de den uden at beregne, hvor dyrt de mulig kunne komme til at betale den.«

— En Bebreidelse, som vi ikke kunne lade staae uimodsagt blandt den Mængde Bebreidelser, »Fædrelandets« Selvforsvar indeholder, er den, at den frie Presse under Christian

* Iste B. 2det H. Pag. 250.

den Ottende ikke engang kunde varetage sin Pligt mod Videnskaben; „thi paa dens Gebeet husede Coterier og Hofsmag.“ Denne Bebreidelse falder vistnok tilbage paa den saakaldte frie Presse selv og navnlig paa „Fædrelandet“. Hvorledes skulde „Coterier og Hofsmag“ have kunnet holde sig i Literaturen, Videnskaben og Kunsten, hvis en dygtig offenlig Kritik havde gjort sig gjældende? Men, ehou! et vist Blad, et Blad, der holder meget af Selvroes, der fordanger Monopol paa at have været Fortidens Noah Ark, beforbrede dengang selv Coterivæsenet i Literaturen — vi minde blot om den Sturzenbecherske Periode.

Den 1ste Januar 1849.

Den nordamerikanske Præsident har den 5te December, da Congressen traadte sammen, sendt Unionen det sædvanlige „Budskab“, officiel Oversigt over det sidste Aars Begivenheder. Dennegang har dette Document en særegen Betydning saavel ved sit Indhold som ved Omstændighederne: Det kommer ved Begyndelsen af det nye Aar til Europa som et Budskab fra de forenede Republiker, og det kommer som den rige Fugl, „kommer susende, kommer brusende“ og synes at sige:

„Seer du vel, du fattige Fugl,
Hvor mine Fjedre de prale?“

Præsident Polk, som den 3die Marts viger Pladsen for General Taylor, har i sin fireaarige Embedstid ikke blot beriget sit Land med et umaadelig stort Territorium — hvilken Fortjeneste maaskee er noget tvivlsom — men han kan ogsaa begynde sit Budskab med at sige: „Fred, Overflod og Tilfredshed hersker over hele vort Territorium, og vort elskede Fædreland

frembyder for Verdens Øine et ophøiet moralsk Skue.“ Ordene gaae maaskee lidt paa Stylter; men sammenligner man Amerika med det gamle Europa, der i det afvigte Aar har ligget i saa stærke Krampetrækninger, saa ere Udtrykkene ikke engang overdrevne. Dog Amerikas stigende Vælde behøver ikke, som Nogle mene, at varsle os Europæere en hensygnende Fremtid og Undergang. De, som have en saadan Tro, støtte den paa, at Civilisationen gaaer fra Øst til Vest, eller fra Sydost til Nordvest eller omvendt (vi vide det ikke rigtig), og at for den ere Menneskene ligesom Planter paa Jorden, og naar Jorden paa et Sted har givet god Menneskegrøde i et langt Tidsrum, saa maa den ligge en Tid brak og komme til Kræfter. Saa blive Menneskene svage og døe, deres Byer synke sammen, og Livskraften slaaer ud i en anden Verdensdeel. Det er maaskee poetisk; men vi ville dog hellere antage, at det gamle Europas Sygdomme ikke ere Andet end en ny Sundhed, der har Møie med at bryde frem, og at det gamle aristokratiske Overherredømme, der har været tillagt en enkelt Verdensdeel, skal forsvinde og give Plads for alle fem Verdensdeles demokratiske Lighed. Maaskee finder man snart i det indre Afrika Præsten Johans Stat, og aldeles polerede, constitutionelle Negere træde frem og række deres europæiske Brødre Haanden. Den ene Phantasi er ligesaa god som den anden. — I det ovenomtalte Budskab fra den nordamerikanske Præsident er der Adskilligt, som for os Danske kan have, ei blot en historisk, men ogsaa i visse Maader personlig Interesse, blandt Andet det Capitel, der har til Overskrift: „Krigen med Mexico og dens Følger“. Præsidenten gjør deri opmærksom paa den Overtro, de europæiske Stater have havt med Hensyn til staaende Hære,

de Spaadomme, man har udtalt om Amerika, naar det engang skulde føre Krig. Og disse Spaadomme, siger han, ere nu blevne til Intet, Staten har ført sin Krig med frivillige Borgere, Verden har nu seet, at man selv til en Angrebskrig ikke behøver en staaende Hær, som i Almindelighed kun er en Masse for Despoti eller stridende Ulighed mellem Borgerne. En anden Afdeling af Budskabet omhandler Unionens Territorial-Udvidelse: Texas, Oregon, Ny-Mexico og Øvre-Californien, hvilke Lande tilsammen udgjøre henved 800 Millioner Acres eller, som Præsidenten siger, ligesaa meget som hele Europa med Undtagelse af Rusland. Mississippi, som tidligere var Grændseflod, er nu bleven Unionens Centralaare, og de andre talrige Floder hjælpe Jernbanerne med at føre Staternes Producter: Sæd, Trælast, Metaller og Frugterne af deres Industri ned til tre Have: det atlantiske, det stille Hav og den mexicanske Bugt. Men hvad der i de nye Landstrækninger især er mærkværdigt, er den californiske Guldrigdom. Saalænge Mexicanerne eiede Landet, var Guldet roært og vilde ikke vise sig; næppe blive Nordamerikanerne Herrer, saa sprudler det frem af Jorden, og det forunderlige Aar 1848, der frembragte en social Revolution ad politisk Vei i Frankrig, henter sig i Nordamerika yderligere, aldeles sociale Vaaben til at fuldende den, henter Guld til at bekjæmpe Guldet, til at bringe det i Miscredit og forstyrre Pengevæsenet. — Slutningen af Budskabet nedstemmer Tonen, Præsidenten rører Nordamerikas ømme Sted: Slavesagen, den Kamp, som truer mellem de nordlige og sydlige Stater, og som faaer ny Næring ved det Spørgsmaal, om Slaveriet skal tillades i de nyerhvervede Landstrækninger. Her bliver hans Sprog beroligende, forsonende, han appellerer til Patriotis-

tuen og Nationalfriheden. Han siger, »at de blandt Nationerne, der ønske at vedligeholde Thronerne, deres monarkiske og aristokratiske Principer, vilde hilse en Borgertvist i Nordamerika med Jubel«, han minder sine Landsmænd om »de store og alvorlige Pligter, Nordamerikanerne have at opfylde mod den menneskelige Slægt som Frihedens og Demokratiets Bannerførere.« Disse forsigtige og milde Ord antyde nøksom Farens Størrelse. Den unge nordamerikanske Stat var at gjøre med det sociale Spørgsmaal ligesaa fuldt som det gamle Europa og paa et endnu lavere Trin. I Europa er allerede Spørgsmaalet løst aandig eller sjælelig. Ingen nægter de forskjellige Klassers jevnbyrdige Fødsel som Mennesker, man søger blot Midlerne til at gjøre Sætningen praktikabel, og man troer at øine Muligheden i en Forandring af Penge= og Skattevæsenet og maaskee tillige af politiske Institutioner. Men hist er der foruden alle andre Hindringer tillige en dybt rodfæstet Fordom at overvinde: de Hvides Modbydelighed for de Sorte, deres Vægring ved at anerkjende dem som virkelige Mennesker, deres Paastand, at Chams Afkom er forbandet, og at Forbandelsen hverken kan eller bør løses. Og dog løser den menneskelige Sjæl og Villie enhver Forbandelse, Chams Slægt bliver ogsaa fri, og Nordamerika da et virkeligt frit Land. — Nytaarsdag 1849 er ikke en Dag, da man behøver at tvivle.

Den 3die Januar.

Under Titlen »Bidrag til Arbeiderspørgsmaalets principmæssige Bedømmelse, af en Jurist«, er der udkommet en lille Brochure, der paatager sig at betragte Sagen fra et upartisk Standpunkt og leverer et Bidrag til dens Løsning.

Dette Bidrag er: at der skal gives alle Børn offenlig Underviisning og ligelig Adgang til Dannelse, hver efter sin Evne. Den Tid, der vil forløbe, inden denne Fordring er opfyldt, kalder Forfatteren „en „provisorisk Tilstand", under hvilken Staten maa vælge enten Laugstvang eller Næringsfrihed eller Arbeiderassociationer eller Nationalværksteder eller deslige (Pag. 37). Hvad der af disse Anstalter, „der alle blive meer eller mindre ufuldkomne", helst bør vælges — derom tier han, og det er Skade; thi den „provisoriske Tilstand" vil blive Pokkers lang. Hvorfor forlanger han ikke, istedetfor hiin almindelige Underviisning, hellere strax, at Alle skulle have saa megen Formue, at de kunne ernære sig anstændig? Thi han vil dog ikke troe, at, om Staten aabner de herligste Underviisningsanstalter, den fattige Huusmand eller Dagleier da kan lade sit Barn nyde Godt deraf i samme Forhold som den rige Herremand eller Grosserer? Nei, praktiske Foranstaltninger, der befordre Erhvervet og Velstanden, høre til saa godt som Børnenes Underviisning og Dannelse, og Kampen gjælder netop saadanne Love og Foranstaltninger. — Af det, Forfatteren i Begyndelsen af sin Brochure siger om Næringsfriheden, er Meget skarpt og træffende, navnlig udhæver han heldig den Misforstaaelse, hvortil de to Stavelser „frihed" i Ordet „Næringsfrihed" give Anledning. Dog er der i alle hans Anskuelser og Betragtninger intet væsenligt Nyt, og det maa være os tilladt at gjøre opmærksom paa en Besynderlighed. Han begynder sit lille Arbeide med at sige, at Alle, der hidtil hertillands have yttret sig om Arbeidersagen, have seet den skjævt, og at deres „hele Behandling har været urigtig anbragt." Imidlertid gjenfinde vi dog i hele Brochuren Anskuelser,

som vi have udtalt, ja undertiden næsten ordret, uden at Forfatteren angiver sin Kilde, og han paaviser intetsteds, at de Hovedanskuelser, vi have fremsat, lide af Skjævhed. Vi ere virkelig ikke skinsyge paa Afbenyttelsen af vore Ord. Tvertimod glæder det os, saa ofte vi gjenfinde vore Meninger, enten Vedkommende er naaet til dem paa samme Maade som vi: ved Selvtænkning og Læsning, eller umiskjendelig har dem fra os, uden dog høit at ville erkjende det. Vi renoncere aldeles paa den Ære at blive nævnte, blot Sagen gaaer fremad. Men vi finde det urigtigt, at en Forfatter indbefatter vore Meninger under den almindelige „Skjævhed“ og dog bruger disse selvsamme Meninger til at rette Skjævheden.

— Nær vare vi Danske blevne indespærrede i Vinter af Schleswigholsteinerne. Hvis det ikke var lykket vor og Udlandets Diplomati at bringe Postgangen istand uden at behøve at bortgive Danmarks Værdighed, saa kunde Danmark i Vinter blevet saa afsluttet som Grønland eller som Spisevarerne i de hermetisk-lukkede Blikdaaser fra Hambros Fabrik. Vi havde kun kunnet correspondere med de ligesaa afluttede Svenske og med dem udvexlet Gisninger om, hvad der nu monstro foregik i Verden. Det var blevet en besynderlig Tid, aldeles ægte og ublandet national, det er sandt, men Pokkers kjedelig.

— Medens store Begivenheder følge paa hinanden i Frankrig, er der en enkelt fremmed Person, man næsten forglemmer, men som synes hensat imellem Omvexlingerne for at afgive en underlig, halv tragisk, halv comisk Commentar.

Det er Abd-el-Kader. Hvergang Regjeringen har vexlet siden 23de Februar og Ting ere blevne udførte, som have paavirket hele Verden, har han grebet det Skete og i klagende Breve anvendt det som Beviis for, at han burde slippe ud af Buret. Men ei heller den fra Landflygtigheden hjemkomne Præsident Napoleon hører efter Afrikanerens slaaende Beviser og rørende Klager, men lader ham maaskee døe af Kulde og Længsel; det er i alt Fald Mage til, hvad hans Onkel Keiseren gjorde ved den stakkels Afrikaner Toussaint L'Ouverture.

Den 6te Januar.

Det er, som tidligere bemærket, en høist besynderlig Polemik, der føres hos os om Slesvig. Et Parti erklærer det som sin Anskuelse, som sin Fordring, at vi erholde hele Slesvig, et andet, at vi nøies med en Deel deraf; men ingen af dem angiver rimelige Udsigter, tilstrækkelige Midler til at naae det Ønskelige, det, som er Nationens tjenligst. Og imidlertid føres Fredsunderhandlingerne, efter en Krig, som ikke har været heldig, og hvis ikke næsten vidunderlige Omstændigheder indtræde, er det altsaa rimeligt, at Freden ikke skaffer os det Ønskelige. Under disse Omstændigheder er gamle Grundtvig optraadt med den inconsequenteste Consequens (han forstaaer vel saa meget „Plurdervælsk", at vi ikke behøve at oversætte dette Uoversættelige), han har i Rigsforsamlingen forebragt det Ønske og forlangt det udtalt, at alle Fredsunderhandlinger skulde afbrydes og Krigen begynde af al Kraft for at erhverve hele Slesvig. Vi kalde dette consequent, fordi det er en tankerigtig Følge af Omstændighederne: Da Freden formeentlig ikke kan være os gunstig efter

den daarlige Krig, saa lader os føre en bedre og først da søge Freden; Diplomatien kan let overliste og narre os. De mindre poetiske og mere beregnende Mænd i Rigsforsamlingen afviste Forslaget, og det vilde da i alt Fald ikke have været „constitutionelt“ handlet af Forsamlingen at optræde, som Grundtvig vilde, og foreskrive Regeringen Love, dertil var den hverken i den ene eller anden Henseende „competent“. Men hvorfor føres Fredsunderhandlingerne? For en Forms Skyld, for at vore Diplomater kunne have Noget at bestille indtil Marts? Eller for at Freden kan komme og alle Partier misfornøiede finde sig i den og kaste Skylden paa Ministrene? Grundtvig vilde have „reent Bord“, og utaalmodig, uden egoistiske Bitanker, kaste Tærningerne, „det briste eller bære“. — Men inconseqvent er det paa den anden Side i den meest Grundtvigske Grad. Utallige Gange har han i Skrift og Tale erklæret sig for det danske Rige, villet have en reen dansk Stat, hvori intetsomhelst Tydsk turde aande. Hvad vil han da nu med den tydske Deel af Slesvig? Hans Inconseqvens bliver kun overgaaet af de Journalister, der iaften ikke have Ord nok til at vise Forslagets Urimelighed og Daarskab, og som i Marts stillede netop det samme, fik det sat igjennem og forkastede alle Underhandlinger. Man har Lov til at blive klog af Erfaring; men saa skulde man ikke saa dristig løfte Hænderne mod Himlen og sige: Herre, jeg takker Dig, at jeg ikke er som denne Tolder!

— Man seer af nogle halvofficielle „velvillige Oplysninger“, der ere meddeelte et Blad angaaende Rentekammerets (Indenrigsministeriets) Forhold i Sagerne om Godseiernes

Afbenyttelse af Bondejord, at en underlig gammel Skik er bleven gjenindført i sidstafvigte Aar. Sognepræsterne skulle nemlig udføre et Hverv, der ikke har paaligget dem siden 1803: anmelde for Rentekammeret de Tilsidesættelser af Lovgivningen om Bondejord, „som de ved at leve i Sognene have erfaret." — Vi driste os ikke til at afgjøre, hvorvidt den danske Almues Forhold og Udvikling gjøre en saadan Foranstaltning nødvendig; men vi have en Følelse af, at det ikke er ganske sømmeligt for Guds Ords Forkyndere at have Kald som en Slags offenlige Angivere eller Anklagere, og den Stilling, hvori Præsten derved kan geraade til Godseieren paa den ene Side og Almuemenigheden paa den anden Side, synes os lige saa lidet skjøn som misundelsesværdig. Formeentlig er der en Maade, hvorpaa man, om ikke strax, saa dog inden lang Tids Forløb kunde naae det attraaede Maal: ved at hjælpe til Pressens Opkomst, læse Bladene og — lægge Vægt paa dem. Men det er selv de meest velsindede doctrinaire Mænds svage Side, at de ville betragte Pressen og andre offenlige Friheder som uundgaaelige Offre, man maa bringe Tidsaanden og finde sig i, men ikke som Institutioner, der staae i organisk Forbindelse med Folkets Velvære. Det maa være Grunden til, at de helst i Stilhed ville høre Folkets Klagemaal, endog gjennem Organer, der ikke passe dertil, og naar de afhjælpe Klagerne, fremtræde som et Slags Forsyn, der gjør Alt af egen Drift, uden at noget andet levende Væsen kan komme og sige: Jeg havde Deel deri.

Den 8de Januar.

Den danske nationale Sag mod Tydskerne og Schles-

wigholsteinerne er nu endelig bleven gjort til Gjenstand for „Aarhuus Avis's“ og ligesindede Blades Correspondens-Artikler. Den samme Letfærdighed, der i tidligere Tider gik igjennem Correspondenserne fra Kjøbenhavn angaaende Bynyt og Sladder, har indtaget sin vante Plads, dens Gjenstand er kun forandret til Nationalitetssagen. Som et af de mange Exempler anføre vi følgende Passus af Ribe Avis“, optaget i den Berlingske Tidendes Morgenblad af 9de Januar: „Ikke alene ved kraftig Optræden, men ogsaa ved Smaadrillerier lægge Nordslesvigerne mere og mere deres danske Sindelag for Dagen.“ — Naar „Dannevirke“ fortæller, at en dansk Kjøbmand Johansen i Flensborg ganske ene har overvundet 28 tydske Jægere og jaget dem ud af sit Huus, saa er det et af de mange plebejiske Drillerier, man i alt Fald kan tilgive „Dannevirkes“ Redaction. Thi den har levet saa længe sammen med Schleswigholsteinerne og formodenlig taalt saa meget af dem, at der tillige er personligt Fiendskab tilstede, dyb Fortrydelse over at være bleven overvunden og en ubetvingelig Lyst til at hævne sig, foreløbig ved Barnagtigheder. Den kjender vel sine Folk og veed, at de ærgre sig derover. Men vi Andre kunde dog vise nogen Kritik og ikke iflæng optage Alt saadant; thi have vi af tydske Blades Overdrivelser og Usandheder taget Anledning til at bevise for os selv og hele Verden, at den tydske Nation bestaaer af Vindbeutler, saa ville sikkert Tydskerne ikke undlade at gjøre Gjengjæld.

Den 10de Januar.

Der staaer i „Kjøbenhavnsposten“ for igaar et Brev fra en af Rasmus Sørensens Sønner i Wisconsin, der i

al sin Simpelhed giver et anskueligt Billede af den forunderlige Virksomhed i den nye Verden, af den Lethed, hvormed Tilværelsen bevæger sig i dette Land, der endnu har overflødig Jord og Mangel paa Arbeidere. Der skal f. Ex. et Huus bygges op paa otte Dage, og den stakkels solide danske Haandværker, som ene har at bygge Huset, begriber ikke, hvorledes det er muligt. Men saa kommer Broderen og siger ham Besked, og inden otte Dage er Huset færdigt, beboet, forsynet med Varer, Boutik og Kunder. Havde det været i gamle Dage, saa var deraf opstaaet et Eventyr. Prindsen drog ud og kom til en Troldmand, der tog ham i sin Tjeneste og befalede ham at bygge et Slot færdigt inden Solnedgang, ellers skulde han døe. Prindsen havde engang reddet en Myre, og den kom til ham, da han var aldeles fortvivlet, og hjalp ham, og om Aftenen stod Palladset fix og færdigt, og indeni var endda den deiligste Prindsesse.

— Ved Vinterens Komme træde Bespiisningsforeninger og andre velgjørende Anstalter paany i Virksomhed. Den regelmæssige og kraftige Tilbagevenden af deslige Bestræbelser, de forholdsviis store Summer, der uddeles mellem Aar og Dag, vidne vistnok høist gunstig om de bemidlede Klassers milde og godgjørende Sind, ligesom heri indirecte indeholdes en tilintetgjørende Anklage mod det offenlige Fattigvæsen, der i mange Henseender ikke er Andet end Samfundets Kloak. Et andet Spørgsmaal — som vi opstille aldeles spørgende uden Tanke om at ville lægge noget Svar ind deri — er, om Velgjørenheden aldeles heldig stræber til sit Maal? Udover denne Fordeling af Levnetsmidler, Brænde, o. s. v., Præmie- Fængsels- Asylselskaber i deres

Afsondring fra hinanden, virkelig den Virkning, man attraaer? Og hiin uproductive Understøttelse, som nogle af disse Selskaber give uden at sætte Modtagerne i Virksomhed, skader den ikke, uden at man mærker det, noget i moralsk og social Henseende, idet mindre Ærekjære og Velsindede stole paa den i de gode Maaneder og indrette deres Levevis derefter? Vi misunde visselig ikke de Fattige, hvad de erholde, eiheller er det i ringeste Maade vor Hensigt at svække den almindelige Velgjørenhedsfølelse; men var det ikke muligt at alle disse gode og ædle Kræfter kunde forene sig og med de store fælleds Midler lægge en almindelig Plan? Vistnok er det ikke nogen let Sag, og Regeringen maatte samtidig anstille en Undersøgelse af Statens Fattigvæsen og skride til samme Maal som de Private; men netop fordi Velgjørenhedskræfterne her ere saa store, tør man ogsaa netop i vort Samfund vente noget Godt og Stort. Man siger nu, at den franske Regering og Nationalforsamling, trods Blanqui den Ældres Advarsel vil gaae den modsatte Vei og udvide Fattigforsørgelsen, inddrage endog det, som hidtil har været den katholske Kirkes Sag, under Statens Omraade. Om det lykkes og holder ud, om dette skulde være Alt, hvad de fattige Klasser have at opnaae ved en Thrones Fald og Republikens Indførelse, vil Tiden vise; men vist er det, at Arbeiderne og de Fattige allerede nu protestere mod dette, som de kalde den værste Slags Communisme: Arbeide for lige Betaling og for Statens Regning. En anden Hindring bliver reist ved mange Byers Protest mod Arbeide i Fængslerne, og de gamle Nationalværksteder (Ladegaarde) vil man nok vogte sig for at gjenoprette. Arbeiderne sige endvidere, at den paatænkte Fattigbestyrelse er en Urimelighed; thi Om-

kostninger til Administration (og mulige Underslæb) skade her mere end i andre Brancher. Frankrig er nu engang i denne Henseende ulykkeligere end vi og tvinges til at søge andre Veie; men idet vi gjøre opmærksom paa Forskjellen, ønske og haabe vi, at man her vil benytte sig af de lykkeligere Omstændigheder, og desuden, at man snart vil ophøre med at ansee dem, der velvillig tale i denne Retning, for „Communister."

Den 11te Januar.

Det nye Blad „Danmark", der under 2den Januar blev sat igang af „et Interessentskab", svandt strax efter ved Typographernes Opstand ind til det Halve og er nu gaaet ind. Dette Blad, der tiltog sig Fødelandets Navn og desuagtet lod sig dele og gik under, skal for os være som den sorte Vædder, Jøderne offrede ved Foden af Sinai Bjerg. De indviede den i Folkets Navn, henledte alle Onder og Ulykker, som Skjæbnen mulig tiltænkte Folket, paa dens Hoved, og derpaa lukkede de den ind i en hegnet Kreds, og alt Mandkjøn kastede Steen paa den og dyngede en Steendynge over Dyret og Ulykkerne. Cosi sia!

— Den store Adresse, som Hrr. Sommer, Blaunfeldt, Stein, Dahlerup og Fibiger have sat igang og faaet forsynet med omtrent 27,000 Underskrifter, blev igaar oplæst i Rigsforsamlingen, paaskjønnet og — henlagt. Naar Rigsforsamlingen synes at have havt omtrent de samme Anskuelser om denne Sag som vi, saa maa det formeentlig ligge i, at den om Statens Forhold ikke veed meget Mere end vi, og at den altsaa ikke tør tage nogen Beslutning. Skjøndt man forresten veed, hvorledes alle indre Partiforhold i den

senere Tid have udbannet sig, gjør det dog et eiendommeligt Indtryk, naar man nu seer det Blad, der meest har bidraget til Elderbegeistringen, juble over, at Eider-Adressen fik en »hæderlig Begravelse.« Men endnu eiendommeligere stille sig Forholdene, naar man gjør det Spørgsmaal: »Hvad er nu Folkets Mening?« 2300 Mennesker i Casino vare Folket, det forsikkrede dengang de politiske Førere; senere have de sagt, at Rigsforsamlingen er Folket; nu komme 12 Gange flere Mennesker, end der kan rummes i Casino, og man triumpherer over, at der intet videre Hensyn bliver taget til dem. Det gaaer med de Bestanddele, der udgjøre »Folket«, som med Kartofler: Man kan lave Stivelse af dem, eller Brændeviin, eller Sukker, eller man kan ogsaa ganske simpelt spise dem. — Ved Afstemningen over hiin Adresses Skjæbne hændtes det første Gang, at der var saa meget Liv i Forsamlingen, at der kunde forefalde lidt Uorden. Man blev saa ivrig, at man glemte baade Nationaliteten og den dyrebare Rigsdags-Catechismus, Reglementet. Majoriteten vedtog trods Minoritetens Jammerskrig en „motiveret Dagsorden", en Ting, som Reglementet ikke kjender, og som Nationaliteten forskyder, formedelst det udanske Ord „motiveret". Motiveret er paa Dansk: vel begrundet, altsaa i nærværende Tilfælde uoversætteligt.

Den 13te Januar.

Vi havde havt isinde at skrive Noget om den store Arbeideropstand en miniature, som Kjøbenhavn har været Vidne til. Ja, her var virkelig en Arbeideropstand, Danmark fik Sygdommen, men blev cureret med Huusraad, eller jeg troer med slet Ingenting. Det var de 200 Typographer, som forlangte høiere Salair og holdt op at arbeide i Slutningen

af December. Vi vare imod denne Opstand, fordi den udbrød paa en urigtig Dag, den skulde have begyndt den 1ste December, saa vare adskillige af de Bøger, som udkom i Julen, ikke udkomne. Vi vilde, som bemærket, have skrevet Noget derom; men der er udkommet en lille Piece af Hr. Dein, »Om Typographernes Kaar«, som, efter hvad vi kunne skjønne, indeholder alle de Oplysninger, Publikum kunde ønske, og betragter Sagen fra et upartisk Standpunkt. Vi anbefale meget dette Skrift, der kun koster nogle faa Skilling; en bedre Anbefaling har den forresten i, at det Meste af hvad den tilraader, saavidt vides, enten i disse Dage er opnaaet eller staaer i Begreb med at opnaaes. Hiin Uenighed mellem Typographerne og deres Principaler har givet Anledning til at vise adskillige smukke Træk. Saaledes have Typographer, der fortjente 8—10 Rbd. ugenlig, forladt deres Arbeide og Fortjeneste, blot for at hjælpe til, at deres Kammerater kunde opnaae en Forøgelse i Salair. Havde en saadan kammeratlig Opoffrelse været almindelig blandt Dhrr. Sættere, saa indsee vi ikke, hvorledes Principalerne vilde have klaret Sagen. Paa den anden Side har Regeringen spillet en fornuftig Rolle ved ikke at blande sig i Sagen; lad os huske paa dette for en følgende Tid: den bedste Regering er den, som bl. A. ikke regerer for meget.

— Det er mærkeligt, hvilket Held den Berlingske Tidende har. Nylig forlangte den meget djærvt, at det „abderitiske" Forbud mod Passagen paa Langelinie skulde hæves, og næste Morgen var det hævet. Igaftes forlangte den ligesaa bestemt, at Regeringen skulde udstede en Proklamation for at svare paa det fyrste Memorandum, og iaften er Proklamationen

allerede skreven, vedtagen i Statsraadet og trykt i den Berlingske Tidende.

Den 13de Januar.

De moralske Garantier — det vil sige dem, der gives i den offenlige Discussion, i den almindelige Retfærdigheds-følelse og ikke blot i „Kongens gode Hjerte“ — vise sig for Øieblikket meget stærke. Rigsforsamlingen er ikke constituerende, har ikke juridisk sikkret Indflydelse paa Lovene og Regeringens Foranstaltninger, og desuagtet var idag en Comitee-Betænkning om Kongens Civilliste tilstrækkelig til at bringe Finansministeren lidt i Forlegenhed og foreløbig forsikkre, at den hele Sum ikke vilde blive anvendt paa Hofstaten, men tildeels ogsaa paa Landets Anliggender. Ikke lidet overraskende var det da, at Hippodrompartiet, der i sin Tid blev erklæret for republikansk, optraadte med Bestemthed for Civillisten, ikke vilde høre Tale om Indskrænkning, Afknappelse, Regnskab. Og de, som gik den kongelige Appanage paa Klingen, vare Hippodrompartiets ivrigste Modstandere, Republikanismens Fjender. Om Spillet er ganske og aldeles ærligt, maa Vorherre vide; men det tager sig godt ud.

D. 18de Januar.

Som Bidrag til at belyse Tilstanden i Frankrig for Øieblikket, kan den efterfølgende Artikel i Presse tjene. Dette Blad var, som tidligere fortalt, imod, at Folket skulde vælge en Præsident, og paaviste de farlige Følger, som deraf kunde opstaae for Republikken, og først da dets Mening ikke seirede i Nationalforsamlingen, kjæmpede det for Napoleon og fik ham valgt. Derefter har det indtaget en Stilling, som om det vilde sige: Nu har jeg sat Dig der, see nu selv til, at

Du kan blive siddende. Det angriber ham ikke, giver ham tvertimod gode Raad og trækker paa Skuldrene, hvergang det seer, at Raadet ikke bliver fulgt. Det vigtigste af disse Raad gik ud paa, at der skulde foretages en fuldstændig Forandring i Administrationen: istedetfor 8 Ministre 3 og hver Minister med saa mange Departementschefer under sig, som vare nødvendige for de enkelte Sectioner. De tre Ministre skulde være: En for de udenrigske Forhold, En for Statsindtægterne, hele Skattevæsenet, Told, Handel o. s. v., og En for Statsudgifterne, Hæren, Flaaden, Politi og alle de Statsanstalter, der forbruge offenlige Penge. Departementscheferne og adskillige andre høie Embedsmænd skulde i Forening med Ministrene danne en Art Statsraad. Electriske Telegrapher over hele Landet skulde fuldstændiggjøre Enheden (Tre-Enigheden). En livlig Kamp herom har været ført med Liberté, Præsidentens halvofficielle Organ, og Réforme, Socialisternes Blad. Til de Sidste har Presse sagt: Hvorledes ville I faae sociale Reformer bragt tilveie, før I have en kraftig Regering? Til sine samlede Modstandere siger det: Hvad udrette I med 8 Ministre? Hvad have I udrettet siden 1815? Sagen er, at I aldrig have kunnet finde otte udmærkede Mænd til at danne et Cabinet. Der er udmærkede Mænd nok; men de høre til forskjellige Partier, og I have altid maattet tage idetmindste 5 Middelmaadigheder i ethvert Ministerium, og derved ere Landets Sager blevne passede slet. — Men, sige Modstanderne, det bliver ikke engang Absolutisme, det bliver Despotisme; thi disse tre Mænd ville samle saa megen Magt, at de kunne modstaae Nationalforsamlingen, maaskee tilintetgjøre den. Hertil svarer Presse ikke videre, men trækker paa Skuldrene. Vi nøies

med at referere denne Sag uden at gjøre Bemærkninger; forsaavidt der er Noget i vore Anskuelser, som kunne ligne Proudhon's, vide vi da, at vi have udtalt dem, medens bemeldte Blad var constitutionelt, og at vi altsaa ikke have laant dem. Men det forstaaer at føre sin Sag paa en energisk Maade. Hver Dag taler det om denne Gjenstand, dets Hovedartikler belyse den fra alle Sider, udhæve dens Fortrin, tilintetgjøre de Modsigelser, som kunne tilintetgjøres; hver Morgen faae Abonnenterne alle Paastandene paany fremsatte i ny Skikkelse, og med en Iver, som om der intet Andet var i Verden, som om ingen Sjæl kunde faae Ro, før Sagen havde seiret. Alle de udmærkede Medarbeidere, som Bladet har, forene sig om dette ene Spørgsmaal (ligesom tidligere imod Cavaignac), saa at det aldrig bliver kjedsommeligt og trættende. Til Brug i Debatten tjener ogsaa den Artikel, vi antydede; men, skjøndt den har et Formaal, som ligger udenfor den selv, kan den dog gjerne være sand og maa vel netop være sand, da den ellers vilde skade Formaalet. Den lyder saaledes: „Vil Hr. Rateaus Forslag (om Nationalforsamlingens Opløsning) blive antaget eller ei? Vil Forsamlingen selv opløse sig eller søge Midler til at forlænge sin Tilværelse? Skulle de nye almindelige Valg finde Sted i Marts, April eller Mai, eller endog en Maaned senere? Det er den store Affaire, hvormed idag alle Journalerne have beskjæftiget sig; men man maa derhos være saa retfærdig at indrømme, at ingen af dem bebyrder sig med at besvare det Spørgsmaal: Hvorpaa grunder man det Haab, at den nye Forsamling skal være heldigere end den gamle i at opdage Midler til at tilveiebringe Ligevægt mellem Statens Indtægter og Udgifter? Hvor ere de ud-

mærkede Mænd, som den almindelige Stemmegivning ikke har sendt til den nuværende Forsamling (ene med Undtagelse af Guizot og Duchâtel)? Hvad forhindrer Dhrr. Thiers, Passy, Dufaure fra at fremkomme med deres gode Ideer, dersom de have nogen, i den nuværende Forsamling. Idreer, som gaae ud paa at skaffe den offenlige Credit dets Opsving, uden hvilket den private Credit sygner og lider? Man vil sige. Majoriteten af Forsamlingen vilde ikke antage dem. Hvad gjør det? Idéerne blive jo udtalte og hørte af Folkets Majoritet; de vilde tjene til at oplyse Vælgerne før Valgene; de vilde især tjene til at berolige Frankrig, som saae, at det endnu havde erfarne og dygtige Mænd, Finandsmænd, som kunde frelse det fra Bankerotten. Det er paa Tide, paa høie Tid, at vi komme ud af Indbildningernes Region, af Phraserne, Skuffelserne og den evindelige Henslyden fra Dag til Dag, hvis vi ville undgaae det Forfald, der begynder at omgive os paa alle Sider: Politisk, industrielt, commercielt, literairt Forfald. Man kan sige om Frankrig, at dets Extremiteter allerede ere kolde, Tegnet paa, at Døden nærmer sig. Og Døden, det er her Bankerot eller en social Revolution eller begge Dele.

D. 20de Januar.

Det har allerhøiest behaget „Kjøbenhavnsposten“ at gjøre en lille Attaque paa os, begyndende ved Juletid og lovende Fortsættelsen, uden at samme dog endnu er kommen. Men det har da heller ingen Hast, og vi kunne gjerne tage Sagen portionsviis.

Kbhp. begynder sin første Artikel imod os (23de Dcbr.) med en almindelig Tordentale over dem, „der reise en Storm

mod den almindelige Valgret«, »der havde skjult sig under den revolutionaire Stemning, men nu stikke Hovedet frem af sine Smuthuller«, over en „tydsk Bureaukrat«, en »hegelsk Philosoph« og »Hs. Høivelbaarenhed Hr. Hofjægermester Hs Christensen«. Vi læste denne Begyndelse med det roligste og freidigste Sind; vi satte os magelig tilrette for ret at nyde Lynet, der vilde fare ned over de Ulykkelige, da kom det over os selv — man forestille sig vor Overraskelse.

Forbindelsen mellem Hofjæggermesteren, Bureaukraten o. s. v. og os, den electriske Leder for Lynet, er Hr. Magister Stilling. Han har skrevet en lille Bog, hvori han udtaler omtrent den samme politiske Anskuelse som vi, citerer »Nord og Syd« og forresten kritiserer Udkastet til Grundloven. Han har endvidere efter »Kbhp.s« Formening gjort sig skyldig i en Selvmodsigelse, idet han paa eet Sted, ligesom vi, erklærer sig for almindelige, directe Valg, men paa et andet Sted benægter Statsborgernes Stemmeret, kalder samme en uhyre Begunstigelse og forlanger en Census. Og »Kbhp.«, der endnu aldrig er optraadt mod vort politiske System, angriber os pludselig for denne og andre Feil, som Magister Stilling formeentlig har begaaet (paa de to forskjellige Steder taler han forresten om to forskjellige Statsforfatninger); den beviser, at Hr. Stilling vakler, »oscillerer«, og fordi han vakler, vakle ogsaa vi. Vi maae indstændig bede Hr. Magister Stilling ikke at falde; thi saa falde ogsaa vi, det har behaget Kjøbenhavnsposten at gjøre os til siamesiske Tvillinge.

Hvor kjært det nu end kan være os, at Hr. Magister Stilling har udtalt sig for vor politiske Anskuelse, saa kan dog Ingen fortænke os i, at vi søge at gjøre den Forskjel klar, som bestaaer mellem ham og os, og frie os fra den

folkdarfke Sammensmeltning, som „Kbhp." tilsigter. Det har nemlig noget Skrækindjagende ved sig at maatte forestille sig, at der lever et Menneske, til hvem man staaer i en saadan magnetisk Rapport, at man kan blive syg, naar han forkjøler sig.

Vi ville da forsøge at udhæve Forskjellen og overbevise selve „Kbhp.", hvis Feiltagelse maaskee meest hidrører fra, at den enten ikke har læst „Nord og Syd" eller ogsaa glemt, hvad den har læst.

„Sig, husker Du, min tappre Lagienka" —

da vi kjæmpede sammen mod en aristokratisk Constitution? Dengang vare vi saa enige; men Enigheden forsvandt snart. For de umaadelige Hindringer, som Begivenhederne i 1848 optaarnede mod et „Danmark til Eiden", ansaae baade „Kbhp." og vi denne Heelstat som den sikkreste Garanti for det danske Riges uafhængige Bestaaen. Men vi for vor Part meente, at en Constitution i saa Fald ikke kunde indføres uden efter lange og møisommelige Forberedelser, hvorimod „Kbhp." vilde have baade i Pose og i Sæk. Senere, da man udtrykkelig lovede det egenlige Danmark (og Slesvig) en demokratisk Constitution, paastode vi, at man umulig kunde holde Løftet i sin fulde Udstrækning, og da vor Anelse viste sig rigtig, foresloge vi som Overgang hiin demokratiske Statsforfatning, Monarkiet med republikanske Institutioner, nemlig Kongens absolute Magt udøvet gjennem folkelige Ministre og støttet paa et Nationalraad (see navnlig 3die B. 2det H. Pag. 175). Det vilde „Kbhp." aldeles ikke indlade sig paa; medens Republikanismen og Demokratismen reiste sig i Udlandet, syntes den blot at frygte for, at den her hjemme ikke skulde forlange nok, ligesom Chi-

neferen, da Guden var hos ham. Hvad vilde »Kbhp.« ikke have? En fuldstændig demokratisk Constitution, en gjennemgribende social Reform, navnlig Stillingsvæsenet afskaffet — som om denne meest radikale af alle sociale Reformer, der behøvede en energisk Krigs revolutionaire Opsving, kunde iværksættes efter den matte Krig og under den matte Vaabenstillstand! — og til en Begyndelse skulde Rigsforsamlingen være constituerende og de kongevalgte Deputerede udsondres!

Hvad har den opnaaet? — At det nuværende Ministerium har erklæret, at Forsamlingen ikke er lovgivende!

Ja, siger Kbhp. formodenlig, det er deiligt, og det er netop, hvad „Nord og Syd« vilde, det er nok den fortræffelige Tilstand, som skulde tilfredsstille os Allesammen!

Vi troe med Føie at kunne svare, at det vel er Tilstanden, som vi ønskede; men den er kommen i Kraft af Forvirring, ikke i Kraft af et Princip. Rigsforsamlingen har tynget paa Regeringen og gjort dens Gang langsom istedetfor at give den Kraft; efter alle Forhold og Omstændigheder kunde man ikke gjøre Forsamlingen constituerende, give hele Staten og Kongedømmet i dens Haand og tage sin Tilflugt til det revolutionaire Opsving; man har seet paa Forsamlingen med det ene Øie constitutionelt, det andet absolutistisk, og Rigsforsamlingen har seet igjen, med det ene Øie stænderagtig-mygt, det andet tindrende af Anelsen om noget Ubekjendt, fremtidig Stort og Herligt; man har ved Grundlovudkastet paa ubeleilig Tid vakt de forskjellige Klasser i Folket til Strid om noget Theoretisk, Skræmmebilleder reise sig reagerende, som ved Praxis vilde have viist sig tomme og indholdsløse, og alle disse Ulemper har man skabt sig ved at indkalde Forsamlingen til at raadslaae om

Constitutionen, istedetfor at sammenkalde Stænderne efter en fri Valglov til en fælleds Forsamling for at opfylde Grundloven af 28de Mai 1831 og med sine Raad staae Regeringen bi ved alle Love og Foranstaltninger, som Øieblikket gjorde fornødne. Løftet om den fremtidige Forfatning kunde med et Par Ord være givet i Kongens Throntale, og Forfatningen vilde efter Krigen havt et sikker Grundlag i den erhvervede Erfaring og i de opnaaede Reformer, som alle Ministerier havde bragt tilveie. Lad os endelig ved Fredsslutningen see, i hvilken Stilling den hurtige Beslutning om en Constitution bringer Slesvig til Danmark, netop fordi en constitutionel Forening er saa vanskelig.

Her er det aldeles bestemt udtalt, hvori vi skille os fra Hr. Magister Stilling. Han anseer hiin Art Statsforfatning for evig gjældende, passende til alle Tider, alle Forhold; hvorimod vi trods alle Betænkeligheder ved en Constitution og trods Forskjærligheden for vore Anskuelser meget godt vidste, at de ikke kunde være evig fornuftige; thi om Begrebet Fornuft ere vi aldeles enige med „Kbhp.“: „at den er intet Andet end de Ideer, som til en vis bestemt Tid begynde at gjøre deres skaberiske Magt gjældende og indeslutte Spiren til en ny Orden.“ Vi vidste og vide, at det i Constitutionen indeholdte Begreb om Folkets Selvregjering ikke lader sig tilbagetvinge; men man bør dog først skaffe Midler til dets Virkeliggjørelse!

Det er altsaa Republik, der tilsigtes! raaber Kbhp. og bebreider Hr. Stilling paa hans egne og paa vore Vegne, at han ikke consequent uddrager Resultatet og opstiller det. Os rammer denne Bebreidelse ikke. Ja, vel, det fører til Republik! Og hvorhen fører da det, man nu udtænker? Mon Dhrr. Ud-

tænkere kunne sige det? Men den, som virkelig elsker Republiken, vil vise sin Kjærlighed til den ved at forhindre den saa længe, at den kan komme i en ædel Skikkelse, begunstiget af Forholdene og Nationens frygtløse Villie. At erklære sig for Republikaner og raabe paa Republik »og det strax«, er saare let og seer saa rask ud; alle Folk, der i en Hast ikke kunne hitte nogen politisk Anskuelse, erklære sig for Republikanere og fordre Agtelse for det Mod, de vise ved at bære Vignetten udenpaa den tomme Flaske.

Vi komme nu til den anden væsenlige Forskjel mellem Hr. Stilling og os. Han og vi ere enige om at sige: Siden vi absolut skulle have Constitutionstheorien twungen til Virkelighed, saa hjælper ingen Modstand, lad os faae den. Men tør »Kbhposten« paastaae, at vi have fornægtet den demokratiske Idee? Kan den sige det efter at have læst den Kritik, vi tillode os at fremsætte over Grundlovsudkastet? Vi have blot paany anerkjendt, at aldeles demokratisk kunde man ikke gjøre den juridiske Constitution, at man ikke kunde give Demokratiet i dets nuværende Skikkelse Brev og Segl paa Staten, og desaarsag for at undgaae et politisk Aristokrati eller det lammende, Formalitetsfødende Tokammerwæsen ønsket Regeringen stærk og berettiget til at indbringe Repræsentanter for agtværdige folkelige Minoriteter i Nationalforsamlingen. Hr. Stilling holder derimod paa Tokammersystemet, og vi skulde meget ønske, at denne skarpsindige Forfatter vilde yttre sig om dets praktiske Mulighed, at han vilde betragte Spørgsmaalet lidt mindre philosophisk og lidt mere psychologisk og sige os, om det danske Folks Tilstand ikke er saaledes, at myndige, kraftige Statsstyrere, der vide, hvad de ville, kunne

have Tillid til det, og om kunstige Institutioner i Længden kunne bøde paa Mod og Tillidsfuldhed.

En ikke ringe Skyld i den uheldige Retning, Sagen har taget, er fornemmelig det demokratiske Parti selv ved sin constitutionelle Higen, idetmindste see vi i Begivenhederne ingen Grund til at frafalde den Paastand, at jo hæftigere man fordrede en Constitution og en demokratisk, desto snarere vilde man faae en aristokratisk. I den sidste Tid synes det, at det demokratiske Parti i Rigsforsamlingen erkjender, at Kongemagten for Øieblikket er Demokratiets bedste Støtte, den bedste Garanti for Frihedens trygge og rolige Gang; men, naar vi lægge Mærke til den underlige Vei, man gaaer, saa synes den os vel diplomatisk, og endnu have vi ikke seet, at en folkelig Sag har taalt at komme i for nær Berørelse med Diplomatik.

Tiden vil vise, om Førerne regne rigtig, og vi skulle for Øieblikket ikke ved nogen Kritik forstyrre dem i deres Beregninger. Med Hensyn til »Kbhposten« ville vi slutteligt tillade os at vende Forholdet om og gaae over fra Forsvar til Angreb.

Hvad vil „Kbhposten“?

Den holder med alle Misfornøiede, blot fordi de ere misfornøiede, med alle Fattige, blot fordi de ere fattige, »med Barrikaderne, blot fordi de ere Barrikader«; en Enkelt, der reiser sig imod Samfundet og bliver undertrykt, har dens Sympathi for Frihedens Skyld, og den lægger ikke Mærke til, at dette Princip fører til hele Samfundets Undertrykkelse.

Den vil paa een Gang Alt — Noget, den selv maa indsee er umuligt. Den elsker det Umulige, og naar der engang bliver givet den Leilighed til at forene sig med et

Parti, der vil Noget mindre umuligt, Noget, der efter mange Aars Forløb kan opnaaes, forstaaer den med stor Genialitet at klare sig løs, af Frygt for mulig at komme til at leve saa længe, at den engang blev tvungen til at være fornøiet.

Enhver har Lov til at leve efter sin Smag — og hvad angaaer det, ikke at ville tilhøre et Parti, have vi ikke Ret til at gjøre Nogen Bebreidelser — men er en saadan Politik tilladt et Dagblad? Et Dagblad har, enten det vil eller ei, sit Parti, Nogle, for hvem det kjæmper eller synes at kjæmpe. Skylder det ikke dem en vis Klogskab? Vi tale ikke her om Forstandens og Beregningens Klogskab, men om Mildhedens Klogskab. Naar en fattig Mand beder mig paatale hans Sag for en Rig, hvis gode Villie er nødvendig til Sagens Afgjørelse, handler jeg saa rigtig mod selve den fattige Mand ved at gaae ind til den Rige uden at banke paa, med Hatten trykket ned i Panden og sige: Du skal!

Her ere vi naaede til det, som efter vor Formening er det vigtigste og ømmeste Punkt i Tidens Kamp; thi den Rige eller Formuende bryder sig ikke saa meget om at opoffre Noget, om at give sit Bidrag til Samfundets Velbefindende; han frygter langt mere Maaden, hvorpaa det kunde skee: Trudsler, Tvang, hvorved ikke alene han selv vilde lide, men den hele Samfundstilværelse blive usikker.

Af en Reise-Dagbog.

Udflugt til Sicilien.

„Skal jeg saa reise til Sicilien?“ sagde jeg til Ferrari *. Veiret var saa smukt, Tilværelsen i Neapel saa lyksalig, at jeg kun ønskede at høre et eneste ugunstigt Ord om Sicilien for at blive. „Signore“, svarede Ferrari, „Neapel er smuk, men Sicilien er ogsaa smuk, enten De reiser eller ikke reiser, vil De ikke fortryde det.“ Disse Ord, der vare saa ganske modsatte dem, Victor Eremita siger om Giftermaal, bestemte mig, og to Timer efter var jeg ombord i Dampskibet Il Palermo. Det skulde afgaae Kl. 1½; men det Neapolitanske Toldvæsens Formaliteter ere saa uudforskelige, at det Kl. 3 endnu laa fortøiet i

* Den Vært, de Danske i Almindelighed anbefale hinanden, deels fordi han er en sjelden paalidelig og elskværdig Mand, deels fordi han har været gift med en dansk Dame.

Havnen. Veiret begyndte at forandre sig; Vesuv tog sin Skykrave paa, og en sagte Scirocco hævede sig fra Syden, slog med sine tunge Vinger om Menneskenes Øren og gjorde Blodet hedt og feberagtigt. Mit Aandedræt blev tungt, de fremmede Mennesker, som myldrede omkring mig paa Dækket, indjog mig Angst, de forekom mig som lutter Fjender, og pludselig huskede jeg paa en Artikel, jeg Aftenen i Forveien havde læst i „Augsb. allgemeine Zeitung“, men strax glemt igjen, nemlig en Beretning om, at Kongen af Preussen havde indkaldt de forenede preussiske Rigsstænder og aabnet Sessionen med en mærkelig Throntale. Jeg blev betagen af Længsel efter Berlin ... kold Luft ... Frederik Wilhelm ... det forekom mig, at Noget vilde skee i min Fraværelse, medens jeg var ude af Verden ... tilsidst kunde jeg ikke holde ud for Længsel, greb min Vadsæk og vilde gaae iland — da løsnede Matroserne Touget, Hjulene slog i Vandet, og ved Skibets Bevægelse og de friske Pust af Søvinden forsvandt snart Uroen og den underlige Længsel efter Preussen. Udenfor Capri brød Solen frem, Dens Klipper stode mørkeblaa paa en Baggrund af graa og purpurrøde Skyer; Delphiner kom i store Flokke og legede i Nærheden af Skibet, det saae ud, som om de morede dem med at svømme omkap med os, forbi og tilbage igjen, og af Glæde over deres Hurtighed

engang imellem gjorde Kunster; den Fremmede, der her for første Gang saae Delphiner, betragtede dem nysgjerrig-andagtsfuld som helligede ved deres Fortids-Forbindelse med Arion; Sagnet om den af Guderne elskede Sanger malede sig i ubestemte Omrids for Øiet: et Skib ude paa de mørke Bølger mellem de kloge Søvæsner og i det Fjerne det høie Corinth. Lidt efter tiltrak et underligt Syn paa Himlen sig de fleste Passagerers Opmærksomhed: Solen gik ned bag Skybjerge, og det saae ud, som om disse Bjerge vare virkelige Granitmasser, der bleve naaede af Ilden og smeltede; det ene uhyre Stykke efter det andet styrtede ned i Ildhavet, der sendte alle Regnbuens Farver langt hen over Himlen; tilsidst stod kun et eneste Klippestykke og ovenpaa dette en Figur, der lignede en Leopard eller Kat med Krone paa; Klippestykket bevægede sig, og endelig styrtede Katten i Ilden, Solen gik ned, det Hele var slukt. En Sicilianer, med hvem jeg i Forveien havde vexlet et Par Ord, stod under dette Skuespil ved Siden af mig; han trak Veiret dybt og sagde halvhøit: Era coronato il gatto! (ɔ: Katten var kronet!). Lidt efter begyndte Havet at lyse, Dampskibets Hjul sprøitede Ildfunker op paa Dækket, og vi syntes at seile i Ild. Derpaa blev det diset Veir, det Feeagtige i Omgivelserne forsvandt,

Skibet blev et almindeligt Skib, og vi fik os en almindelig Søvn.

Palermo. Tirsdagen d. 27de April 1847.

Det er underlige Mennesker, de to tydske Herrer Doctores, Mommsen og Hertz, hvis Bekjendtskab jeg gjorde paa Dampskibet, og med hvem jeg har aftalt at bereise hele Sicilien. De have en overordenlig Reise-Energi, spilde ikke et Øieblik, gaae fra Museum til Slot, fra Slot til Kirke med en Hurtighed og Bestemthed som en Probenreuter, der paa en given Tid skal besørge sine Kunder; desuden have de et paafaldende sikkert Instinct til at finde Vei og opdage enhver Ting, der fortjener at sees. Jeg har Intet imod at gaae med dem og see og nyde; men jeg faaer ikke Tid til at fordøie. Kl. 8 imorges kom vi her til Palermo, og Kl. 9 vare vi allerede i Universitetets Museum, hvor der findes nogle mærkelige æginetiske Sager fra Selinunt, Fronton af et Tempel, Brudstykker fra Athen o. s. v. I den tilstødende Malerisamling fandt vi adskillige tydske Malerier, navnlig af Van Dyck og Holbein, og Værker af Pietro Novelli, kaldet Siciliens Rafael. Det, som meest tiltalte mig, var imidlertid nogle etruriske Vaser; denne etruriske Formskjønhed udøver en forunderlig blid Virkning, Sjælen bliver ligesom vugget paa For-

mernes harmoniske Bølgegang. Paa en af Vaserne var der en mærkværdig livlig Fremstilling af Lapithernes og Centaurernes Kamp. Da vi kom ned paa Gaden og de Lærde strax vilde til Domkirken, vilde jeg ind til en Conditor for at spise Jordbæriis og tænke lidt over de æginetiske Sager, og efter nogen Modstand fulgte Doctorerne brummende med. Herregud, sagde jeg, man skal dog gjøre sig Livet behageligt; den Dag, paa hvilken Sjælen og Legemet begge have nydt det Skjønne, hver paa sin Maade, præger sig langt bedre i Erindringen end en Dag, da man med tør Gane har holdt Klapjagt efter Kunstværker. Af disse Ord tog Mommsen, der er en Schleswigholsteiner, Anledning til at beskylde den danske Nation for Slikvurnhed og erklærede, at hele Slesvig var tydsk med Undtagelse af Haderslev Amt, hvorpaa jeg beviste ham den tydske Nations Hykleri af den Begjærlighed, hvormed han havde spiist sin Iis og slikkede Skeen. Derpaa gik vi til Santa Rosalias Domkirke. Herregud, hvad det er for en Bygning! Der er normanniske Taarne, arabiske Buer, Kupler som paa en tyrkisk Minaret; det er en heel Verden af Architectur, fuld af Charakteer og Skjønhed. Det Indre er ikke videre overraskende, naar man har seet Roms Kirker, og det, som jeg saae med meest Interesse, var de

normanniske Herskeres Sarkophager; efter saa mange Aarhundreders Forløb ere de et talende Minde om den Pragt og Vælde, hvormed Normannerne herskede. Kisterne ere af Porphyr, Baldachinerne af Marmor, indlagte med gyldent Mosaik og ædle Stene. I Kryptkirken staae Murene barske og uden Prunk som de nordiske Krigere, før de havde ombyttet deres Jernpantser med Sydens Fløil og Silke. Ikke langt fra Domkirken er det kongelige Slot med S. Rogers Kapel. Det er en Kirke af Marmor, med Søiler af Marmor, heelt belagt med det rigeste Mosaik, indvendig, udvendig, foroven, forneden; maaskee er Kapellet i dets Heelhed mindre skjønt end pragtfuldt, glødende rigt, som det sømmer sig en katholsk Slotskirke. Mosaikbillederne fremstille bibelske Scener, navnlig Jesu Liv, og der er bl. A. et, Jesu Daab, som gjør et frappant Indtryk ved dets overordenlige Fiinhed; Jesu Legeme sees gjennem Vandet, og mangen dygtig Maler opnaaer ikke ved Hjælp af Farver en saa skuffende Sandhed. Alt i denne Kirke er udarbeidet med en Omhu og Inderlighed, som kun den dybeste Tro og Religiøsitet gjør mulig; ene Prædikestolen synes at have kostet mere Arbeide end en heel moderne Kirke; den hviler paa fire Marmorsøiler, der ere udhuggede i de eventyrligste Arabesker, Laurbærgrene snoe sig op ad Søilerne, og mellem Bladene sidde

Fugle og springe Dyr. Øverst paa Prædikestolen sidder en Ørn — idetmindste sagde en af Kirkens Munke, at det var en Ørn — men den ligner, besynderlig nok, en Høne, saa det er maaske en Høne, og Kunstnerens Tanke kan jo ganske naivt have været, at Menigheden, der samles om Prædikestolen, er som Kyllinger, der krybe ind under den moderlige Kirkes Vinger. Medens vi vare i Kirken, blev der holdt Gudstjene med deilig Musik; men da vi gik hjem, mødte vi saa mange ynkelig udseende Mennesker; der var i de fultne, udtærede Ansigter et Udtryk, der frembragte ligesom Samvittighedsnag over, at man havde gaaet inde i den rige Kirke og været glad.

Onsdagen d. 28de April.

Jaftes skylregnede det over al Maade; men til Gjengjæld har det idag været et Veir, hvorom man hjemme i Norden aldrig faaer Begreb. Jeg har end ikke i Rom seet et saadant Lyshav, og den menneskelige Natur, der elsker Lyset, føler sig ubeskrivelig let og lykkelig i denne Atmosphære, faaer en ganske anden Tro paa Tilværelsen end i de andre Landes vemodige Sommerdage, der altid synes at føre en halvdulgt Kamp med Mørket og Døden. Allerede Kl. 7 vare vi paa Vandring og gik langs Havet til Monte Pellegrino, det ene Endepunkt af den Halvcirkel

af Bjerge, der omgiver Dalen, hvori Palermo ligger. Bjerget er rødligguult og nøgent som Capris Klipper, men mindre steilt. Vi stege først op til Santa Rosalias Capel, saaledes kaldes en Grotte, der er udhulet i Klippen, og hvor iiskoldt Vand stadig drypper ned og samles i en Brønd. I denne Grotte boede den hellige Rosalia, Palermos Skytshelgen, en Datter af Kong Wilhelm den Gode (12te Aarhundrede), og tilbragte sit jomfruelige Liv med Bøn og Spægelse. Under Alteret ligger et Billede af den Hellige, smykket med Guld og Ædelstene og med en Krands af Roser om Hovedet; maaskee var Helgeninden ikke blevet saa tilbedet, som hun er, hvis hun ikke havde heddet Rosalia og Folket halv ubevidst forestillet Rosernes Gudinde. Da vi kom ud af Grötten, mødte vi en ung Franskmand, med hvem vi havde talt paa Dampskibet, og som er en Neveu eller nær Slægtning af Lamartine. Han brød sig ikke om Santa Rosalias Grotte, men vilde strax op paa Bjergets høieste Spids, til Telegraphen. Ingen af os vidste Vei, vi saae kun, at Bjerget her hævede sig næsten lodret, og at man altsaa ved at stige op vilde komme til Toppen. Den unge Franskmand gav sig strax til at stige, og vi Andre fulgte efter paa den halsbrækkende Vei. Midt paa Veien gled jeg og styrtede ned; men et Klippestykke opfangede mig, og jeg

kom ikke videre til Skade. I Faldets Dieblik følte jeg, at der var Dødsfare, og gjorde mig Umage for at samle mine Tanker; men, besynderlig nok, Kongen af Preussen og de preussiske Rigsstænder var det Eneste, der foer mig gjennem Hovedet. Jeg kan ikke forklare denne næsten unaturlige Ting af Andet, end at det er Journalistikens Dæmon, der stadig gaaer paa Luur efter min arme Sjæl. Oppe ved Telegraphen var der næsten Intet at see, fordi andre Klipper skjulte endeel af Havet og Sletten; men vi bleve lønnede for vor Uleilighed ved at gaae hen til en Klippe i nogle hundrede Skridts Afstand. Dybt under os og i uoverskuelig Udstrækning laa det siciliske Hav, mørkeblaat, straalende i Solens Glands. Ingen Vind satte det i Bevægelse, intet Skib furede dets Speil, end ikke en Baad rørte sig i Palermos Havn; saa eensomt, som vi vare paa Klippen, var Havet og syntes som vi at hengive sig til Erindringen om den Tid, da de romerske og carthagiske Flaader kjæmpede paa disse Vande, eller da de græske Digtere besang dets vidunderlige Skjønhed. Ligeoverfor os, paa den modsatte Side af Havnen, hævede sig det farverige Cap Zafferano, og naar Diet fulgte den lange Bjergrække, der strækker sig til Høire ind i Landet, standsede det tilsidst ved en Mængde violette Toppe, over hvilke Ætna hævede sit sneehvide Hoved. Mellem

Bjergene og os laa Dalen, concha d'oro, det gyldne Horn eller Overflødighedshornet, bedækket med Olivenskove, Orangelunde, Viinhaver og Blomster, og endelig fæstede Øiet sig paa selve Monte Pellegrino, der laa under os som en vældig Klippedynge, hvormed Giganter havde leget. Paa det Sted, hvor vi befandt os, har engang staaet en Statue af den hellige Rosalia, der er bleven omstyrtet af Lynilden, og det trætte Blik, der vilde trække sig tilbage i sig selv, opdagede pludselig i en Fordybning tæt ved vore Fødder Helgenindens med Roser omkrandsede Hoved; i sit halvmørke Skjul saae det forunderlig levende ud, omtrent som man kunde tænke sig en af Eventyrenes fortryllede Prindsesser, og den henrykt-trætte Sjæl følte Lyst til at lægge sig til Hvile hos Rosernes Dronning og sove Steensøvnen med hende.

Paa Tilbageveien saae jeg for første Gang en Slange; den var guul med røde Striber paa Ryggen og foer saa hurtig og lydløs forbi, som om den blot havde havt til Hensigt at advare os om, ikke at elske og troe Syden formeget.

Da vi kom tilbage til Byen, hvilede vi ikke, men gik strax op i S. Rogers Capel, for endnu engang at see Mosaikbillederne. Oppe i Prædikestolen sad den tydske Architect Linck og fire andre Kunstnere og tegnede Ornamenterne. Den ellers saa tause Linck

var idag meget talende af Begeistring over Kirken; med dæmpet Stemme holdt han en Art Forelæsning for os om den normanniske Bygningskunst, og hans schwabiske Dialect, hans Inderlighed og Varme i Forening med hans imposante Figur, høie Pande og store sorte Skjæg, gav hans Ord en Fylde og Energi, saa at det var for mig, som om Bygningen, medens han talte, gik ud af sine Fuger og de enkelte Dele atter føiede sig sammen. Derpaa gav Dr. Hertz et Par archæologiske Oplysninger, en af Kunstnerne tilføiede nogle Bemærkninger om Mosaikerne, og nu feilede det blot, at en Digter skulde have været tilstede og i Ord gjengivet den bløde, halvdunkle Tone, der hviler over Kirken, den romantiske Duft, der trænger frem, naar blot Noget rører haardt ved Marmoret, eller naar den menneskelige Stemme frembringer et Echo. Da er det, som om alle Ridderhistorier i broget Hob vilde bryde frem i Erindringen, Øret lytter efter de klirrende Sporer, Øiet søger Nonner eller Ridderdamer, det hvisker bag Søilerne, det slæber i Choret, man trænges af sine egne Forestillinger ud af Kirken, urolig-glad, længselsfuld-fornøiet.

De utrættelige Tydskere vilde undersøge endnu Mere i og udenfor Kirken; men jeg havde Lyst til Hvile og gik ene ned paa Gaden, satte mig ved et Springvand og spiste Appelsiner. Da de kom og hentede

mig og stakkels Hertz saae Skallerne, fik han sig ogsaa en Appelsin; men Mommsen drak Vand af den hule Haand og ventede taus, til han var færdig. Jeg skammede mig et Øieblik, skjøndt jeg ikke ret veed hvorfor. Vi gik derpaa op i de kongelige Sale, hvor der er megen Pragt og Skjønhed tilligemed en Deel Smagløshed. Den største Skat, som her findes, ere de to Broncevæddere fra Syracus. Der var fire, som Dionysius lod forfærdige, og som vendte mod Verdens fire Hjørner; Vinden gik igjennem dem, og man skal paa Lyden have kunnet høre, hvad Vinden var, saa at de vare en Slags Lyd-Veirhaner. De bleve fundne under det spanske Herredømme, og to af dem ere bragte til Madrid. Der existerer neppe nogen mere mesterlig Efterligning af Naturen; man klapper uvilkaarlig Dyrets Sider for at føle den bløde, lune Uld, og strax efter er Øiet fristet til ikke at troe den Erfaring, Haanden har gjort. I en af Salene er der malet Freskoer af Velasques, olympiske Guder, et andet Værelse er indrettet paa Chinesisk, endelig er der en Selskabssal, paa hvis Vægge Sicilianere og Sicilianerinder med længselfulde sorte Øine dandse, medens Amor svæver under Loftet og ivrig skyder Pile paa dem. Farverne ere noget skrigende og Tegningen maaskee ikke altid correct; men Øinenes Ud-

tryk er saa livfuldt og levende, at man i Illusionen frygter for selv at blive ramt af Gudens Pile.

Saa gik vi hjem til Hotellet, holdt Rast og Middag og benyttede derpaa det Sollys, som endnu var paa Himlen, til at gaae udenfor Byen og besee La Ziza. Det var oprindelig en saracenisk Villa, senere er den bleven noget forandret af Normannerne. Der er endnu en halv ødelagt Hal med en forgyldt Nische, hvor der formodenlig har været et Springvand. Oppe paa det flade Tag seer man udover concha d'oro; Vinden bar en berusende Duft af Oranger hen over os, medens Solen gik ned og gyldenrøde Luftstrømme bredte sig ud over Egnen. To deilige Palermitanerinder kom til Vinduet i et nærliggende Huus og saae et Øieblik paa os, inden de lukkede Jalousierne; Aftenens Skygger kom hurtig, en ung Mand gik forbi Huset og sang Folkesangen, hvori Omkvædet er:

Tu volevi il mio cuore,
È pronto, pronto già!

(o: Du har begjæret mit Hjerte, det er beredt, det er fuldstændig beredt!)

Torsdagen d. 29de April.

Jeg slog mig dog saa slemt igaar paa Monte Pellegrino, at jeg idag har havt Møie med at staae og gaae og maatte ride omkring paa et Æsel. Det

lille graa Dyr var stateligt pyntet med røde og gule Baand og gik med stolte, smaa Skridt gjennem Byen; saaledes red jeg om og besaae Kirkerne og bemærkede da, at flere Fremmede gjorde ligesaa; udenfor adskillige Kirker holdt Wøler, ligesom i Rom og Paris Eqvipager. Først var jeg i Klosteret della Martonara med høie, normanniske Buer og Mosaikbilleder, bl. A. Christus, der kroner Kong Roger. S. Caterina er i almindelig Basilika-Stiil, men den er næsten heelt belagt med Sølv paa bruun Grund. S. Ignazio ligner den; S. Guiseppe er stor og imponerende ved sine mægtige Søilerækker, S. Domenico hvid og simpel, men den har en Klostergaard med en Buegang, der hviler paa en Mængde smækkre arabiske Søiler, udhuggede med megen Kunst. S. Agostino er en uanseelig lille Kirke, men mærkelig ved en deilig byzantinsk Portal og en Sidedør, omgiven af de skjønneste brudte Buer, jeg endnu har seet; jeg forsøgte at tegne dem, men det vilde desværre ikke lykkes. Man bliver ikke pludselig Kunstner, tilæsel, udenfor en Kirke. S. Cataldo er blot mærkelig derved, at den er opført i selve Posthuset. S. S. Martiri er lille og simpel; men der var Kirkefest; Præsterne gik rundt oppe ved Alteret som i en Dands, og der blev virkelig spillet en Dandsemusik; udenfor Kirken skjød man med smaa Kanoner i den snævre Gade; der var et Spek-

takkel, saa mit Æsel satte i Carriere. Endelig tiggede jeg ind i S. Zita og i S. Francisco d'Assisi; alle de øvrige Kirker maa jeg gjemme til en anden Dag. Hvad der meest har glædet mig paa den hele Tour, er det Bekjendtskab, hvori mit Æsels Uregerlighed bragte mig med en heel Deel Palermitanere. Byens Beboere af den dannede Klasse synes at være ganske mageløse Mennesker i Henseende til Høflighed, Blidhed, Gjæstfrihed; de indlade sig i Samtale med En, vise En Vei, aabne Kirkerne o.s.v. og takke til. De eneste slemme Folk, jeg traf, vare nogle Arbeidere ved Stranden; de forfulgte mig med Skjældsord og Forbandelser, fordi jeg havde graa Hat paa; jeg er ikke istand til at begribe, hvad den graa Hat havde gjort dem.

Efter Middag vare vi i Floriana og den botaniske Have. Veien gik langs Havbugten, over en Quai, der er beplantet med Træer, og der var stor Promenade, men ingen stor Pragt; det Prægtigste var Damernes Ansigter. Saa skjønne ere Palermitanerinderne, at de ikke søge Skygge som andre Kvinder under simple Træer, nei, Alleen seer ud, som om den bestod af Kjæmpeblomster, og de fine, farverige Blade ere drysfede paa Jorden for Kvindernes Fødder. Jeg antager næsten, at det er Piazza Marina i Palermo, der har givet Muhamed Ideen til hans Paradiis med alle Houris.

I Haverne udbredte sig Sydens rige Vegetation i al sin Herlighed, og den krydrede Luft, den varme, fine, gjennemsigtige Himmel frembragte en Følelse, som om Hjertet skulde smelte af Henrykkelse. Jeg gik omkring som i en Ruus og fyldte Lommerne med Blomster, skjøndt jeg ikke kjendte Navnene paa al denne Herlighed. Tilsidst førte Custoden os til et Sted, hvor hemmelighedsfulde blegblaa Blomster stode i kjølige Skygger. Jeg gad ikke spørge; hvad kom det mig ved? Det var vel Dødsblomster, som man her paa Sicilien maa dyrke med megen Besvær.

Ingen af os havde Lyst til at gaae fra Haven ind i et Huus; vi droge videre fra Byen og kom til Klosteret di **Sta. Maria di Gesu.** Den hvide Bygning ligger paa en Høi, der er grøn af Viinranker og Orangetræer. Gamle graaskjæggede Capucinere toge venlig imod os og førte os til det høieste Punct, hvorfra vi saae Solen gaae ned, medens Farverne vexlede i Luften; saa kom Natten hurtig paa lette Taagevinger.

Fredagen d. 30te April.

Naar Palermitanerne maae forlade deres skjønne, rosenduftende Jord og klare Himmel med de fine Farver, lægge de sig ikke som andre Dødelige ned i en sort Grav. De drage ud til Capuciner-

Klosterets Campo santo, lade sig præparere og paaklæde og staae der i lange Hvælvinger ved Siden af hinanden, selskabelige som i levende Live, og den milde Luft kommer ind til dem. Vel ere de døde som andre Mennesker, men det er en anden Død; man mærker, at de hvert Dieblik ere beredte til at begynde forfra. Og Capucinerne have stillet dem op med en forunderlig Naivitet, der næsten seer ud som Ironi. Saaledes staaer Philippus d'Austria, „Konge af Tunis“, paa et ophøiet Sted, som det sømmer sig en Konge, og med Krone paa Hovedet; men Kronen sidder paa tre Haar, og Manden seer med Diehulerne underlig længselsfuld ned paa de simple Borgerfolk, der staae i Selskab. Kvinderne ligge i nette Senge og smukt paaklædte i lyse Dragter, med hvide Handsker og fine Kapper; men de ligge naturligviis i særskilte Værelser, fjernede fra Mændene. — Jeg opfatter enhver Ting, som man byder mig den, og jeg tog imod denne Udstilling som Livets energiske Trods imod Døden, som den menneskelige Sjæls Triumph, idet den har overvundet Rædselen for sin Arvefjende og i uendelig Livsfylde seer ham ind i Dinene. Jeg anerkjendte i disse Omgivelser ikke Dødens Realitet, og besaae med det frieste og sorgløseste Sind Dødningehovederne og den psychologiske Forskjellighed i deres Udtryk og Miner. Men da jeg spurgte Capucineren,

der viiste os Vei, om en Mand, som hang med en mild Mine, ikke havde været Advocat, svarede Capucineren Jo, men vilde derpaa ikke tale mere, og Mommsen og Hertz fik ondt. Udenfor kom vi i Disput, fordi Mommsen temmelig ligefrem yttrede Mishag med min Adfærd; han og Hertz havde hele Tiden seet „det frygtelige Dødningeudtryk“, der var blevet dem endnu afskyeligere ved Pynten, og min sorgløse, næsten glade Beskuen var forekommet dem „dæmonisk“. Der er Intet, jeg nødigere vilde være end dæmonisk, og jeg trøster mig med, at det snarere er dæmonisk, overalt at medbringe sin Egoisme og Smaalighed og end ikke her paa Sicilien kunne ahne en Heelhed i Tilværelsen, hvori al Forskjel mellem vort tilsyneladende Liv og vor tilsyneladende Død forsvinder. Og jeg beder Himlen, at den naadig vil lade mig beholde den Følelse, hvormed jeg gik i Capucinernes Gravhvælving, og at i min sidste Stund min Sjæl maa være stemt til at trodse Tilintetgjørelsen, som jeg trodsede den hist og trodser den i dette Øieblik, da jeg sidder med Pennen i Haanden og veed, at om et kortere eller længere Tidsrum skal jeg være som Philippus d'Austria eller som Advocaten, og en Anden kan sorgløs spørge om, hvad jeg var i Verden.

Derfra gik jeg alene ud til Hertugen af Serra di Falco's Villa, til det meest paradisiske Sted,

Phantasien kan forestille sig. Her straaler den sydlandske Natur i al sin Rigdom, dens Yppighed er blot formildet med kjærlig ordnende Kunst. Grupper af Palmer, Cypresser, Bananer, Myrther, Oranger staae imellem en bølgende, tusindfarvet Blomsterflor, Guldfiske lege i Dammene, Paafugle spadsere i de skyggefulde Gange, andre farvede Fugle tumle sig paa de aabne solbeskinnede Steder i den uendelig klare, oplivende, balsamiske Luft, og en forfriskende Søvind vifter ind til dem fra det nærliggende Hav. Bygningen, hvor den lyksalige Hertug boer, er guulbruun og ligner i Form et normannisk Castel; den ene Fløi er en maurisk Ruin, der formodenlig bliver omhyggelig vedligeholdt som Ruin, den er næsten overgroet med Epheu og Roser, hvorover et Vandspring gyder sin forfriskende Regn. Til Haven hører en saakaldet Labyrinth, med tre Hytter og hver med en Munk af Træ, der ved et Maskineri reiser sig og kommer hen imod den Fremmede, bevægende Læberne og stirrende med sine Glasøine. Den eneste Grund, hvorfor jeg ikke skulde ansee Hertugen for lyksalig, er den Omstændighed, at han i sin Have har saadanne Kunststykker, istedet for Marmor-Kunstværker.

Da jeg forlod dette Eden, havde jeg i Grunden ikke Lyst til at see Mere, men gik dog for Curiositetens Skyld ind i den nærliggende Villa, der tilhører

Fyrstinde Butera, bekjendt af en romantisk Historie med en fattig tydsk Lieutenant, som hun gjorde til Fyrste, og af den russiske Keiserfamilies Ophold i hendes Huus 1845. I Haven har Keiseren af Rusland plantet et Orangetræ, der trives efter Omstændighederne ret godt, Keiserinden har plantet en quercus ilex og Storfyrst Constantin en Pinie, der er gaaet ud. Disse Træer bære Baand med Plade og Indskrift ligesom Hunde.

Resten af Dagen og hele Aftenen har jeg tilbragt med at læse de siciliske Normanners Historie og noget af Custines Reise i Rusland og forresten gaaet og følt mig lykkelig ved at være ene i mit Værelse. Saa kom Hertz og Mommsen og vare meget gemytlige, og imorgen skulle vi reise til Ruinerne af Segeste. De besynderlige Mennesker have ladet Værten stege Ænder til Reiseproviant; de kunne ikke lide et improviseret let Maaltid, men ville med ægte tydsk Grundighed først reflectere over det og have det solidt.

Calatafimi den 1ste Mai 1847.

Idag har det været en livfuld Dag, og jeg vil forsøge, om jeg daguerreotypisk kan fastholde den og alle dens Sindsbevægelser. De sicilianske Insecter lade En dog ikke Nattero; Hertz ligger og vaander sig

i Sengen, Mommsen ligger paa det bare Gulv, indsvøbt i sin Kappe.

Imorges Kl. 5 kjørte vi fra Palermo langs med concha d'oro, i stadig Stigen mod Bjergene. Den vidunderlige Dal, der seer ud som en eneste Frugthave, uden Huse, strækker sig vist et Par Miil i Længden og har Form af en Hestesko, hvis aabne Side vender mod Havet. Om Veiret, Blomsterduften og Farverne i Luften er det næsten ikke værdt at tale. Vi kjørte gjennem Monreale og gjemte den berømte Kirke til Hjemtouren. Henad Middag kom vi til la Sala, beliggende i en rig Olivendal, der ligner concha d'oro.

Da vi kjørte ind i Byen og holdt paa Torvet for at lade Hestene hvile, strømmede en Mængde Mennesker, Mandfolk og Fruentimmer, Voxne, Børn og Oldinge sammen om vor Vogn, med udtærede Ansigter, bedende, jamrende. En heel Befolkning samlede sig om os og skreg paa Brød. Mommsen og Hertz deelte smaa Stykker Brød ud mellem dem, og saa sloges de derom og reve hinanden tilblods. Jeg var ikke istand til at give denne Mængde en lille Almisse, og jeg havde ikke Hjertelav til at give dem Alt, hvad jeg eiede. Jeg laa sammenknuget i Caleschen og var forbittret paa mig selv over min Ubarmhjertighed, og jo vildere de skreg, desto ubarm-

hjertigere blev jeg, saa at jeg tilsidst kunde have dræbt mig selv. Med Et rørte en lille Haand mit Ansigt; det var et deiligt, men forsultet udseende Barn med store sorte Øine, der var krøbet op i Vognen og stirrede taus paa mig, som om dets barnlig-kloge Sjæl undrede sig over, at et Menneske kunde ligge ligegyldig ved en saadan Scene. Jeg følte i dette Øieblik, at jeg enten maatte døe eller reise mig og tage Barnet i mine Arme og gaae bort med det, hvor Ingen saae os. Da jeg kom tilbage, havde en forbittret Medlidenhed ogsaa grebet Hertz og Mommsen, og vi kom op at skjændes, hvortil jeg gav Anledning, ved at erklære, at jeg kun gav de Smukke. Jeg lagde mig atter ned i Vognen; Solen brændte med en utaalelig Hede, jeg kom tilfældigviis til at tænke paa Slottet Stolzenfels ved Rhinen og de friske Skove ved Lurelei, derfra gik Tankerne til Kongen af Preussen, og saa kom atter den urimelige, ubændige Længsel efter de preussiske Rigsstænder. Ved Siden af os holdt en Vogn, der skulde til Palermo, jeg sluttede Accord med Kudsken om at kjøre med ham. Da Hertz og Mommsen hørte, at jeg vilde bort, troede de, at jeg var syg; men da jeg med bedrøvelige Ord fortalte dem den Længsel efter Berlin, hvoraf jeg blev plaget, saae de betænkelig paa hinanden, og for ikke at blive anseet for sindssvag, lod jeg den fremmede Kudsk

beholde min Piaster, skjøndt Følgen rimeligviis var, at jeg af ham blev antaget for gal. Disse to unge Lærde have let ved at reise; de have et bestemt Ærinde, ville afskrive gamle Indskrifter og maae derhen, hvor Indskrifterne ere at finde. Men jeg reiser ..... ja, jeg veed i dette Øieblik ikke, hvorfor jeg egenlig reiser. Jeg gaaer som en Ballon, og her paa Sicilien udvikler formodenlig Temperaturen en saadan Mængde Gas i Sindet, at min Ballon farer vildt afsted.

Da vi kjørte videre, var jeg aldeles demoraliseret af det Nederlag, jeg havde lidt i mit eget Sind, og jeg skammede mig for mit Reiseselskab, i hvis Øine jeg havde baaret mig ad som et Barn. Vi kom forbi neapolitanske Soldater, der skulde ud at fange Oprørere; nogle af dem laae adspredte paa Marken, andre havde søgt Ly under store Træer. Pludselig blev i en Huulvei vor Vogn standset; en Soldat stod med fældet Bajonet foran Hestene og forlangte at kjøre med. Vetturinen og de to Tydske overgave sig, og Soldaten steg op. Jeg var ikke stemt til at taale eller frygte nogen Ting; fra det Hjørne af Vognen, hvor jeg laa, spurgte jeg Soldaten, ved hvilket Regiment han stod, og hvad hans General hed, og da han havde svaret, sagde jeg: Vi ere Fremmede, der ikke savne Beskyttelse. Naar vi komme

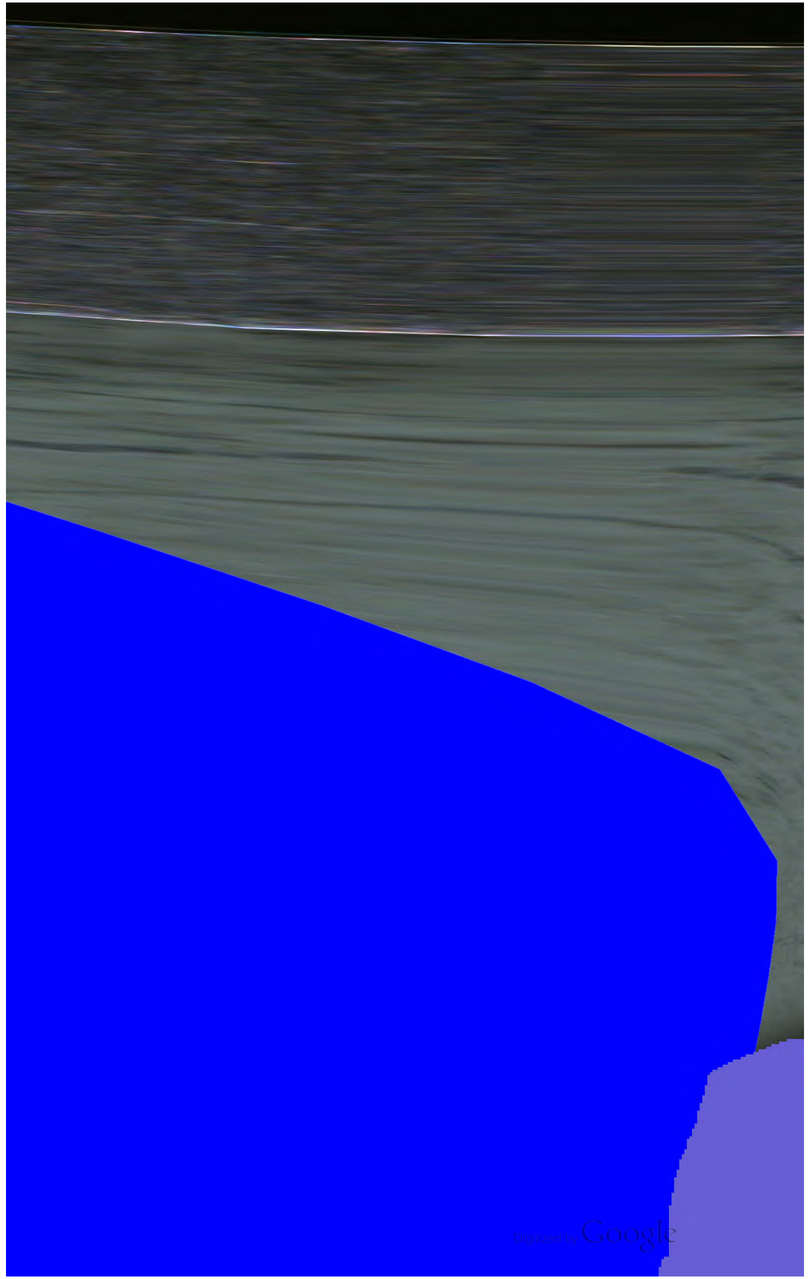
tilbage til Palermo, melder jeg Dig til Generalen, saa bliver Du skudt som en Røver, fordi Du har anfaldet vor Vogn. Stig ned! — Soldaten steg ned og bad om Forladelse, og nu fik han Lov til at kjøre med. Fra dette Øieblik af var den moralske Ligevægt gjenoprettet mellem mig og mine Reisefæller, og den gode Forstaaelse blev ikke oftere forstyrret.

Vi droge nu rolig videre; vor Viinflaske blev tagen frem og gik flittig om, Soldaten bad om Tilladelse til at synge og sang derpaa en Barcarole, og Vetturinen stemte i. Mommsen blev snaksom, fortalte om Athen og fremtog sin Reisemappe. Man kan dog ikke nægte dette Menneske Respect; han har aldrig før været ude af sin Fødeby, er reist fra Oldesloh til Athen, derfra gjennem Apulien til Neapel og er nu den egenlige Fører for Toget her i Sicilien, uden at hans Sind nogensinde løber løbsk. Han har et stort Talent til Carricaturtegning og har overalt opfanget Folkemelodier, som han synger smukt; med sin lille blonde Knebelsbart og de kloge blaa Øine gjør han vist megen Lykke blandt Damerne. Nu ligger han derhenne paa Gulvet og sover nok saa trygt.

Viinflasken blev tom, og da vi kjørte gjennem Alcamo, holdt vi udenfor et af de sidste Huse for at faae den fyldt. Vor Vetturin tøvede meget længe inde i Huset, og imidlertid forefaldt en besyn-

derlig Scene udenfor. Nogle unge campagnoli (Markarbeidere) stode og talte med en ældre Mand, iført en Slags Kofte, bred Hat og raa Lammeskind om Benene; han vilde til at stige paa sit Esel og havde en Dreng paa syv, otte Aar med sig, formodenlig hans Søn. En ung Campagnol kom, meget støvet og med en lang Vandringsstav i Haanden. Ved hans Ankomst blev den ældre Mand taus og satte Foden i Stigbøilen, men med Et betænkte han sig, gik hen imod den Nyankomne, og der begyndte en heftig Ordvexel; de Andre gik mæglende imellem, men den ældre Mand blev stedse hidsigere, og pludselig slog han sin Modstander. I samme Nu sank de Mæglendes Arme, og der blev fuldstændig Stilhed. Den unge Mand gik hen til Steenbænken og satte sig; hans graa Øine vare blevne ganske matte og ligesom falmede; den ældre Mand steg i Sadlen og tog sin Søn bagved sig. Da han vilde ride bort, nærmede sig en af Campagnolerne, der havde vexlet et Par Ord med den Slagne, og sagde: Rozzi, Giuseppe spørger, om Du rider lige hjem til Calatafimi. — Han svarede: Jeg rider først til..... (her nævnede han et Navn) og saa lige hjem.

Et Qvarteers Tid efter indhentede vi Rozzi, lige som han havde bøiet om ad en Sidevei; han holdt stille uden at see sig om, men hans lille Søn stirrede

Skin en Farve som et hvidt Shavl, som en øster-landsk Turban, et saracenisk Slør. Og naar jeg lukker Øinene, forekommer det hele Land mig som en saracenisk Prindsesse, der sidder med et fiint Slør over sit orientalske Ansigt, har Skjødet fuldt af Blomster og drømmende dypper Foden i Middelhavets blaa Bølger.

Veien blev nu en besværlig, næsten steil Bjergstigen, undertiden en brat Nedkjørsel i dybe Kløfter for at komme fra Bjerg til Bjerg; Strømmene svulmede af den nylig faldne Foraarsregn, i Mangel af Vade-steder maatte vi passere de faldefærdige Broer, en af dem styrtede sammen, da vi vare slupne over. Ende-lig naaede vi Calatafimi, der ligger paa et kegleformet Bjerg og seer ud som en Bikube; rundt om hæve sig grønne Bølgehøie, bedækkede med Aloe, Cactus, Figen, Stikpalmer; paa de høiere Bjergtoppe ligger for det meste en Ruin. Der var store Festtilberedel-ser i Byen (det er idag Kirkehøitidsdag, den hellige Korsfæstedes Fest), paa flere Steder var der opreist Æresporte, og man traf smaa Kanoner gjennem Ga-derne. Medens de Lærde søgte efter Indskrifter, gik jeg med en lille Dreng op paa et Bjerg, hvor der staaer en saracenisk Ruin; man kan see ned i dybe Hvælvinger, der ere gravede gjennem Bjerget. Me-dens jeg stod deroppe, gik Solen ned, Luften blev

rødlig. Bjergene tegnede sig skarpere paa Horizonten, og det fjerne Hav antog den Viinfarve, hvorom Homer har sunget. Ved Solens sidste Straaler tordnede Kanonerne paa en lavere Afsats af Bjerget, og strax efter kom en Procession fra Byen, først tre Mænd, der paa Trommer slog (jeg troer) Saltarello'en, saa en Skare, der drog frem med hurtige Dandseskridt; i nogen Afstand kom Capucinerne, To og To, med Korset og Fakler. Processionen gik ind i Kirken, som laa næsten lodret under mig, og strax efter lød Sangen op til mig, som om den kom gjennem de saraceniske Hvælvinger.

Efter Middagsbordet satte Mommsen og Hertz sig til at skrive, og jeg gik ud i Byen. Udenfor Værtshuset var der et Slags Marked, Folket var samlet om en Mængde oplyste Borde, Æresportene hang fulde af farvede Lamper; men der hørtes ikke et høit Ord, ikke engang Børnene vare glade. Mændene gik omkring i deres mørke Kapper og med Hætten trukken op over Hovedet, Fruentimmerne vare iførte en lignende Dragt, en sort Kappe uden Ærmer, saa at den høire Arm var blottet; den sorte Hætte skjulte næsten hele Ansigtet. Alt bevægede sig stille og melancholsk, og Mændenes gule, indfaldne Ansigter gjorde et smerteligt Indtryk paa mig, da jeg bestandig tænker paa den nylig overstandne Hungersnød

og det derved forekommer mig, at ethvert af disse Mennesker med Møie er undsluppet Hungersdøden og aldrig kan glemme de rædselfulde Scener, der maaskee ere forefaldne mellem Familierne, mellem Forældre, Sødskende og Børn.

Først i det Øieblik, da Fyrværkeriet brød løs fra den saraceniske Ruin, kom der Glædeslyd, et langt, vildt Jubelskrig fra Massen. Pludselig blev der en urolig Bevægelse, man ilede i Masse ind i en smal Gade, og jeg blev reven med af Strømmen. Man standsede om en mørk Gjenstand, der kom Lys og Fakler, og jeg saae nu Rozzi og Giuseppe, halvdøde, hidbaarne af Campagnoler. En ung, smuk Kvinde kom ud af et Huus, og da hun saae Rozzi, skreg hun høit: Min Mand! Min Mand! Da hun derpaa opdagede Giuseppe, vilde hun uvilkaarlig nærme sig ham; men den lille Dreng traadte i Veien, saae paa Moderen eller Stedmoderen, og medens han saae paa hende, bleve hans Øine matte og falmede. Da greb hun Drengen i sine Arme og ilede skrigende ind i Huset.

Til min egen Efterretning, og for at jeg ikke skal troe det, naar jeg engang kommer hjem, vil jeg dog notere, at denne sidste Scene ikke er Sandhed. Jeg har ikke kunnet lade være at opdigte den som en rimelig Slutning paa Forholdet mellem Rozzi og Giuseppe.

Nu bryder Morgenen frem; Æslerne skrige og slaaes i Stalden under os. Hvem der nu havde en god varm Kop Kaffe!

Alcamo, Søndagen den 2den Mai.

Den største Fornøielse, jeg har havt idag, var, at jeg levende kunde forestille mig, hvorledes Brønsted og hans Lige have reist i Grækenland eller Orienten og gaaet ud paa Opdagelser, og at jeg ved et Tanke-experiment kunde bilde mig ind, at jeg var en saadan Mand. Men slige Indbildninger lade sig ikke vedligeholde i Længden, og der kommer et Brud mellem mig og Tilværelsen, naar jeg drager frem som en Archæolog og ikke er det. Derfor har jeg nu vendt om, jeg har naaet det yderste Punkt af min Reise og er egenlig paa Tilbageveien til Danmark; imorges tidlig laa Afrika i den yderste Rand af min Synskreds, nu skimter jeg det stille Hjem indhyllet i en fjern Taage. Paa Segestes Ruiner burde jeg som Alexander den Store have opbygget tolv taarnhøie Altre, det ene ovenpaa det andet, for at mærke det Sted, hvortil jeg kom, og som Alexander blev tvungen af Soldaternes Utilfredshed, havde jeg da ogsaa en prosaisk Grund til at vende om, jeg har enten glemt mit Creditiv i Neapel eller tabt det underveis. Det nytter nu ikke at være angst og plage mig med Gisninger om, hvilken

af Delene der er Tilfældet; godt er det idetmindste, at mit Sind og min Skjæbne ere enige.

Kl. 5 imorges gik vi med en Veiviser fra Calatafimi. En smal Sti førte gjennem en tæt Underskov af Aloer, Cactus, Stikpalmer, Figen og Acanthus, opad Høider og nedad Skraaninger, over Bække, som vi maatte gjennemvade; Himlen havde en streng mørkeblaa Farve, Luften var frisk, næsten skarp paa Høiderne. Acanthusbladene, som vi plukkede, gave ved at minde os om de korinthiske Søiler Mommsen og Hertz Anledning til en interessant Samtale om den græske Kunst og den simple, skjønne Efterligning af Naturen, der har frembragt og udviklet den. Saaledes naaede vi Bjerget, hvor Templet staaer. Det er kun Skelet af et Tempel, med nøgne doriske Søiler; da de Lærde gik bort for at opdage Stene med Indskrifter, følte jeg, at jeg burde være begeistret ved at see Segestes Tempel, men da jeg et Par Gange forgjæves havde sporet mit Sind, saa opgav jeg det og fandt mig beroliget ved den Tanke, at jeg dog ikke kjendte videre til Segeste, ikke erindrede at have læst om nogen stor Mand, i hvis Fodspor jeg mulig i Dieblikket traadte. Hvad Templet selv angaaer, da ere Søilerne maaskee meget interessante; men Enthusiasmen blev kjølet ved, at jeg vidste, at de have ligget ned og først nylig ere blevne reiste af en neapolitansk Konge. Indbildningen

gjør saa Meget. I Leipzig saae jeg to Danske, der gik med en tredie, mere byvant Dansk, til Elsteren og det Sted, hvor Poniatowsky var druknet; men Veiviseren tog feil og førte dem til Pleiße og sagde: Her var det! Var det her! sagde de to Danske og fik Taarer i Øinene.

Da vi henad Middag vare komne tilbage til Calatafimi og gjorde os færdige til Afreisen, geraadede vi i Disput med vor Vært. Her inde i Landet hersker nemlig den patriarkalske Skik, at Værten gjør Indkjøb for Gjæsterne og kun beregner sig Betaling for Kogningen, hvoraf følger, at de patriarkalske Værter søge at gjøre sig Fordeel baade af Indkjøbet og af Kogningen. Regningen var sex Piastre (12 Rbd.), især fordi Hertz iaftes havde faaet Lyst til en deilig Hummer, og vi Alle tre længe havde staaet og beundret dens spraglede Farver, inden den blev kogt; tilsidst slog Værten dog af til 22 Carliner (3 Rbd. 3 Mk.). Medens Mommsen, som er vor Regnskabsfører, pruttede og talte gemytlig med Værten, hørte jeg til med megen Interesse; thi hver Carlin, jeg maa betale, har nu en haandgribelig Værdi for mig, den er et Stykke Reise, kan udmaales i Luft og Sollys. Jeg kom til at tænke paa en fattig Haandværker i Kjøbenhavn, der engang fortalte mig, hvorledes han maatte holde Huus med hver Skilling, og nu, her paa Sicilien, i Calatafimi,

følte jeg Medlidenhed med ham og alle fattige Folk. Mennesket er dog 'et kunstigt Væsen.

Hertil Alcamo kom vi Kl. 3, styrkede ved en dyb, uforstyrret Søvn i Vognen, og da Doctorerne droge ud efter Indskrifter, gik jeg paa egen Haand. Jeg kom til et Sted nedenfor Byen, hvor der staaer en Kirke i en lille Lund af Kastanietræer; den seer ud som et Capel i de bøhmiske Bjerge, og for at gjøre Ligheden fuldstændig sad der gamle Mænd paa en Bænk under et mægtigt Kastanietræ, og glade Børn legede omkring dem. Men saa kom de forttilhyllede Kvinder i en lang Skare ned ad Bjerget fra Byen, mumlende Bønner og hyppig knælende for Madonnabillederne paa Veien; i Tydskland havde man dog faaet et Øiekast, men her ikke et Blik, de gik forbi En som Døde, der ikke ville vide, at en Levende iagttager dem. Paa Tilbageveien saae jeg inde i Byen en underlig Scene. Sakramentet blev baaret fra en Syg tilbage til Kirken. Foran gik en Tambour, en halvnøgen, næsten sort Lazzaron, der af alle Kræfter slog Saltarelloen; derpaa kom to Drenge, der ringede med temmelig store Klokker, fire andre Drenge, der bare tændte Lygter paa lange Stænger, en Lægmand med en Fane, saa Præsten i fuldt Ornat med det Allerhelligste under en Baldachin, der blev baaren af fire Geistlige; endelig en Skare Munke med brændende Fakler. Toget drog

til Kirken S. Maria Salvatrice, hvor Alle gik ind undtagen Trommeslageren, der blev staaende udenfor og med glædestraalende Ansigt vedblev at hamre sin Dands. En stor Mængde blev trommet sammen, man gik ind i Kirken, knælede for det Allerhelligste og bad en kort Bøn.

Saa foer jeg vild og kom atter udenfor Byen. Alcamo er heelt omgivet af en Muur, som Saracenerne skulle have reist, ligesom der endnu staaer et vældigt Taarn fra deres Tid inde i Byen; nu er Muren forfalden, den er opført paa Bjergets Skraaning, og dens Ruiner ere trillede ned indtil Bjergets Fod. Midt i denne Ødelæggelse opdager man undertiden Spor af en arabisk Bue, det er som et Smiil paa en Ladegaardskones Ansigt. Underlig Lignelse, men dog temmelig betegnende. Solnedgang med den sædvanlige vidunderlige Pragt.

Strax efter Solnedgang er det mørkt. Saa har man Intet at foretage sig; Vetturinen kjører ikke videre, selv har man ikke Lyst til at gaae ud af Gjestgiverstedet, i det dybe Mørke og den fuldstændige Stilhed er det, som om Alt, hvad man har seet om Dagen, er forsvundet, som om man er indesluttet i et sikkert Blokhuus, omgiven af Ørkenen, hvor Løver, Tigre eller desl. snige sig om paa Elskovseventyr. Man er isoleret, fordi man ikke kjender Befolkningen, ikke rigtig kan

forstaae deres Dialect, og fremfor Alt fordi man er Tre i Følge og ikke er tvungen til at søge de fremmede Mennesker. Saa sidder man lidt og kjeder sig, og saa skriver man sin Dagbog med mere Reflexion end fornødent.

Palermo den 3die Mai 1847.

Imorges, før vi reiste fra Alcamo, gjorde Hertz Bekjendtskab med en Underofficier, hvem han fortalte vor Historie med Soldaten. Underofficieren, der skulde til Palermo, bød sig strax til at tjene os som Eskorte, det vil sige, han vilde spare at gaae. Vi havde ingen Anledning til at fortryde Bekjendtskabet; thi han talte det meest melodiske Italiensk, jeg endnu har hørt et Mandfolk tale, var videbegjærlig, høflig og smuk; Alt tydede paa, at han virkelig, som han sagde, var af god Herkomst. Han var ultra-royalistisk, meente, at en Konge aldrig er slet, og at der af kongeligt Blod aldrig kan udspringe Andet end det Herligste. — Vi kjørte hurtig gjennem La Sala; udenfor Byen begyndte det at regne, og der kom forfriskende Vindpust. Vi sad og glædede os derover og vidste ikke af, at denne Regn ødelagde den store Kirkefest, som skulde være i Monreale. Da vi kom til Byen, hang de grønne Æreporte halv sønderrevne, og pyntede Piger stode i Grupper under Paraplyer og saae sørgmodig

paa denne Elendighed. Her bruges ikke den sorte Nationaldragt; de unge Mænd ere klædte næsten som de romerske Trasteverinere, og Pigerne omtrent som Albanerinderne, men havde farvede Baand flettede ind i de lange sorte Haar.

Kirken ligner S. Rogers Capel i Palermo, men er langt større, en Kjæmpekirke med tre store Skibe og med saa megen Pragt og Herlighed, at man maatte kunne kjøbe et Kongerige for den. Vi kunde ikke udholde at besee den for Tiggere, der anfaldt os med samme Raseri som deres Landsmænd, Insecterne. Vi flygtede ud i Buegangen, der hører til Klostret, og havde næsten Grund til at takke Tiggerne, fordi de tvang os til at blive her. Den er firkantet og hviler paa flere hundrede Marmorsøiler; det rige Mosaik, der engang har bedækket dem, er rigtignok tildeels forsvundet, men endnu staae heelt og holdent Arabeskerne, indhuggede i de fine, ranke Søiler, og de forunderlige, phantastiske Capitæler. Paa Hjørnerne ere Søilerne firdobbelte, forresten dobbelte, og Overgangen fra Capitæl til Capitæl varierer i den rigeste Mangfoldighed. Et Sted springer en Hjort fra det ene Acanthusblad til det andet, et andet Sted drikke en Slange og en Due af en Skaal, hver fra sin Side, et tredie Sted forfølger en Jæger et Dyr osv.; undertiden bæres Capitælerne af fine Fugleskikkelser og faae derved en

yndig Lethed, undertiden ogsaa af Mennesker, f. Ex. Samson, der bindes, undertiden er det Bjørne, der staae paa Bagbenene. Nogle Steder har Kunstnerens Phantasi slaaet sig løs i den meest groteske Glæde, Mennesker staae paa Hovedet, burleske Dyrskikkelser kigge ud mellem Blomster, der er en heel ny Verden af Liv og Lune. Paa det ene Hjørne er der en Scene, forestillende Kirkens Model, der bliver viist Kongen, et rigt, romantisk Ridder- og Prælatoptog, hugget ud i Marmor.

Dyngvaade kom vi her til Palermo. Dampskibet var afgaaet, men Höninghaus og et Par andre tydske Kunstnere ankomne. Almindeligt Besøg og en glad Aften.

D. 4de Mai 1847.

Regnveir. De to Lærde have desuagtet fortsat deres Vandring efter Malerier, og da de trængte ind i Hospitalet, fandt de der en Matros, som Nonnerne antog for Dansk. Jeg gik derhen; det var en Svensk, fra Hveen. Lægen bad mig spørge ham, om han havde havt beneficium ventris, siden han var kommen paa Hospitalet; thi, sagde Lægen, jeg kan jo ikke forstaae hans Sprog. Den Syge bad mig skrive til hans Fader, Niels Rasmussen i Bækvigen paa Hveen, og det har jeg gjort. Kapucinere vimsede om ham, og der var hængt et Crucifix ved hans Seng. Jeg spurgte

ham, om han vilde tale med en Protestant, men det brød han sig ikke om. Da Lægen havde sagt, at den svenske Generalconsul trods gjentagne Opfordringer havde ladet den Syge ligge for Lud og koldt Vand, gik jeg til ham; men han forsikkrede mig, at han slet Intet havde vidst om Sagen, takkede mig tusinde Gange, fordi jeg gav ham Underretning, og da jeg formodenlig vedblev at see treven ud, kaldte han: Crescentia! og saa kom et deiligt Pigebarn og bragte Viin. Det overbeviste mig; men vedkommende Regeringer burde desuagtet holde bedre Øie med deres Consuler.

I Eftermiddag var jeg i Casa dei matti, Galehospitalet. Det er en meget smuk, grundmuret Bygning, beliggende frit og luftig udenfor Byen. Anstalten skylder Baron Pisani sin Tilværelse. Denne Mand skildres som en sjelden Menneskeven (han døde af Cholera 1831), og naar man hører Folkene derude fortælle om ham, seer den til Andagt grændsende Kjærlighed, der maler sig i deres Miner, saa føler man ligesom det Ord blive taget tilbage: at før skal en Kameel gaae igjennem et Naaleøie, før en Rig kommer i Guds Rige. Bygningen har noget Antikt ved sig, der minder om Pompeji. Man kommer gjennem en Forhal ind i en firkantet Gaard, omgiven af Buegange, paa hvis Vægge en gal Maler i sine lyse

Øieblikke har malet Genrebilleder. De ere meget correct tegnede og skulle tildeels forestille lystige Scener; men det er mærkeligt at see, hvorledes Glædens Solskin mangler i den gale Malers Arbeider. Til Høire gaaer man ind i en Gaard, ligeledes omgiven af Buegange, og derfra fører en kunstig Klippegang, udført af Gale, til en Have, der pranger med Roser og deilige Træer. Her gik en Gal omkring i ensom Majestæt; han bilder sig ind, at det er hans Have, og man lader ham desaarsag være Gartner. Han kan ikke lide Besøg, men naar man seer paa ham, gaar han skulende bort, som om han havde en Anelse om, at hans fixe Idee ikke kunde holde Stik mod en Undersøgelse. Til Høire for Haven ligger et lille antikt Amphitheater, hvis Trin ere indlagte med Mosaik, Alt udført af Gale. Gulvet er Mosaik, og i Midten er Siciliens Vaaben (tre Been med et Hoved i Midten), dog mangler Hovedet her, eftersom den gale Arbeider ikke vilde udføre det: perchè Sicilia non a testa (ɔ: fordi Sicilien ikke har noget Hoved). Han var da heller ikke ganske gal. Man tillod mig at see alle Værelser med Undtagelse af dem, hvor de rasende Gale ere indespærrede. I en stor Sal sad omtrent 50 Personer i lange Rækker, men uden at bekymre sig om hinanden, som om hver følte sig ene i Værelset, og det var det meest Uhyggelige. En gammel

Mand læste høit af et Stykke Træ, som han antog for en Bog, en Anden talte med en Skygge, En kom hen til mig og bød mig 600 Unzer Guld med Tilføiende, at jeg skulde falde paa Knæ for Hans Majestæt. De Fleste sad dog tause og stirrede mod Jorden. Kvinderne have ligeledes en Forsamlingssal i den venstre Fløi af Bygningen, hvor de spinde, sye og væve; der var stor Bevægelighed, Samtale og Larm, som i en Bikube, men ingen Latter; nogle reiste sig og besaae os med luende, stirrende Blik. Ingen af dem alle var smuk; men i et af de fornemmere, affondrede Værelser sad der en deilig Pige, hvidt klædt, med et overordenlig langt udslaaet Haar og stirrede med de sorte Øine tankeløs paa de Indtrædende. Hun taler aldrig. Lægen sagde, at de Gale blive behandlede med koldt Vand og ofte høre Musik, og at de ikke faae Tugt; i den hede og kolde Tid er Sygdommen lige hyppig, næsten værst i den kolde Tid.

De mange Ting, man seer, og de forskjelligartede Indtryk, man modtager, have iaften løbet om i mit Hoved, og jeg udkastede Planen til en Roman, der skulde spille her paa Sicilien under Krigen 1821. Men jeg opgav det igjen; thi aldeles siciliansk kan jeg ikke gjøre Tonen, og i en dansk Roman bør det

Sicilianske ikke indlægges. Den danske Romans Læsere bør næppe kunne mærke, at Forfatteren har reist, uden af den Friskhed og Fylde, hvormed han opfatter det Hjemlige og Almeenmenneskelige.

D. 5te Mai 1847.

Min sidste Dag paa Sicilien, og Solskin!

Imorges tidlig gik jeg op i Hospitalet til den svenske Matros. Lægen sagde, at han troede, han maatte døe; det troer jeg nok! Igaar have de aareladt ham to Gange, og deres største Sorg er, at han ikke er Katholik og kan skrifte. Forresten gav Lægen mig at forstaae, at man ikke oftere ønskede mit Besøg, og jeg tog da Afsked med Matrosen og formaaede blot Lægen til at lade ham flytte, saa at han kan see lidt af den blaa Himmel. Det er, hvad jeg vilde forlange af en Landsmand, hvis jeg laa her. Ved Bortgangen blev jeg i Vestibulen opmærksom paa et stort Freskomaleri, der forestiller Døden, som rider frem og høster sin Høst blandt Alle uden Forskjel. Det passer godt.

Derpaa gik jeg hen i S. Rogers Capel og sagde ogsaa der Farvel; der var jeg den Døende, som skal nøies med en kort Tids blaa Luft, og Kirken den Levende, der skal hilse Andre, Landsmænd og Fremmede, hvem Skjæbnen under Overfarten.

Henad Eftermiddagen kom Höninghaus og et Par af de andre Kunstnere og hentede mig til en Tour ud i Omegnen, og det blev nogle vidunderlig deilige Timer. Vi toge ud til La Bagaria, der ligger mellem concha d'oro og Havet; nærved var et Par adelige Villaer med naragtige Kunstfigurer ligesom dem i Hertugen af Serra di Falco's Have. Men over Egnen udbredte sig al den milde, harmoniske Farvepragt, den klare Luft var opfyldt af Vellugt. Kunstnerne satte sig til at tegne, og jeg oplæste først et Stykke af Sophocles's „Aias", Stollbergs Oversættelse, og fortalte derpaa efter Hukommelsen nordiske Sagn. Trods den ufuldkomne Overlevering blev Höninghaus saa indtaget af den nordiske Poesi, at han bad mig oversætte den, saa vilde han levere Tegninger dertil. Jeg lovede ham det, uagtet jeg veed, at han aldrig kan tegne disse Figurer, men man vil gjerne bevare Illusionen og indbilde sig, at man kan vedligeholde en varig aandig Forbindelse med et saadant Menneske.

Endnu engang saae jeg den sicilisk Solnedgang, istedetfor hvilken Neapel, Rom og Schweitz snart skal byde mig en tarvelig Erstatning, ei at tale om Tusmørketiden i Norden. Den hele Natur var forfrisket ved de foregaaende Dages Regn, stærkere end nogensinde før sloge Flammerne ud over Himlen, endnu rigere vexlede Farverne, indtil den glødende Ildkugle

hurtig sank under Horizonten; et Øieblik skinnede endnu ligesom en rød Stjerne paa en af de fjerne Bjergspidser, da var Alt forbi, og der kom et koldt Windpust. Men paa Hjemveien, da det alt havde været mørkt i nogle Minutter, bleve vi pludselig opmærksomme paa et magisk Lys, der gjød sig over Egnen, over den grønne Slette, og der kom paany Blomsterduft. Det var Maanen, der stod op bagved os, større, klarere, mere guldguul, end jeg forhen har seet den, og dette forunderlige Lys fulgte os, indtil vi kom til Palermo. I en snever, mørk Gade gjorde man Fyrværkeri, og i en anden Gade drog en Procession med Fakler — overalt farvet Lys, Sydens barnlige Forsøg paa at overvinde Natten.

Tydskerne bød mig hjem til et Afskedsgilde, og da deres Vært hørte, at de holdt Fest, bad han om Tilladelse til at være med og medbragte to støvede Flasker Syracuserviin. Vi udbragte ingen sentimentale Skaaler, men drak vor Viin og røg vore Piber, samtalende om, hvad der interesserede os, og engang imellem glædende Værten med at omtale hans lille Søn Lorenzo's Anlæg til Malerkunsten. Den brave Fader anticiperede sin Søns Berømmelse og Rigdom ved at bringe to nye Flasker Syracusaner.

Jaften, da jeg havde spadseret med Höninghaus ved Havbugten, og han havde fulgt mig hjem, faldt

den Tanke mig tung, at jeg imorgen tidlig skal afsted. Uvilkaarlig gjorde mit Sind et underligt voldsomt Forsøg paa at standse Tiden, men da foer Blodet ud af Næse og Mund. Nu er jeg ganske stille og mat, Alt, hvad jeg her har elsket og fundet skjønt, svinder tilbage som Skygger, som Noget, jeg har seet paa en Scene, og som ikke har Virkelighed, og jeg selv synes mig ikke at have virkeligt Liv, men at være en bizar Drøm, der vexler og ikke har blivende Sted.

Theatret.

I.

„Gustav den Tredie."

Drama i 5 Acter af B. W. Michael.

(Opført første Gang den 5. Februar.)

Da man i sin Tid læste dette Stykke og af Fortalen vidste, at det var nægtet Adgang til det kongelige Theater, var man tilbøielig til at glide let hen over alle Mangler, der jo vare satte ude af Stand til at skade, og fortrinsviis lægge Mærke til de Fremskridt i Sprog og forstandig Anordning, som det lagde for Dagen i Henhold til et tidligere Værk af samme Forfatter. Naar det nu bliver opført paa Theatret, saa har Kritiken vel Intet at gjøre med Grunden til denne Forandring; men den har Ret til strengt at sammenholde Værket med de Fordringer, det kongelige Theater er berettiget og forpligtet til at gjøre, og en saadan Undersøgelse ville vi tillade os.

Vi negte Stykket Ret til at kalde sig Drama. Er en Konges Død eller Drab i og for sig dramatisk? Nei, thi i saa Fald vilde ethvert Mord være dramatisk, eftersom det i Poesien ligesaa vel som i Don Juans Sal hedder:

„Her spørges ei om Navne"

ei heller om Titler, Stand eller desl.; den dramatiske Scene vilde da nedsynke til en Fremstilling af Ole Kollerødske Bedrifter, og det heroiske Drama vilde blive det, hvori man skjød med Pistoler, det borgerlige eller mindre heroiske kunde lade sig nøie med Knivstik. Det forholder sig ganske anderledes: Drabet, Dødsmaaden er det Uvæsenlige, Hovedsagen er Characteren og dens Udvikling, den indre Aarsag og Virkning, der fører Menneskenes Skjæbner til Kamp; den, som falder, maa selv have forberedt eller bidraget til sit Fald, og i Følelsen af, at det nu ikke kan være anderledes, skynder Tilskuerens Sind selv til Afgjørelsen, underskriver selv Dødsdommen med Neros Ord: Vellem me nescire literas ɔ: Gid jeg ikke behøvede det!

Lad os nu see, hvorfor i hiint „Drama" Kong Gustav falder, hvad han selv har bidraget, og hvad der driver hans Fjender til Mordet. Han gjør hverken Godt eller Ondt; det Gode, der er ved ham, medbringer Tilskueren selv fra Historien, ligesom man til

Bondegilder i gamle Dage selv skulde medbringe Skee, Kniv og Gaffel foruden Fødemidler. Af Ondt forøver han ikke Andet, end at han i Hidsighed giver Befaling til at fængsle Grev Pechlin, men strax lader sig bevæge til at tilbagekalde Befalingen. Derimod erfarer man strax, at der er en Sammensværgelse, og at de Sammensvorne ville dræbe Kongen paa en Maskerade. Hvis han blot ikke Kl. 12 gik paa denne Maskerade, vilde han være reddet; næste Dag, siges der udtrykkelig, var det til ham at true, opdage og straffe de Sammensvorne, en lys og skjøn Fremtid vilde være aabnet for ham og Sverrig. Hvorfor bliver han da ikke i sit Værelse den ene Nat, den korte Tid, da hans Stjerne staaer i ugunstig Constellation? Han veed, at der er Misfornøielse og Fare, han bliver endog advaret for Maskeraden; men Advarslen kommer i en anonym Billet, og han er for stolt til at tage Hensyn til en anonym Advarsel. Saa skulde vi altsaa have seet og gjort Bekjendtskab med hans Stolthed, Høisind og mandige Kjækhed — ikke sandt? Men Gustav fremtræder i hele Stykket som en kaad og letsindig Person; han bliver strax i Begyndelsen gjort flau af den gamle Pechlin; hans største Aandsbeskjæftigelse synes at være Udvexling af Drillerier og Sarkasmer med Baronesse Schröderheim; den meste Glorie omgiver ham som lystig Svirebroder i Værtshuset

„Tre Byttor“; udenfor Værtshuset vise han rigtignok det Mod at sætte sit Liv og Landets Velfærd paa Spil i Kamp med en Ubekjendt, men er det en saadan Letsindighed, der skal anbefale ham til vor Interesse, begriber man, at en saadan Konge kan være farlig for et mægtigt Parti, at det er Umagen værdt at skyde ham? Ulla Winblad taler om hans krigerske Bedrifter i Skjergaardene, han selv taler kort før Maskeraden om, at han denne Aften har faaet gode Ideer, og i en sentimental Samtale mellem ham, Belman og Fl. henvises Publikum til Verdenshistorien, formodenlig Kofods, hvori det Nærmere kan erfares om ham — det er det Hele, saaledes fremtræder „Sverrigs store Konge Gustav den Tredie“. Nu siger Forf. maaskee til os som Jeronimus til Leonard: Hvorfor vil I drive Abespil med mig? I veed dog ligesaa godt som jeg, hvad Gustav den Tredie var for en Mand. Ja, det er maaskee sandt; men kunde en dramatisk Forfatter nøies med de Kundskaber, enhver Tilskuer medbragte, saa kunde han gjerne gaae et Skridt videre og formode, at Tilskueren i sit stille Sind blot ved at mindes om Gustav kunde tænke sig den dramatiske Conflict, Sammensværgelsen, Maskerne, Skuddet og altsaa hjemme i sin Stue og i sine egne Tanker nyde Dramaet, uden at Forfatteren behøvede at skrive det.

Dog, lad os antage, at Gustav virkelig i Dramaet fremtræder som en stolt, høisindet, ridderlig Konge, som en Mand, hvem Bevidstheden om eget Værd giver Styrke, som en Hersker, der veed om sig selv, at han er Folkets sande Ven og Beskytter, og derfor i sit Folks Midte ikke kan troe sig i Fare; lad os antage dette, skjøndt det ikke er Tilfældet, og lad os følgelig finde det rigtigt, at han lader haant om den anonyme Billet — hvorfor lader han da haant om den ikke-anonyme Advarsel, som Baronesse Schröderheim bringer ham i egen Person, om hendes Knæfald, Sjæleangst og Besværgelser? Dette er ret interessant at undersøge, herpaa beroer Dramaets Fatum. Der bliver i Stykket viist eller antydet, at Baronessen er en Dame, der i høi Grad har sat sig i Respect hos Gustav; hun mishager ham, fordi hun er dydig og benytter sig af sin Dyd til at ydmyge ham, men han agter hende uvilkaarlig som en trofast Hustru og tillige som en klog Dame. Det skal nu være den usalige Skjæbne, der griber ind i Gustavs Liv, at han taber Troen paa hendes Dyd, anseer hende for en Hyklerske og saaledes ringeagter hendes Advarsel. Men denne Tvivl har Forfatteren været meget ubehændig med at motivere. Pechlin holder hemmeligt Møde med de Sammensvorne; men han holder Mødet saa lidet hemmeligt, at hans Fjende, Baronessen, uden

Widere kommer og besøger ham midt under Mødet; hun vil pludselig bort; fordi den gamle vandrende Ridderdame Grevinde Ribbing lader sig melde (uagtet disse Damer i Grunden godt kunde mødes), og da den listige Pechlins Værelser kun have een Udgang, maa hun skjule sig i et Cabinet; her skjuler ogsaa den unge Grev Ribbing sig for ikke at blive seet af sin Moder; Kongen kommer og undersøger selv Huset for at opdage de Sammensvorne, Ribbing springer ud af Vinduet i Mælaren, man finder kun Baronessen, men opdager dog Ribbing svømmende ude i Søen. Og nu bilder Kongen sig ind eller lader sig bilde ind, at den kloge Baronesse har holdt Stævnemøde med en Elsker i Pechlins Huus, og at den gamle stolte Adelsmand har laant sit Lokale til Sligt! Godt, vi ville antage ogsaa dette. Men Øieblikket før Maskeraden kommer Baronessen for at advare Kongen. Han har Pechlin og Ribbing mistænkte for Sammensværgelse, han mistænker Baronessen for at elske Ribbing, og han har seet hende i Pechlins Huus — skulde dette ikke løbe om i Gustavs Hoved, og skulde han ikke istedetfor brutalt at tilbagevise Advarslen øieblikkelig anstille en Undersøgelse, baade for at faae den længe attraaede Hævn over Baronessen og for at opdage Sammensværgelsen? Det vilde vistnok en klog Konge og en fornuftig Mand have gjort; men „Dramaets„ Gustav er lutter per-

sonlig Pirrelighed, Letsind og Forfængelighed, og trods Baronessens dødelige Angst og alle andre Tegn og sine egne Anelser; er han blot bange for, at hun og „Hoffets Damer“ speculere paa at gjøre ham latterlig ved at indjage ham Angst. Og saa gaaer han til Maskeraden. Tilskuerne føle, at han gaaer, fordi han skal skydes, fordi det engang staaer saaledes i Historien, og man lader ham gaae i Guds Navn for at faae Ende paa den lange Aften.

Der er endnu et Ord at sige om Baronessen. Hvorfor gaaer hun ikke efter Kongen? Hvorfor tyer hun ikke til sin Mand, Ministeren? Hvorfor iler hun ikke ind i Balsalen, skrigende, at man vil myrde Kongen? Naar man kjender en saa frygtelig Sammensværgelse og ikke kan forhindre Offeret fra at give sig i Mordernes Hænder, saa opbyder man i sin Fortvivlelse det sidste Middel og søger idetmindste at skræmme Morderne. Havde ved den virkelige Kong Gustavs Hof en tro Ven havt en saa bestemt Anelse om Sammensværgelsen som Baronessen, saa var han rimeligviis ikke bleven dræbt. Da Baronessens Rolle i Stykket saaledes er umotiveret og hendes Tilværelse til ingen Nytte, burde hun været udeladt. I Fortalen til Stykket finder man derimod den Bemærkning, at hun ikke er historisk, men tildigtet af Forfatteren, som anfører „til sin Retfærdiggjørelse“, at han har

gjort dette med „velberaad Hu". Vi havde hellere tilgivet ham, hvis han havde gjort dette uden „velberaad Hu", men da vor Mening staaer saa bestemt imod hans, uden at Forsoning er mulig, maae vi overlade Publikum at dømme.

Nu Morderne; hvorfor dræbe de Kongen? Fleertallet af dem ere kun politisk Misfornøiede og danne derved blot et Chor, som kunde være brugeligt i en Opera for Sangens Skyld, ikke i Dramaet. Den abstracte politiske Misfornøielse er nemlig ikke Motiv nok til at dræbe en Konge; en Deeltager i en saadan Sammensværgelse veed godt, at han sætter Liv mod Liv, han spiller et Spil, hvori hans Person og hele Tilværelse er Indsatsen, derfor maa hans Personlighed træde bestemt frem, og han maa have et personligt Motiv til sin Gjerning: Ærgjerrighed, Egennytte, privat Had, eller han maa ledes af en stærkt accentueret Frihedsbegeistring; thi den vilde Begeistring for en Idee er ogsaa Motiv til ikke at skaane Liv. Forfatteren har ved nogle af Personerne anerkjendt dette, og navnlig er Ankarstrøm personlig fornærmet af Kongen. Men Dramaet og den sunde Fornuft gjør endnu en Fordring: Tilskueren maa kunne fatte Fornærmelsen, føle sig sympathetisk berørt af den og ved at tænke sig i vedkommende Persons Sted begribe hans Gjerning. Dette skeer ikke ved, at Ankarstrøm

fortæller, at han er fornærmet, og især klager over, at Kongen har ladet ham „stille under Politiets Opsigt.“ Den tydske Opera „Der Maskenball“, der engang blev opført paa Vesterbroes Theater, har derfor ogsaa en langt tilstrækkeligere Grund: Kongen staaer i Forbindelse med Ankarstrøms Hustru. Dette kan ikke oprettes uden ved Gustavs Død. Naar en Mand elsker sin Kone og en Anden forfører hende, saa er denne Mands Liv forspildt, og han hengiver gjerne sit eget Liv for at kunne hævne sig paa Forføreren. I Hr. Michaels Stykke, hvor Ankarstrøms Had ikke noksom stemmer Tilskueren til sjælelig Deeltagelse, maa han desaarsag optræde som en Kannibal, vild, utæmmelig, blodtørstig, saa at han hvert Øieblik vil dræbe Mennesker; han er en Blodhund, der bliver ført af Pechlin og i det sidste Øieblik sluppen løs. Engang vil han dræbe Pechlin, men det bliver dog ikke videre paaagtet, og de ere strax lige gode Venner; en anden Gang vil han dræbe Ribbing. Slige grausame Scener virke maaskee behagelig paa Galleriets Nerver, men den æsthetisk-opfattende Tilskuer føler sig lidt ublidt, for ikke at sige raat berørt. Lad Ankarstøms Characteer være historisk sand ɔ: støttet paa Criminalacter, det gjør Intet til Sagen; Digteren skylder de beviislige Kjendsgjerninger en vis Ærbødighed, men de sjælelige Motiver kjender han bedre

end nogen Criminaldommer, eftersom denne kun hører og protokollerer den Tiltaltes Ord, medens Digteren læser i hans Hjerte. Det er med „velberaad Hu“, at vi gjentage denne simple Sandhed; thi visse Digtere troe sig frie for alt Ansvar, naar de kunne bevise, at det Paaankede i deres Værker er factisk Sandhed; man kan gjøre dem opmærksom paa, at det ogsaa kunde være en factisk Sandhed, at en Konge blev dræbt af et Vildsviin, uden at Vildsvinet derfor blev en dramatisk Person.

For at bøde paa det Manglende, har Forf. ligesom i Forbigaaende indlagt et lille Motiv til Ankarstrøms Daad, nemlig, at han er bleven spaaet af Mamsel Arfvidson. Men jo mindre vi tale herom, desto bedre for Forf.; thi det er aabenbart, at skulde denne Spaadom have behørig Vægt, saa maatte Ankarstrøm været fremstillet som en mørk, tungsindig, indesluttet Characteer. Ved at tilføie dette, ligner Forf. de Billardspillere, der efter at have sendt Ballen afsted, pege med Queu'en efter den, for at faae den i Hullet. Langt bedre eet kraftigt, velberegnet Stød end en hjælpeløs Hjælpen=efter, og hellere et eneste Motiv, der heelt udfylder et Menneskehjerte, end to eller tre Motiver, der ikke udfylde det og frembringe Strid.

Motivet til, at Pechlin deeltager i Sammensværgelsen, er Ærgjerrighed. Vel fremtræder han ikke som en ærgjerrig Characteer; men det vilde være altfor meget forlangt af Forf., i Forhold til hele Stykket, at han consequent og energisk skulde have fremstillet en lidenskabelig Olding, som i det Øiemed at kunne herske i det korte Spand af Tid, han har tilovers, vil begaae en Forbrydelse og driver Andre til den. Vi ere efter Omstændighederne tilfredse med, at Pechlin i nogle korte, kolde Repliker anerkjender den Pligt, han har mod Tilskueren, at skulle være ærgjerrig (Scenen mellem ham og Bjelke i 2den Act), og forresten leder Sammensværgelsen, fordi Historien nu engang har givet ham Skyld derfor. Men det er næsten utilgiveligt, at Forf. ikke har benyttet sine egne Tanker og gjort Pechlin til en kold, forsigtig Conspirateur, der leder Alt og dog juridisk ikke har Deel i Noget. Næsten i alle Scener begynder han med en saadan Forsigtighed, men opgiver den efter et Par Repliker, uden at Lidenskab gjør ham uforsigtig; det er kun Forf. selv, der ikke har Taalmodighed eller Dygtighed nok til at holde Rollen consequent. Havde Pechlin paa saadan Maade benyttet Ankarstrøm og umærkelig ladet dennes Hidsighed og Voldsomhed gaae imod Maalet, saa vilde det have været forklarligt, at han og Bjelke, efter at Mordet uigjenkaldelig er besluttet, og

næsten paa samme Tid, som det skal gaae for sig, ville — spille Piquet. Nu tjener dette kun til at antyde den Ro og Kulde, hvormed Rollen skulde været behandlet.

Stykkets Tenor — om vi tør laane dette Udtryk fra Operaen — er Grev Ribbing. Han er ungdommelig, ridderlig, forelsket, og han skal repræsentere den Deel af de Sammensvorne, der af Frihedssværmeri hade Gustav. Men det løber rundt med ham. Han er nylig kommen hjem fra Frankrig, hvor han har seet Frihedens største, meest glimrende Gjerninger, og nu ønsker han noget Lignende i Sverrig; men pludselig lægger han Haanden paa Panden og spørger: „Hvad er vel Frihed? hvortil fører den?“ (3die Act, 1ste Scene). Derpaa bliver hans Kjærlighed til Baronesse Schröderheim og Kongens Uvillie mod hende Grunden til, at han vil Gustav tillivs; paa Baronessens Befaling forsvinder ogsaa dette Motiv, og Hr. Ribbing forsvinder selv.

Tilsidst forsvinde eller udeblive egenlig Alle, undtagen Kongen, der falder, og Ankarstrøm, der fælder ham; Resultatet er i Grunden, at der ingen Sammensværgelse har været, men at Ankarstrøm, der fra Først af vilde dræbe Kongen, endelig har fundet Leilighed dertil. Naar man skriver et Drama paa denne Maade, saa behandler man det som et Træ, paa hvilket Cha-

racteererne ere Grenene; de holde op, naar de ikke kunne naae videre — istedetfor at Dramaet er en flettet Ring, hvori man beundrer Traadenes sammenslyngede Gang og det uendelige Kredsløb af den menneskelige Sjæls Lidenskaber.

Det ligger allerede i det her Anførte, at de i Stykket fremtrædende Mennesker savne Friskhed, Sundhed og Fylde, og enten kan dette ganske simpelt have sin Grund i fuldkommen Udygtighed fra Forfatterens Side eller ogsaa kan Stoffet have besnæret ham. Et saa rigt og herligt Stof er et farligt Fund for en Forfatter eller Digter; thi ligesaa ædel som Diamanten er, ligesaa omhyggelig og kostbar Slibning fordrer den for virkelig at fremtræde som Diamant. Men Bevidstheden om den store Interesse, som Stoffet forud har for Tilskueren, forleder let Forfatteren til at stole paa denne Interesse; han kalder blot Personerne frem af Graven, ordner lidt paa deres Dragt og forlader sig paa, at de og Tilskuerne nok skulle komme godt ud af det med hinanden. Men saaledes bør et Drama ikke skrives. Den virkelige Digter bemægtiger sig den givne Handling eller Begivenhed med alle deri virkende Mennesker som Noget, han selv har oplevet; han besidder Evnen til i sit Hjerte eller med sin Phantasi at opleve alle Sindsbevægelser, føle sig gjennemstrømmet af alle gode og alle onde Tilbøielig-

heder og Lidenskaber. Giver Historien ham en Characteer, et Temperament, et Gemyt, saa prøver han dette Gemyts eller denne Characteers Ytringer paa sit eget Hjerte, ligesom Claveerstemmeren slaaer Stemmegaflen an; idet han digterisk fremstiller en Konge, er han selv Hersker over et Folk, idet han skaber en Ankarstrøm, er han selv en dybtkrænket, lidenskabelig, hævngjerrig Mand og en Kongemorder. Da faae de Døde Liv, da ruller der Blod i deres Aarer, Digterens eget Blod. Men det har Hr. Michael ikke gjort eller ikke kunnet gjøre.

Idet vi saaledes troe at have viist, at „Gustav den Tredie“ ikke er noget Drama — et andet Navn er det Forfatterens Sag at finde — ville vi tillade os med et Par Ord at antyde, hvorledes vi mene, at det historiske Stof, som Forf. har valgt, kunde været behandlet. Gustav maatte fremtræde, omtrent som Historien giver ham, stolt, kjæk, egenraadig, ærgjærrig og noget frivol. I nogle korte, skarpe Træk maatte det vises, at han paa en myndig Maade søger at opfylde sine Kongepligter, og man kunde da see, hvorledes han kom til at krænke Nogle; Ankarstrøm maatte han i Tilskuernes Nærværelse komme til at tilføie en saadan Fornærmelse, at man ved at sætte sig ind i dennes Temperament og Sindstilstand begreb, at Fornærmelsen var dødelig. Denne Mand, hvis haard-

nakkede og hævnlystne Characteer var disponeret til en voldsom Handling, blev da kastet ind mellem Kongens øvrige Fjender og af dem benyttet til et Redskab for deres Planer, istedetfor at han nu kun slaaer sig til dem som et andet svagt Gemyt, for at have Kammerater. I dette simple, naturlige Anlæg var der tilstrækkelig Spire til en livfuld Characteerudvikling, medens alle Hr. Michaels Characterer ere færdige ved deres første Fremtræden — ene med Undtagelse af Ribbing, der ikke udvikler sig til sin Fordeel — og Handlingen ligeledes færdig fra Først af; thi Ankarstrøms Pistol er ladt i 1ste Act og kunde ligesaa godt afskydes i 1ste Act som i 5te. I de fem lange Acter kunde Charactererne ogsaa tegnes saa høie og stærke, at Digteren havde Lov til at ende det Hele med et dræbende Pistolskud; thi man paatager sig en stor Forpligtelse, naar man vil ende med Død og Drab, man maa i Forveien have skabt et stærkt Liv. Endelig maatte Gustav ikke advares uden ved den anonyme Billet; det Skjæbnesvangre ligger nemlig ikke i, at han ringeagter en velbegrundet Advarsel, men deri, at hans onde eller slette Egenskaber have tilveiebragt et Forhold, der tilintetgjør hans gode Egenskaber og ham selv. Dramaet selv bliver langt mere gribende, naar Kongen smilende og stolt gaaer til Døden, end naar han er halv sentimental-anelsesfuld,

halv letsindig-trodsig. — Endnu staaer et væsenligt Punkt tilbage, som Forf. ganske har overseet, den poetiske Retfærdighed. Vi gjøre udtrykkelig opmærksom paa, at vi ikke mene den juridiske Retfærdighed: Ankarstrøms Henrettelse og desl. Hvad vi tænke paa, kunde f. Ex. været opnaaet paa den Maade, at Baronesse Schröderheim (eller Ulla) ved Kongens egen Skyld var kommen for sildig for at advare ham, at hun ilte hen imod Ankarstrøm og sagde: „Det er Dig, der har skudt Kongen!“ og han trodsig eller med knækket Trods svarede: „Ja, det er mig!“ og tilføiede en Replik, hvori indirecte blev udtalt den Erkjendelse, at Hævnen heller ikke lædskede hans Sjæl. At Forf. indlægger en Trudsel om Helvede og Eftertidens Dom, er aldeles uden Virkning; Eftertid og Dommedag kommer i Dramaet, naar Tæppet gaaer ned.

Paa det her Anførte støtte vi vor Forkastelsesdom over Stykket, og den Omstændighed, at Forf. senere har forkortet det lidt, kan ikke gjøre nogen væsenlig Forandring; naar en Mand har en Sygdom i Hjertet, hjælper det ikke at skjære et Been af ham. Derimod kunde en saadan Beskjæren vistnok hjælpe til, at „Dramaet“ blev bedre spillet, idet Skuespillerne bleve mindre tyngede af Replikerne, og at Tilskuerne saae det med mere Velbehag. Aldeles uden Interesse, udygtigt til at vække Velbehag, er det nemlig ikke.

Anordningen er jo forstandig, de fem Acter næsten lige lange, intetsteds er latterlig Unatur eller Svulst, og selve Stoffet, den Bevidsthed, Tilskueren selv medbringer efter at have læst Plakaten, vedligeholder en Art Spænding. Forf. har endvidere forøget Interessen ved at indlægge eller indføre „Heltene fra Fredmans Epistler“ og selve Bellmann; det er at komme til Helte for billig Priis, men ingen Roser ere uden Torne: Naar man indfører en Mand som Bellmann, paatager man sig ogsaa den Forpligtelse at lade ham synge som Bellmann. Det har Forf. ikke kunnet gjøre; men Tilskueren vedbliver dog med kjærlig Forventning at betragte den berømte Digter og lige til det Sidste haabe et rigt lyrisk Udbrud; Pistolskuddet kommer og opfylder alle Forventninger eller fritager for at opfylde dem.*

Vi antydede, at Stykket ikke blev godt spillet, og vi sigte navnlig til Hr. Holst. Dog ville vi ingenlunde beskylde Hr. Holst for Udygtighed, men snarere troe, at ogsaa han har ladet sig forlede til at læse Crusenstolpes Memoirer og indrette sit Spil efter det, som skal være beviislig sandt. Den dramatiske Scene kan

* Rimeligviis for at antyde, at Bellmann egenlig er komisk Digter, bliver Rollen spillet af Hr. Phister; Hr. Phisters Person er Sedlen, hvorpaa staaer skrevet: Dette skal være Troia.

virkelig ikke være et Daguerreotyp-Atelier; Frederik den 2den holdt f. Ex. meget af at spille paa Fløite, og Skuespilleren, der skulde fremstille ham, kunde desuagtet ikke altid møde med en Fløite under Armen. Gustav har maaskee virkelig strakt sig paa Taaspidserne og ageret Dandy; men Rollen behøver en Skuespiller, som med sin Persons værdige Holdning bøder paa, hvad Forf. har forsømt, glider let hen over nogle Repliker og udhæver Andre, der passe sig for Kongen. Af hele det spillende Personale synes kun Mdm. Hansen og Mdm. Phister at have havt Velvillie for deres Roller (vi undtage endvidere som en Mulighed Hr. Schneider; men paa ham kan man med den bedste Villie aldrig opdage Velvillie eller Ikke-Velvillie). Med al Agtelse for Mdm. Hansens gode Villie hører der dog en mere begavet Actrice til, for ved Holdning, Blik og Gestus at bøde paa, hvad Forf. ogsaa her har forsømt, nemlig gjøre os det anskueligt, hvorledes hun kan sige:

„Du leer maaskee af Kvindens svage Trudsler,
Men mindes skal Du, denne Kvinde var
Charlotte Schrøderheim“.

Mdm. Phisters Kjærlighed til Rollen lader sig let forklare af, at den er den taknemligste i Stykket; men ogsaa denne har Forf. betynget, navnlig 4de Acts 3die Scene, hvor Ulla kommer i stor Angst til Ba-

ronessen for at faae Kongen advaret, og da giver en lang, lunefuld Skildring af Slagsmaalet i „Tre Byttor“, som Tilskueren selv har været Vidne til, og Baronessen, der er i dødelig Angst, maa taalmodig høre Fortællingen tilende.

Dog vi standse disse Betragtninger over Udførelsen, der alle ende med at gaae ud over Forfatteren, og naar vi slutteligt kunde ønske at give en Charakteristik af hans Evner, saa troe vi det bedst for alle Parter at opsætte Saadant, til et andet Værk „St. Olafs Dag“, som han har ladet trykke og formodentlig faaer bragt paa Scenen, er blevet spillet.

2.

„Tonne gaaer i Krigen“.

Comedie i 1 Act.

Opført første Gang den 16. Februar.

Det har utvivlsomt været Forfatterens saavelsom Theaterdirectionens Hensigt med dette Skuespil at give et Billede af Folkets nuværende Liv, samle dets Følelser som i et Huulspeil for at lade dem straale tilbage igjen og varme Hjerterne, og Kritiken, der anerkjender enhver Digtarts Berettigelse og kun fore-

trækker det, hvori der er meest Sandhed, Skjønhed og Liv, har da blot at undersøge, hvorvidt Følelserne ere sande og naturlige og Formen, hvori de fremtræde, reen og skjøn.

Man har i denne Henseende gjort et meget farligt og meget stærkt Angreb paa det lille Digterværk ved at paastaae, at det er sentimentalt, saa at dets Feil skulde være at henskyde sig under en øieblikkelig patriotisk Nervespænding og erhverve sig Bifald ved Midler, der forsmaaes af den over Tid og Omvexlinger hævede Poesi. Vi bemærke hertil, at vi ikke troe at være sentimentale, at vi mene ikke hidtil at have ladet os henrive af nogen ensidig Nationalisme, og naar vi under Opførelsen ikke sporede noget til den Modbydelighed, der betager den sunde Følelse ved at være Vidne til et usundt og overdrevet Føleri, saa maatte dette tale til Gunst for Stykket. Den personlige Anskuelse og den umiddelbare Stemning ere imidlertid utilforladelige Dommere; man kan have sovet for langt op ad Dagen, man kan have drukket for megen Kaffe, inden man gik i Theatret, eller paa anden Maade gjort Nerverne sensible; en Skribent, der har tilbragt lang Tid med at bekjæmpe en irriteret, uforsigtig Patriotisme, kan ogsaa være glad ved engang i Smug at turde bringe Nationaliteten sit Offer; paa den anden Side kan en Journa-

tisk, der har bidraget saa meget til at fremdrive Patriotismen, at den er voxet ham over Hovedet, blive ærgerlig ved at møde den i Theatret. Vi ville altsaa sætte det Subjective til Side og søge at dømme med den rolige Forstand.

Har Forf. villet levere et stort politisk Drama, hvori de kjæmpende Nationaliteter skulde fremtræde, hver med sin Ret, men hvori han partisk bøiede Vægtskaalen til Gunst for sine Landsmænd? Nei, det Hele er ikke stort mere end en Situation, et Billede af det dansk-slesvigske Liv under Krigen, og den tydske Nationalitet, hvis politiske Ret eller Uret Forf. ikke vil bedømme, er omhyggelig holdt borte. Handlingen foregaaer i en nordslesvigsk Landsby hos en dansk Gaardeier, hvis politiske Overbeviisning fører ham til streng Neutralitet, i det Høieste viser han Sympathi for det Parti, der har Overmagten. Han har faaet at vide, at de Danske ville komme, og da han hører, at der er Soldater i Anmarsch, løber han op paa Loftet og hilser dem med Dannebrog og Hurra; men det er tilfældigviis Schleswigholsteinere*. Disses Fører, Søn af en af hans Naboer, benytter sig af

* Vi ville ganske forbigaaende bemærke, at hans Feiltagelse blev rimeligere, naar han hilste, lidt før Schleswigholsteinerne kom ind paa Scenen, og først, naar de stode tæt udenfor hans Huus, mærkede Feiltagelsen.

hans Uforsigtighed og sætter Alle i en slem Knibe, vil blandt Andet have hans Datter, indtil dansk Militair kommer som Befriere, og Datteren og de, for hvem der ellers er Fare, tage med dem ind paa dansk Gebeet.

Fremtræde nu de danske Personer omgivne af en tildigtet Glorie, er der bramarbaserende tillagt dem Bedrifter og Heltegjerninger, som paa en urigtig og usandfærdig Maade kunde fornøie Tilskuerne og vugge den danske Nationalitet i en falsk Selvfølelse? Nei. En af de Danske, Gaardmanden, er, som vi have seet, en stor Egoist og betænkt paa at holde sig gode Venner baade med Tydske og Danske „for den kjære Huusfreds Skyld“. De ubevæbnede Bønder lade sig trods deres store Antal kue af nogle faa Insurgenter og gjøre kun den nordisk-feige, passive Modstand at vide med dem selv, at de lide Uret, og synge Sangen om, at Ledet er af Lave. De faa Insurgenter blive overrumplede af en større dansk Styrke og flygte, uden at der leveres nogen Kamp, uden at Tilskuerne kildres ved at see Fjenden faae de Børst paa Theatret, som man ikke har kunnet give ham i Virkeligheden.

Fremtræder Kjærligheden til Danmark og den danske Sag unaturlig, usand eller overdreven hos de øvrige danske Personer? Gaardmandens Datter Jo-

hanne vil ikke have Insurgenten Jakob Ravn, deels fordi han er Insurgent, deels fordi hun er forelsket i en dansk Frivillig. Det Sidste gjør især Sagen saa overmaade begribelig, det er en fortræffelig Støtte for en ung Piges Fædrelandssind og Kjærlighed til det Offenlige, at hun privat elsker en Landsmand. Ja, havde Johanne elsket Jakob Ravn, og var hun dernæst optraadt som Heltinde, som en Skjoldmø, og havde forstødt ham med mange prunkende Tirader og stærke Armbevægelser, saa vilde vi have talt et Ord derom med Forf.; nu synes det os, at han har holdt sig til det Menneskelige, Jevne og Fornuftige og med stor Moderation ordnet Alt, hvad Johanne siger. At den solide, sønderjydske Gaardskarl Tonne frivillig vil give sig til Soldat, fordi hans Hjemstavn bliver undertrykt og hans Konge mangler Soldater til at befrie Hjemstavnen, synes heller ikke overdrevet eller unaturligt. Naar man i Parkettet og Logerne hører en sagte Graad, da Tonne saa sindig og rolig siger sin Kjæreste, hvad han har besluttet, saa kommer Graaden vel fra dem, der stærkt mindes om, at deres Sønner eller Brødre, Mænd eller Kjæreſter i det virkelige Liv have gjort som Tonne; men denne materielle, factiske Sandhed skader ikke, naar det, som foregaaer paa Theatret, efter Omstændighederne er poetisk sandt eller sandsynligt. Nationalfølelsen bliver

ikke uæsthetisk, fordi den fremstilles paa et Theater i det Land, hvor den nærmest hører hjemme; thi i saa Fald maatte „Wilhelm Tell“ blive uæsthetisk, naar det opførtes i Uri. Det kommer kun an paa, at den fremtræder som noget Almeenmenneskeligt, og at de Livstegn, den giver fra sig, passe til Personerne og Forholdene. Havde Scenen været henlagt til den græske Uafhængighedskrig, Tonne været en Græker og Jakob Navn en tyrkisk Renegat, saa vilde vi ogsaa have begrebet, at Tonne gjerne vilde flygte fra sin Landsby til den græske Hær og vove sit Liv mod Undertrykkerne, Handlingen maatte blot have været heftigere og blodigere mellem de sydlige, halvvilde Fjender end mellem de gemytlige Nordboer, der ikke bære noget gammelt indgroet Nag, ikke spores af religiøs Fanatisme mod hinanden, og kun vide, at de en Dag bleve Fjender, men stadig synes, at Alt maa lade sig ordne, saa at de igjen kunne blive Naboer og gode Venner.

Hvad her er sagt om Tonne, gjælder for en stor Deel ogsaa om hans Kjæreste Karen, der er simpelt og consequent skildret som en aldrende forstandig Bondepige, et af den Slags Fruentimmer, der staae med en Knappenaal i Munden og bide paa den, naar de skulle sige deres Hjertens Mening. Hun medgiver ham alle sine Sparepenge „til Kongen“, og skjøndt ei

heller dette er overspændt, indrømme vi dog, at der fremkommer noget Sentimentalt, deels ved, at det Samme kort efter gjentages af Bonden, der vil tillade Kongen at tage hans to bedste Heste, deels ved en Sang, der er indlagt, og som gaaer for høit for Skuespillerinden (Fru Heiberg), saa hun har Møie med at faae Tonen og Følelsen frem. Det synes ogsaa noget underligt, at Tonne og Karen have været forlovede i 20 Aar; men vi ere ikke tilbøielige til at dvæle længe ved Mangler, der kunne afhjælpes med et Par Pennestrøg.

Af Insurgenterne optræde, som alt anført, ingen tydske; ved Indmarschen seer man et Par Stykker, der formodenlig skulle være Freischärler, og som vække Publikums ringeagtende Latter ved deres Dragt (denne Feil kan afhjælpes ved en Costume-Forandring). Den ene danskfødte Rebel er Jakob Ravn, der viser sig som en slet Karl, idet han vil benytte sig af de politiske Omstændigheder til at erobre et Stykke Eng og en smuk Pige. Det er slet, vi indrømme det, og det er ikke høimodigt at fremstille en af sine Fjender som en slet Person; men det synes os poetisk retfærdigt, at denne slette Schleswigholsteiner netop lader sin Slethed gaae ud over den slette Danske, Gaardmanden Niels Dahl. Den anden, Hans, er en trohjertig Bondekarl, hvem Schleswigholsteinerne have besnakket i Rendsborg,

og nu ved at komme som Fjende til sin Fødeby bliver tilmode som Agnete, da „alle de smaa Billeder vendte sig omkring“. Han søger længe at bekjæmpe Indtrykkene, da han troer, at han nu engang er fortabt; den Ulykke, som hans Adfærd har bragt over hans fattige Familie, eftersom Ingen længer vil understøtte den, piner ham, saa at han blot ønsker sig bort, levende eller død. Men da Tonne har fortalt ham, at Kongen har lovet at tilgive dem, der ville vende om, og de indespærrede Danske, som han skal bevogte, med deres sædvanlige passive Trods synge „Danmark, deiligst Vang og Vænge“, saa kan han ikke længer modstaae, kaster den fjendtlige Kokarde og gaaer med de unge Karle til Danmark. Er dette patriotisk-sentimentalt? Naar det gjør et mildt, velgjørende Indtryk, er det da som Dansk, at man modtager Indtrykket, eller vilde man blive ligedan slemt, hvis man saae en Engelskmand, der var deserteret til Franskmændene, og i sin Fødeby og ved at høre God save the King blev omtumlet af stærke modstridende Følelser og tilsidst fandt Ro i en Beslutning, der passede til hans Fortid og hele Tilværelse? Enkelte Smaating kunde vi ønske forandrede i denne Rolle, navnlig de Ord, at hans Fader i Himlen veed, hvorledes det gik til i Rendsborg. Derimod ere de Par

bibelske Sætninger, Tonne bruger, ikke stødende, tvertimod synes de os at passe underlig godt til hans lange Frakke, og hvis man vil finde denne Sammenstilling urimelig, saa tilføie vi, at den stille aldrende Bondekarl nødvendigviis maa være lidt hellig, og at den dybe, inderlige Nationalfølelse ogsaa staaer i Forbindelse med en uforfalsket gammeldags Tro. De, der bilde sig ind at være nationale, uden at have den religiøse Tro, ere enten affecteerte eller blot irriterede paa en anden Nationalitet.

Den øvrige Deel af Landsbyens Befolkning ytrer sin Glæde over de danske Jægeres Ankomst; men ogsaa denne Følelse fremtræder med Maadehold, udgaaer naturlig af Situationen, det lille Stykke bevarer indtil Slutningen den Tone af stille Forladthed, taalmodig Hengivelse, der hviler over Beboerne, saa at de frygte for at glæde sig altfor meget. De danske Jægere komme syngende, de spørge ikke som Insurgenterne, om der mulig er Fjender, de ere ikke rappe til at gribe de overraskede Modstandere og udstille ingen Skildvagter eller desl. Denne sorgløse Høimodighed eller høimodige Sorgløshed er characteristisk og bør gjennem Literaturen bevares som et paany opdaget Træk af Nationalcharacteren. Om Digteren har truffet sin Anordning med denne Bitanke, eller om

han har følt, at han ved ethvert Skridt til Kamp, Forfølgelse, militair Evolution udsatte sig for at levere noget Jacob v. Thyboeskt, skulle vi ikke kunne sige; men vi give ham fuldstændig Medhold.

Slutteligt har man klaget over, at der ikke var Handling nok i Comedien. Det forekommer os, at der er Handling nok, naar Digteren faaer fremstillet det, han vil fremstille, naar Characterernes eller Gemytterne faae Tid og Leilighed til at vise sig, som de ere eller skulle være, og naar Tilskueren ikke bliver nødt til med sin Phantasi at tildigte Noget, som Digteren har forsømt. Men hvor megen Handling vilde man da egenlig have i 1 (siger og skriver: een) Act?

3.

„En Tour til Armeen“,

Vaudeville i 1 Act.

Opført første Gang d. 25de Febr.

Det forekommer os, at man langt snarere kunde kalde dette Stykke sentimentalt-patriotisk end det foran omtalte. Det indledes med „Den tappre Landsoldat“,

„Der er et yndigt Land“ og „Der er et Land, hvis Sted er høit mod Norden“, og naar Tæppet derpaa gaaer op, præsentere sig Soldater og Frivillige paa Als, der synge en Spottesang over Tydsken, Wrangel, Udskrivningen af Fødemidler og de 4 Millioner Rd. i Jylland, samt over Prindserne af Augustenborg, „der løb som ellevе hundred“. Kort efter synges en Rundsang om Avisefterretninger, om Schleswigholsteinerne, der med Baade have taget „Galathea“ og med Rifler skudt „Hekla“ i Sænk, og om Kongen af Preussen, der har forsikkret sine Undersaatter, at han er „fuld — af Kjærlighed til dem Allesammen.“ Skade, at Alt dette foruden sin organiske Feil endnu har den Mangel, at det har tabt sin originale Duft, navnlig har „Corsaren“ oftere gjort Brug deraf og illustreret det med gode Tegninger. Endelig præsenteres en brav kjøbenhavnsk Pige, Pleiedatter af Hr. Skræddermester Knap; hun bliver Heltinde og vil ikke tillade sin Brudgom at reise hjem med hende, uagtet han har faaet Permission af Generalen; han skal blive og deeltage i det berømte Slag næste Dag, den 5te Juni, ellers kan hun ikke elske ham. Umuligt er det ikke, tvertimod ville vi gjerne tiltroe alle danske Piger et saadant Heisind; men det har kun Værd som Virkelighed, eller naar det paa Scenen motiveres gjennem en

Characteerudvikling. I Stykket selv er der ikke andet Motiv end mulig det, at alle Soldaterne ere store Helte, følgelig bør der ogsaa være en stor Heltinde.

Og hvad er nu Anledningen til at opbyde alle disse krigersk-patriotiske Demonstrationer, hvortil bruges de? Til at forgylde den simpleste, meest forslidte Handling. Et Par Elskende faae hinanden derved, at Damens Pleiefader bliver bragt i Forlegenhed og ikke troer at kunne rede sig deraf uden ved at lægge de Elskendes Hænder i hinanden. Og denne Handling er hægtet til Als og den militaire Udstilling ved den lidet naturlige Begivenhed, at Damerne ere tagne derover for at søge efter deres Broder og Pleiefader, Skræddermester Knap, bringe ham hans uldne Nattrøier o. desl.!

De „lystige“ Scener, som frembringes ved de Frivilliges Gjældsforhold til Skrædderen, har man før seet friske og livlige i „Kunstnerliv“; Carricaturen, den gamle Jomfru, hans Søster, der er bange for sit Rygte og bruger fremmede Ord urigtig, er en gammel bekjendt Figur fra utallige Stykker, og det Originale ved hende, hendes natlige Angst for den „Tre-Alens Garderkarl“ er just ikke meget fiint, og det bliver ikke finere ved den hyppige Gjentagelse.

Alt det, som skal være comisk, bærer Præg af at

være skrevet af en Mand, der ikke er glad, ikke har den Holberske festivitas; medens „Tonne gaaer i Krigen" meest bærer Præg af Gemyttet og Følelsen, er „En Tour til Armeen" udarbeidet med den blotte, bare Forstand og — dog ikke forstandig nok.

Vi erfare, da vi slutte Heftet (d. 28de Febr.), at Stykket imorgen skal opføres „med Forkortninger". Idet vi gjentage, hvad vi i samme Anledning have yttret om „Gustav den Tredie", tillade vi os at spørge de ærede Forfattere, om de ikke fremtidig ville skrive deres dramatiske Værker offenlig og lade sig hjælpe af Publikum, inden de bringe dem paa Scenen. Maaskee kunde Publikum aabne en Skole for Forfattere.

Frankrig.

1.

Nationalforsamlingens Opløsning.

Det engelske Blad Times's stolte Ord: „Det er Frankrigs Ærgjerrighed at ville være Verdens Leder, men dets Skjebne er være dens Advarer“, komme ofte tilbage i vor Erindring, og ved hver ny Begivenhed synes de os at blive gjendrevne. Vistnok er Frankrigs daglige Historie en Lære for andre Nationer, og i enhver Lære er der tillige en Advarsel; men ligesaa lidt som det hele øvrige Europa kan afholde sig fra Beundring over de Kræfter, der røre sig, og over den Sikkerhed, Klarhed og Bevidsthed, hvormed disse bevæge sig, ligesaa lidt kan det nægte den Virkning, Frankrig har paa dets Anliggender, saa at intet Folk kan indelukke sig omhyggelig nok og stille sit Stueuhr efter hvilkensomhelst Beregning — naar Klokken slaaer i Frankrig, giver det indelukkede Stueuhr sig dog sympathetisk til at slaae med.

„Vi have ikke skjult den Beundring, vi skylde Frankrig — og ønske kun af vore Læsere den Anerkjendelse, at vi uagtet ikke ere blinde Efterabere — og naar der mulig er skeet Noget, hvis Følger ikke kunne beregnes, saa ville vi kun gjøre opmærksom paa den frappante Bestemthed og Klarhed, hvormed det er skeet, paa den Energi, hvormed Kræfterne have reist sig og Skridt for Skridt ført Kampen tilende.

Man har sagt, at det var en bedrøvelig Gjentagelse, at man efter et Aars Forløb netop stod paa samme Standpunkt som i Januar 1848; men os forekommer netop det Modsatte at være Tilfældet, det var et nyt belærende Experiment i Laboratoriet. Ifjor stod Regeringen og de lovgivende Kamres Majoritet imod Folket, iaar stod Regeringen og den offentlige Mening imod den souveraine Nationalforsamlings Majoritet, og denne Majoritet blev drevet tilbage, bøiet, knækket af den offenlige Mening, og iaar behøvede man ikke at tage sin Tilflugt til en voldsom Revolution, fordi den republikanske Statsform lader alle Ventiler aabne. At Sagen forresten ikke hengik aldeles engleligtreent, forstaaer sig af sig selv; det gjør den just ikke mere skjøn, men mere interessant.

Den 20de Decbr. havde Ludwig Napoleon endelig faaet et Ministerium dannet, og Hovedmændene deri vare Odilon Barrot (den gamle Tilhænger af Syste-

met: Kongedømmet paa et demokratisk Grundlag), Léon Faucher, forhenværende monarkisk Journalist, og Vicomte de Falloux, en Mand af den reneste adelige Race, en Skribent, der bl. A. har søgt at forherlige Ludvig den 16de og bevise Frihedens Ulyksalighed, naar den kommer i Strid med Kongen af Guds Naade og den katholske Religion. Ministeriet erklærede, at det ærlig antog og anerkjendte Republiken; men Ord ere ikke tilstrækkelige, og skjønt man maatte antage, at Napoleons Ministre ikke vilde føre Huset Bourbon eller Orleans tilbage, var Nationalforsamlingen dog mistænkelig og viste ved flere Leiligheder sin Stemning. Ligesom en stærk og trodsig Ganger, der har faaet en ubekjendt eller daarlig Rytter i Sadlen, gjør smaa Spring eller ryster sig for at see, om Rytteren ikke strax falder af, saaledes og ikke anderledes gjorde Nationalforsamlingen og blev meget forbauset ved at see Ministeriet vakle, men holde sig fast ved Saddelknappen og ved Manken. De monarkiske Ministerier havde i sin Tid gjort sig en Æressag af at sidde smukt i Sadlen, og ved den ringeste Waklen, hvorfor de vare blevne udsatte, vare de stegne ned; det republikanske Ministerium red derimod som en Gaucho, sad ikke smukt, men klemte sig fast.

Sagen havde en naturlig Grund. Den constitutionelle Konge hersker, men regerer ikke; han er uan-

svarlig og kan derfor ikke paatage sig noget Ansvar; han er hellig og ukrænkelig, men netop for Hellighedens Skyld kan han ligesaa lidt som Kirkens Helligdom taale, at man ved raa Berørelse undersøger hans Hellighed, og derfor maae hans Ministre ved alle Leiligheder træde imellem og være det, man paa Skibene kalder Friholter, det Stykke Træ, der lægges mellem Bolværket og Skibet, at de ikke skulle gjøre hinanden Skade. Den republikanske Præsident derimod regerer, men hersker ikke; han er bleven valgt af 5½ Millioner Borgere, der i ham have personificeret deres Anskuelser og forlange dem gjennemførte; han staaer disse Millioner til Ansvar og er stærk derved; hans Ministre ere Redskaber for hans Politik, paatage sig Ansvaret tilligemed ham, men frie ham ikke for det, og efter fire Aars Forløb, naar hans Souverainetet er udløben, kan man efter Loven eller theoretisk kræve ham til Regnskab. Det er den republikanske Absolutisme, som Frankrig synes at nærme sig med stærke Skridt. Ifølge disse Forhold var da Intet naturligere, end at Ministeriet ene spurgte Præsidenten, om han billigede dets Politik, og at, naar Nogen skulde give efter, det da blev Nationalforsamlingen, som tidligere havde viist saa megen Hengivenhed for Cavaignac og Uvillie imod Ludvig Napoleon.

Allerede i Slutningen af December havde et ikke

meget paaagtet Medlem af Nationalforsamlingen, en Hr. Rateau, gjort det Forslag, at Nationalforsamlingen skulde opløse sig den 4de Marts 1849, uagtet den tidligere havde dekreteret, at den ikke vilde skilles, før den havde givet de organiske Love, og uagtet den endog havde opsat Afgjørelsen af mange tvivlsomme Punkter i Constitutionen, indtil disse Love kom for. Den 1ste Januar udtalte National sig om dette Forslag som om noget meget Rimeligt og Fornuftigt; men allerede den 2den Januar gjenkaldte Bladet sine Ord og forlangte det bestemt forkastet. Samme Dag havde nemlig alle reactionaire Blade i høieste Grad anbefalet det, og National, der havde indseet sin Uforsigtighed, angav derfor heller ingen anden Grund til sin Meningsforandring end den, „at man altid skal gjøre det Modsatte af, hvad Ens Fiender ønske.“

Den republikanske Fleerhed af Nationalforsamlingen indsaae imidlertid meget godt, hvor vigtigt det var for den at faae Præsidenten paa sin Side, og den greb derfor den første Leilighed til en venskabelig Nærmelse. Denne Leilighed frembød sig ved Valget af Republikens Vicepræsident. Regeringen var sikkert i nogen Forlegenhed med at efterkomme Constitutionens Bud og foreslaae Forsamlingen tre Candidater at vælge imellem. En udmærket eller berømt Personlighed, f. Ex. Lamartine, var det ikke raadeligt at foreslaae, saa længe

Ludvig Napoleons Person endnu var en temmelig ubekjendt Størrelse, mere en Anelse end en Virkelighed, og de fremragende, ærgjerrige Mænd havde heller ikke Lyst til at være Vicepræsident under en saa usikker Tilstand, og medens hver af dem hemmelig havde Lyst til eller Haab om at blive den virkelige Præsident eller Formynder for den unge Konge (Greven af Paris) eller desl. Man foreslog derfor Vivien, en dygtig Forretningsmand, men Intet videre og forresten Orleanist, den enarmede General Baraguay d'Hilliers, hvis største Fortjeneste var hans Enarmethed, der er erhvervet paa Valpladsen, og Boulay (fra Meurthe-Departement), en hidtil næsten aldeles ubemærket Folkerepræsentant, men en personlig Ven af Præsidenten. Ham valgte man da for at vise Præsidenten sit forsonlige Sindelag, og han holdt en kort Tale, hvori han udtalte sig imod Forsamlingens Opløsning samt forsikkrede, at han havde „læst i Præsidentens Hjerte" og vidste, at dette Hjerte var aldeles republikansk (19de Januar).

Nu begyndte en mageløs livlig Bevægelse. Republikanerne udhævede i deres Blade, at de vare blevne gode Venner med Præsidenten, i hvem de hædrede, ikke Personen, men den almindelige Stemmerets Udvalgte. De viste, at Ministeriet nu hverken havde Støtte foroven, i Præsidenten, eller forneden, i Na-

tionalforsamlingen, at det »hang i Luften« og selvfølgelig maatte falde.

For endmere at gjøre Republikanerne * eller venstre Sides Medlemmer populaire foreslog Billault, at Forsamlingen skulde fastsætte de Statsindtægter, Ministeriet turde indkassere, og derved tvinge det til Besparelse ved Udgifterne.

Men samtidig strømmede Petitioner ind om Forsamlingens Opløsning; endeel indkom ogsaa i modsat Retning, og paa Forsamlingens Talerstol blev der hver Dag leveret en lille Krig, idet hvert Parti traadte op og anmeldte sine Petitioner og venstre Side hyssede ad Høires, Høire ad Venstres. Denne Uvillie, som saaledes viste sig i folkelige Manifestationer mod Forsamlingen, havde mange Grunde, men en af de væsenligste var utvivlsomt den, at Ledru-Rollin i April 1848 ved sine Udsendinge havde paatvunget endeel Departementer Repræsentanter (see 2det B. Pg. 190, 3die B. Pag. 59); saaledes hævner enhver Uredelighed og Forfalskning af Folkevillien sig selv. En anden betydende Grund var det trætte Folks Længsel efter Ro, Ophør

* Da alle Franskmænd nu faktisk ere Republikanere, forstaaes ved dette Navn les républicains de la veille, i Modsætning til les républicains du lendemain ɔ: dem, som først bleve Republikanere ved Republikens Indførelse og endnu ikke ere ganske sikkre i Troen.

af de politiske Kampe, Haab om, at en ny, fredelig valgt Forsamling skulde gjøre Regeringen stærk, og endelig en vis Ringeagt for den nærværende Forsamling formedelst de mange voldsomme, næsten barnagtige Scener, der hyppig have fundet Sted. Mange af Petitionerne vare naturligviis ogsaa kunstig frembragte af det reactionaire Parti, der ved allehaande Bagvaskelser havde søgt at bringe Folket til at glemme, at denne Forsamling dog trods alle sine Feil har reddet den sociale Orden, men rigtignok tillige givet et mægtigt Stød til den sociale Reform.

Rygtet om, at Præsidenten vilde opgive sit Ministerium, fremkaldte paa samme Tid den gamle Kamp mellem de personlige Ærgjerrigheder. Marrast vilde danne et Cabinet med Lamoricière til Krigsminister, Thiers, Molé's og Bugeauds Parti rasede imod denne Combination og rasede paa samme Tid imod hinanden indbyrdes; thi Molé og Thiers hade hinanden af ganske Hjerte, siden Thiers deeltog i den store Coalition med Guizot og styrtede Molé. Man kunde tydelig see Kampen af en Række Artikler i Presse, der fra gammel Tid af staaer i Forbindelse med Molé, og som nu fremhævede alle Thiers's Feil, hans ubesindige, udfordrende Holdning ligeoverfor Udlandet 1840, da han havde bragt den europæiske Fred i Fare, hans tomme, personlige Ærgjerrighed, hans Od-

selhed og besynderlige Omgang med Statens Midler, hans Utilbøielighed til enhver social Reform og fuldstændige Mangel paa Evne til at begribe dennes Nødvendighed, endelig den personlige Feighed, han havde viist baade under Julirevolutionen 1830 og den 24de Februar 1848.

Under al denne Bevægelse begyndte ogsaa de røde Republikanere at røre sig. De havde særlig Grund dertil ved et Lovforslag, som Ministeriet havde indbragt og faaet antaget, nemlig om at dømme Raspail, Sobrier, Albert og de andre Deeltagere i 15de Mai-Attentatet ved den nye Høiesteret (i Byen Bourges). Det er visselig en imponerende Høiesteret, hele Frankrig skal sende Edsvorne til den; men desto strængere bliver maaskee under de nuværende Forhold Dommen, og de Anklagede og deres Parti forlangte derfor, at de skulde dømmes af de Domstole, som vare til paa den Tid, da Attentatet fandt Sted. De røde Klubber forhandlede Spørgsmaalet med stor Heftighed, og der blev holdt voldsomme, oprørske Taler, hvorfor Ministeriet ydermere havde anmeldt et Lovforslag, sigtende til aldeles at lukke Klubberne. Gjæringen blev derved saa stor, at alle republikanske Blade indstændig opfordrede Folket til, ikke at gjøre noget voldsomt Skridt, da Reactionen kun lurede paa en saadan Uforsigtighed.

Hvorledes det imidlertid stod til med Præsidenten,

vilde være interessant at erfare. Har han spillet Comedie med sin Ven Boulay og ikke ladet ham læse i sit Hjerte, eller er han selv et svagt Redskab for sit Ministerium? Fremtiden vil vel oplyse det, for Øieblikket veed man kun saa Meget, at han gjentagende bifaldt Odilon-Barrots og Leon Fauchers Politik, og at disse dristig gik deres Modstanderee imøde. De lode Troppemasser rykke mod Paris, omorganiserede den republikanske Mobilgarde, sendte et Par af dens Batailloner og andre usikkre Regimenter bort, og Changarnier og Bugeaud, der raadede over alle Statens Stridskræfter, enedes om en „Felttogsplan" og sikkrede sig blind Lydighed ved at af- og indsætte Officierer. Paa samme Tid afsatte Indenrigsministeren republikanske Præfecter i Masse og erstattede dem, med Reactionaire; det er Maaden, hvorpaa Frankrig længe har været regeret, den organiske Feil i Systemet: Befolkningen bliver behandlet som Batailloner og Compagnier, der af hver ny Regering faaer nye Officierer, og den civile Administration er en Bisag.

Den republikanske Majoritet i Forsamlingen rugede sig imidlertid endnu i Haabet om at have Præsidenten paa sin Side og ved en fast Optræden at kunne formaae ham til det afgjørende Skridt at afskedige Ministeriet. Den Commission, der var nedsat i Anledning af Opløsningsforslaget, oplæste den 25de sin

Betænkning og raadede til fuldstændig Forkastelse; Discussionen herom blev fastsat til 29de Januar. Paa denne Trudsel svarede Ministeriet ved paany at af- og indsætte Præfecter og Officierer, og den 27de Januar fremlagde det dristig sit Forslag om Lukning af Klubberne samt forlangte, at Forsamlingen skulde erklære Sagen for paatrængende nødvendig. Men en compact Majoritet, 418 St. mod 342, henviste Sagen til regelmæssig, betænksom Behandling. Da Medlemmerne af Forsamlingen, En efter En, i lange Rækker vare gaaede op til Tribunen og havde stemt og Udfaldet blev bekjendt, raabte Seirherrerne et tordnende: Leve Republiken! Og midt i Tummelen, i Triumphens Øieblik, steg Ledru-Rollin op paa Tribunen, skaffede sig Lyd og sagde, „at han havde den Ære at foreslaae Ministeriet sat under Tiltale“. Det var yderste Venstres sidste skjønne Øieblik, Lampens sidste Opblussen for denne Gang.

Den 28de var Søndag og hengik med krigerske Forberedelser fra Ministeriets Side; alt Militairet blev opbudt, den republikanske Oberst Forestier arresteret, fordi han havde skrevet til Nationalforsamlingens Præsident og lovet Majoriteten og Republiken Nationalgardens Hjælp, og Changarnier lod Mobilgarden sige, at hvis den vovede at røre sig, vilde han lade den nedsable.

Da Nationalforsamlingen den 29de begav sig til Mødet, saae Medlemmerne overalt krigerske Tilberedelser, Infanteri og Cavalleri opmarscheret, Kanoner opkjørte. Commissionens Betænkning om Opløsningsforslaget skulde forhandles, og da vaklede endeel af den republikanske Majoritet, i Følelsen af, at den ikke havde Folkets Sympathi med sig til at trodse Soldaterne. Det var desuden tydeligt, at, skulde der leveres en aaben Kamp, maatte man støtte sig paa den røde Republiks Mænd; en Mængde af Venstre, besluttede sig rask og gik over til yderste Venstre, men venstre Centrum turde ikke. Engang havde Vergniaud, der talte imod Kong Ludvig den Sextendes Død, stemt for Dødsstraffen, fordi det i Afstemningens Oieblik syntes ham, at Borgerkrigen rakte sig frem og vilde bryde løs, hvis Kongen levede. Af samme Grund, for at undgaae Borgerkrigen, tog venstre Centrum nu en modsat Beslutning og stemte for Regeringen. Med 416 Stemmer mod 405 forkastede Forsamlingen Commissionens Betænkning; at man vilde give efter og opløse sig, var altsaa sikkert, det kom nu kun an paa, nærmere at bestemme Tiden. Om det var kommet til aaben Kamp, hvis Forsamlingen havde holdt sig fast og urokkelig, eller om Ministeriet havde veget, er ikke let at sige; men vist er det, at

Forsamlingen følte sig ensom og forladt, at Begeistringen og den moralske Selvtillid var veget fra den.

Endnu havde Ministeriet en heftig Kamp at bestaae, som dog var af overveiende parlementarisk Natur; selv en Seir vilde nu ikke nytte Forsamlingen. Sarrans optraadte, spurgte, hvad Gaarsdagens krigerske Tilberedelser havde havt at betyde, og foreslog en Undersøgelse. Ministeriet kom da med en fabelagtig Fortælling om et uhyre Oprør, der skulde været udbrudt paa alle Punkter af Frankrig; Majoriteten, der var ærgerlig over sin egen Svaghed, over den afmægtige Stilling, hvori den selv havde bragt sig, vilde nu give Ministeriet et lille Knubs og nedsatte en Commission for at afgive Betænkning over Sarrans's Forslag, skjøndt naturligviis Enhver følte, at man ikke for Alvor havde Magt til at drage Ministeriet til Ansvar.

Den 9de og 10de Februar blev Sagen behandlet, og Ministeriet led da ganske uventet og i en Bisag maaskee det største moralske Nederlag, som noget civiliseret Ministerium nogensinde har paadraget sig. Perrée, Redacteur af Siècle, en gammel Ven af Odilon-Barrot, optraadte nemlig og opsagde høitidelig Ministeriet sit Venskab og sin Tillid, fordi Indenrigsministeren Léon Faucher, havde ladet et Blad redigere i sit Bureau og derigjennem forfalsket Kjendsgjerninger og Begivenheder og ladet dette Blad uddele i

Provindserne. Léon Faucher negtede det og forsikkrede, at han ikke kjendte til Bladet; men Perrée oplyste da, at det var blevet forsendt under Ministerens Segl. Da gik han til Bekjendelse og sagde, at der rigtignok existerede saadant et Slags Blad, en Bulletin, som han havde arvet fra sine Forgængere i Ministeriet, og som hver Aften blev afsendt til Departementerne for nøiagtig at meddele dem Dagens vigtigste Begivenheder; hvis den Person, der redigerede disse Efterretninger, havde gjort sig skyldig i Uagtsomhed, saa lovede han, at dette fremtidig skulde blive forebygget. Der var formodenlig et foragteligt Smiil paa Forsamlingens Ansigter, da den, „i Betragtning af Ministerens Løfter“ gik over til Dagsordenen og forresten lod Undersøgelsessagen gaae sin Gang. Var denne Sag forekommet Dagen i Forveien, saa havde den maaskee totalt forandret Forholdene og fremkaldt nye voldsomme Storme ved for et Dieblik at lægge Magten i de radikale eller røde Republikaneres slappe Haand. Naar Hr. Léon Faucher ved denne Leilighed spiller en ynkelig Rolle, saa maa man dog ikke troe, at han er mere moralsk fordærvet, end andre constitutionelle Ministre have været. Han forstod ikke at lyve med saa stor Sikkerhed og Anstand som f. Ex. Duchâtel, Thiers o. s. v.; men han er ogsaa ung i Faget.

Ledru-Rollins Forslag om Anklage imod Ministeriet faldt aldeles igjennem.

Efter Afstemningen den 29de Januar var Majoriteten brudt, og som nogle Folk sige, at det gaaer med en Daler: naar den engang er byttet i Smaapenge, er den ikke til at holde sammen, saaledes tog ogsaa Majoriteten af. Den 14de Februar, da Opløsningsforslaget blev behandlet tredie Gang og vedtaget med nogen Forandring, var Antallet af dem, der stemte for Ministrene 424, og af dem, der holdt paa den republikanske Anskuelse 387, Oppositionen havde altsaa siden den 29de Januar mistet 18 Stemmer.

Frankrig skal altsaa om kort Tid gjennem den almindelige Stemmeret paany vælge en Nationalforsamling, og Partierne forberede allerede Valgkampen. Der er to Hovedbannere reiste, som man kunde betegne ved, at det enes Indskrift er: Respect à la constitution, Agtelse for Constitutionen, Benyttelse af den nu givne politiske Tilstand til en fredelig Udvikling. Fleerheden af dette Parti agter dog at indføre den Forandring, at Ludvig Napoleon efter de fire Aars Forløb ikke behøver at aftræde, men bliver livsvarig Præsident eller Keiser. Under Forudsætning af, at Constitutionen forresten i det Væsenlige bliver bibeholdt, ville maaskee alle Republikanere slutte sig til denne

Fane, endog Socialisterne, idetmindste for at bekjæmpe det andet Hovedparti, hvis Løsen er: Sanction à la constitution. Disse (Legitimister og Orleanister) sige nemlig, at Constitutionen nok er givet, men paatvunget Landet, idetmindste ikke sanctioneret af Folket, at følgelig den nye Forsamlings første Pligt er at sige, hvilken Regeringsform Frankrig skal have. Det er en Urimelighed; thi den 10de Decbr. have 7 Millioner Borgere ved at deeltage i Valget overeensstemmende med Constitutionen factisk anerkjendt den. Imidlertid ere Partierne saa stærke, at Striden vil blive skarp. Franskmændene ville atter opbyde deres næsten forunderlige Energi og stille sig i sluttede Rækker til Kamp mod hinanden. Folkets krigerske Instinct forstaaer at ordne Alt som til et Slag, deres politiske Processer, deres Valgkampe, deres Debatter i Nationalforsamlingen, Alt er en Bataille, hvori man ligesaa meget kjæmper for Kampens egen Fornøielse som for at seire. Dette har i mange Aar givet de tørre og ufrugtbare politiske Debatter en særegen Tillokkelse for alle Klasser og lidt efter lidt ført Folket ind i en Ørken, hvor det som de gamle Longobarder dæmper Sulten ved Leg. Folket sulter efter en kraftig Regering og en dygtig, hønnet Administration, og Spørgsmaalet er, om Partierne endnu længe kunne forlyste det med deres Tour-

neringer, om det ikke en Dag rasende slaaer Skranker, Tribune, Partier istykker, eller om i rette Tid dygtige Mænd kunne tvinge de politiske Personligheds-Partier til Taushed og skaffe Landet Ro.

2.

Et Billede af den sociale Tilstand i Frankrig.

Vi have tidligere meddeelt, at Blanqui den Ældre, Medlem af Institutet, var udsendt af den franske Regering for at undersøge den arbeidende Klasses Tilstand i hele Frankrig. Han har nylig oplæst sin Beretning i Institutet, og vi gjengive deraf den Afdeling, der omhandler Departementet du Nord. Det er ved en omhyggelig Sammenligning mellem Danmark og andre Lande, at man kan komme til en retfærdig Sammenligning mellem Regeringsformerne og de politiske Begivenheder. Det nytter ikke at sige: I Frankrig er man angst for den arbeidende Klasse, vi ville ogsaa være angst; man maa see Forskjellen. Tænkende Folk ville dernæst søge at erindre, ved hvilke politiske Midler de Fattige fuldstændig ere komne i de Riges Hænder, og de ville da frygte ligesaa meget

for at give de Rige Herredømmet over de Uformuende, som at gjøre de Uformuende alene til Herrer.

„Departement du Nord har omtrent en Million Indbyggere og frembyder det mest gribende Skue af social Elendighed, der i et halvt Aarhundrede har udviklet sig under Fabrikvæsenets Herredømme og de industrielle Omvexlinger, som ere dettes Følger.

Intet har kunnet frelse det fra at blive angrebet af den Kræftskade, der under Navn af Pauperisme undergraver alle de Lande, hvor Arbeidet er organiseret i store Værksteder, hverken Jordbundens Rigdom eller Agerdyrkningens Fuldkommenhed eller dets mange forskjellige Arter af Industri eller de vidunderlige Fremskridt, de have gjort i enhver Retning. Intetsteds staaer Agerdyrkningen paa et høiere Trin, i kraftigere Vexelvirkning med Fabrikindustrien eller inderligere forbundet med omfattende Handelsspeculationer. Man behøver kun at nævne Runkelroesukkersyderierne, Høravlen, Linnedvæverierne, Stivelsefabrikerne for tilfulde at vurdere, hvilken vigtig Rolle Agerbruget spiller i dette uhyre Fabrik, der er vigtigere end mangt et Kongerige. Imidlertid er Departementet du Nord det, hvor den yderste Eledighed hersker ved Siden af den meest glimrende Rigdom, og hvor Tilfældet synes med al sin Lyst til skjærende Modsætninger at have opstillet vor Tids vanskeligste Problemer. Man kan

ikke nævne en Industrigreen, der ikke, hvor virksom den end synes, lider af et eller andet hemmeligt Onde og brydes med en usikker Skjæbne. Bomulds-Huus-fliden kjæmper som i Rouen og Nedre-Seinedepartementet mod Oversvømmelse fra de store Værksteder, og det patriarkalske huuslige Arbeide sygner hen. Lærredsvæverierne have kun kunnet udvide sig til deres nuværende store Udstrækning ved at beskjæftige uhyre Capitaler i Værksteder, der ere fordømte til at arbeide uden Ophør for at undgaae Ødelæggelse og gaae tilgrunde netop ved at arbeide uophørligt. Thi det er den organiske Feil ved hele vort Fabriksystem: producere uden sikker Afsætning, seile uden Compas, gaae uden at vide hvorhen og uden at kunne standse!

Med den nøiagtigste Omhyggelighed har jeg udspurgt de fornemste Fabrikherrer og de samvittighedsfuldeste Arbeidere i alle Industrigrene i dette Departement; begge Parter ere enige om Ondets Tilværelse, de afvige kun fra hinanden, naar det gjælder om at angive de virkelige Aarsager, men især Midlerne derimod. Regeringen vil snart offenliggjøre Resultaterne af den store Undersøgelse, der blev anordnet ved Decretet af 25de Mai 1848, og man vil see, hvor eenstemmige Klagerne lyde fra alle Sider over Arbeidernes ulykkelige Kaar i de Departementer, der ansees for de meest blomstrende.

Man høre Væverne, og man vil kunne dømme

om den pludselige Forvirring, hvori de kom ved Opfindelsen af den flyvende Skytte. Spørg de duelige Fabrikherrer, der med saa stor Hurtighed forandrede deres Calicotvære til Satin de laine- eller Stoffsvære, paa hvilket Grundlag denne Industrigreens Fremtid hviler, og de ville svare, at en regnfuld Sommer er nok til at bevirke, at en Artikel, der har kostet Vidundere af Duelighed og Smag, gaaer af Moden. Spørg Fabrikanterne af det fordums saa søgte Battist, der med saa stor Fuldkommenhed forarbeides i Departement du Nord, og med Sorg vil Du erfare, at denne skjønne og smagfulde franske Industri lidt efter lidt sygner og døer. Tilvirkningen af Bomuldstulle og Bomuldskniplinger ligeledes, omendskjøndt de henfalde under to forskjellige Principer, idet det første forfærdiges paa Maskine, de sidste ved Haandarbeide. Om det saa er den gamle Sytraadsfabrikation, saa lider den og udstøder bittre Klager indenfor Byen Lilles Mure mod Landets dræbende Concurrence. Dog er det ikke Regeringen eller Smugleriet eller Mangel paa beskyttende Love, Traadfabrikanterne anklage for den Elendighed, der overvælder dem, det er to smaa Byer, franske som de selv, Comines og Werwick, de give Skylden for deres ringe Udbytte. I deres Indstillinger kan man see de forunderlige Forholdsregler, de foreslaae mod de to

uskyldige Byer, hvis eneste Brøde er at producere billigere end Fæstningen.

Hvad skal man sige om den Tilstand, hvori de Industrigrene for Øieblikket befinde sig, der beroe paa Agerbruget, saasom Runkelroesukker og Rapsoliemøllerne, Brænderierne, som alle ere et Bytte for det Onde, det fortærer det øvrige Fabrikarbeide. Ved Synet af denne dybe Forvirring veed man ikke om man skal troe, at vi indtræde i en Overgangsperiode eller i en Forfaldsperiode. Man veed ikke, om man skal betragte denne Krisis som en naturlig Følge af en feilagtig Ordning af den franske Industri eller som en simpel Virkning af det sidste Aars Begivenheder.

Fra hvilken Side man end seer det, fremtræder denne frygtelige Opgave, om end under forskjellige Former, over hele Landet, men i Departementet du Nord er den især mærkelig ved alle de lykkelige Betingelser, der syntes at maatte sikkre en heldigere Løsning. Dette Departement er nemlig gjennemskaaret af Veie, Kanaler og Jernbaner, har de rigeste Steenkulsminer, staaer i Forbindelse med Udlandet ad to Veie, land- og søvætts, dets Jordbund er den bedste i Frankrig, og dog tynget Nød og Fattigdom paa dette skjønne Land, og vi skulle snart see en Elendighed, der knap finder sin Lige, og hvis Dybde man ikke kan undersøge uden Gysen.

Det er især indenfor Lilles Mure, at alle Fabriksystemets moralske Lidelser og oeconomiske Vanskeligheder have concentreret sig. Byen Lille er en Fæstning, hvis Befolkning er tiltaget i et Forhold, der ikke svarer til det Rüm, den indtager. Det er den af Flanderns Byer, der har bevaret de fleste Minder om forrige Tiders Velgjørenhed og stedse været berømt for sine Velgjørenhedsanstalter. Indbyggernes nedarvede Sympathi for den arbeidende Klasse har her skabt en Slags Indfødsret til Andeel i Byens Understøttelsesmidler, hvorfra Departementets øvrige Arbeidere ere udelukkede. Hensynet hertil har holdt Befolkningen tilbage i Byen, og eftersom denne regelmæssige Hjælp er en sand Forøgelse af Arbeidslønnen, afholder den de meest Nødlidende fra at udvandre, af Frygt for — det er sørgeligt at skulle sige det — at miste deres Plads i Fattighuset eller deres Numer ved Fordeligen af Klædningsstykker og Levnetsmidler. Man regner i denne By en Fattig paa hvert tredie Menneske.

Naar man nu overveier, at de tre store Industrigrene i denne By, Bomuldsfabrikerne, der beskjæftige 13,000 Mennesker, Lærredsvæverierne 4 til 5000 og Sytraadsspinderierne henimod 8000, netop ere dem, der ere meest udsatte for Kriserne, saa vil det være let at beregne, til hvilken Yderlighed den Befolkning, der

ernærer sig ved dem, kan blive bragt. Saaledes havde de 34 Bomuldsfabriker, der i Februar forrige Aar satte omtrent 400,000 Spindler i uafbrudt Bevægelse, i den paafølgende Juli Maaned kun 21,550, der arbeidede 11 Timer om Dagen, 43,397, der arbeidede 9 Timer, 161,000, der arbeidede 6 Timer, og 163,724, der stode stille. En fuldkommen Arbeidsløshed havde lammet Tullefabrikationen, og vi have seet Hundreder af fattige Fruentimmer, der ved 15 Timers dagligt Arbeide i Kniplingsfabrikerne ikke kunde fortjene mere end 25 Cent. (9 ß). Alle disse Industrigrene dele i den Grad Vee og Vel med hverandre, at en af dem kun behøver at standse en kort Tid for at bringe dem alle til at standse. Saasnart Bomuldsspinderiet tager af, standser øieblikkelig Rebslagernes, Blikkenslagernes, Garvernes, Kartefabrikanternes, Træ-, Kobber- og Jernarbeidernes og en Mængde andre Næringsveie, og idet disse ikke kunne overkomme det sædvanlige Indkjøb og Forbrug, føre de en Hærskare af Smaahandlere med i Faldet. De Arter af Fabrikdrift, der tilsyneladende ere meest usaarlige, ere ikke mere end de andre frie for Virkningen af denne Slags Arbeidsløshed. Saaledes sank Sytraadsfabrikationen i Lille ned til det Halve som en Følge af de Ulykker, der i 1848 traf alle Industrigrene. Ved hvilke hemmelighedsfulde Vexelvirkninger kunde Stormen berøve denne

beskedne Næringsgreen dens uundværlige Afsætning? Man havde altsaa spet meget mindre end sædvanlig, og Krisen var trængt ind lige til Armens hyggeligste Beskjæftelser. Hvilken Lære i denne simple Sammenstilling for Statsoeconomerne og Politikerne! Hvormange Ulykker lade sig ikke forklare og kunde ikke været forhindrede ved en fornuftig og analytisk Undersøgelse af Kjendsgjerninger!

Man vil kunne dømme herom ved en kort Fremstilling af en af de fornemste Industrigrenes lidet bekjendte Forfatning i Byen Lille, den nysnævnte Sytraadsfabrikation. Denne Industri har blomstret i lang Tid, og omendskjøndt den ikke har undgaaet nogen af de Revolutioner, der have bragt en fuldkommen Omvæltning ind i Bomuldsspinderiet og Væveriet — men paa samme Tid forbedret og udviklet dem — saa lider den dog for nærværende Tid af den samme Ulykke, som tynger paa hine, og dens Totalproduct er i et eneste Aar faldet fra 11 Millioner til mindre end 5. Allerede før de Begivenheder, der have efterladt saa skrækkelige Spor i alle vore Fabriker, indtraadte, var denne Industrigreen et Bytte for den Sygdom, der truer dem alle med evindelige Kriser. Den frembød et overordenlig interessant Billede af en indvortes Kamp, der i høieste Grad egner sig til at kjølne de Reformatorers Iver, som ved almindelige Formler og officielle Tariffer troe at kunne

fastsætte Arbeidslønnens Størrelse. Gives der noget tilsyneladende mere Simpelt end at snoe en Hør- eller Bomuldstraad for at danne den til Brug for en Synaal?

Og dog er denne saa patriarkalske Industri en af dem, i hvilken de heldige og uheldige Virkninger af Arbeidets Deling forenes i høieste Grad. Man tæller en Hær af forskjellige Arbeidere, der alle ere skinsyge paa deres Prærogativer og alle interesserede i Løsningen af en Mængde Spørgsmaal, som ere en Livsbetingelse for deres Familier, og hvis Gjenstand er ligesaa ubekjendt som deres Navne.

Hvo udenfor Lilles Mure veed, hvad man forstaaer ved en Etriqueur, Empercheur, Chevilleur, Partisseur, Balanceur osv. osv., lutter Arbeidere i Traadfabrikationen? Velan, der er ikke en Eneste af disse Mennesker, der ikke er utilfreds med sin Arbeidsløn, og som ikke har forsynet mig med Commentarer til Støtte for sine Paastande. En daglig Forøgelse af 1 Centime ($\frac{2}{5}$ ß) er for Nogle af dem det høieste Maal for deres Ærgjerrighed. Denne Centime mere eller mindre er undertiden Liv eller Død for hans Barn, Midlet til ved fortsat Besparelse at kunne kjøbe et Par Træskoe, et Glas Mælk eller en Smule Ildebrand.

Her er en af disse stakkels Folks Budget, saaledes som han selv har affattet det i et heldigt Aar:

„Jeg er Traadarbeider, fortjener 2 Francs om Dagen; min Kone er Kniplerske og fortjener 10 til 15 Centimer om Dagen. Jeg har 4 Børn, hvoraf det ældste er 10 Aar og gaaer i Skole hos Bebudelsessøstrene. De yngste gaae i Asylet. Vi spise 23 Kilogrammer (11½ Pd.) Brød om Ugen til 22½ Centime pr.

Kilogr.	5 Fr.	40 Cent.
Kjødet er for dyrt; vi spise kun Affald 3 Gange om Ugen à 25 Cent. . .	» —	75 —
Det er kun mig, som faaer Smør, nemlig 250 Gramm. (4 Lod) ugenl.	» —	50 —
Min Kone og mine Børn spise Sirup eller Frugt til deres Brød	» —	80 —
Vi bruge Kartofler og Bønner for .	1 —	» —
Mælk, en Pægel daglig	» —	45 —
Leie for en Kjelder, 4½ Alen under Jorden	1 —	50 —
Af Kul bruge vi temmelig meget, fordi vi tørre vort Linned ved Ilden .	1 —	35 —
Sæbe og Lys	1 —	10 —
Totalbeløbet for hele Ugen	12 Fr.	25 Cent.

ɔ: 4 Rbd. 3 Mk.

I Understøttelsesanstalten faae vi 3 Kilogr. sort Brød hver 14de Dag. I Ferierne faaer min ældste Datter enten et Halstørklæde eller en Chemise af Sø-

strene; de tre Smaa faae hver Juul i Asylet en Multumskjole, en Chemise og undertiden Strømper. Til Trods for denne Understøttelse og til Trods for vort Arbeide, tilføier den stakkels Arbeider, maae vi gaae nøgne eller tigge, og det forbyder Loven."

Saaledes lyde Klagerne fra en Soldat i dette lidet bekjendte Corps af Traadarbeidere, der tæller saa mange forskjellige Vaabenarter, og det er endda en Historie fra den gode Tid. Paa samme Maade kunde jeg have forfattet alle de Andres Historie og viist, i hvilken Grad saa mange arbeidsomme Mennesker leve et sørgeligt Liv, endog i de rolige Tider, da de have Arbeide. Naar man med Opmærksomhed studerer en saadan tro Oversigt, vil man let kunne gjætte, til hvilke haarde Lidelser Traadarbeiderne maae være fordømte, naar Arbeidet mangler; vi skulle snart see dem i saadanne Øieblikke. Men hvad man ikke noksom veed, det er, at Fabrikherrerne, der forestaae disse fordums saa sikkre, nu saa farlige Industrigrene, ikke nyde nogen større Sikkerhed end deres Arbeidere, og at Concurrencen ofte paalægger dem Betingelser, der ikke lade sig forene hverken med deres Interesse eller endog med deres Ære. Paa den anden Side ere de tvungne til at give efter for deres Kunder og nødte til at paatage sig lunefulde og undertiden sviigagtige Bestillinger. Traadenes og Feddenes Længde og Tyk-

kelse vexle nemlig i det Uendelige, og man har ingen fast og regelmæssig Inddeling, bygget paa et metrisk System, som kunde sikkre Kjøber og Sælger ved at henvise dem til en uforanderlig Maalestok. Af samme Grund, i Mangel af et fast og authentisk Maal, kunne Fabrikanterne heller ikke uden Risiko samle Oplag. De vilde ødelægge sig ved selve deres Redelighed, og de ere nødte til at leve fra Haanden i Munden, overlæssede, naar de faae Bestillinger, ledige, naar de ingen faae. Denne Industri har altsaa været givet det samme Tilfælde i Vold, som nutildags med faa Undtagelser behersker dem alle, og omendskjøndt dens Afsætning hviler paa et Forbrug, der synes det sikkreste af alle, saa har man dog iaar seet den synke ned under den Afsætning, Luxusgjenstandene have havt, dødelig rammet ligesom Tulle- og Kniplingsfabrikationen.

Hørspinderiet og Væveriet have undergaaet ikke mindre farlige Omvexlinger, og netop i denne store og unge Industrigreens Historie finder Videnskaben de vigtigste Gjenstande for Betragtningen. Før Maskinhørspinderiets Opfindelse, hvis første Fabriker Byen Lille har seet reise sig indenfor sine Mure, bleve Hørtraadene haandspundne og vævede paa Landet især i Flandern og Bretagne, hvor det udfyldte de lange Vinteraftener. I mindre end 20 Aar have Maskinerne berøvet de 200,000 Fruentimre, der spandt Hamp og Hør, de-

res Arbeide. Rokke og Tene ere blevne afløste af frygtelige Maskiner, opstillede i sande Arsenaler, til hvis Grundlæggelse mægtige Selskaber have slaaet sig sammen. Statens og Toldvæsenets Beskyttelse have ikke manglet dem, og disse Værksteder vare neppe fremstaaede, før de allerede paa alle Kanter bukkede under som rammede af Lynet eller langsomt undergravede af et indvortes Onde.

Hvad er dette for et Onde, og hvad er der blevet af disse glimrende Etablissementer, hvoraf vort Land fordum var saa stolt? Umaadelige Capitaler ere blevne opslugte af dem uden Fordeel for Actionairerne, uden endelig Nytte for Arbeiderne. Det var disse Entreprisers uforanderlige Skjæbne at arbeide uden Ophør, for ikke at tabe Renten af Capitalen, og arbeide i stort Omfang for at producere oeconomisk. De gjorde iøvrigt ikke Andet end omflytte Arbeidet fra Landet til Byerne og saaledes forøge den Elendighed, som ufravigelig følger med store Sammenhobninger af Mennesker. Man behøver kun at have besøgt dem een Gang for at dømme om deres Indvirkning paa Arbeidernes Sundhed. Til Trods for den Luxus og Kløgt, hvormed de ere opførte, frembyde disse Fabriker altid i deres forskjellige Afdelinger alle Yderlighederne ved den menneskelige Overanstrængelse: Værksteder, hvor Støvet for-

mørker Luften og udtørrer Lungerne, medens Arbeiderne i Værkstederne ved Siden af maae kjæmpe med Oversvømmelse, Dampe og Fugtighed, og dog er den lykkelig, der for disse uundgaaelige Onder har en regelmæssig Fortjeneste og er sikkret mod Arbeidsløshed.

Men Erfaringen har viist, at Forbrugets Fordringer ikke vare tilstrækkelige for den Productionsfeber, der er disse Etablissementers skjæbnesvangre Lod. Det varede heller ikke længe, førend de fik Arbeideren trukket indenfor deres fordærvelige Virkekreds, og vi have seet Foreninger af de dygtigste Theoretikere, rigeste Capitalister og dueligste Arbeidere ende med ødelæggende Opbud, efter end mere at have forøget Elendigheden overalt, hvor de havde oprettet deres Værksteder. Samfundet har indtil nu ikke høstet anden Fordeel af disse dristige Forsøg end lavere Lærredspriser, hvilket kun afgiver en svag Erstatning for de Offre af enhver Art, de nye Opfindelser have tvunget det til at bære.

Der er saaledes ikke en eneste Industri i Lille, som ikke er udsat for Omvæltninger i større eller mindre Grad. Udviklingen af disse forskjellige, indenfor Murenes snævre Omfang sammenpressede Fabriker har her frembragt Forviklinger af en særegen Natur, der i høieste Grad tjene til at forværre de arbeidende

Klassers Kaar. Enhver veed, at en betydelig Deel af Arbeiderbefolkningen i denne By fra Arilds Tid har boet i Kjældere, der ligge 3 til 5 Alen under Jorden og ikke staae i nogensomhelst Forbindelse med den øvrige Deel af Huset. Disse Kjældere faae kun Luft og Lys fra Kjælderhalsen, der fører op til Gaden; deres Udstrækning er omtrent 3½ Alen i Høiden og lidt over 7 Alen i Dybden, men der er overordenlig mange, der ere betydelig mindre. Vor hæderlige Collega, Hr. Villermé, har kort og træffende skildret de ulykkelige Beboeres Skjæbne med de Ord: „Til dem kommer Dagen en Time sildigere end til andre Mennesker og Natten en Time før.“

Denne Pariabefolkning findes ikke i nogen anden By i Frankrig, og den synes at være et Offer for selve den Elendighed, der følger med den vilde Tilstand. Det er i Sandhed et forfærdeligt Syn at see disse menneskelige Skygger, hvis Hoved neppe er i lige Linie med vore Fødder, naar den Skumring, de kalde Lys, tillader at bemærke dem fra Gaden. Men for den, der ikke har vovet sig ned til dem, kan ingen Pen med Nøiagtighed afmale det skrækkelige Syn af disse Huler, der bringe Mennesket til at misunde de vilde Dyr, hvis Tilflugtssteder i vore Skove i Sammenligning hermed ere hyggelige. Gjentagne Gange har jeg besøgt næsten alle disse Kjældere, snart led-

saget af en Læge, som kjendte Beboerne, snart af Byens Autoriteter, der forbausedes over denne hjerteskjærende Opdagelse. Frankrig maa vide, hvad der foregaaer i denne underjordiske Verden, og vi ville gjøre det bekjendt dermed.«

Nu følger en omstændelig Skildring af denne næsten utrolige Elendighed, nøiagtige Lægeoptegnelser om Dødeligheden, der især er frygtelig blandt de smaa Børn; men vi ville forskaane vore Læsere for alle disse detaillerede Omstændigheder, da en saadan fjern Ulykke, som man ikke kan lindre, kun gjør et piinligt Indtryk til ingen Nytte. Det Foranstaaende giver formeentlig Begreb nok om Tilstanden, og vi have kun at tilføie, at Blanqui's Beretning allerede har bevirket saa meget, at man er betænkt paa at bygge nye, store Bygninger for at skaffe Arbeiderbefolkningen ud fra de forpestede Kjeldere. Samtidig have Arbeiderne selv stiftet en Forening, der gaaer ud paa at gjøre Indkjøb af alle Nødvendighedsartikler i Fælledsskab og saaledes faae Alt til billigere Priis. Disse Fattige, disse Proletarer have ved deres Mængde dog kunnet bringe det saavidt, at de have kunnet leie en Bager og sysselsætte ham til gjensidig Fordeel. Det er Elendighedens Broderskab, der tilsidst optræder med Udgifter i stor Stiil ligesom rige Folk. Her er atter et af de Punkter, hvor man seer Forskjellen

mellem danske og franske Forhold. Hos os kan ingen saadan Arbeiderassociation trives; vi have ikke Elendighedens truende Sammenhold til et ondt Maal, men følgelig heller ikke den Slags Broderlighed og Samdrægtighed, som de fælleds store Lidelser kunne frembringe.

Dagbog.

Den 28. Januar.

Igaftes gave hHrr. Holm, Rongsted og Sahlgreen en Concert i Hôtel d'Angleterre. Der var et ganske lidet Publikum, visinok ikke 200 Personer, tilstede, og det hidrører rimeligviis fra, at naar Folk see paa Plakaten: Beethoven, Mendelsohn, Trio i Es Dur (op. 70), Qvartet i C Moll (op. 82), og derhos en Mængde italienske Ord, saa blive de bange for at gaae derhen. De troe, at det er en uhyre lærd Sammensætning af Klangfigurer, at kun Professorer i Musik have Forstand derpaa, og at en Lægmand vilde befinde sig der som en Bonde mellem Studenter ved en latinsk Disputats. Men dette er slet ikke Tilfældet. Det gaaer med Musik som med dansk Stiil: Jo bedre En forstaaer sine egne Tanker, desto tydeligere skriver han for Andre, kun de dumme eller forskruede Folk skrive uforstaaeligt. Saadanne Mennesker som Beethoven, Kuhlau, Mendelsohn; vare altfor musikalske til at de skulde have gjort Andet ud af Musiken end det, den bør være: en Kunst, der taler til Gemyttet, og derfor kan Enhver, der har noget Gemyt, trøstig gaae hen og høre deres Compositioner. Der er en

stille Simpelhed, en dyb Ro og Inderlighed, en blød, melodirig Harmoni i denne Musik. Naar man kommer for Musikens egen Skyld og villig hengiver sig til den, er man tilmode, som om en smuk, aldrende Mand sad og fortalte En en Historie eller talte om Ting, man havde en dyb Længsel efter at erfare; Manden er ikke sørgmodig, men han leer heller ikke, undertiden glider et Smiil over hans Dine, og saa bliver man glad, undertiden bliver Stemmen saa alvorlig, at man aner en dyb Hjertesorg og synes, at man kunde bringe et stort Offer for at trøste Fortælleren. Pludselig tier Manden og er forsvunden, Sjælen rækker sig ud efter ham for at faae at vide, hvad det egenlig var, han talte om, men trækker sig hurtig tilbage i sig selv ved at høre Publikums dæmpede: Bravo. Den Slags Musik synes det os, at Folk skulde gaae hen at høre; thi man bliver vel stemt og har i nogen Tid efter stærkere Evne end sædvanlig til at skjelne mellem det Uvigtige og det Vigtige i Verden, medens man efter den sædvanlige Dandse- eller letsindige Musik, Brudstykker, Curiositeter, Snurrepiberier, er misfornøiet med sig selv, urolig, tom og vistnok faaer Lyst til at snakke om alt Muligt, blot for at glemme, at man Intet har at tale om. Strenge og lærde Kritikere skulle, som vi høre, have Lirt at udsætte paa Udførelsen; derom kunne vi Intet sige, thi vi have det Uheld (eller Held) ikke at forstaae os derpaa. Er der en Mangel, kan Publikum bidrage endeel til at afhjelpe den, fordi et talrigt Besøg og den Interesse, hvorom dette vidner, forøger vedkommende Kunstneres Iver og Lyst, medens naturligviis Forladthed og Kulde kjøler deres Begeistring. Vi have kun at klage over, at Hr. Rongsted spillede la Campa-

netta og især Tarantellen. En saadan Aften bør have en Stiil, en Characteer, man bør ikke spille Dandsemusik og Beethoven i samme Aandedræt.

Den 29. Januar.

Det er nu kommet til et blodigt Sammenstød i Nordslesvig, og de stakkels danske Bønder ere blevne sprængte fra hinanden, saarede, dræbte, huggede ned som Hunde. Hvor ofte kommer dog den gamle Historie igjen! I Aaret 1807 var det Hovedstaden; den var omgiven af en fjendtlig Hær, blev truet af Bomber og Brandraketter, den var saa godt som i Fjendens Magt, og der var intetsomhelst Haab om Undsætning. Og desuagtet gav Kronprindsen den hemmelig Ordre til at forsvare sig, og de troe Danske forsvarede sig, og man overgav Flaaden efter i Brand og Død at have viist sin Kjærlighed til den. Paa samme Tid var det ogsaa, at endeel Bønder lode sig hugge ned ved Kjøge og viste Fjenden, hvor godt de Danske forstaae at døe til ingen Nytte. Nu er det kommet ligedan i Nordslesvig! I danske Statsstyrere blive i Sandhed betjente som Assasinernes Fyrste „den Gamle paa Bjerget" eller som Czar Peter, paa hvis Vink en Moscovit glad styrtede sig ned fra Rundetaarn for at give sin Herre et Begreb om Springets Farlighed. Vi troe, at man ikke i en Hast skal finde noget mere Rørende-Ærgerligt end disse nordslesvigske Bønders Skjæbne. Den kongelige Proclamation af 15de Decbr. har vel gjort Sit; vi formodede dengang ikke, at den skulde have udøvet en saadan Virkning, og forhaabenlig har Regeringen heller ikke selv ventet et saadant Resultat, ikke meent, at Undersaatterne skulde indlade sig i Kamp med Overmagten, for at bevise, at de virkelig havde givet efter

for Overmagten og kun for denne. Vi haabe det! Det vilde være en Skamplet paa den danske Regering, hvis den havde anet Sligt og da ikke opstillet et Troppecorps ved Grændsen, for, det briste eller bære, at hjælpe disse troe Mænd, disse forladte Danske, om hvilke man vel kan gjentage Ordet: Te, Cæsar, morituri salutant: O, Konge, de hilse Dig, idet de drage til Døden. Men hvad der især har virket paa dem, er den usalige Provindspresse, navnlig „Dannevirke", „Ribe Avis", „Fyens Avis" og desl. De have vedblevet at ophidse disse stakkels Bønder, som om hver Bonde var en Holger Danske og blot behøvede at reise sig, for med de bare Næver at jage en heel tydsk Bataillon paa Flugt. De have jublet ad alle „Smaabrillerier", klappet i Hænderne og opmuntret, saa at Bønderne jo maatte troe, at vi Andre kun ventede paa, at de skulde begynde, for strax at „modtage Stødet med vort Bryst." Man er gaaet saa vidt, at man bekjendtgjorde, at der paa et bestemt Sted (Hvidding Mark) hemmelig kunde hentes Vaaben til Landstormen. Offenlig bekjendtgjøre en hemmelig Væbning! Et saadant barnagtigt Drilleri og romantisk-jammerligt Bronteri var formodenlig kun bestemt for Slesvig-holstenerne som en Slags Fugleskræmsel. Eller var der virkelig Vaaben? Har Regeringen hemmelig bevæbnet den nordslesvigske Almue? Vi kunne som sagt, ikke troe, at Regeringen skulde have gjort sig skyldig i en saadan Legen med Liv og Død, der aldrig kan forsvares; men det forekommer os, at den engang vil blive forpligtet til at fralægge sig den Mistanke, der kan falde paa den.

Den 30. Januar.

Hr. Boghandler Lorck i Leipzig har for nogen Tid siden begyndt Udgivelsen af »Nordischer Telegraph«, »et Ugeblad for Danmarks, Norges, Sverrigs, Hollands og Belgiens Politik, Literatur og Kunst«. Hvad særligt Slægtskab der er mellem Skandinavien og Belgien, saa at de kunne indtræde som fællesartede Gjenstande i Planen til et Ugeblad, er ikke let at see, og det hele Foretagende synes ogsaa mere anlagt af en Boghandler, der har skaffet sig en Redacteur, end af en Redacteur, der havde Kundskab om og Begeistring for et vist Stof og skaffede sig en Forlægger. Bladet, der vil virke for en bedre »Verständniß« mellem Danske og Tydske, har ikke Idee om Noget, som staaer over de Stridende, men nøies med at gjøre sig til tydsk Organ for endeel af det, der bliver sagt fra dansk Side. Det faaer nu være som det er, og vi ønske kun vor Landsmand i Leipzig Held og meget Overskud af hans Boghandler-Speculation. Men vi klage paa egne Begne over ham. Han tager uden Forlov danske Forfatteres Arbeider og indsætter dem i sit Blad, og saaledes har han af »Nord og Syd« taget Brudstykke af en Reise-Dagbog og uden at nævne sin Kilde sat Navnet »M. Goldschmidt« paa, som om Manuskriptet var meddeelt ham af Forfatteren. Det fik ogsaa være; men Oversættelsen er ikke god, og selv de, der ikke ere Forfattere, kunne visnok sætte dem ind i den ubehagelige Følelse, en Skribent har ved at see sit Arbeide oversat i et koldt, storknet, klunset Sprog, hvori alle Nuancer i Udtrykket ere udviskede. Vi kunne ikke juridisk forhindre Hr. Lorck fra at bemægtige sig vor Aands-Eiendom og berøve os den mulige Udsigt til selv at faae en tydsk Oversættelse af Reise-Dagbogen besørget;

ei heller fra at udgive det for original eller frivillig Meddelelse fra Forfatteren ved at anføre et Navn, der ikke staaer under den danske Text. Men naar han absolut vil »leve christelig og ernære sig af Brag«, da bede vi ham om, at han fremtidig vil tage vore Artikler som fundet, herreløst Gods og lade det tydske Publikum troe, at det er ham selv eller hans Redacteur, der har skrevet dem.

Den 31. Januar.

I det Tilbageblik paa den dansk-slesvigholsteenske Krig, som Bladet »Fædrelandet« giver, og som Enhver maa indrømme er godt skrevet, især fra Bladets Standpunkt, hedder det iaften under Titelen »Oprørets Udbrud«:

»Med Hensyn til de ydre Begivenheder, da synes saavel Regeringen som den offenlige Mening i Kjøbenhavn mere at have rettet deres Opmærksomhed paa Sømagterne end paa Landgrændsen; thi man begyndte at istandsætte og ruste Kjøbenhavns Fæstningsværker; men man samlede ikke Tropper paa Landgrændsen, man tog sig ikke væsenlig af Fæstningen Rendsborg og dens Besætning, uagtet Rystelsen der laa nærmest forhaanden. Var det en naturlig Tryghed? Var det Forblindelse? Eller var det tildeels en konstig vedligeholdt Meningsbevægelse, for at afdrage Opmærksomheden fra den rette Side? Dette er endnu uafgjort og vil maaskee aldrig blive oplyst.«

Hertil er kun at føie den Oplysning eller gjenkalde i Erindringen, at det var nuværende Amtmand, daværende Høiesteretsadvocat, Hr. Orla Lehmann, der stillede sig i Spidsen for den Bevægelse, som især rettede Opmærksomheden søværts. I et Følgeblad til „Fædrelandet" af 8de Marts 1848 og med Overskrift: »Ere vi i Forsvarsstand?« udtalte

han sig om Muligheden af en europæisk Krig, mindede om 1807, Overraskelsen, Bombardementet, gjenkaldte i Erindringen de statistiske Data, at vi dengang „mistede en Krigsflaade af 20, en Handelsflaade af 18 Millioners Værdi“, tilføiede Lidt om vore gamle Diplomaters Uvagtighed og Mangel paa Statsmandsblik samt opfordrede til en almindelig Aarvaagenhed, paa det at Kjøbenhavn ikke atter skulde blive overrumplet. „Var det en naturlig Tryghed? Var det Forblindelse? Eller var det o. s. v. Dette er endnu uafgjort og vil maaskee aldrig blive oplyst.“

Den 5. Februar.

Regeringen har, som det iaften erfares, sendt en lille Seddel til Nordslesvigerne og yderligere fortolket Ordene i Proklamationen af 15de Decbr. — at de tro Danske skulle give efter for Overmagten — derhen, at de ikke først skulle gjøre Prøve paa, om der er Overmagt. Derhos tilføier Regeringen det Løfte „i Kongens Navn“, at den ikke vil finde sig i den „utaalelige Tilstand“ længere, end Vaabenstilstanden gjør det nødvendigt. Regeringen maa vel vide, hvad den gjør, det er forhaabenlig ikke atter en Tourné paa Easken. Vi, som Intet vide, kunne blot opstille en Gisning om, hvad der er muligt. Paa den ene Side synes Tilstanden i Europa for Øieblikket at være at ligne med hiint Sted i Schweitz, hvor et høit Ord, et Skrig, kan bringe en Lavine til at fare ned, og for at undgaae Skrig og Spektakel ville Stormagterne give efter endog for det lille Danmark, tysse paa det og indrømme det Alt, hvad det begjærer. Dette synes saa, især for de Sangvinske, og var det Tilfældet, saa behøvede vi blot en energisk Regering, der ikke fandt sig i Di-

plomatikens Hviskn, ikke i deres sagte, beroligende Forestillinger, ikke i dens Trudsler, men begyndte at raabe høit og slog om sig. Paa den anden Side vilde det dog komme an paa, hvorvidt man gik i sine Fordringer; thi der synes at være et Punkt, udover hvilket Modstanderne ikke kunne vige, hvor de maae modtage Kampen. Preussen har vistnok udpresset den slesvigholsteinske Citron, men tør ikke ganske og aldeles kaste den bort. Ei blot fordrer den Ting, som Staterne kalde deres »Ære«, at Preussen ikke fuldstændig beder Danmark om Forladelse og indrømmer sin Uret, men Forholdene i Tydskland ere ogsaa saaledes, at en »uhæderlig« Eftergivenhed fra Kong Frederik Wilhelms Side vilde give alle Partier et Vaaben ihænde mod hans Regering. Og hvad er det, som Stormagterne for Øieblikket synes at være enige om? Bekjæmpe Revolutionen. Det synes os altsaa, at det Sprog, der bliver gunstigst optaget i den europæiske Raadslagning, vilde være følgende fra Preussens Side: Jeg har understøttet det schleswigholsteinske Opror, det indrømmer jeg, men indrøm saa ogsaa mig, at jeg har benyttet det fortræffelig til at kue Revolutionen i Tydskland; nu vil jeg opgive det revolutionaire Element, lad den danske Regering gjøre ligesaa. Før Martsdagene havde den danske Konge gjentaget sine Forgjængeres Løfte, at Slesvig og Holsteen skulde blive vedligeholdte i deres administrative Forbindelse, og at Slesvigs Selvstændighed ikke skulde antastes. En Revolution i Kjøbenhavn omstyrtede denne Politik — opgiver den, saa ere vi gode Venner. — Hertil kunne de Danske svare, at den kjøbenhavnske Revolution først udbrød som Følge af den schleswigholsteinske; men saa svarer Preussen: Ja, men Eders Act rakte ikke længere end

til at forhindre Slesvigs Optagelse i det tydske Forbund og bevare den danske Krones Højhed. Da I overskred den, blev jeg berettiget til at optræde imod Eder. Nu tales vi Kroner ved, vi have dræbt nogle Undersaatter for hinanden; men lad os ikke bære Nag for det, lad os være fornuftige og ikke give Demokratiet og Revolutionen Vaaben ihænde mod os ved vor indbyrdes Strid. —— Vil den danske Regering ikke gaae ind herpaa, saa erklærer den sig revolutionair og geraader i fiendtligt Forhold til Stormagterne; gaaer den ind derpaa, saa bliver Slesvig selvstændigt — hvis ellers Martsministeriets Program skal bibeholdes — og da er der ikke Udsigt at vine til de nordslesvigske Danskes Befrielse, til Ophævelse af den „utaalelige Tilstand", om end denne ved Freden faaer en anden Skikkelse. Dette er Følgen af den vaklende Politik, Danmark har fulgt siden Martsdagene, af den halve Krig, og fremfor Alt af vor Lidenhed og Svaghed. Vi ønske i Sandhed Intet hellere, end at vi maae tage feil, især da vi nu ikke ere istand til angive nogetsomhelst Middel imod det truende Onde. Medens Vognen endnu ikke var kommen til Skrænten, angave vi en Vei, raabte og vare meget ivrige, skjøndt maaskee den Vei, vi viste, heller ikke var den rigtige. Nu ruller Vognen ned ad Skrænten ustandselig til Maalet. Hvilket er det? Faa ane det, de Fleste ville ikke vide det. De sige, at nu have vi kun at kjæmpe den sidste Kamp; men det er snarere blot le commencement de la fin.

Den 6. Februar.

I forrige Heftes Dagbog af 11. Decbr. omtalte vi Hr. Magister Hammerichs lille Skrift om de fremmede Ord i Modersmaalet og fandt det interessant og livlig skrevet.

Nu erfare vi derimod af Hr. J. Levins Piece „Neologerne og de fremmede Ord", at Hr. Hammerichs Anskuelser i mange Henseender ere vrange og vildledende. Den Uvidenhed, vi saaledes tilstaae, og den Ærbødighed, hvormed vi underordne os en Sagkyndig, er ikke Affectation. Vi kunne skrive Dansk saaledes som man seer det i „Nord og Syd"; men det beroer mere paa et uvilkaarligt Greb end paa forstandig Beregning i Nedskrivningens Øieblik; dersom Tanken og Følelsen, idet den vilde frem, ikke af sig selv greb det rigtige Ord, saa blev Ordet urigtigt, og Tanken kom til at staae paa Hovedet. Derimod findes der enkelte Mænd, der beskjæftige sig med Ordet og Udtrykket, og have gjort dette til et Studium, til en Livsnydelse, til en Lidenskab. De forholde sig til de egenlige Skribenter som Apothekeren til Lægen; eller man kan sige, at vi Skribenter ere Feltherrerne, der meer eller mindre dygtig, meer eller mindre seirrig, føre Tankerne til Kamp, medens hine Mænd ere Armeens Chirurger. Naar Feltherren skriver: Jeg har vundet et Slag, mit Fødelands Grændser ere sikkrede, den Idee, jeg har helliget mit Liv, triumpherer, saa skriver Chirurgen til en af sine Colleger: Jeg havde i dette Slag et yderst mærkeligt Tilfælde, en af Soldaterne fik en Kugle gjennem Hovedet, det ene Kindbeen er knust, det ene Øie revet bort; men jeg kan bringe det til, at Mennesket lever, kun vil han aldrig faae Munden rigtig op. Tænker man sig, at Feltlægens ædle, opoffrende Ombu bliver anvendt paa et Ord, et Par Bogstaver, saa kan Sagen vel undertiden nærme sig til det Latterlige. Naar f. Ex. en Ord-Chirurg tilfældigviis hører en Elsker i Lidenskabens høieste Pathos sige til sin Elskede: „Min Elskede, jeg vil lade mig dræbe for Din Skyld!"

saa siger Ordmanden: „Aha, det kan jeg lide, han siger dræbe og ikke dræbes, lade behøver aldeles ikke Infinitiv i Passiv.“ Dette forhindrer ham ikke fra senere at græde af Rørelse over Elskerens Troskab og Opoffrelse, men han græder tillige af Glæde over „dræbe“ istedetfor „dræbes“; han har i en enkelt Retning skarpere Organer, mere Livsnydelse end vi Andre. Maaskee spørger en enkelt Læser: Hvad Nytte gjør en saadan Ordlærd? Dette Spørgsmaal er ikke grundløst; enhver menneskelig Livsvirksomhed skal gaae ud paa at gribe gavnlig ind i den hele Samfundstilværelse, selv som et nok saa lidet, overseet Hjul i den store Mekanisme. Naturen er i denne Henseende gaadefuld med sine Skabninger og deres Bestemmelse. Saaledes gjør Ichneumon'en den Nytte, at den fortærer Krokodillens Æg og derved forhindrer Slægtens Formerelse; nu skulde det synes, at Vorherre kunde have sparet sig Uleiligheden og hverken skabt Krokodille eller Ichneumon; men Krokodillen gjør ogsaa sin Nytte, en af dens Familie gav f. Ex. Anledning til Schillers Digt om Ridderen Deodatus v. Gozon. En aandløs Sprogmand existerer maaskee ogsaa kun for at give Anledning — om ikke til Ridderdigte, saa til Epigrammer; men en aandfuld Lærd af denne Art fortjener Ære, Priis og Tak. Sproget er den første Betingelse for al menneskelig Aandsudvikling, for Cultur, Videnskab, Religion. De Sproglærde have med usigelig Møie gravet sig ned i den undergaaede Fortid, have bygget Tunneller, hvorigjennem vi correspondere med Oldtiden, som om den endnu levede, og hente dens Viden og Opdagelser frem til Jordens Lys; de bane sig ligesaa møisommelig Vei til Folkeslag, hvis aandige Liv ligger i Fremtiden, bringe dem Oplysning og Viden;

de skaffe os Oversigt over den hele Menneskehed, hjælpe os til at forstaae Slægternes Bestemmelse og derved vort eget sjælelige Liv. Selv indenfor snævrere Grændser gjøre de deres Gavn. Naar f.Ex. en Mand som Oehlenschlæger eller Mynster optræder og med sin rige Tanke skaber nye Ordformer, saa gribe de disse Former, undersøge dem kritisk, lade dem gaae over i Regler, og den senere Slægt arver et rigere Sprog, med den Forpligtelse at berige det endnu mere. — Hvorvidt dHrr. Hammerich og Levin høre til disse aandsfulde Sprogmænd, skulle vi ikke afgjøre, da vi ikke have specielle Kundskaber nok til at fælde Dommen; Hr. Hammerich optræder i alt Fald kun som Dilettant, hvorimod Hr. Levin ganske har helliget sig dette Studium. Vi have læst hans lille Piece med megen Interesse, navnlig dens første Afdeling, hvori hans Indignation over Hr. Hammerichs Feiltagelser begeistrer ham indtil Vittighed. Det foraarsager en eiendommelig stille Nydelse og Behagelighed at see en grundig og ivrig Undersøgelse af Noget, man aldrig har tænkt videre over, fordi det syntes En for ubetydeligt; det er, som man i et Mikroskop opdagede en myldrende Skare af Dvergetanker. I de to andre Afdelinger er Stilen — og Stilen arrogere vi os Ret til at bedømme — mere tung; Hr. Levin har villet være elegant, pathetisk, uagtet en Stridsartikel om Sprogformer naturligviis fordrer en ganske simpel Stiil; han har villet bruge Tanker, men han er undertiden kommen bagvendt til dem, idet han først har frembragt Ordene. Han har havt Mønstre af alle fine kjære Forfattere liggende for sig og afvexlende villet pynte sit Sprog med deres Maneer. Dette lykkes ikke altid, det seer ud som en Marschandisermadame,

der ekviperer sig i sin Boutik af brugte Klæder. Men det lille Skrift er virkelig værdt at læse.

Den 8. Februar.

Der er Sætninger, som indeholde en sund og rigtig Tanke, men ved den Maade, hvorpaa, og den Personlighed, af hvem de blive sagte, fremtræde høist overraskende, saaledes at Læseren knap kan forstaae, hvorledes Vedkommende har kunnet nedskrive dem. Herhen hører en Artikel i »Fædrelandet« for iaften, der i Anledning af Etatsraad Flors Forespørgsel hos Ministeriet om Vaabenstilstandens Ophævelse, høitidelig spørger denne Rigsdagsmand, om han har tænkt over sin Færd og er beredt til »med sit Hoved« at indestaae for Følgerne, for Virkningen af, at han saaledes agiterer Folket og vil drive Regeringen fremad til Krig. Skulde man ikke troe, at »Fædrelandets« Mænd havde Qvittering i Lommen for, at de i sin Tid havde afleveret deres Hoved som Pant for deres Agitation? (At Hovedet var afleveret et eller andet Sted, eller i alt Fald ikke sad paa sin rette Plads, har man jo rigtignok mærket). Det er ogsaa ret interessant, at »Fædrl.« med saa stor Lethed lader Tanken glide over forbrudte og afhuggede Hoveder. I April meente det, at Kongen vilde have sit Hoved forbrudt, hvis han opgav Eidersystemet, og nu tænker det sig et Skafot for Flor, fordi han partout vil have Krig for Eidersystemets Skyld. Det er neppe saa slemt eller blot saa mandigt meent, som det seer ud; blev »Fædrelandet« taget paa Ordet og skulde det see Blod, vilde det dog besvime.

Den 12. Februar.

Rigsforsamlingens Reglement eller, som Grundtvig vilde sige, »paa Pludderwælsk Forretningsorden", er en paafaldende Ting, Sidestykke til Jerusalems Skomager, det bliver aldrig rigtig færdigt. I sin Tid, før dets første Hovedsætninger, Biartikler og Tillægsbestemmelser vare vedtagne, ordnede og grupperede, var det Forsamlingens „kjære, stadige Tanke«. I Ondt og Godt, i hvad der end passerede, vendte den efter en kort Forstyrrelse tilbage til at tale om sit Reglement, saaledes den 17de Novbr., da Martsministeriet var afgaaet og de nye Ministre introducerede. Der var dog vistnok den Dag megen Bevægelse i Gemytterne, og da Reglementet blev fremtaget, saae det desaarsag for en Tilskuer ud, som om Rigsforsamlingen havde samme Livsregel og Grundsætning som Hermann von Bremen; naar hans Kone var slem og Verden gik ham imod, talte han til 20 — Forsamlingen tog sig sammen og slog koldt Vand i Blodet med sit Reglement. Vil man ikke antage denne Forklaring, saa kan man mene, at Forsamlingen behandlede Reglementet blot for at have Noget at varetage for Land og Rige, og at det overhovedet indtil den fjerneste Fremtid er bestemt til at udfylde ledige Timer. Der var engang en Dame, der blev 67 Aar gammel og efterlod en halvfuldendt Strømpe, som hun havde strikket paa siden sin Confirmation ved alle Theeselskaber; thi hun skulde jo have Noget at bestille, medens hun saaban sad og var i Selskab. Vi for vor Part antage dog heller ikke denne Forklaring; men vi troe, at den nuværende Rigsdags Medlemmer ville have Monopol paa at blive Rigsdagsmænd; desaarsag giver hver sin Skjærv til et Reglement, som de selv forstaae, lære

udenad og øve sig i; vil nu en af os Andre være Rigsdagsmand, saa skal han begynde et heelt Studium, tage Manuducteur o.s.v.; og det koster baade Tid, Flid og Formue. Derved bliver de nulevende Rigsdagsmænds Post livsvarig og gaaer dernæst i Arv til ældste Søn, Reglementet bliver oprettet til Fideicommis. En Udsigt over dets Historie vilde blive for trættende og besværlig for Enkeltmand at levere, og vi angive derfor kun nogle Punkter. Da man havde faaet det nogenlunde hyggeligt, vilde Nogle i Anledning af de patriotiske Adresse have den Tillægsbestemmelse indført, at ⅔ Deel af Forsamlingens Stemmer skulde være nødvendig til en Adresses Oplæsning, saa at altsaa ⅓ Deel kunde forhindre enhver saadan Oplæsning. Dengang følte nogle ivrige Constitutionelle, at Majoritetsherredømmet kunde blive trykkende, og de vidste intet bedre Middel derimod end at foreslaae et Minoritetsherredømme, og Reglementet vilde da faaet to særskilte Afdelinger indeholdende den danske Reglements-Statsretslære A. Majoritetens Ret, B. Minoritetens Ret. Kort efter foreslog Hr. Ploug, at en af de tre Læsninger skulde ansees for overflødig, saa at man ved fortsat Virksomhed i denne Retning kunde studere Reglementet ligesom Christian den 5tes Danske Lov: først Læren om Loven og saa den Forordning, hvorved Loven er hævet. Da Rosing var satirisk, klagede Hr. Ploug over, at man var saa nøieregnende med „et ungt Menneske“. Hr. Ploug var pludselig bleven yngre, end Valgloven tillader, det henhører under Reglementets Biographi; Beskrivelse af dets undergjørende Virkninger (Capitlet: Foryngelse). Andre Rigsdagsmænd har det sat graae Haar i Hovedet (Capitlet: forældende Virkninger). Endelig i Forgaars efter nogen

Tids Hvile, kom Forslag om en Tillægsbestemmelse af Hr. Schiern, angaaende: naar Ministre skulle kaldes til Orden, og hvorvidt de overhovedet skulle efterkomme Reglementet. (Nyt Capitel: Undtagelser fra Reglementet), i hvilken Anledning Grundtvig gjentog, at der slet intet Reglement skulde være (Slutningscapitel: Dette Reglement gjælder aldeles ikke). Hr. Schierns Tale fortjener at studeres som Mønster paa Veltalenhed; den er holdt i den samme Stiil, hvori engelske Statsmænd omtale den europæiske Fred, Revolutionen, Budgettet o.s.v.; den er meget lærd og overordentlig grundig, endog et nyt lærdt Ord er indført: Hr. S. udbeder sig Forsamlingens „Aflad“ (skal være Forladelse, Tilgivelse). Efter at han paa den grundigste Maade havde undersøgt, om ikke hans Forslag egenlig var overflødigt, og fundet, at det ingenlunde var overflødigt, sagde Præsidenten, at naar Spørgsmaalet om at kalde en Minister til Orden kom for i Praxis, kunde man tale derom, og dermed var Sagen endt. Gud velsigne Præsidenten for de Ord! Men gid man altid havde fulgt og vilde følge en saadan Regel, saa var det hele Constitutionsspørgsmaal løst paa en naturlig Maade.

Den 15. Februar.

Man fortæller om vor nuværende Konge, at han som Kronprinds engang spurgte en af sine Hofcavalierer, hvad Folk da egenlig vilde have, siden de vare misfornøiede. En Constitution, Deres kongelige Høihed, svarede Hofmanden. Ikke Andet end det, skal da Hs. kongelige Høihed have sagt, var jeg Konge skulde de faae saamange de vilde have. Det er rimeligviis kun en Anecdote, et af hine Ord, der opkomme i Folket, uden at man kan forfølge deres Oprindelse, og

hvori den populaire Tanke mere charakteriserer sig selv end udblommende Personlighed. Folket meente, at en Constitution var en fagre let Ting, at Christian den Ottende blot var stridig og ikke vilde tillade en af sine Ministre at skrive den, og at Frederik den Syvende vilde være mindre stridig. Imidlertid var Skjæbnen tilstede, da Ordet første Gang blev udtalt, den greb det og er nu ifærd med at gjøre det til Virkelighed, til bogstavelig Sandhed. Foreløbig ere vi naaede til den tredie Constitution. Først kom Hellstatsplanen derpaa Martsministeriets Grundlovudkast, og nu har Novemberministeriet erklæret, at vi maae have en anden Grundlov, at vi maae see at finde paa Et eller Andet, thi det (Ministeriet) vil ikke udarbeide noget nyt, men heller ikke lade det gamle blive Lov. Dette er, saavidt vi have opfattet det, »der langen Rede kurzer Sinn«, det egenlige Indhold af den »Meddelelse«, Ministeriet har gjort Rigsforsamlingen. Et Par af Bladene ere vrede. »Kjøbenhavnsposten« opfordrer Rigsforsamlingen til at erklære sig for constituerende, gjøre sig til Statens Herre. Det vilde „Kbhpost" allerede have i August f. A., paa Hippodromforsamlingernes Tid, og vi spurgte dengang vor ærede Collega, hvem der skulde spille Mirabeau. Har »Kbhvnsp.« senere faaet Rollen besat? Vi have seet efter i Rigsforsamlingen, men ikke fundet noget Mirabeau-Hoved, uagtet en og anden af de høitagtede Rigsdagsmænd er kopparret. Og naar Forsamlingen lykkelig og vel blev constituerende, saa var »Kbhvnsp.« det ulykkeligste Menneske; thi »Kbhvnsp.« har forhen tydelig nok erklæret, at denne Forsamling ikke nyder dens Tillid. »Fædrelandet« er nok af en lignende Mening; men »Fædrl.« er Diplomat og udtaler ikke Tanken saa bestemt. — Vi kunde

dele Demokraternes Sorg og Vrede, hvis der var forelagt et virkelig sundt og brugbart Grundlovudkast, hvis deri var udtalt frugtbringende Principer, hvis det bar Præg af en mandig og energisk Aand, der tillidsfuldt støttede sig paa Folket, fordi Vedkommende havde følt Kraft hos sig til at erhverve og bevare Tilliden. Ydermere kunde vi dele deres Sorg, hvis Rigsforsamlingens Fleerhed var tilbøielig til at gaae ind paa en saadan Grundlov, og det altsaa nu ene var Regeringen, der forhindrede den. Men under de nuværende Omstændigheder finde vi mere Garanti for Folkefriheden i de givne Forhold, i et Ministerium, der paatager sig at staae ene overfor Folket og af den offenlige Menings Magt, af Betingelserne for dets egen Tilværelse, kan drives fremad mod gavnlige Reformer — saaledes som det ved Landcommissionens Nedsættelse synes at have begyndt — og som fører Folket ud af den Krisis, hvori det havde begyndt at blive bange for Frihedens Skygge. Lad den Mening, vi her gjentagende udtale, tilsyneladende falde sammen med det, som ønskes af de saakaldte Reactionaire — vist er det dog, at det staaer de sande Frihedsvenner frit at benytte Tiden, bearbeide den offenlige Mening og Regeringen og forhindre ethvert virkeligt Tilbageskridt. Vi sige det atter og atter: Jo ivrigere de trænge paa en Constitution, desto vissere faae de en, hvormed de ikke ere tilfredse. Hvad Folket selv angaaer, da mene vi, at kan det ikke i Mellemtiden bevare den Frihed, det meer eller mindre bevidst har indaandet i et Aar, og ikke senere gjøre den gjældende, saa vilde det Stykke Pergament, hvorpaa Friheden stod skreven, kun være et daarligt Opbevaringssted, og det vilde kun senere blive voldsomt sønderrevet. — Det eneste sørgelige Syn, vi see, er den Stilling,

hvori d.Hrr. af Martsministeriet og deres politiske Venner ere gargadede, især naar man søger at fastholde deres politiske Virksomhed som en Helhed. Disse Herrer indtoge en Plads, der var den skjønneste blandt alle samtidige europæiske Statsmænds Positioner, de raadede over et Folk, der heelt, enigt, begeistret havde lagt sin Skjæbne i deres Haand; hvad der styrtede dem eller forhindrede dem i at gjennemføre deres Anskuelser med Hensyn til de ydre Forhold, ville vi ikke afgjøre; de paastaae selv, at det var Omstændighederne, vor Mening er, at det var deres egen Fortid, deres Principer, der idetmindste hjalp til at fremkalde de ugunstige Omstændigheder. Men i de indre Forhold er det utvivlsomt dem selv, der have styrtet dem, og heri ligger noget Sørgeligt, idetmindste for os, der forlange, at hver Mand, Ven eller Fiende, kun skal „være, hvad han er, tilgavns". De have selv indkaldt de kongevalgte Medlemmer til Rigsforsamlingen, og disse gjøre dem det nu saa vanskeligt, for ikke at sige umuligt, at sætte deres Anskuelser igjennem med tilbørlig Kraft. De have selv indrettet Døren, forsynet den med forsvarlige Hængsler og Laase, og selv lukket sig paa Døren. De have ved at udtale sig uklaarsomt om Næringsforholdene, opstille en kold, haard Doctrin i Grundlovudkastet, miskjende de sociale Forhold og Folkets daglige Liv og Vaner, skabt sig en heftig Opposition i den næringsdrivende Classe, der nu viser sig i alle Kjøbstæder og styrker deres Modstandere. Deres Feltraab var i sin Tid: „Først Slesvig, saa en Constitution", men de have senere glemt det Sande i denne Sætning (naar Sagen blev seet fra deres eget Standpunkt), og ved de forvirrede Allianecer, som de søgte, have de skaffet Prof. Clausen ind i

Ministeriet, ham, som maaskee for Øieblikket er deres stærkeste Modstander. Vi Andre have nu Alt at vente af Omstændighederne, Lidet eller Intet af de handlende Personer, hvad man end kan tiltroe disse. Saa constitutionelt er Danmark allerede blevet, at man behøver et organiseret Parti for at skaffe sin Mening Audiens — ei at tale om dens Realisation — derfor haabe vi Intet for vore Meninger; vi nedskrive dem, fordi vi nu engang ikke kunne lade det være.

Den 16. Februar.

Det synes virkelig, at jo mere Frihed et Folk har paa Papiret, desto mindre har det i sit daglige Liv. Saaledes har det franske Folk nu en fuldstændig demokratisk Constitution, og Regeringen forbyder Paris's Indvaanere at festligholde Mardi-gras (omtrent vor Fastelavns-Mandag), det berømte Optog med den pyntede Oxe tør ikke finde Sted. Naturligviis nægter Ingen, at de store politiske Kampe, hvori hver Mand tager Deel, udvikle Folkets Aand mere end Oxe-Optoget; men Sindets og Gemyttets Glæde har dog ogsaa sin Ret i den menneskelige Tilværelse, og naar Alt kommer til Alt, er man uvis om, hvad man egentlig skal foretrække: Idyllen uden Frihed eller Friheden uden Idyl (siden de saa vanskelig kunne forenes). Under Friheden uden den gemytlige Ro lever man hurtig og rask, springer med et kjækt Spring ind i den anden Verden; men Spørgsmaalet er, hvorledes man bliver modtaget; i Stilheden uden Frihed lever man underlig tyst og døer langsomt, men det er uvist, om Sjælen ved Bortgangen har saa megen Kraft, at den kan slaae med Vingerne og hæve

sig til Himlen. Men Alting kommer dog til Slutningen an paa at døe godt, aflevere end sund menneskelig Sjæl, og kunde denne Tanke staae levende for de lærde Politikere, vilde der komme billigere, naturligere og fornuftigere Resultater ud af deres Raadslagninger og Debatter. Man burde gjøre Noget i denne Retning, man burde søge at tiltale de lærde Personers Gemyt og Phantasi, electrisere deres slappe Nerver. Ægypterne førte en Dødning ind til deres Gilder for at anspore de Levende til at fryde sig ved Livet; vor Tids Nationalforsamlinger kunde ikke nøies med saa lidt, de vilde strax bortraisonnere Dødningen og i det høieste votere et Ligbuus. Vi troe, at der maatte mere til, en Efterligning af første Act af Lucrezia Borgia. Den Aften, da de skulde vedtage Constitutionen, bleve de først beværtede ved et Gilde og erholdt forgiftet Viin. Naar saa Afstemningen skulde gaae for sig, kom Præster, syngende en Ligpsalme og medbringende alle Rigsdagsmændenes Ligkister. Præsidenten anmeldte, at om fem Minuter skulde de døe, og opfordrede de ærede Medlemmer til at afstemme saaledes, som de nu meente, at det var Folket tjenligst. Paa anden Maade faaer man ingen god Constitution i Hast.

Den 19. Februar.

Iaften staaer det officielt bekjendtgjort, at Mag. Monrad er bleven Biskop over Lollands-Falsters Stift. — Hr. Monrad har gjort en god Carriere: Ung Præst, Minister, Biskop, og da vi ikke vide, om han paa sin politiske Løbebane have erhvervet sig de geistlige Adkomster; og da overhovedet lang Tale om en saadan Kjendsgjerning er unyttig.

skulle vi ikke sige videre herom. Kun være det tilladt at bemærke, at det er et temmelig farligt Princip, man synes at opstille ved at give afgaaende Ministre usædvanlig gode Embeder. Den fremtidige constitutionelle Udvikling kan komme til at bruge mange Ministre, og hvor skal man tilsidst faae dem anbragte, naar de alle skulle forsørges »standsmæssig«? Det er ogsaa at udsætte en altfor stor Præmie for den politiske Ærgjerrighed, for Parti-Coalitioner o. s. v. Det er vist bedst at standse i rette Tid, for at Folk ikke tilsidst skulle ansee det for en Gjenvei at blive Minister istedetfor at gaae andre Veie.

— Rigsdagsmanden Hr. Fr. Barfod, har udgivet et statistisk Værk, hvori han har grebet Leiligheden til, om en Mængde afdøde geistlige Embedsmænd at anføre Alt, hvad der „efter Sigende“ og „efter Rygtet“ skal have været at udsætte paa deres private Liv og Vandel. Enhver kjender nok „Rygtet“ og Bagtalelsen; af en Svovlstik, der kunde været tændt, gjør den Kallundborgs Ildebrand, og den fortæller Alt med en saadan Sikkerhed og Sandsynlighed, at Enhver anseer det for Mangel paa Sandhedskjærlighed, ikke at troe derpaa. Men Rygtet og Bagtalelsen ere dog i deres inderste Væsen godmodige; letsindig og sorgløst gaae de gjennem Verden, give sig i Snak med Alle, udkramme hvad de vide, og troe i Grunden, at de fare med Sandhed; men vilde Nogen give deres Ord fast Form og frelse dem fra deres kortvarige Sommerfugleliv, saa vilde de af pure Menneskekjærlighed bede ham lade det være. Man kan derfor være overbeviist om, at baade Rygtet og Bagtalelsen føle sig ilde tilmode ved den Tillid,

Rigsdagsmanden Hr. Barfod har viist dem, og den uforsvarlige Form, hvori han har søgt at overlevere dem til Nutid og Eftertid; de føle sig sikkert ligesaa ilde stemte som Publikum, der ikke veed, om det skal være forbauset eller ærgerlig over denne Historie. Vi troe dog, at Rigsdagsmanden for Møen ikke har handlet af ond Villie.

Den 21. Februar.

»Kjøbenhavnsposten« erklærer nu, at den »meget vel indseer Nødvendigheden af Concessioner«, og den vil derfor finde sig i, at Danmark faaer to Kamre, et udgaaet af almindelige Valg, og et andet valgt efter en lav Statteecensus. Denne Indrømmelse kommer formodentlig (hvis Constitutionen skal vedtages i Hast) nu for silde. Det samme Ord, der lød til Ludvig Philip og saa mange Mægtige, da de ikke i rette Tid havde givet efter for at undgaae Revolutionen, lyder nu til alle dem, der i Revolutionen forlangte for Meget og nu overskylles af Reactionen. Paa Hippodromforsamlingernes Tid skulde man undersøgt, ikke hvad den strenge Theori fordrede, men hvad der under de givne Omstændigheder vilde være det sikkreste Middel til at forene hele Folket og gjøre en frygtløs Fremskriden til Frihed mulig. De »Reactionaire« see sig imidlertid for! Hvad ville De? En solid, sikker Ordning af Statens Anliggender? Eller ville de blindt løbe efter at befordre deres forskjellige Interesser i det Haab, at det Hele nok vil holde sammen (ligesom Folk i Aaret 1830 vare ganske rolige for 1848)? Hvis dette Sidste ikke er deres Hensigt, da skulde de dog blive noget betænkelige ved, at de Radikale tilbyde at gaae ind paa Tokammersystemet med den slet dulgte Bi-

tanke, at det ikke kan holde. Det synes os dog soleklart, at, vil man opbygge en Tilstand, ikke paa Folkets og Landets naturlige Beskaffenhed, men paa Udlandets øieblikkelige Tilstand, saa maa ogsaa den Bygning, man opfører, styrte sammen, naar Udlandet igjen bevæger sig.

— I den franske Nationalforsamling blev d. 14. og 15. Februar behandlet et Forslag fra Venstre, der gik ud paa, at Republikens Aarsdag, den 24. Februar, skulde festligholdes og en Sum af 500,000 Fr. uddeles til Trængende. Herimod reiser sig den Indvending, at det er rigtigere at feire den 4. Mai, den Dag, da Republiken blev anerkjendt af Nationens Repræsentanter, end den 24. Februar, da den blev erobret paa Gaderne i Borgerblod. Et Blad bemærker, at det overhovedet kan være tvivlsomt, om man bør feire Republikens Aarsdag; thi Republiken er ikke andet end en Regjerings form, og denne er Intet, saalænge den ikke har viist sig som et Middel til Fremskridt. Man skulde derfor høitideligholde de Dage, da et virkeligt Fremskridt, en Forbedring i Folkets moralske eller materielle Liv havde taget sin Begyndelse, og en slig Fest vilde da ogsaa være mildere og mere velgjørende for Folkets Sind end en saadan, paa hvilken man blev erindret om Kamp og Blod, og hvori de Seirende og Beseirede fik deres gamle Strid levende bragt for Øie. Derfor kunne vi, der staae fjernt, bedre høitideligholde denne Dag end Franskmændene; thi vi have havt al Fordelen deraf uden dens Ulykker. Frankrig har desuden havt saamange af deslige Fester, under Republiken, Consulatet, Keiserdømmet, Restaurationen, Julimonarkiet, at Ingen let kan deeltage i dem med Inderlighed; disse Fest-

dage minde Enhver mere om de politiske Institutioners Forgængelighed end om deres Bestaaen. Det er et Uheld for Frankrig, at Alting har saa lidet Hold i Menneskenes Gemyt, at Tvivlen gnaver paa Alt, at den skjønneste Dag kan blive latterlig ved en Sammenstilling. — Den 14de behandlede man ogsaa Regeringens Anmodning om Tilladelse til at sætte den slette Proudhon under Tiltale for nogle Journalartikler, hvori han har angrebet Constitutionen og Præsidenten. Proudhon forsvarede sig selv; han negtede at have angrebet Constitutionen, hvorimod han indrømmede, at han havde angrebet, beskyldt Præsidenten for de Forbrydelser mod Constitutionen, som Ministeriet havde begaaet. Og har jeg ikke Lov dertil? spurgte Proudhon. Er Præsidenten ikke ansvarlig? Ere Ministrene Andet end hans Redskaber? Jeg har altsaa angrebet ham. Lad da Borgeren Bonaparte anlægge civilt Søgsmaal mod Borgeren Proudhon. Jeg er logisk og consequent, saaledes sluttede han; jeg er en af de Mænd, som man kan dræbe eller gjendrive, men ikke bør straffe. — Nationalforsamlingen svarede ham øieblikkelig ved ikke at gjendrive ham, men taus tillade Regeringen at sætte ham under Tiltale.

— „Fædrelandet" indeholder i Aften en Artikel i Anledning af Oldermændenes Adresse imod almindelig Valgret o. desl. Vi behøve neppe at gjøre vore Læsere opmærksomme paa, at vi ikke billige DHrr. Laugsmesteres politiske Anskuelser, eller gjentage, hvilke Garantier vi troe tilstrækkelige til at sikkre alle Statsborgere og dæmpe den paniske Skræk, der er faret i visse Klasser. Vi kunne forestille os, hvorledes denne Angst er kommen, og erkjende, at man bør

tage noget Hensyn til det; men vi kunne ikke forstaae, hvorledes alvorlige Mænd, naar de ere ærlige, kunne istemme det stærke Raab; vi kunne begribe, at der kan være ængstelig Overveien, naar vi skulle have en Constitution; men, skulle og maae vi have den, hvad egenlig Frygt kunne da de danske Borgere have for hinanden indbyrdes? I Frankrig kan en stor Deel af Landbefolkningen ikke læse eller skrive, og man udelukker den dog ikke; Valgloven fordrer ikke, at Nogen skal have boet længere Tid i sit District, saa at den uroligste, meest nomadiske Deel af Folket stemmer med. Frankrig har dristig overgivet sig til den almindelige Valgret, og Farerne for Samfundet ere ikke komne fra Repræsentationen, men fra Forhold, som vi lykkeligviis ikke have. Imidlertid kunne vi heller ikke være enige med »Fædrelandet« ved denne Leilighed og skulle søge ganske kort at udhæve det Væsentlige af Meningsforskjellen. Bemeldte Blad mener, at HHrr. Oldermænds Adressfeudkast især har den Feil at være ubetimeligt, fordi det kan foraarsage modsatte Demonstrationer og Debatter i de lavere Samfundsklasser, »hvis Lidenskaber lettest komme i Bevægelse og, engang opflammede, mindst lade sig paavirke ad Overbeviisningens Vei". Hermed er Staven brudt over de lavere Folkeklassers, Almuens, Valgret, som „Fædrelandet« selv forsvarer. Tør man ikke lade dem holde Forsamlinger og discutere om Grundloven, hvorledes tør man da senere lade dem benytte den? Og hvad bliver der da af »Fædrelandets« Ord imod os i Decbr. 1847, at det især er den Act, hvorved Constitutionen bliver til, der er gavnlig? Skal det store Livsspørgsmaal, medens det staaer paa, ikke engang virke ud, ikke kalde alle Statsborgere til Deeltagelse og Beskjæftigelse

med de fælleds Anliggender, skal denne sjeldne Leilighed til at vække den politiske Borgerfølelse ikke benyttes tilbunds? Jo, er Bladets Tanke, det skulde visnok være saa; men vi trues med Krig og behøve al mulig Enighed i det Indre. — Skulle da de mindre Bemidlede de Uformuende ogsaa ved at tie om deres statsborgerlige Ret fortrinsviis udrede Krigsstyret, ligesom de især maae bære det ved at levere deres Personer til Armeen? Skal der da intetsteds være Lighed, ikke engang i Discussionen? Var det ikke bedst at lade Rige og Fattige discutere og debattere lige meget, og hvis et Anliggende truer med at fremkalde en stormende Debat, der ikke er gunstig for Øieblikkets Krav i andre Henseender, da udsætte dette Anliggende? Thi Constitutionen skal jo dog kun være et Slags Inventarie-Regnskab over den factiske Frihedsfølelse, der findes i Folket. Nei, „Fædrelandet“ mener, at kun Pressen og Rigsforsamlingen skal behandle Sagen, og at de forskjellige Partier af Forsamlingen skulle søge at enes hurtigst mulig ved gjensidig Eftergivenhed. Her spørges: Hvorledes skal Pressen behandle Sagen, uden at de lavere Folkeklasser høre det og komme i Bevægelse? Hvorledes lægger man en Sourdine paa de Strenge, der bære Lyden ned til Almuen? Hvorledes forhindrer man den fra at høre? — Dernæst: Om nu ogsaa de enkelte Personer paa Rigsdagen enes og opgive al Strid og i Hast vedtage en Grundlov, hvad saa? Er den da bleven en virkelig Lov? Hvad Nytte gjør den under Krigen? Og opfylder en saadan gjensidig Indrømmelses-Lov, der er dicteret af Krigshensyn, sin Hensigt, naar den er vedtagen, medens Folket ikke fik Tid til at tale, discutere og komme til klar Bevidsthed? Var stridende Parters Søgsmaal for Retten bedst afgjort ved, at Dom-

meren i Hast smak en Dom af og senere overlod Parterne at finde den retfærdig? Ja, hvis man vil erklære, at naar Almuen bagefter er misfornøiet og vil gjøre Demonstrationer, saa vil man anvende Magt imod den, da have vi Intet at sige, uden: Allah Kerim, Gud er stor, og den Stærkeste er den Stærkeste.

Den 22. Februar.

Det lader nu til, at England, efterat have faaet Bekymringerne for den europæiske Tilstand nogenlunde adspredte og Frygten for Chartisterne nogenlunde beroliget, har skaffet sig Tid til at tænke paa Hovedpunktet i sin udenrigske Politik, Tyrkiet og Orienten. Lord Palmerston skal have ladet forespørge hos Ruslands Keiser, hvad det egenlig er, han tager sig for i Donaufyrstendømmerne, og underhaanden tilbudt Tyrkerne Hjælp til at blive de besværlige Gjæster qvit. Det er paa høie Tid; thi Rusland havde begyndt at sætte sig fast dernede og factisk beherske Moldau og Wallachiet og ved at tilbyde Østerrig Hjælp mod Italien, Ungarn og de tydske Demokrater faaet dette Lands Statsmænd til at lukke et Øie i for det, der foregik ved Donau. Vi tillade os at henvise til den nøiagtigere Udvikling af disse Forhold, som vi gave i August f. A. i Artiklen om den europæiske Fred (3die Bds. 3die Hefte). Det har nu viist sig, at Freden ikke blev alvorlig truet, og at alle Magter, hvis ikke ganske uberegnelige Omstændigheder indtræde, ville vogte sig for en Krig om Landstrækninger i Europa. Men den Napoleonske Spaadom viser sig imidlertid alt bestemtere: det kosakkiske Element tiltager hist, det republikanske Element voxer i Frankrig. Italien, Tydskland, og om det

end i Øieblikke kunde tilbage, saa glemmer Mennesker dog ikke denne Tanke. Hvor disse to Principer ville mødes, kan man næsten forud angive paa en Linie, trukken fra Danzig til Corfu — hvis ellers Tingene, naar Tiden kommer, ikke aabne Udsigt til en Løsning uden Krig. Hvad angaaer den italiensk-republikanske Bevægelse, da have vi Møie med at begribe, at den under de nuværende Omstændigheder kan holde sig længere end et Øieblik. Enhver, der kjender Italien vil sikkert indrømme, at dette Land nærmest behøver en oplyst Absolutisme og uden en saadan vil undergaae den ene Rystelse efter den anden; til en aristokratisk Constitution er Folket for demokratisk ɔ: der er en altfor stor Ligheds-følelse i Befolkningen, til en demokratisk Constitution ere Borgerne ikke oplyste, rolige og sindige nok. Republiken kan vel støtte sig paa et enthusiastisk Opsving; men det enthusiastiske Opsving kan ikke holde sig, Fyrværkeriet vil snart være slukt. Jo voldsommere Republikanerne ere i Toscana og Rom, desto ængsteligere bliver Kong Carl Albert og indgaaer hemmelig Alliance med Østerrigerne imod dem. Han har (foruden Neapel) en mægtig Støtte i Piemonteserne, der have tabt Størstedelen af deres Iver for Lombardiet, og hvad han egenlig vil gjøre, kan man nok mærke deraf, at han har holdt sig rolig, medens den østerrigske Stat kæmpede med de vilde Bevægelser i sit eget Indre. Lombarderne og Venetianerne blive formodenlig ogsaa snart trætte af Tilstanden, især da Østerrig byder dem statsborgerlig Frihed og Unionsforhold. Blot Italien ikke lader den gunstige Tid hengaae og senere maa opgive Lombardiet paa mindre heldige Vilkaar! Af de andre Magter er England fjendtlig sindet mod den italienske Con-

stituante og yderst misfornøiet med, at man har erklæret Storhertug Leopold affat. Det var England, der raadede Leopold til at benytte sit Veto imod Kammerets Beslutning: at der skulde sendes Deputerede til Rom, til den italienske Constituante, med uindskrænket Fuldmagt. Storhertugen havde ifølge Constitutionen et Veto; det nægtede Ingen; men før han udtalte det, ansaae han det for raadeligst at fjerne sig og reise til Siena (derfra efter Sigende til Gaeta). Han efterlod et Brev, hvori han angav som Grund til sit Veto, at han var bange for at blive sat i Ban af Paven. — England har nu erklæret, at det med alle moralske Midler vil hjælpe til at gjenindsætte ham. Og Frankrig, det indlader sig næppe i en Krig, hvori det skulde have England til Modstander foruden Østerrig og Rusland; kun under Ledru-Rollin og de røde Republikanere vilde en saadan skaanselløs Principkrig være mulig, og Frankrig længes altfor meget efter Ro, frygter altfor meget den røde Republik, til at denne Eventualitet skulde være at vente. Den europæiske Republikanisme synes at maatte udvikle sig paa en anden Maade end gjennem Hastværksbeslutningerne og Klubbevægelserne. Det er sandt, at Gjæringen i Tydskland er stor, at Republikanerne blot vente paa et gunstigt Øieblik til et nyt voldsomt Forsøg; men deels er en Deel af deres Kraft bortledet ved de nye politiske Institutioner, som Nogle af dem ville benytte, deels er det vanskeligt at see, hvorledes de skulle faae Magt over de Herskende, der have sat sig fast i Sadlen, holde Toilerne stramt og vogte paa ethvert Overraskelsesforsøg. Og hvortil skulde det dernæst føre, naar et Parti proklamerede Republiken?

Den 22. Februar.

Naar man ret seer sig om, ere Digterne dog de eneste fornuftige Folk i Verden, og vi søge i denne Tid efter Navnet paa en af disse sjeldne, fornuftige Personer, Forfatteren af Visen:

„Brødre, meget langt herfra,
Over salten Vande,
Haver sig Amerika
Med de gyldne Strande.“

Man troede dengang Visen blev skreven, at det var Spøg; men de vantroe Thomasser have faaet Syn for Sagen. Kan Nogen nu nægte, at Strandene ere gyldne, og kan man nægte de følgende Ords bogstavelige Sandhed:

„Guld og Sølv paa Marken groer“
. . . .
„Og paa Mark og Enge
Voxer ikkun Penge.“

At Guldet groer frem klumpeviis som Kokosnødder, veed man, men nu ville maaskee Tvivlere hænge deres Hat paa, at det ikke er Sølv; men bi lidt, Sølvet kommer nok; naar Jordens Kraft til at producere Guld er blevet udtømt, leverer den Sølv, og naar den slet ikke kan meer, sprutter den Nysølv. Videre synger Digteren:

„Gi'er man der sit Hjerte hen,
Faaer man strax ni, ti igjen.“

Det er ordret sandt, det er statistisk oplyst, at der er ni à ti Gange saa mange Mandfolk som Fruentimmer i Californien. Det er dog høist mærkværdigt!

En anden Digter, hvis Navn vi heller ikke kjende, har ogsaa faaet Ret; det er ham, der digtede Fablen om Midas, som af Guldkjærlighed udbad sig og erholdt den Naadesbeviisning af Guderne, at Alt, hvad han rørte ved, blev til Guld. Saaledes gaaer det med den yderste Accuratesse i Californien, Alt forvandler sig til Guld, Jorden, dens Afgrøde, Arbeiderne og deres Arbeide; de Guldsamlende udstrække Haanden efter Spise, og den bliver til Guld, og de sulte af lutter uhyre Rigdom. Heldigviis faaer nu den forrige Digter atter Ret:

„Og i Skovens Skygge
Stegte Duer bygge“.

Disse ere de eneste Væsener, der modstaae Fortryllelsen og holde Livet i Folk. Da de stegte Duer saaledes til Syvende og Sidst ere det Vigtigste, saa vil jeg gaae op paa en Restauration og nyde mit Californien.

Denne philosophiske Beslutning er saa meget fornuftigere, som man derved undgaaer en Ubehagelighed, hvormed de rigtige Californiere blive truede. Lærde Folk have nemlig beviist, at Guldets Værdi og Priis for Størstedelen beroer paa dets Sjeldenhed; jo hyppigere altsaa Californierne paa deres hundrede Miles Guldland finde Guld, desto mere aftager Sjældenheden og selvfølgelig Værdien. Ved det Guld, en Mand samler om Eftermiddagen, forringer han Værdien af det, han samlede om Morgenen, og næste Dags Arbeide forringer atter det, han samlede om Eftermiddagen. Saa bliver han greben af Raseri efter at samle desto mere, bøde paa Værdien ved Mængden, og jo mere han samler, desto mere forringer han sin Skat. Efter et Aars Forløb

har han ved sin Guldgravning gjort sig til den fattigste Mand, intet Menneske vil vide af Guld, det er schofelt at eie Guld og bære Guldstads, ligesom de deilige Mackintosher bleve schofle, da en Skrallemand kunde gaae med Mackintosh. Man kan nemlig ikke bruge Guldet til nogen alvorlig Ting, fordi det er for blødt og desaarsag maa blandes med Kobber, og hvor Pokker skal vi faae Kobber nok til at blande det med? Fahluns Kobberværk producerer altsaa nu det egenlige Guld; men naar det andet Guld kommer og vil kjøbe Kobberet, saa kan det ikke betale, fordi det ingen Værdi har, og da der saaledes ingen Værdi er, taber Fahluns Kobber igjen sin Værdi ..... nei, nu løber det rundt.

Den 24. Februar.

Idag anmeldte Regeringen for Rigsforsamlingen; at den har opsagt Vaabenstilstanden, og Rigsforsamlingens Medlemmer sagde Bravo.

— Idag for et Aar siden, den 24. Februar 1848 — — i dette Øieblik feirer man Erindringen i Paris, Gud veed hvorledes. Her i Kjøbenhavn har et talrigt Publikum iaften festligholdt den ved — ikke at erindre den. Man var samlet til en Concert i Hoftheatret, og det væsenligste Kunstværk, der blev opført, hidrører fra den Tid, da der var saa fredeligt og tyst i hele Verden, da et Menneske med hele sin Sjæl kunde lytte til den stille Natur, udspeide hver af dens Hemmeligheder og Luner eller iagttage de mildeste og blideste Bevægelser i det menneskelige Gemyt og med uforstyrret Sind hellige sig til at forherlige Alt dette

med menneskelig Kunst. Ogsaa Nydelsen af et saadant Kunstværk er en Fest, skjøndt ikke den 24. Februars; men lykkeligst er maaskee det Publikum, der ikke forstyrres ved Erindringen. Det Kunstværk, vi mene, er Mendelsohn-Bartholdys Musik til Shakespeares „Midsommernatsdrøm“ eller rettere den Deel deraf, man her fik at høre. Det, der især overrasker og tiltaler i denne Musik, er hiin mærkværdige Sandhed og ideale Gjengivelse af Naturen. Under Ouverturen og „Scherzoen“ befinder man sig som i en frisk Skov, man fornemmer Sommernattens rastløse, pusl̄ende Liv, den besynderlige Bevægelse, de utallige dæmpede Røster, som lade sig høre, medens Naturen af lutter Livskraft ikke kan faae Hvile i den korte Nat, medens hvert Græsstraa synes at række sig frem, pippende af Velbehag. Det Hele samler sig i en saadan Skjønhed og Energi, at man uvilkaarlig begriber, at det i Grunden er levende, bevidste Væsener, der tale, en Slags Mennesker, Engle eller milde Aander, og da troer man paa Feerne og Alferne, da har man den Overbeviisning, at Titania, Oberon og deres Følge virkelig er til, man vugges i denne halvvaagne Drøm og troer at see de lyse, fine Væsener, deres blide Glæde og kjærlige, sorgløse Samliv. Det er en dramatisk Musik, som hverken behøver Scene eller Personer; thi hvor den lader sig høre, fremstaaer Egnen, og det hele Folkefærd myldrer ud af Tonerne, som Guldstykkerne af Fortunatus's Pung. Man kan lære at tænke og tale af denne Componist; thi hans Tanker ere saa forbausende klare, og han bruger ikke en Node meer end nødvendig til at gjøre dem forstaaelige. Dog, man bør ikke anvende saa mange Ord men kun sige, at det var en mærkværdig deilig Musik.

Den 25. Februar.

Det er en kjøn Orlogsflaade, Danmark i al Stilhed og paa sømandsmæssig Maade, uden at gjøre mange Ord, har gjort færdig i Vinter: 1 Linieskib, 10 Fregatter og Corvetter, 7 Brigger o. desl. og en Flotille af Kanonbaade. Ved den tillidsfulde danske Følelse, som denne Escadre fremkalder, forstaaer man den Stolthed, hvormed Engelskmændene see paa deres Flaader og Rangskibe, der ere stærke nok til at erobre Kongeriger, eller den Begeistring, hvormed Franskmændene hilse deres Armeer og efter hver stor Revue føle sig mere som Franskmænd, som la grande nation une et indivisible. Om Troen paa vor danske Krigsmagt end ikke kan være saa stærk, saa føler man dog en inderlig Tilfredshed ved det moralske Indtryk, som den maa gjøre paa Tydskerne, ikke at tale om det materielle Indtryk, den vel kan gjøre, hvis Krigen virkelig skulde bryde ud paany. Under disse Omstændigheder er det med en blandet Sindsstemning, at man erfarer den Nyhed, som Dagbladet „Folket" med stor Sikkerhed meddeler: at Danmark har solgt Østerrig tre Linieskibe. Maaskee have vi virkelig langt bedre Brug for Dampskibe; men man kan dog ikke ganske uden Beklagelse sige Farvel til Orlogsmænd, see dem blive satte i Pleie hos Folk, der maaskee ikke kunne passe dem godt, uagtet de faae en dansk Søofficier i Tilgift. Men underlig maa dog Vinden være i de høiere Regioner, siden Danmark, som siger, at det skal i Krig med Tydskland, kan overlade Østerrig Krigsskibe!

Den 26. Februar.

Vi have i et foregaaende Hefte (5. Bd. 1. H.) med Beklagelse omtalt en Italiener som død eller fangen af Østerrigerne, men erfare nu, at han er i god Behold, nemlig Federigo Pescantini; han har i nogen Tid opholdt sig i Rom og gaaer nu som den romerske Republiks Gesandt til Paris tilligemed Pietro Beltrami.

— Saavel i Paris som i Strasborg og flere franske Steder har dannet sig Associationer, hvis Hensigt er at bevirke en administrativ Reform i Lighed med den, la Presse saa ivrig har anbefalet. See forrige Hefte Pag. 173.

— Det er da et fuldstændig ulykkeligt Indfald, Nogle ere komne paa, for at bevare den almindelige Valgret: gjøre Afstemningen hemmelig. Saa næsten hellere opgive den almindelige Valgret! Det var den største Glæde, man havde ved Valghandlingerne, at see den Aabenhed, hvormed Enhver omtalte sin Stemmegivning, og den Forsonlighed, hvormed Alt endte, da de Kjæmpende havde faaet Lov at kjæmpe, det lette, ærlige Sind, hvormed man gik bort, efter at have gjort sit Bedste. Det vil man ødelægge og bringe Vælgerne til at gaae skulende fra hinanden.

Den 28. Februar.

Grundlovscomiteen har afgivet sin Betænkning, og hvad der overrasker behagelig, er den enstemmige Anbefaling af Juryen eller, som man med et danskere Navn kalder denne Indretning, Nævninger. Forøvrigt udmærker Betænkningen

sig ved den uhyre Søndersplittelse, der har været i Hovedspørgsmaalene, Minoriteterne ligge inden i hinanden som Æsker, og det er ikke umuligt, at noget Lignende vil finde Sted i selve Forsamlingen, og at der vil blive circa 150 Minoritetsmeninger. Naar disse skulle smeltes sammen, kan det gaae, som det gik Manden, der havde en Mængde smaa Diamanter og vilde smelte dem ind til een stor: de dunstede alle bort, og det var dog Diamanter. — En anden Ting, der gjør et slagende Indtryk, er den Kunstighed, hvormed man seer, at næsten Alles Tankegang har bevæget sig, den fælleds Stræben efter at faae Statsforfatningen indviklet og compliceret, med to Kamre, Census, Klassevalg eller desl. for derved at tilveiebringe, hvad man kalder Ballance. Videnskaben finder under sin Fremskriden saa at sige daglig nye Beviser paa Verdenstilværelsens store Simpelhed, Industrien udfinder stadig simplere Midler, mindre forviklede Redskaber til at udføre Arbeidet, de politiske Forhold i andre Stater vise, naar man ret vil see til, ligesaa bestemt en Tendens til at afskaffe alt Kunstigt og Sammenslynget eller idetmindste medtage saa lidt som muligt, og dog vil man her endog paa kunstig Maade skabe Elementerne til et forviklet System. At man andetsteds har begyndt saaledes, ligger deels i andre Forhold, deels i den usikkre Famlen, hvormed enhver menneskelig Udvikling har at kjæmpe, og endelig i det Præg, der var paatrykt Oprindelsesperioden, en Tid, da man havde et Hjul til et slaae Ild paa Geværet og de forskjellige Klasser af Mennesker egenlig bleve ansete for forskjellige Arter af Skabninger. Vi have ikke en saadan Undskyldning, vi kunne jo strax høste Nytte af Andres Erfaring og den politiske Videnskabs Udvikling. Hvis vi

skulde anskaffe en Dampmaskine, vilde vi da anskaffe et Sidestykke til den allerførste Maskine eller indrette den efter den allernyeste Forbedring? Vil man maaskee sige, at med Folket er det ikke som med Maskiner, Folket maa udvikles til Brugen af fine Institutioner? Der er noget Sandt og tillige noget Vildledende i en saadan Indvending; thi hvorledes udvikles Folket bedst, hvilken Fremgang er den heldigste for Afbenyttelsen af den politiske Borgerret? Sikkert den moralske. Men vi spørge da, om en Constitution som den, de Fleste nu foreslaae, med alle de agitatoriske Bevægelser, den maa frembringe, med al den Lidenskab, Partiførere ville bringe i de udelukkede Klasser, med al dens gjensidige Skinsyge og Misundelse, vil virke til Forbedring af Folkets moralske Sands? Vi paastaae dristig, at hver lille Misbrug, hvori endeel af Folket gjør sig skyldigt, hver Utaknemmelighed, det viser mod tilstaaede Rettigheder, efter den danske Nations Characteer rigtignok kan skade, men tillige befordrer og vækker den moralske Følelse til nyt Liv. Et slaaende Beviis herpaa er Bæveren Hans Hansens Valg og den Reaction, det fremkaldte i Gemytterne. Det danske Folk er endnu godt og honnet; skulle vi have en Constitution, og det skulle vi jo, saa bør man vise det megen Tillid, de værste Misbrug ville ikke komme fra Almuen.

„Skulle vi have en Constitution, og det skulle vi jo" — heri ligger vor hele Tankegang. Vi have lige fra Begyndelsen af „Nord og Syd" behandlet dette Anliggende og stræbt at undersøge dets politiske og sociale Betydning; under den franske Revolution, under det almindelige demokratiske Opsving have vi ene, ganske ene i hele Pressen, paaviist Manglerne og Feilene ved en juridisk bestemt „fri" Stats-

forfatning, forinden de sociale Misforhold ere nogenlunde ordnede, og vi synes nu paa en curiøs Maade at faae Ret; idet Nogle paavise den frygtelige Ulykke, der truer Danmark ved en demokratisk Constitution, Andre den ligesaa frygtelige Ulykke, som en ikke-demokratisk Constitution vil føre med — Summa Summarum: Ulykke. Imidlertid forpligter ikke engang et ængsteligt Consequens-Hensyn os til at tiltræde disse Ord og forøge den almindelige Rædsel; thi vi troe og have oftere sagt, at Alt kan gaae godt trods en Constitution, idet den ledende Tanke i Alt, hvad vi have skrevet, er, at Statsformen ikke er det Væsenlige. Men skulle vi altsaa have en Constitution, saa er det vor Overbeviisning, at den sikkreste Vei, man kan gaae, er at udelukke saa Faa som mulig. Desto flere Venner faaer Constitutionen, desto oprigtigere og inderligere bliver den almindelige Forsoning den Dag, da Forfatningen træder i Kraft, desto velvilligere vil man slutte sig sammen for at benytte den. Men saa, vil man sige, komme Interesserne frem, saa begynder Uroen, og saa er Ingen længer sikker. Ja, det er paa en Maade sandt; men venter man da Ro under en Constitution? Har man i 18 Aar ønsket og forlangt den for at komme til at leve et rigtig roligt og uforstyrret Liv, saa kunde man have anvendt de 18 Aar bedre. Constitutionens eneste Ro er en livsfuld Orden, opnaaet ved alle Borgeres Anstrengelse. Enhver maa være paa sin Post, Talent og Formue blive de bevægende Kræfter, Maskinen har al sin Damp oppe, en lykkelig Skjæbne er Maskinmester og forhindrer Sammenstød eller Sprængning. Og man vil have Ro! Og sæt, at man kunde faae den, vælger man da det rette Middel ved at udelukke dem, der menes at kunne anrette Forstyrrelse?

Overseer man ikke den Sandhed, at fordi de udelukkes, blive de ikke borte, forsvinde ikke af Verden, men blive staaende og banke paa? Ere de talrige, da ere de farlige, ere de lidet talrige, da kunne de ikke skade ved at blive lukkede ind. Man frygter deres Mængde ved Valgmødet, hvor de kun kunne vælge een Mand, der senere i Hovedstaden, offenlig, for hele Folkets Dine skal udføre sit Hverv, og man frygter dem ikke udenfor Valgmødet, hvor deres Mængde ikke bliver destilleret eller fortyndet! Hvor bliver Trygheden af? Faaer jeg Rattero, fordi jeg lader Folk staae og kime paa Porten og derpaa staaer op og slaaes med dem? Og disse Mennesker ville kime med megen Ret; thi de have været lukkede ind, og den eneste Grund til nu at holde dem ude, er den, at man andetsteds er bange for den urolige Almue, slaaer Porten i for den og befæster Porten. Skal vor Almue lide under, hvad andre Almuesfolk have forskyldt? Hvorfor skyder man da ikke fem danske Haandværkere paa Grund af, at fem franske Haandværkere have dræbt General Bréa? Det er ikke Spøg, men den ubøielige Logik fører undertiden til morsomme Resultater.

Her er det væsenligste Punkt, og vi skulle for Dieblikket ikke gjentage alle de andre, slaaende Argumenter, der tale for den almindelige Valgret eller idetmindste vise, at man ikke opnaaer det, man ønsker, ved at forkaste den.

Naar altsaa en urokkelig og ubønhørlig Logik siger, at Danmark ikke har Evne til at holde Tokammersystemet uden ved at forskrive nogle engelske Lorder og afskaffede franske Pairs, og at man ved Valgene til eet Kammer ikke kan udelukke Flere, end Valgloven af 6te Juli har udelukket, saa er Spørgsmaalet, om man da ikke kan bøde herpaa f. Ex.

ved at lukke nogle Flere ind, og dette troe vi iværksætteligt ved at indrømme Regeringen Ret til at bringe Repræsentanter for betydelige Minoriteter ind i Forsamlingen, saaledes som vi forhen have udviklet. Thi, at den Angst, som nu hersker for Følgerne af den uindskrænkede Valgret, i visse Henseender er berettiget, tør man ikke nægte, og selv om den var urimelig, fik den Ret til at blive paaagtet derved, at den factisk har grebet endeel af Samfundet, og dette endnu ikke er politisk udviklet nok til at beherske sin egen Angst. Af de andre Midler, man har paatænkt, synes Klassevalg mindst unaturlige, forudsat, at de blot gjorde Forskjel mellem Kjøbstæder og Land. Det var dette Princip, som Schweitz i nogen Tid fulgte, og som blev afskaffet ved, at Landbefolkningen overalt reiste sig og ved nogle og tyve Revolutioner satte sig i Besiddelse af den almindelige Valgret. Her i Danmark fik vi vel kun een Revolution og temmelig mild.

Alt, hvad vi her have anført, er imidlertid ikke Hovedsagen ved nærværende Bemærkninger; vi ere mindre betænkte paa at forsvare vor egen Anskuelse end paa at finde et Svar paa det Spørgsmaal: Hvad maae virkelig frisindede Mænd under de herskende Omstændigheder ønske for Folkets Skyld, for Frihedens Skyld, for at en Constitution kan blive vedtagen til nogenlunde almindelig Tilfredshed?

Vi opstille følgende Sætning: Enten have vi en agtværdig Regering eller en Parti-Regering, der er tilsinds at begunstige enkelte Klasser og ved at vise dem Gunst stadig gjør dem mere fordringsfulde. I sidste Tilfælde er der aldeles ingen Garanti for Friheden og Fornuften. Regeringen har Ret og Magt til at hæve sig over de demokratiske

Rigsdagsmænds Beslutninger, og vilde disse appellere til Demokratiet paa Gaderne, saa indviede vi vor Frihedsperiode med et (rimeligviis mislykket) Forsøg i Næveretten. Vi ville derfor antage det første Tilfælde, og der synes os at være Anledning dertil, Ministeriet bestaaer af høist respectable Mænd, og man tør vel have den Forvisning om dem, at at de ikke ville lægge Baghold; Sligt er heller ikke Skik i Danmark.

Vi mene desaarsag, at man kan modtage den Udsigt til Opsættelse, som Ministeriets „Meddelelse" har givet, og at enhver god Demokrat i denne Mellemtid bør styrke Ministeriet i dets gode Hensigter ved at paavirke den offenlige Mening. Den nærværende Rigsforsamling er valgt af blandede Hensyn, Eiderspørgsmaalet spillede under Valghandlingerne en stor Rolle. Hvis en ny (ikke-constituerende) Rigsforsamling blev valgt i Fred og uforstyrret efter den forrige Valglov og efter en udtømmende Debat, saa vilde Constitutionen udvikle sig med det Samme, den vilde voxe ud af Folket og sammen med Folket. Grundlovscomiteen har beregnet, at der til en Forandring i den fremtidige Constitution vil behøves to Rigsdage og en Tid af 15 Maaneder, og den hele Constitution vil man vedtage, tynget af Krigsrygter, af Hensyn til Allierede, som vi behøve til Krigen, paa een Rigsdag og i fem Maaneder.

Man vil spørge, hvad vi da vilde sige, hvis en Rigsforsamling, som paa saadan Maade traadte sammen, vedtog en Constitution, der stred mod vore Anskuelser? Det Samme, som forhaabenlig Enhver, der befandt sig i lige Tilfælde, vilde sige. Betingelserne vare givne Folket: Ro, Debat, indbyrdes Belæring. Disse ere de Midler, man

under de givne Forhold har til at udfinde, hvad der er tjenligst. Det, som udgaaer deraf, underkaster man sig med Ærbødighed, medens det, der kommer ihast, finder Mistillid, en løs Grund og sagtens en kort Tilværelse.

— Under Navn af "den patriotiske Forening" har her i Byen dannet sig et Selskab, bestaaende af formuende og ansete Mænd, hvis Formaal deels er at modarbeide den almindelige Valgret, navnlig for at "sikkre Handel, Industri, Videnskab og Kunst", og dernæst, naar Forfatningsværket er fuldendt, ved Tale og Skrift virke for Udbredelsen af gavnlige Sandheder, modarbeide ensidige Valgagitationer og styrke Reformer i de forskjellige Samfundsforhold. Hvad denne Forening saaledes har sat sig som Maal efter Forfatningens Fuldendelse, er saa smukt, rigtigt og velgjørende, at den derved for en stor Deel gjør sin Virksomhed før Forfatningen, imod den almindelige Valgret, overflødig. Naar nemlig de besindige, intelligente og formuende Mænd holde sammen og virke med Sandfærdighed og Patriotisme, saa ere de istand til at fjerne alle Farer ved den almindelige Valgret. Hvis de af Hjertet ville befordre Reformer i Samfundsforholdene, have de i den almindelige Valgret deres bedste Støtte og udsættes ikke for, at Stridigheder mellem Begunstigede og Udelukkede skulle trænge Reformerne i Baggrunden. Ville de "med Tale og Skrift udenfor Foreningen" arbeide oprigtig paa Folkets Oplysning, saa udføre de det hæderlige Hverv, stedse at gjøre den almindelige Valgret mere frugtbringende ved stadig at gjøre Vælgerne mere oplyste. De ærede Herrer samle saaledes alle Vaabnene til den skjønne Kamp, og de ville forud fjerne Alt,

hvad der efter deres Mening kan gjøre Kampen besværlig! Savne de nu Tillid til Vaabnene, eller er det Altsammen kun smukke Ord, og er Udelukkelsen Hovedsagen? Naar Tiden kommer, ville vi see det; naar Forfatningsværket er grundlagt, bør man — hvis det gjøres fornødent — minde dem enkeltviis, Mand for Mand, om deres Løfter; thi, hvad der end fleer, saa er en virkelig patriotisk Forening saare gavnlig, og i det Tilfælde, at den almindelige Valgret ikke gaaer igjennem, maa Foreningen gavne ved at oprette Feilen.

Nord og Syd.

Et Maanedskrift.

Redigeret og udgivet af M. Goldschmidt.

Sjette Bind.

Kjøbenhavn.
Trykt hos Kgl. Hofbogtrykker Bianco Luno.

1849.

Indhold.

Europæiske Forhold.

I.

Soldatermagten.

Dersom det var lykkedes Demokraterne ifjor i Februar og Marts at opløse de staaende Armeer — den Institution, Kongerne skabte, da de gjorde sig selv til Staten — saa vilde sandsynligviis Communisterne og Socialisterne have seiret i Junidagene i Paris og Republikanerne omtrent samtidig i Berlin og Wien, og Europa vilde have faaet et Udseende, hvorom det er vanskeligt at gjøre sig et Begreb. De, som mene, at de tydske Republikaneres og selv de moderate franske Socialisters Tid ikke er kommen endnu, og som ængstes for en pludselig Gjennemførelse af deres Principer, ville da ogsaa anerkjende, at Soldatermagten har en vis Ret, og man bøier sig da tillige for Consequentserne deraf som for en Verdenstilskikkelse, blandt Andre er det os Danske, der have maattet taale Følgerne, nemlig i

Krigen mod en uhyre, disciplineret Overmagt, som Demokratiets Seir vilde have lammet.

Dog, man ansee Begivenhederne i det forløbne Aar og deres Resultater for noget reent Tilfældigt, man forkaste det Standpunkt, hvorfra vi troe at see Fornuft og Retfærdighed deri, man vil desuagtet neppe kunne Andet end betragte Soldatermagten og dens Gjerninger med en Blanding af Beundring og Smerte — Beundring over den Skjønhed og Kraft, som disse Masser kunne udfolde, Smerte over den Ufrihed, der tynger Gemytterne og gjør Soldatesken baade mulig og nødvendig. De udskrive den kraftigste Deel af Folket, de Fleste gaae uvillige, Mange maae tages med Magt, og efter kort Tids Forløb have de gjort dem til bevæbnede Maskiner, have afrettet dem, som man afretter en Falk til at fange Fugle eller en Elephant til at forlokke andre Elephanter ved snildt at benytte det dyriske Instinct.

Saa unaturligt eller lidet menneskeligt det end ved første Øiekast kan synes, er det dog temmelig let, af europæiske Mennesker at tilberede Soldater. De iføre Mennesket en Uniform, og det er mærkværdigt, hvad allerede dette gjør for en Virkning. Vi ere Alle noget tilbøielige til at vurdere Andre efter deres Klæder; men vi skatte ogsaa os selv efter vore Klæder: naar vi see os i Speilet i „Søndagsstads“, bøier

Sind og Hu sig uvilkaarlig efter det Physiognomi, som Pynten giver, bortlægger de daglige Forretningstanker og glatter Ansigtets Folder. Faaer En den militaire Dragt paa, saa er det øieblikkelig, som om Sjælen fornemmer den militaire Catechismus's Troessætninger, og — næsten Alle ville gjerne bære militair Dragt. Kvinderne bidrage meget hertil; den fornemme Dame saa godt som den simple Bondepige er svag (eller stærk) i dette Capitel, og det kommer vel af Kvindens naturlige Forkjærlighed for det Modige og Ridderlige, saavelsom for det Glimrende og Iøinefaldende, og det maa indrømmes, at den civile Mand og den civile Dragt sjelden have Leilighed til at tilfredsstille denne æsthetiske eller romantiske Sands.

Vi tænke herved ikke særlig paa Danmark og danske Forhold, idetmindste erkjende vi, at der for Øieblikket ikke er overveiende Æsthetik eller Romantik i den Følelse, hvormed Kvinderne betragte Soldaterne, der gaae i Døden for Fædrelandet.

Foruden Uniformen have de Herskende mange andre Midler. De bearbeide og tugte Soldaten saa længe, at han ved at høre visse Trommeslag eller Hornsignaler uvilkaarlig, som ved en galvanisk Strøm, gjør en vis Bevægelse, og ved at høre en eiendommelig, barsk Commandotone instinctmæssig føler sig kuet og adlyder. De forstaae derhos at vække en vis Æresfølelse hos Sol-

daten, en halv naturlig, halv opdigtet Æresfølelse, der har sine særegne Love og sit særegne Sprog, og knytte ham derved til det „ærefulde“ Corps og til Fanen, hvorfra Æren udstraaler, og endelig binde de ham ved en Ed, som de fleste Mennesker holde hellig, og som Ingen bryder uden stor Sindsuro. Naar de desuagtet troe, at der kan være nogen Fare for, at det Menneskelige, Milde og Naturlige kan vaagne stærkt hos Soldaten og bringe ham i Strid med sin Soldaterpligt, navnlig naar han skal følge Fanen mod Slægt og Venner, saa bruge de den Forsigtighed at foretage en Sondring. Hans skyder Jens's Fader, og Jens skyder Hans's Fader, og Jens og Hans troe nu ikke, at de ere Fadermordere, de ere endog gode Venner, naar de mødes, de ere Soldater.

Vi gjentage det: der kan fremtræde meget Skjønt i disse Forhold; thi den Enkeltes Opgaaen i Mængden og Opoffrelse for det Princip, der besjæler Mængden, er blandt det Skjønneste, Menneskene kunne frembringe; men det er noget Forfærdelig-Skjønt, det er en urimelig og ufri Natur, frembragt og gjort nødvendig ved Urimelighed og Ufrihed.

Det er derfor i sin Orden, at den krigerske Organisation i en Stat staaer i nøiagtigt Forhold til den Frihedsbevidsthed, hvortil Folket er naaet. Yderpunkterne i Europa ere Schweitz og Rusland: i

Schweitz findes lutter bevæbnede Borgere, men ingen Soldater, i Rusland lutter Soldater og ingen Borgere. Men som om Schweitz dog paa nogen Maade skulde betale sin Tribut til Europas onde Aand, have nogle af dets Cantoner pleiet at sende deres „Soldaterfrø“ til Neapel og Rom (tidligere ogsaa til Paris), hvor de toge Tjeneste hos Magthaverne og vedligeholdt den middelalderlige Tradition om Krig og Menneskedrab som et Haandværk, hvortil man helligede sit Liv, og først nu have Luzern og Freiburg, tildeels ogsaa Schwytz, søgt at gjøre en Forandring heri.

I Danmark er der en Afgrund imellem nu og den Tid, da en Fyrste for Penge overlod nogle tusinde af Landets Børn til en anden Fyrste for at dræbe og dræbes i hans Tjeneste. Danmark har endog givet det smukke Exempel at lade de tydskfødte Soldater i Hæren Frihed til at afgjøre, om de vilde tjene mod den beslægtede Stamme, der havde gjort Opstand, og i den nuværende danske Armee tør det ansees for afgjort, at den personlige Villie hos Individerne er det aldeles overveiende Element, om end den Tvang ikke er borte, som nu engang hører til at bevæge Masserne, og om man end ikke, som en digterisk Præst og Politiker vilde, har troet at kunne lade den samles med lutter Frivillighed. Et andet Spørgsmaal kan det være, om Frihedsbevidstheden er saa

stærkt udviklet i Folket, at den nugjældende Armeeorganisation ikke ved Leilighed kan blive et Redskab for Despoti og Undertrykkelse — dog, medens Armeen bløder og hengiver sig for os Alle, er det ikke en passende Tid at drøfte dette Spørgsmaal; lader os foreløbig nøies med den glade Følelse, at medens i de fleste andre Lande Friheden huusvild maatte tye til Casernerne og mistænksom og forknyt gaae med Soldatermagtens Bajonetter imod sine egne vildfarende Venner, behøvede den her ikke anden Bundsforvandt end den milde, forsvindende Absolutisme.

I Frankrig, hvor de europæiske Ideer have deres Laboratorium, og som netop er saa interessant ved, at Frihedens Principer ikke ere realiserede, men som telluriske Aander fare frem mod deres Modsætninger med en forbausende Hurtighed, Skarphed og Klarhed, i dette Land er det ogsaa, at Friheden stærkest søger at frigjøre sig fra Soldatermagtens Nødvendighed. Den staaende Hær har ganske svaret til sin Natur; indtil den 24de Februar adlød den Ludvig Philip, kjæmpede for ham og blev overvunden; den fik nye Anførere, blandt Andre Cavaignac og Lamoricière og lystrede dem; Cavaignac og Lamoricière veg, Changarnier og Bugeaud bleve øverste Befalingsmænd, og Armeen bevægede sig, som om Cavaignac eller Ludvig Philip trak i Traadene. Men imidlertid er Armeen ved

Constitutionen sat paa lige Fod med Statens andre Borgere, den stemmer med ved Valget af Repræsentanter og Regering, og i Principet kan man sige, at naar den fremtidig adlyder, saa er det kun, fordi den ligesom de andre Borgere anerkjender Majoriteten (skjøndt, i Praxis og for den enkelte Soldat vil dette ikke sige meget). Nu staae Partierne saaledes med Hensyn til Armeen: De moderate Republikanere ville blot have andre Overstkommanderende, f. Ex. Cavaignac istedetfor Changarnier; de befinde sig endnu paa Ufrihedens Standpunkt, idet de mene, at Armeen og Staten er fri, naar den er en Maskine i deres Hænder, som sige, at de elske Friheden. Communisterne og Socialisterne søge derimod at vinde Armeen ligesom de andre Borgere for deres Anskuelser og uddele desaarsag deres „giftige“ Blade i Casernerne. Changarnier og Bugeaud vilde gjerne aflaase og tilmure Casernerne, men maae nøies med at forfølge og straffe den Soldat, der læser slige Ting; de komme derved i en uendelig Kamp, thi har en Soldat Lov til at stemme f. Ex. paa Proudhon, saa maa han da ogsaa have Lov til at læse ham. Af Angst over de uhyre Fremskridt, som Socialismen begyndte at gjøre i Rækkerne trods al Afspærring, har der dannet sig et Selskab, der ved folkelige Skrifter vil modarbeide de vrange og farlige Lærdomme, og for dem aabnes Ca-

ferner og Barakker paa vid Gab. Kampen med Pistoler, Geværer og Kanoner har foreløbig hørt op, men Striden føres ligesaa livlig og virksom med Blade, Brochürer og Bøger og med alle mulige strategiske og listige Maneuvrer. Friheden seer med uendelig Fornøielse og Ironi ned paa den tappre Sabel Changarnier, naar han i Ufrihedens Tjeneste lader den „gode Presse" komme ind til Soldaterne; thi under Kampen og den tilsyneladende Forvirring bliver Soldaten Dag for Dag mere anerkjendt for et besjælet Legeme, Armeen drages ind i den hele borgerlige Kamp, og det endelige Resultat maa blive den staaende Hærs Opløsning. Og først da, naar dette er muligt, er der virkelig Republik i Frankrig.

Ganske anderledes er Forholdet i Tydskland, og navnlig er det i Østerrig, at Soldaterregimentet viser sig i al sin Herlighed, i en saa romantisk Pragt, at Virkeligheden paa en overraskende Maade ligner den poetiske Beskrivelse, som Schiller i „Wallensteins Lager" har givet af de østerrigske Hære under den store Friedländer. Man tænke f. Ex. paa Radetzky's Armee i Italien ved den Scene, hvor Vagtmesteren spørger Krigsmændene om deres Hjemstavn: En er Lombard, en Anden Wallon, en Tredie Lothringer, en Fjerde Böhmer, en Femte fra Schweitz og Vagtmesteren siger da:

„Nun, und wer merkt uns das nun an,
Daß wir aus Süden und aus Norden
Zusammen geschneit und geblasen worden?
Sehn wir nicht aus wie aus einem Spahn?
Stehen wir nicht gegen den Feind geschloßen,
Recht wie zusammengeleimt und gegoßen?
— Wer hat uns so zusammengeschmiedet,
Daß ihr uns nimmer unterschiedet?
Kein Andrer sonnst als der Wallenstein!“

Radetzkys Armee er virkelig saaledes „smeddet sammen“ af Tydske, Italienere, Ungarer, Böhmere, Kroater o. s. v., ogsaa for dem

„grünt kein Halm, es wächst keine Saat“,

de maae forbi „de pragtfulde Stæder, forbi Landsbyens smilende Eng, kunne ikke varme sig ved egen Arne“, leve kun af Krig og Brandskat, og forresten kunne de melankolsk gjentage om Keiseren eller deres Hærfører:

„Wir, wir haben von seinem Glanz und Schimmer
Nichts, als die Mühe und als die Schmerzen,
Und wofür wir uns halten in unsern Herzen“ —

eller naar de faae en Extra-Belønning og Byer gives dem til Priis og en Dagsbefaling roser dem som Thronens Støtter:

„Alle großen Tyrannen und Kaiser
Hielten es so.

Alles Andre thäten sie hudeln und schänden,
Den Soldaten trugen sie auf den Händen.«

Det træffer sig saa, at endog den Adresse, Vagtmesteren vil bringe istand til Wallenstein, omtrentlig er bleven efterlignet i Radetzkys Armee. Rigsforsamlingen vilde, at Armeen skulde vælge Deputerede, men fra Armeen udgik der et Manifest, hvori den erklærede, at den ikke kunde give sig af med Politik, den erkjendte at være et Redskab for Orden og Lovlighed og havde ikke at gjøre med Andre end Keiseren og hans allerhøieste Villie. Det er soldatermæssig, med Undtagelse af, at der dog er Politik i denne Tanke. — Jo mere man læser i „Wallensteins Lager“, desto mere synes hele den nuværende Tid i Tydskland at være udmalet deri, saavist som Schiller og den vildromantiske Poesi virkelig lever i de tydske Gemytter og farver de tydske Gjerninger. Wrangel kan til Nød forestille Capuzineren, der holder den morsomme Tale; den stakkels Bonde, som faaer Prygl, fordi han spiller med falske Tærninger, er maaskee Schleswigholsteinerne, og endelig synes den hele østerrigske Stat, Wienerne, Studenterlegionen, Polakkerne, Ungarerne, Kroaterne, Lombarderne, i Octoberdagene at have sunget i Chor:

»Aus der Welt die Freiheit verschwunden ist,
Man sieht nur Herren und Knechte;

Die Falschheit herrschet, die Hinterlist,
Bei dem feigen Menschengeschlechte.
Der dem Tod ins Angesicht schauen kann,
Der Soldat allein ist der freie Mann!"

og det seer nu ud, som om den hele europæiske Soldatermagt og alle frivillige Krigere have sat hinanden Stævne paa Ungarns Sletter til en Kampleg efter større Maalestok, end Verden endnu har seet.

II.

Italien.

Mazzini.

Det var med den i det Foregaaende beskrevne Armee, at Radetzky, udstødende et Forbittrelsesskrig, d. 20de Marts brød op mod Italienerne, og da vi i dette Dieblik forsøge i det Smaa at skrive Historie, bør vi opbevare, at blandt de Nationer, der ere repræsenterede i den østerrigske Hærmasse, er ogsaa den danske. En høi dansk Officier har taget østerrigsk Tjeneste og fører Keiserens Krig tilsøes mod Italienerne. Besynderlig nok er denne Officier Hr. Dahlerup, Medudsteder af de 27,000s nationale Adresse, nu Medstrider under det sortegule Flag mod „Sydens Skandinaver“, og maaskee snart Medbombardeer af Venedig, som Østerrigeren Zichi havde skaanet. Det er ikke os, der have givet Italienerne hiint Tilnavn, men, som man vil erindre, et danskt Parti, hvis Anskuelser falde nær sammen med Hr. Dahlerups, og som troede at sikkre Skandinavien ved at heise italienskt Flag og Italien ved at heise skandinaviskt Flag. For vor Deel have vi kun at bemærke, at vi ikke i

vor Sympathi for Italienerne have forsøgt at narre Verdenshistorien, men at vi efter bedste Evne, have søgt at skildre Tilstanden og vise, hvad den rimeligviis maatte føre til*; og vi kunne saaledes nu uden personlig Skuffelse fortælle de indtrufne Begivenheder.

For at give en Udsigt over Italiens seneste Historie vil det her være tilstrækkeligt at skildre den Mand, som har spillet en af Hovedrollerne, Giuseppe Mazzini.

Mazzini er født i Republiken Genua Aar 1800, i det Aar, da Massena forsvarede Staden mod Østerrigerne, og da den efter at være erobret strax igjen blev fri som Følge af Franskmændenes Seir ved Marengo. Hans Barndomsaar falde i den Periode, da den gamle aristokratiske Doge-Republik fik en demokratisk Forfatning efter fransk Mønster, men ligesaa lidt som det øvrige Italien havde Livskraft nok og snart blev en Provinds af det franske Keiserrige. (Napoleons Fald skaffede ikke Staden den gamle Uafhængighed, den blev som bekjendt indlemmet i Kongeriget Sardinien).

---

* Om Italienernes Characteer (1. Bd. Pag. 358 og 2. Bd. Pag 6), Pave Pius (5. Bd. 1. H.), den italienske Republikanisme (5. Bd. Pag. 319).

Hans Ungdomsaar ere samtidige med den store italienske Opstand, der udbrød under Paavirkning af den spanske Revolution 1820 og havde til Formaal at forskaffe Italien frie Forfatninger og udjage Østerrigerne. I Neapel gav Kongen efter for Folkets og Hærens enstemmige Fordringer, besvor den nye, frie Tilstand og brød sin Ed. I Piemont (Sardinien) stod den hidtilværende Konge, dengang Prinds, Carl Albert i Forbindelse med de Sammensvorne; Kongen, Victor Emanuel, nedlagde Regeringen, Carl Albert stillede sig i Spidsen for den nationale Bevægelse, men gik strax efter over til Østerrigerne, hvorpaa den italienske Hær blev slaaet i en morderisk Bataille ved Novara, og nu fortsatte Østerrigerne deres seirrige Marsch lige indtil Sicilien, medens de i Mailand og Venedig holdt en barsk Justits.

Under disse Kampe, Skuffelser, Ydmygelser for Folket, Edsbrud og Forræderi og Grusomheder fra Fyrsternes Side, voxede altsaa Mazzini op og blev Mand.

Carbonarierne, der havde anlagt og udført Opstanden 1820, begyndte snart igjen deres hemmelige Virksomhed, og Mazzini, der imidlertid var bleven Advokat tiltraadte Forbindelsen, tilmed da man forbød hans Skrifter og undertrykte de Blade, han begyndte. Han udmærkede sig saa meget ved sin

Energi, Kløgt og Veltalenhed, at han blev et af Ordenens Overhoveder og i denne Egenskab ledede den nye Opstand, der udbrød efter den franske Julirevolution og især omfattede Kirkestaten. Man stolede dengang, ligesom for endeel nu, paa Frankrig, men havde en Fjende mere, nemlig i Piemont, hvor Carl Albert paa denne Tid besteg Thronen og søgte at styrke den ved Venskabsforbindelse med Østerrig og Jesuiterne. Opstanden blev hurtig dæmpet, og den Mængde italienske Flygtninge, der levede i Schweitz og Frankrig, fik en ny Tilvæxt blandt Blomsten af den romerske Ungdom og tilligemed disse Mazzini. Overalt, hvor han kom, var han Gjenstand for de Landflygtiges Hengivenhed og Beundring, og fra Marseille, hvor han først begav sig hen, organiserede han det hemmelige Selskab „det unge Italien“. Omendskjøndt Mazzinis Tanke herved var at optræde skarpere og mere republikansk end de gamle, constitutionelle Carbonarier og forbinde en demokratisk-social Bevægelse med Nationalitetskampen, synes det dog, at Medlemmerne ikke bleve bundne til nogen skarp udtalt Formular, og at mange have tiltraadt Forbindelsen blot som et Tegn paa deres hemmelige Sympathi med den italienske Nationalitetssag. Blandt disse var en geistlig Mand ved Navn Mastaï, der senere er bleven Pave under Navn af Pius den 9de. Det

florentinske Blad Alba har nylig fortalt, at den skriftlige Erklæring, hvormed Mastaï tiltraadte Forbindelsen, er bleven kjøbt af Keiser Nicolaus — den skal maaskee ved høitidelige Leiligheder forevises de russiske Storfyrster, for at de kunne see, hvordan det gaaer, naar man rækker Liberalismen en Finger.

Gjennem sit Selskab bidrog Mazzini til det nye Opstandsforsøg, der fandt Sted i Kirkestaten 1832, hvilket igjen indkaldte Østerrigerne og derved foranledigede den bekjendte franske Expedition til Ancona, for at nemlig Østerrigerne ikke skulde afgjøre Sagen alene og svække Frankrigs „Indflydelse“. Medens han opholdt sig i Marseille, bleve to af de mange italienske Spioner, der omgave ham og hans Venner, myrdede, og man mistænkte ham for, at han ligesom Dommerne i Middelalderens hemmelige Retter havde afsagt Dødsdommen og ladet den exequere. Skjøndt Østerrigerne paastaae, at det er beviisligt, og at der findes en saadan af Mazzini undertegnet Dødsdom, er Documentet dog ikke fremkommet, og han blev tilligemed sin Ven og Stalbroder La Cecilia frifunden af de franske Domstole. Men han begav sig nu til Schweitz, hvor han traf en Mængde Flygtninge fra andre Lande, og i Forbindelse med disse og de franske hemmelige Selskaber udvidede han „det unge Italien“ til „det unge Europa“ (unge Tydskland, unge Polen,

unge Schweitz, unge Frankrig o. s. v.), hvis Formaal var at sættte „Folkenes unge Europa istedetfor Kongernes gamle". Denne Forening har i det Væsenlige stadig vedligeholdt sig; endnu i sidste Efteraar handlede tydske, franske, italienske, polske og ungarske Revolutionaire efter en fælleds Plan, og i dette Øieblik samler Ungarn alle de Medlemmer, der ikke ere beskjæftigede hjemme. Europas vordende Broderlighed og Føderation var repræsenteret i dette Samfund af Forfulgte og Arveløse, et underjordiskt Europa, der hulede Jorden under Fyrsterne, og „Nationalitetskampen" blev forberedt paa en fredelig Congres af alle Nationaliteter — Beviis nok paa, at Hovedtanken deri var Frihed.

I Aaret 1834 gjorde Selskabet sit første Forsøg. Paa samme Tid som de franske Republikanere brøde løs i Lyon og Paris, arrangerede Mazzini et Angreb paa Italien og dennegang nærmest mod „Forræderen" Carl Albert i Piemont. Henved 300 bevæbnede Mænd samlede sig i Nærheden af Genf for at bryde ind i Savoyen; den militaire Fører var General Ramorino, hvis Navn saa ulykkelig er knyttet til Warschaus Fald. Foretagendet mislykkedes, idet Deeltagerne enten bleve afvæbnede af Genferne eller forjagne af Piemonteserne, og Ramorino fik her ligesom i Polen Skyld for Forræderi.

Da Schweiz, som det hed i det officielle Sprog, vedblev at være et Arnested for „demagogische Umtriebe", henvendte Stormagterne sig med indstændige Opfordringer til Forbundsdagen om at udvise Hovedmændene; Magterne bare sig bestandig ad, som om de troede, at naar de forfulgte de Fredløse, saa bleve deres Folk tilfredse og velregerede. Schweitz gav efter, og Mazzini drog i 1836 til England, hvor han vedblev at arbeide for Europas og navnlig Italiens Revolution. I Aaret 1844 bevirkede han gjennem sit Selskab et nyt Forsøg, der udgik fra Corfu, og hvori to unge Søofficierer i østerrigsk Tjeneste, Sønner af Admiral Bandiera, deeltoge. Man landede paa den neapolitanske Kyst; men Foretagendet fandt ingen Understøttelse, og Planen var desuden forraadt, jaa at det Hele fik en hurtig og tragisk Ende.

Nu kom Begivenhederne i 1847 og 48; men for disse var Mazzini aldeles fremmed, ja, i Principet maatte de udelukke ham og gjøre Ende paa hans politiske Løbebane. Hans Magt havde bestaaet i Herskernes Despotisme og Undersaatternes Had, og nu stillede Fyrsterne sig selv i Spidsen for Bevægelsen, og Folket fulgte dem overrasket og henrykt. Foreløbig lod Mazzini sig nøie med at offenliggjøre et Brev til Paven, hvori han hilste ham som den ædle Repræsentant for sin Idee og udtalte sine Forventninger,

der rigtignok gik langt videre, end Pius den 9de paatænkte; men enten har han dengang ligesom saa mange Andre virkelig troet paa det Vidunder, at der var kommet en Republikaner paa den hellige Stol, eller han har blot villet give Folket et Vink om, hvad det skulde forlange. Pius den 9de havde imidlertid opfattet Nationalitetsbegrebet anderledes end Mazzini; han vilde forynge og styrke den italienske Nation ved en alvorlig og besindig Frihedsudvikling, bevirke Enheden ved at udrydde den gamle Tids Skinsyge og Fjendskab mellem Stammerne, og enten han troede det muligt eller ei, moralsk at tvinge det østerrigske Cabinet til en lignende Fremfærd mod dets Folkeslag og saaledes virke langt ud over Lombardiet, saa er det vist, at han frygtede Krigen som en Ulykke for den italienske Nationalitet og ved alle mulige Midler søgte at forebygge den.

Det er bekjendt nok, i hvor høi Grad han paavirkede hele Italien; den milde Storhertug af Toscana fulgte strax hans Exempel, ligeledes de smaa Hertugdømmer, og Carl Albert, der først gjorde Modstand og lod skyde paa Folket i Turin, gav pludselig efter, da han nu troede at mærke, at den gunstige Vind blæste fra den Kant; han indrømmede Pressefrihed, Omordning af Retsvæsenet og Communalforholdene, ja anerkjendte i en vis Grad Troesfrihed, som Folket selv

var saa liberalt at forlange. Endog Kongen af Neapel gjorde liberale Skridt, men befandt sig i en vanskelig Stilling formedelst de mange gamle neapolitanske og sicilianske Constitutioner, hans Undersaatter paany bragte i Erindring. Den Mildhed, Tilfredshed og Lykke, som begyndte at udbrede sig over Italien, gjorde naturligviis det Metternichske Despoti end mere utaaleligt for Lombarderne og Venetianerne, ligesom Mistænksomheden og Undertrykkelsen tiltog fra Metternichs Side, og den stille, smertefulde Kamp, disse Italienere førte, forøgede den øvrige Halvøes Sympathi for dem og Had til Østerrigerne. Dog er det ikke umuligt, at Paven under de følgende Begivenheder vilde have sat sit System igjennem, hvis ikke Østerrigerne selv ved deres Uklogskab og Voldsomhed havde vakt Stormen. I Forening med det reactionaire Parti i Rom, forberedte de en Opstand til den 17de Juli 1847, tilsyneladende i Mazzinis Navn og med ultra-radicale Fordringer, men i Virkeligheden for at afskrække Paven fra alt sit Frihedsværk og kaste ham i Østerrigs Arme. Samme Dag skulde østerrigske Tropper rykke imod Kirkestaten for at dæmpe Opstanden. Østerrigerne indfandt sig i Ferrara, men i Rom var Planen opdaget, og nu brød Forbittrelsen med næsten utrolig Voldsomhed eller Begeistring frem i hele Ita-

lien, fra nu af var Krig med Østerrig og national Enhed det eneste-Løsen. Under Indflydelsen af den Velvillie og Kjærlighed, der endnu herskede for Souverainerne, var det naturligt, at den ældre Carbonari-Tanke atter kom frem, og at Repræsentanterne for denne overalt fandt Mængden gunstig for deres Opfordringer. Det var foruden Azeglio især den piemontesiske Abbed og Professor Gioberti, der bereiste Øvre- og Mellemitalien og prædikede: Krig, Constitution, føderativ Enhed mellem Rigerne Neapel, Kirkestaten, Etrurien (Toscana, Parma, Modena, Lucca) og Kongeriget Overitalien (Sardinien, Piemont, Savoyen og Lombardiet-Venedig). Dette Parti vilde en Umulighed: en Enhed ad monarkisk-constitutionel Vei, medens den kun er mulig gjennem Republiken, og det arbeidede selv Republikanerne i Hænderne ligesom de tydske Enheds-Constitutionelle ville gjøre, og som de politiske Skandinaver consequent ogsaa maae komme til. Vi bemærke i Forbigaaende hertil, at vi ikke bebreide sidstnævnte, at de virke for republikanske Tendenser, men at de ikke ville vide det eller ikke tilstaae det.

Det gik nu temmelig hurtigt med Constitutionerne. Den 29de Januar 1848 fik Neapel sin, den 8de Februar blev den efterlignet i Piemont, den 17de Februar var Toscana's færdig. Med hvilket Sind den neapolitanske Konge gav Constitutionen, og hvor-

ledes han senere har krænket den, er bekjendt nok; ene Paven gjorde Modstand baade mod Krigen og Constitutionen, der under disse Omstændigheder vare eensbetydende; men han blev nødt til at give efter. Nu voxede ogsaa Lombardo-Venetianernes Tillidsfuldhed, og de gjorde aaben væbnet Modstand i Padua, Mailand og flere Steder, hvor Radetzky tvang dem med Jernhaand; han proklamerede Standretten i Mailand samme Dag som Revolutionen udbrød i Paris, den 22de Februar 1848.

Den franske Revolution bidrog ikke her som andre Steder til at paaskynde Afgjørelsen, men holdt det allerede beredte Udbrud tilbage i nogen Tid, næsten i en Maaned. Endeel Rige og Adelige forlode feigt Folkets Sag og sluttede sig til Østerrigerne, Andre, der bleve Friheden troe, men vilde undgaae Ulykkerne, søgte at hidføre Forsoning og Eftergivenhed; men det østerrigske Cabinet lod sig ogsaa her indhente af det skjæbnesvangre „for silde“, det forøgede Haardheden og Mistænksomheden, af Frygt for, at Eftergivenhed skulde blive anseet for Svaghed; dog havde det unægtelig her en Undskyldning, eftersom det vidste, at de constitutionelle Kamre paa hele Halvøen, Carbonarierne, ikke vilde lade sig forsone med mindre end den fuldstændige Opgivelse af Lombardiet og Venedig. Pius den 9des System, der factisk havde lidt Nederlag,

begyndte allerede at faae Ret. Saa stode da Modsætningerne fjendtlig og uforsonlig imod hinanden, og den 17de Marts begyndte Lombardernes heltemodige, fem Dages Kamp imod det Metternichske System, den hellige Alliance og Folkeundertrykkelsen, den Kamp, som halve Europa tiljublede, hvor beskjæftiget det end selv var med Revolutioner. Men det fortjener at erindres, at endnu i sidste Øieblik, da Opstanden begyndte i Mailand, kom Budskabet om Revolutionen i Wien, og de østerrigske Autoriteter fordulgte da, at Metternich var styrtet, og gave ubestemte Løfter, som Ingen under disse Forhold vilde troe. I Venedig hilste Folket Efterretningerne fra Wien med Jubel, illuminerede Marcuspladsen og raabte Evviva for Keiseren, men den 18de Marts, da man erfoer Revolutionen i Mailand, greb man ogsaa her til Vaaben. Forviklingerne førte det med sig, at det Budskab om Frihed og Forbund, som det østerrigske Folk glædedrukken havde sendt Italienerne, blev tilbageviist, de Vaaben, der havde været rettede mod den fælleds Fjende, Metternich, bleve vendte imod hinanden, og Kampen blev en virkelig Nationalitetskamp. Radetzky forlod ilde tilredt Mailand samme Dag, som Folkepartiet seirede her i Kjøbenhavn, 21de Marts.

Paa denne Tid begyndte den østerrigske Statsbygning overalt at gaae ud af Fugerne; man troede

i Almindelighed, at der ikke længer var nogen østerrigsk Stat, som havde en Ret, eller Personer til at repræsentere den og forsvare Retten, og Italienerne opstillede desaarsag Nationalitetsfordringen saa consequent, at de vilde dele det tydsk-italienske Tyrol og ikke have nogen Deel i den keiserlig-østerrigske Statsgjæld. Og da Radetzky samlede sine adspredte Tropper, gjenoprettede Disciplinen og paany førte Soldatermagtens Fane imod Lombarderne, blev Carl Albert kaaret til „Italiens Sværd“ og skulde erobre Lombardiet for sit Kongerige Overitalien.

Ingen kan fortænke Carl Albert i, at han i Marts 1848 troede en almindelig Syndflod kommen for Kongerne, og at han vilde redde sig i Folkemagtens Ark. Udsigten til at kunne udvide sit Kongerige stemte godt med hans Herskelyst, og for Krig havde han altid havt Tilbøielighed; han tjente f. Ex. som Frivillig i den franske Armee, der 1823 under Hertugen af Angouleme rykkede ind i Spanien, og viste sig meget tapper, hvilket kan tjene til at bevise, at krigersk Mod ikke behøver at være forenet med en fast eller ophøiet Characteer. Han havde stadig sørget for at have en veløvet og velrustet Hær; men de høiere Officierer, der vare vante til at betragte sig (og Kongen) som Østerrigernes Venner og Bundsforvante mod Folket, gik ugjerne til denne Krig, og flere af dem bleve se-

nere beskyldte for Forræderi, hvad der siden Middelalderens Tider har været saa sørgelig-hyppigt i Italien. Den ligesaa hyppige Splid, Misundelse og forfængelige Fordringsfuldhed gjorde ogsaa sin Virkning gjældende mellem Piemontesere, Genuesere, Lombarder, Venetianere, Romere og Neapolitanere, hvoraf Armeen bestod. Romerne, Lombarderne og Venetianerne vare for Størstedelen Friskarer, Neapolitanerne derimod et af Kongen affendt Corps under General Pepe, men, som det syntes, mere bestemt til „Observation“ end til Kamp. Kom de i Kast med Østerrigerne, lode de sig for det meste fange, og efterat Kongen den 15de Mai havde omstyrtet Constitutionen og slaaet sig til den østerrigske Politik, kaldte han dem hjem. Ikke destomindre var dette Felttog det hæderligste, Italien havde bestaaet siden Middelalderens glimrende Dage; Kampen varede i fire Maaneder, og begyndte med en Seir, som Carl Albert vandt over et mindre østerrigsk Corps ved Goïto den 8de April (Dagen før vi seirede ved Bau). Til Radetzkys senere Seir bidrog ikke lidet, at han langt bedre end Kongen var betjent af Spioner, der som bekjendt ere et vigtigt Middel for en god Krigsførsel. I Slutningen af Juli efter vexlende Held og Uheld, og efterat der var viist en sjælden Tapperhed og Haardnakkethed fra begge Sider, blev den italienske Hær totalt slaaet i flere hurtige

Træfninger langs Minciofloden, en stor Deel af det lombardiske Gebeet oversvømmet af Fjenden, og den flygtende Carl Albert maatte fra Mailand underhandle om Vaabenstilstand. Befolkningens Smerte var hjerteskjærende, da den pludselig saae sine stolte og glimrende Forhaabninger tilintetgjorte; den raabte næsten vanvittig, at Nationens Ære blev krænket ved Vaabenstilstanden — som om dette Raab kunde give Carl Albert en ny Armee. Efter frygtelige Scener, da man havde villet dræbe „Forræderen" Carl Albert, lykkedes det ham at snige sig bort, en stor Deel Mailændere flygtede paa samme Tid, og de Tilbageblivende bortryddede i sløv Resignation de Barrikader, de selv havde opreist, og lode Østerrigerne rykke ind. Den 5te August blev Vaabenstilstanden sluttet i Salasco; men den blev ikke nøiagtig holdt. Venedig, der først havde erklæret sig for Republik, men et Par Dage før Carl Alberts Nederlag anerkjendt ham som Konge, skulde overgives til Østerrigerne, men proklamerede nu atter Republiken, og istedetfor at optræde fjendtlig imod den, blev den sardinske Admiral Albini trods sin Souverains Befaling (eller efter hemmelige Ordrer) i Farvandet til dens Beskyttelse, og nu vilde Østerrigerne ikke udlevere en Artilleripark, der ifølge Conventionen skulde tilbagegives Piemonteserne. „Erobreren" Carl Albert og hans Admiral faae her Lighed

med den erobrende Konge af Preussen og hans General Wrangel og Østerrigerne med os Danske, medens der hidtil i den nationale Bevægelses Data har været en ret mærkelig Overensstemmelse. De danske Skribenter, der snart have sammenlignet vor nationale Kamp og Berettigelse med Italienernes, snart vor politiske Ret med Østerrigernes, kunne saaledes vælge efter Behag. En ny Overensstemmelse er, at Stormagterne strax efter at have mæglet Vaabenstilstand i Syden, skyndte sig med at faae Malmøconventionen afsluttet — det saae dengang ud, som den europæiske Diplomati reiste med sine Protokoller ligesom vore Herredsfogder til Forlig og Execution.

Den Republik, som opstod i Venedig, havde med sine historiske Minder og sin Afsluttethed, Lidet eller Intet tilfælleds med den af Mazzini forfægtede, demokratisk-sociale, universelle Republik. Derimod havde M. strax efter Februarrevolutionen efterlignet sit Tog mod Savoyen og med lignende Uheld; efter Mailands Opstand i Marts begav han sig til Lombardiet og begyndte et Blad **Italia del popolo**, hvori han advarede Folket for Carl Albert, opfordrede til en energisk „Folkekrig mod alle Konger“, men fandt endnu saa liden Sympathi, at han maatte flygte. Hans Rolle begynder først nu, efter Vaabenstilstanden.

Revolutionerne. — Krigen.

Gioberti reiste i Piemont en heftig Opposition mod denne Vaabenstilstand og imod den Tilbøielighed til Fred, som man troede at spore hos Kongen og Ministrene. Deputeretkammerets Majoritet var valgt efter hans Opfordringer, og det havde valgt ham til dets Præsident, saa at han constitutionelt kunde tvinge Carl Albert til at følge sin Politik, og for at give de andre Stater en eensartet Bevægelse og aftale Felttogsplanen blev der i Turin under hans Forsæde afholdt en Congres af hans politiske Venner fra hele Italien. Fra Rom mødte bl. A. Mamiani, Sterbini og Galetti, fra Toscana Montanelli. Det gjaldt om at faae disse Stater til at slutte sig engt om Piemont og altsaa Mænd, der energisk vilde Enhed og Krig, ind i Ministerierne; til Enheden hørte en af alle Italienere valgt constituerende Forsamling og til Krigen en udtrykkelig Krigserklæring fra Paven og Storhertug Leopold. Men her stødte man paa Hindringer, her kom det afgjørende Brud mellem Fyrster og Folk, hvoraf al Fordelen tilfaldt Mazzini og hans Parti.

Paven havde, siden Constitutionen var bleven ham aftvunget, indtaget en temmelig passiv Stilling og blot med den sidste Rest af sin Popularitet søgt at standse Folkelidenskaben, navnlig ikke villet adoptere

det Mamiani=Giobertiske Program af 5te Juni, italienskt Enhed og Krig, skjøndt han ikke havde kunnet forhindre, at Frivillige droge til Lombardiet, og at Schweitzerregimenter bleve sendte til Grændsen. Endelig synes det at være faldet Paven ind, eller man har givet ham det Raad, at siden han havde en Constitution efter forhenværende fransk Mønster, skulde han benytte den til at lede Folket efter fransk Mønster, og da den Guizotske Maskine saaledes skulde tages i Brug, var Intet rimeligere, end at man forskaffede sig en Guizotsk Maskinmester, som ved Revolutionen i Frankrig var bleven ledig. Det var Grev Pelegrino Rossi, „Diplomatikens Alcibiades", som man har kaldet ham formedelst hans Talenter, hans Lethed til at afpasse sig efter alle Nationer, blandt hvilke han levede, og den Lykke, han gjorde baade hos Mænd og Kvinder, meest dog hos de sidste; thi Mændene endte med at dræbe ham snigmordersk ligesom Alcibiades. Grev Rossi var dengang 61 Aar (født i Carara 1787); han havde i sin Ungdom tjent Joachim Murat og var efter dennes Fald draget til Genf, hvor han ligesom samtidig hans Ven Guizot i Paris erhvervede sig stor Anseelse som Docent og Forfatter, blev Medlem af det store Raad (Nationalforsamlingen) og Gesandt ved Forbundsdagen, hvor han spillede en betydelig Rolle. Da hans System

faldt og de Radikale benyttede sig af hans Egenskab som Fremmed til at gjøre ham Opholdet i Schweitz ubehageligt, drog han til Paris, hvor han hurtig blev Pair af Frankrig og derpaa sendt som Gesandt til Rom; men efter Ludvig Philips Fald var hans Rolle atter tilende. Han begav sig til sin Fødeby, men Paven kaldte ham til sig, og Rossi søgte nu paa sin Maade at standse Bevægelsen. Han stræbte efter at slutte et Forbund mellem de italienske Stater, men et diplomatisk, hvori Folkene ikke skulde have nogen Deel, og som ad diplomatisk Vei skulde bevæge Østerrig til at slutte en for Piemont ikke ufordeelagtig Fred. Han arbeidede paa sin Plan, som om det var de roligste Tider, som om han aldeles havde glemt, at der laa en Revolution mellem ham og hans System. Det er charakteristisk for den politiske Skole, hvortil han hørte, at han samtidig oprettede Professorater for Statsoconomi, videnskabeligt Agerbrug og Statsret, og med stor Iver og Dygtighed sørgede for Sikkerhedspolitiet i Rom og Omegn. Men Folket ventede paa Krigserklæring og paa den italienske constituerende Forsamling, der skulde repræsentere alle italienske Stater som en Enhed, og Rossis Svar bestod i Forfølgelser mod Pressen, i Borttagelse af alle Carricaturer over Østerrigerne, i at skaffe sine Venner ind i Deputeretkammeret og bortsende sine Modstandere som

Commissairer i forskjellige underordnede Oiemed, og forresten efterlignede han mærkværdig godt Guizots stolte, udfordrende Holdning overfor Folket og Kamret. Det er altfor vanskeligt at sige, hvad der under de daværende Forhold havde været rigtigt; men Rossi var jo Italiener, og han kunde derfor let have gjættet sig til, at de Fleste nok ønskede en Krigserklæring, men ikke selv vilde i Krig — hvad senere blev tydeligt nok — og havde han forelagt en Lov om, at Alle skulde udskrives og hele Nationalgarden gjøres mobil, sørget for en oplysende Fremstilling af alle Forhold gjennem Pressen istedetfor at forfølge den, saa havde dette snarere kjølnet den stærke Lidenskab. Rossi kunde ulykkeligviis ikke være Manden til Sligt; thi til at gjennemsætte et saadant System behøves en Statsmand, der kan imponere Folket ved sin energisk-joviale Personlighed, en virkelig, uforfærdet Demokrat — nu fandt Mazzini's Parti, medens Sterbini og Mamiani førte en lidenskabelig Opposition mod Rossi i Parlementet, aabent Øre for dets Opfordringer: „Ned med alle Fyrster og Fyrstetjenere!" Ved en udfordrende og haanende Artikel i Regeringens officielle Blad af 14de Novbr, stødte Rossi endog sine Venner fra sig, og da Kamret den 15de ventede ham i fjendtlig Stemning, men han i yderste Selvtillid og vis paa Seiren begav sig der-

hen, kjørte Folk overende og foragtelig saae ned paa Menneskemassen, stak En ham paa Palladsets Trappe en Dolk i Halsen, saa at han døde. Europa modtog Budskabet om hans Død med Medynk og Forargelse og oversaae den Hensynsløshed, hvormed han selv havde fremkaldt Ulykken og i to Maaneder tilintetgjort alle Frugter af tredsindstyve Aars Kløgt og Smidighed. Med Rossi faldt ogsaa den paatænkte Congres i Brysel, mellem Frankrig, England, Østerrig og de italienske Stater.

Paven elskede Rossi personlig og blev ved denne Begivenhed som tilintetgjort. Folket trak sig taus tilbage som en Tiger, der har mættet sig med Blod, men drog derpaa atter frem med ny Lidenskab. Feltraabet, der lød i Gaderne, var nu: „Krig og Constituante eller Republik!" og da Paven ikke vilde give efter, kom det til en Kamp, som først endte, da Folket opkjørte Skyts for at sprænge Palladsets Port. Paven indrømmede Alt, antog et Ministerium Galetti-Mamiani, men betragtede sig fra dette Øieblik som afsat og beredte sig til Flugt. Folket berøvede ham hans Garde og passede paa ham; men desuagtet lykkedes det ham, skjult i en Bagagevogn at komme til Peterskirken og derfra i en Kulbaad ned ad Tiberen. Dette skete den 24de Novbr. Fra Gaëta, hvor han begav sig hen, erklærede han Alt ugyldigt, hvad der

vedtoges uden hans frivillige Indvilgelse, og han truede den italienske Constituante og Alle, der bidroge til den eller toge Deel i den, med Ban.

I Rom gik nu Alt meget hurtigt. Første Kammer eller Senatet, hvem intet Menneske her, ligesaa lidt som andre Steder, havde brudt sig om, sluttede sig til Deputeretkammeret og Ministrene for at give Exempel paa Enighed og Orden; Ministrene udstedte Proklamationer, hvori de sagde, at Regeringen var bleven uforandret, og at de vilde indbyde Paven til at vende tilbage og igjen udøve sin souveraine geistlige Magt o. s. v.; men Alt, hvad Galetti og Mamiani havde arbeidet for og tilveiebragt, var nu blevet revolutionairt og Mazzinist, Strømmen, de havde løsladt, væltede videre frem, paavirket af det Mazziniske Parti, og det var forgjæves, at de forsøgte at standse. Folket forlangte nu en Nationalforsamling, udgaaet af almindelige Valg — thi Revolutionen var, besynderlig nok, kommen, uden at man havde havt almindelig Stemmeret — samt Valg til den italienske Constituante. Ministeriet gav offenlig efter, opløste Kamrene og udskrev nye Valg til Nationalforsamlingen, men nølede med Constituanten og søgte imidlertid hemmelig at knytte Underhandlinger med Paven. Disse mislykkedes imidlertid, og den 12te December kom Mazzini i egen Person til Rom. Allerede den 17de

var der en stor Folkedemonstration, der bestemt fordrede Constituanten, Ministeriet kunde ikke længere holde sig, Mamiani, der var bleven syg, trak sig tilbage, og alt flere Republikanere bleve af Folkestemningen baarne ind i Regeringen, Valgene til Constituanten virkelig udskrevne, og Bruddet med Paven var saaledes uigjenkaldeligt. Adskillige Reactionsforsøg bidroge kun til at irritere Folket og styrke det republikanske Parti; Municipalraadet og endeel moderate Borgere i Bologna erklærede sig for Paven, men bleve overvundne, og den 14de Januar mislykkedes i Rom en Soldatersammensværgelse, der havde til Hensigt at bemægtige sig alle Revolutionens Hovedpersoner. Dette bevirkede nu kun, at en Sikkerhedscomitee nedsattes i alle Byer, og Deeltagerne i Sammensværgelsen bleve dømte til Tugthuusstraf. I Slutningen af Januar og Begyndelsen af Februar foregik Valgene til Constituanten, og Mazzini blev valgt til Medlem.

I Toscana var hidtil Alt gaaet roligt, endog efter Pavens Flugt, fordi Storhertugen bestandig havde givet efter. Gioberti's Ven Montanelli var bleven Minister, ja for at tilfredsstille det revolutionaire Livorno havde han endog gjort Redacteuren af Corriere Livornese, Guerrazzi, til Indenrigsminister, uagtet denne kort i Forveien skulde været deporteret

formedelst Deeltagelse i Revolutionsforsøg. Guerrazzi var aabenlyst Republikaner, havde i sit Blad forsvaret Mazzini og hans Anskuelser, men modtog den constitutionelle Ministerpost, fordi, som han ligefrem sagde i Kammeret, Republikens Tid ikke var kommen endnu, og Montanelli modtog ham som Collega, fordi han var for Krig og italiensk Enhed. Guerrazzi stod i Toscana omtrent i samme Forhold til Montanelli som i Rom Galetti til Mamiani; Nuanceforskjellen mellem den constitutionelle Demokrat og Republikaneren blev i den revolutionaire Tid ikke bemærket. Men Guerrazzi var tillige en energisk Mand, der i lang Tid forstod at holde sit Parti i Respect og straffe det for dets Udskeielser uden at blive upopulair. Den 28de Debr. blev i Florents Kamrenes Session udsat for paany at begynde den 10de Januar, men imidlertid havde Begivenhederne i Rom mægtig paavirket en stor Deel af Befolkningen. Klubber fra Livorno, Florents og andre Byer vare dragne til Rom for at hilse Mazzini og indvie den trefarvede italienske (republikanske) Fane paa Capitolium, og da Kamrene vare traadte sammen, fandt allerede den 19de Januar en stor Folkedemonstration Sted for at forlange, at der strax skulde vedtages en Lov angaaende den italienske Constituante. Montanelli, der stadig gav efter for Strømmen, skyndte sig med at forelægge en saa-

dan Lov, og samtidig erklærede Ministeriet paa Foranledning af den spanske Regering, at det ikke kunde indlade sig paa nogensomhelst Demonstration, sigtende til med Magt at føre Paven tilbage. Men den Vending, som Begivenhederne toge i Rom, det republikanske Parties voxende Magt og formodenlig Paavirkninger udenfra bragte nu Storhertug Leopold til at gjøre Modstand. Han havde i sin Throntale den 10de Januar lovet Constituanten og tilføiet de Ord, Ministeriet havde lagt ham i Munden: at enhversomhelst Regeringsform i de enkelte Stater godt kunde bestaae med en saadan Forsamling; men, da den skulde holdes i Rom, da de i Kirkestaten valgte Deputerede vare republikanske, og da man fordrede, at de toskanske Deputerede skulde have uindskrænket Fuldmagt, var dette saa godt som forud at give sit Minde til sin Affættelse. Han gjorde derfor som Paven, flygtede (den 4de Februar) og bekjendtgjorde, at han ikke kunde tilstede den constituerende Forsamling, fordi Paven havde truet ham med Ban.

I Piemont havde Pavens Flugt gjort et dybt Indtryk; adskillige Deputerede bleve ængstelige og forlode Gioberti og Oppositionen, medens denne derimod, stolende paa Aftalen med Mamiani i Rom, fattede nyt Mod og styrtede Ministeriet. Kongen vaklede og tænkte paa at opløse Kamret, beholde Ministeriet, gjøre Modstand og

da formodenlig slutte sig til Østerrig. Krisen varede i henved fjorten Dage; men den 11te December fandt en mægtig Folkebevægelse Sted i Genua, og Kongen overdrog da Gioberti at danne et Ministerium (14de December). Dette nye Ministeriums Program var naturligviis: Troskab mod Kongedømmet, italiensk Enhed og Krig mod Østerrig; med Hensyn til de Fredsunderhandlinger, som bleve førte under engelsk og fransk Mægling, erklærede det, at Freden rimeligviis ikke vilde komme istand, men at man burde benytte Underhandlingerne til at forberede sig paa Krigen. Da Stemningen i Deputeret-Kamret ikke var aldeles overveiende gunstig for Gioberti, blev det opløst og nye Valg udskrevne, for at det kunde sammentræde den 23de Januar 1849, men senere da Begivenhederne mod Syd toge en Vending, man ikke havde anet, udsatte man for at vinde Tid Kamrenes Aabning til den 1ste Februar. I denne Mellemtid afskaffede Gioberti Titlen Excellens for Ministrene og erklærede Udlandet, at han ikke kunde tilstede noget væbnet Forsøg til Gunst for Paven, men vilde bidrage af alle Kræfter til at bilægge denne ubehagelige Sag ved fredelige Underhandlinger. Men det varede ikke længe, før hans Anskuelser aldeles forandrede sig. Hans Ven Mamiani i Rom maatte trække sig tilbage uden noget heldigt Udfald paa de hemmelige

Underhandlinger med Paven; hans Fiende Mazzini fik daglig mere Indflydelse baade i Kirkestaten og i Toscana og begyndte nu med sine hemmelige Forbindelser ogsaa at paavirke den piemontesiske Befolkning. I Savoyen reiste sig Opposition mod det krigerske Parti, og ved Valgene faldt den 23de Januar Azeglio igjennem. Gioberti blev rigtignok selv valgt af otte forskjellige Valgkredse, og Krigspartiet seirede overhovedet med stor Majoritet; men blandt disse krigerske Venner havde Gioberti ogsaa sine farligste Fiender, idet de stemte for Krigen i Mazzini's Aand. Den 27de Januar, da en Deputation henvendte sig til ham for at anbefale snarlige Valg til den italienske Constituante, svarede han haardt, at han aldrig havde tænkt sig nogen fælleds italiensk Forsamling i den Forstand, men en Forbundsdag (Dieta), ingen Constituante, og at han aldrig vilde give sit Minde til en saadan. Hans Modstandere beviste derimod gjennem Pressen, at han altid havde fordret en constituerende Forsamling, hvorved kun maa bemærkes, at han altid havde tænkt sig, at denne Forsamling skulde bestaae af hans Venner og virke under hans Indflydelse.

Men endnu værre Efterretninger kom fra Syden, og med hver Postdag blev Gioberti mere betænkelig. Da Storhertugen af Toscana var flygtet, gjorde han

Grev La Marmora, der var for Fred med Østerrig, til Krigsminister. Hvor betænkelig Giobertis Stilling var, seer man af, at han ved denne Leilighed søgte at spille Diplomat for ikke at bryde med sit Parti; han lod udsprede det Rygte, at La Marmora havde gjort visse Indrømmelser for at blive optagen i Ministeriet, og den forbittrede La Mamora vilde da offenliggjøre et Brev, hvori han erklærede, at hvis Rogen havde gjort Indrømmelser, var det ikke ham. Gioberti fik ham bevæget til ikke at offenliggjøre Brevet, men Indholdet kom alligevel ud i Publikum, og Greven vilde ikke længere være Krigsminister og blev efterfulgt af Chiodo. Faa Dage efter erfarede man, at en provisorisk Regering, bestaaende af Guerrazzi, Montanelli og Manzoni, var bleven indsat i Florents og havde lagt Beslag paa Storhertugens Formue. Montanelli selv blandt Republikanerne! Da holdt Gioberti (den 10. Febr.) en energisk Tale i Deputeretkamret imod Republikanismen, og opfordrede de italienske Folkeslag til at holde fast ved deres Fyrster og navnlig Piemonteserne til at slutte sig med Troskab om deres ædle Carl Albert. Næste Dag gav han Ordre til at lukke Klubberne i Genua, og saaledes var han ved Begivenhedernes Gang kommen til at staae paa samme Standpunkt som det Ministerium, han havde styrtet; med Hensyn til Italiens Stater var han ligesaa mistænk-

som og fjendtlig imod Mazzini og Guerrazzi, som hans Forgænger Pinelli havde været mod Mamiani og Montanelli, og ligeoverfor Østerrig var han betænksom og forsømte Tiden til at handle i Forening med Ungarerne.

Men medens Gioberti talte og handlede imod Republikanismen, var den i bestandig Stigen. Den romerske Nationalforsamling var traadt sammen den 5te Febr. og havde valgt Gioberti til sin Præsident; den 9de havde den med 121 Stemmer mod 23 erklæret Paven afsat og fra Capitolium proklameret den romerske Republik, der i alle Landets Byer blev hilset med 101 Kanonskud og af Folkets Masse med Jubel, formodenlig fordi man med Romerrepublikens gamle Navn ogsaa troede pludselig at faae dens gamle Sind og Kraft. Nationalforsamlingen valgte derpaa af sin Midte en executiv Commission, Armellini, Salicetti, Montecchi, og vedtog en ret mærkelig, aldeles republikansk Regeringsmethode: den executive Commission havde at varetage Statens Politik og stod til Ansvar for Nationalforsamlingen; den havde ingen Ministre i egenlig Forstand, men kun Departementschefer, der Intet skulde have med Politiken at skaffe, men kun varetage Administrationen under de tre Regerendes Overbestyrelse. Det kan som et charakteristisk Træk tilføies, at man feirede Republikens Indstiftelse ved

et Te Deum i Peterskirken; i Pavens Sted forrettede en Feltpræst Gudstjenesten, og istedetfor Cardinaler assisterede Soldater med Fakler; thi Geistligheden vilde ikke være med at velsigne Republiken. Geistligheden havde fra sit Standpunkt god Grund til ikke at takke Gud for Republiken; thi et Par Dage efter foreslog Regeringen en Lov, der snart blev antagen, og som inddrog alle geistlige Godser og Eiendomme (deres Værdi anslaaes til 120 Millioner Rbd. den romerske Statsgjæld er 70 Millioner Rbdlr.); Kirkens Tjenere skulde ifølge denne Lov fremtidig lønnes af Staten, dens Jordeiendomme skulde for en stor Deel paa billige Vilkaar i mindre Lodder overlades den agerdyrkende Befolkning. Paa samme Tid som man greb denne Forholdsregel, gjorde Nationalforsamlingen Mazzini til romersk Borger. Mazzini var imidlertid ikke i Rom; den 12te Februar var han ankommen til Florents, den 14de fandt allerede en stor Folkedemonstration Sted til Ære for ham, og den 15de blev Storhertugen formelig erklæret afsat og Republiken proklameret. Man fik især Anledning hertil af det Forsøg, som General Laugier gjorde paa at gjenindsætte Storhertugen med væbnet Haand, og det var navnlig de livornesiske Klubber, der vare ilede til Florents, som paa Mazzinis Opfordring skabte Republiken uden at vente paa den souveraine Natio-

nalforsamling, der skulde sammentræde den 5te Marts. Mazzini begav sig derpaa — medens Guerrazzi med et Par tusind Mand gik imod Laugier og forjog ham — tilbage til Rom, hvor han i sin Fraværelse ved Supplementvalgene ogsaa var bleven Medlem af Nationalforsamlingen. Ved sin Indtrædelse i Forsamlingen blev han modtagen med uhyre Enthusiasme, fik et Æressæde anviist ved siden af Præsidenten og var fra nu af Hovedpersonen i Mellemitalien, tilmed da han fra Toscana havde Fuldmagter til at ordne de to Republikers Forening og forberede den italienske Constituantes Sammentræden.

Storhertugen af Toscana, der hidtil havde opholdt sig paa Kysten i St. Stefano, forlod nu Landet og begav sig til Neapel, hvorfra Paven stadig havde vedblevet og vedblev at protestere imod enhver Begivenhed, der foregik i Rom.

Gioberti bestemte sig nu til det tunge Skridt at vende de norditalienske Vaaben imod Mellemitalien, imod dem, der vilde Krig med Østerrig, arbeidede for Italiens nationale Uafhængighed og Enhed, men gjennem Republiken. Hans Beslutning var, seet fra een Side aldeles consequent og hæderlig: Han havde aldrig ønsket Republik, fra Rom og Florents søgte Republikanerne at paavirke Piemont, og lykkedes det dem, saa vilde Armeen, der væsenlig var monarkisk

findet, nødvendigviis maatte opløses, og Landet var saaledes priisgivet den østerrigske Hær. Hans eneste Feil var, at han selv havde givet Stødet til alle hine Bevægelser, og at det, hvis der skulde være Krig mellem Italienere, ikke var ham, der burde føre den — at han var bleven personlig overflødig. Men Gioberti elskede baade sin Ministerpost og sit constitutionelle System for høit, hadede Mazzinierne for stærkt til at fratræde, og desuden var Kong Carl Albert aldeles enig med ham og ønskede Krig mod Mellemitalien. Ministeren havde allerede samlet 12,000 Mand under La Marmora ved den toskanske Grændse, og Natten mellem 19de og 20de Februar havde hans Colleger mundtlig givet ham deres Samtykke til, at La Marmora fik Ordre til at marschere mod Republikanerne. Men næste Dag, da det blev bekjendt og Kamrets Majoritet, som han selv havde skabt, viste sig høist forbittret over denne „østerrigske" Politik, nægtede hans Colleger at have havt Andeel i hans Beslutning og lode ham ene udsat for Majoritetens Bebreidelser. Et Medlem af Kamret forlangte ham endog sat under Tiltale; Gioberti svarede paa dette Raab med et smerteligt Smiil, og for Øieblikket var hans politiske Rolle tilende. Stemningen i Turin viste sig ved denne Leilighed meget deelt; en stor Skare Borgere begav sig til Gioberti og tilkjende-

gave ham deres Sympathi, en anden stor Skare peb ham ud.

Ministerkrisen varede et Par Dage, da Carl Albert forsøgte at beholde Gioberti for at gjennemføre hans Politik, og en Petition fra 10,000 Borgere understøttede denne Tilbøielighed. Men i saa Fald maatte man opløse Kamret, og det kunde under Gemytternes Stemning og især under Genuas truende Demonstrationer næppe føre til Andet end til Borgerkrig og Republik. Chiodo afløste da Gioberti som Præsident i Ministeriet, og dette gav under Adresse-debatterne den Erklæring, at det vilde holde fast ved Gioberti's tidligere Program: Krig mod Østerrig og italiensk Enhed, at det vel ikke kunde anerkjende Republikerne i Rom og Toscana, men vilde benytte sig af deres broderlige Hjælp mod den fælleds Fjende, og endelig, at Krigen med Østerrig skulde begynde med det Allerførste. En betegnende Scene forefaldt under disse Debatter. Et turinsk Blad, il Smascheratore, havde sagt, at der i Kamret sad Fjender af Kongen og Landet (ɔ: Republikanere), og da et Medlem opfordrede Ministeriet til at sætte dette Blad under Tiltale, reiste hele Venstre sig og stemte derfor; men forresten vilde dette republikanske Parti ikke tilstede Indskrænkninger i Presfriheden. Lignende sørgelige Symptomer viste sig i Rom og Florents, hvor der

nu var mindre Presse- og Yttringsfrihed end før; Republikanerne opstillede ikke Friheden som et Princip, men betragtede den som et Privilegium, de havde erobret til Fordeel for sig selv. De undskyldte sig med, at der ellers vilde være Fare for Republiken, men i denne Undskyldning ligger deres Domfældelse, thi den viser, de ikke engang troede Folkets Majoritet republikansk, at de i Grunden havde samme Anskuelse om Regering som kongelige Despoter: man maa handle i Kraft af sig selv og holde sig med Magt.

Følgerne viste sig snart, Folket blev en død Masse i de Herskendes Haand, for tung at haandtere. Læserne ville intet Dieblik have glemt, at vi her have at gjøre med Italienere; Raabet om Fødelandets Fare, Nationaliteten, Italiens Enhed havde begeistret dem, og i Lidenskaben over den Modstand, man mødte, havde man fulgt de republikanske Førere og overvundet Modstanden, bortjaget Fyrsterne. Mange, og det de Betænksomme og Alvorlige, og derhos de Rige, havde her, som det saa ofte gaaer, holdt sig tilbage og ladet Begivenhederne skee. Da den første Heftighed hos Folket var forbi og det saae, hvad der var skeet, fattede det ikke ret Tilstanden. Navnlig i Toscana kunde Folket ikke gjøre sig fortrolig med den Tanke, at det havde forjaget Storhertugen, hvis Mildhed og Godhed næsten var bleven et Ord-

sprog i hele Italien, og denne blide, flittige og ukrigerske Befolkning var kun lidet stemt til at følge Opfordringerne om at gaae i Krig. Regeringen søgte at optage et frivilligt Laan; men der kom ingen Penge; den truede med at udskrive et tvunget Laan, og Pengene kom dog ikke; det tvungne Laan blev da paabudt, under Form af en høi progressiv Formueskat: 1000 Scudi skulde lægge 14 pCt. o. s. v. indtil 10,000, 50 pCt., Alt at tilbagebetale med 5 pCt. og mod Pant i de inddragne Godser; Pengene skulde indbetales i 4 Terminer fra 15de April til 15de Juli, men som man snart vil see, kom Begivenhederne endog inden første Termin og første Afdrag. Soldaterne, der havde svoret Storhertug Leopold Troskab, troede sig ikke ganske bundne til den nye Regering og deserterede; de høiere Officierer maatte man afsætte, fordi de ikke vare republikanske, man havde knap Tropper nok til at besætte de vigtigste Stillinger mod Nord, da man var truet af Gioberti. Livorneserne, der havde været ivrigst for Republiken, vare ogsaa ivrigst for at tage Krigstjeneste; men Bladet Corriere Livornese klagede stadig over, at de ikke vilde exercere, men kun vise sig i Uniform paa de Fester og Baller, ved hvilke man forud feirede Italiens Uafhængighed. De modigste eller meest ivrige Folkeførere talte om at ind-

føre Guillotinen og Rædselssystemet, men til hvad Nytte? Der viste sig ingen Modstand, der var kun Død, og med Guillotinen skaber man ikke Liv; da det franske Folk anvendte Guillotinen, var det virkelig Folket, der var fortvivlet ved lange Tiders Undertrykkelse og bestemt paa at kjæmpe for sin Frihed og dræbe sine Fjender. Desuden spurgte Frankrig dengang kun sig selv om Tilladelse til, hvad det vilde gjøre, hvorimod saadanne smaa Stater maae vogte sig for „Europas Dom“.

I Rom var Stemningen noget bedre for Republikanismen. Der var dog noget retfærdigt Had, ikke imod Paven, men imod den altfor talrige og besværlige Geistlighed; der er ogsaa store, begeistrende Minder udbredt over denne Stad, og enhver Romer har Sands derfor, og der er mere Alvor og Værdighed hos Romerfolket end hos de fleste andre Italienere. Desuden vare Republikanismens Hovedmænd samlede her, og Mazzini udøvede en mægtig Indflydelse ved sin italienske Pathos og Begeistring. Man følte ogsaa Regeringens Energi; Underviisningen blev unddraget Geistligheden og gjort til Statens Anliggende, Domstolene erholdt en mere betryggende Organisation, og Lovforslag om Communalvæsenet og desl. forberedtes. Selve Forfatningsloven besluttede man foreløbig at lade hvile, indtil Krigen var endt.

Men selve Folket var dog ikke kommet videre, end at det ikke vilde tillade, at man tog Kirkeklokker for at støbe Kanoner, og da der viste sig et Nordlys, bleve endog Trasteverinerne bange for deres republikanske Gjerninger og troede at see et Tegn paa Himlens Vrede. Republikanere, der ere bange for Nordlys! Hermed er i Grunden Alt sagt. Med Finanserne stod det ogsaa her maadeligt; Kirkestaten havde allerede længe ved Pavernes Omsorg været langt fattigere end det blomstrende Toscana, og Staden Rom, der for en stor Deel var vant til at leve af Fremmede og af den geistlige Hofstat, savnede nu begge Dele. Man paalagde de Rige en svær progressiv Formueskat (Torlonia maatte f. Ex. betale 120,000 Scudi, Prindsen af Borghese 35,000); men, forsaavidt der strax blev indbetalt endeel, maatte man paa den anden Side uddele mange Penge til Befolkningen, og til Papirpenge, der bleve udstedte paa de confiskerede Godser, havde man her ikke mere Tillid end i Toscana. Man skal da — aldeles bestemt og tilforladelig have vi ikke seet denne Efterretning meddeelt — have taget sin Tilflugt til de uhyre, ubetalelige Kunstskatte, der ere samlede i Vaticanet og Capitolium, og solgt nogle af disse. Et danskt Blad („Tilskueren") har nylig erklæret, at det opgav al Sympathi for en Regering, der forgreb sig paa Na-

tionens Kunstskatte; men det er dog altid et Spørgsmaal, om f. Ex. vi Danske, hvis vi kom i Nød, hellere vilde opgive Slesvig end antaste vore offenlige Kunstsamlinger. Vi kunne gjøre udenlandske Laan, det kan en saadan revolutionair Regering ikke. Det er vistnok haarde Yderligheder at vælge imellem, og her som ved saa mange andre Leiligheder er det Udfaldet, Lykken, der retfærdiggjør en Forholdsregel for Menneskene, især naar Principerne ikke komme under Debat. — Imidlertid, man roste sig af at have 24,000 Mand under Fanerne og tilstrækkelige Forraad af alle Slags, og desuden forkyndte man, at 4000 Grækere vilde komme fra Epirus, naar man blot havde Skibe til at hente dem; det var formodenlig — hvis det forresten var sandt — en Bistand, der havde sin Oprindelse fra de hemmelige Selskabers gamle Forbindelse med det græske Hetæri. Endvidere optog man mange Polakker i Armeen, og man gav endeel franske Folkerepræsentanter af Bjergpartiet romersk Borgerret — de hemmelige Selskabers Mænd hilste hinanden ved lys Dag.

Den ydre, diplomatiske Stilling var i Slutningen af Februar eller Begyndelsen af Marts følgende. Paven havde, efterat Republiken var oprettet i Rom, fra Gaëta (d. 18de Febr.) forlangt væbnet Indblanding af de katholske Magter. Men Spanien

saa for langt borte, og dets Finantser vare ikke forberedte paa at bekoste en Expedition; Frankrig tøvede; efter Giobertis Fald vilde Piemont ikke deeltage i et saadant Foretagende; Østerrigerne havde rigtignok gjort en Udflugt og brandskattet Ferrara, men strax trukket sig tilbage igjen for ikke, ved at gaae angrebsviis frem, at paaskynde Krigen, medens Ungarerne gave det saa Meget at bestille. Saa var kun Neapel tilbage, og dets Konge savnede ikke Villien; men i hans eget Land gjærede det allevegne, og, hvad der var det Vigtigste, Sicilianerne forkastede hans Fredstilbud for at afvende Faren fra Rom.

Saaledes var man da for Øieblikket temmelig sikkret mod udenlandske Angreb, men hver Dag kunde bringe Fare, og da alle tre Stater havde faaet krigerske Regeringer, var der forsaavidt Intet i Veien for at begynde Krigen mod Østerrigerne. Lombardiets Tilstand, der i Sandhed var utaalelig, tilskyndede meer end nogensinde alle de Italienere, der troede at kunne forandre den ved Krig: Formueconfiskationer, Fængslinger, Standret og Henrettelser hørte til Dagens Orden; for at skildre Tilstanden er det nok at sige, at Østerrigerne skjød Folk, „fordi de bleve trufne i en mistænkelig Stilling", og til alle disse Grusomheder troede Radetzky sig nødsaget, fordi de hemmelige Forbindelser snoede sig om ham og hans

Armee og forberedte Opstande til den Tid, da Krigen skulde udbryde. Det var et frygteligt Nødværge; men Lombardernes Hævnlyst og Fanatisme steg med Lidelsen, og ved hver Efterretning fra dem skreg de øvrige Italienere af Smerte og Raseri.

Det er virkelig interessant, nu at lægge Mærke til, med hvilken Samtidighed og Energi de krigerske Demonstrationer gaae for sig; man seer, hvor god den hemmelige Organisation er, hvor nøiagtig de Ligesindede over hele Italien lyde Vinket, der udgaaer fra Rom. Den 7de Marts er der stor Folkedemonstration i Rom; man forlanger en kraftigere, simplere sammensat Regering med Mazzini i Spidsen, men Mazzini finder det endnu ikke paa Tiden, Dictaturet bliver foreløbig kun protokolleret. Paa samme Tid lignende Bevægelser i Livorno og Florents, og Manin faaer dictatorisk Magt i Venedig, hvor han hidtil har ført Regeringen tilligemed Graziani og Cavedanis. Men man maa stadig erindre, at Manin, „der ene hæver sit ædle Hoved mellem Pygmæerne i Lagunstaden", ikke tilhører det Mazzinitiske Parti og kun slutter sig til det imod Østerrigerne. Den 5te Marts har Deputeretkammeret i Turin indgivet en krigersk Adresse, Ministeriet svarer gjennem Kongen i samme krigerske Tone, lader sig give overordenlig, revolutionair Myndighed og afsætter over hundrede høie Officerer, der

ikke ere gunstig stemte for det herskende Parti. Efter at man har forberedt sig paa denne Maade, bliver Vaabenstilstanden opsagt og Krigen erklæret den 12te og som Grund anført Østerrigernes Vægring ved at tilbagegive Artilleriparken, Besættelsen af de smaa Hertugdømmer (Lucca, Modena o. s. v.) og Grusomhederne i Lombardiet. Den 14de meldte Ministeriet dette i Kamret under de Deputeredes Jubelraab, og da man ikke stolede paa Carl Alberts Krigskunst, gav man ogsaa her én Polak, General Chrzanowski, Overbefalingen over Hæren, og forøvrigt blev der officielt bedet om Seir i alle Kirker.

Nu var det midlertid langtfra, at man fra Rom og Toscana ilede til Kamppladsen for i Forening med Piemonteserne at styrte sig over Østerrigerne. Man havde foreløbig gjort alle Anstrængelser for at drive Piemonteserne alene i Ilden, og det af to Grunde: Først fordi Armeens Tilstand, som forhen beskrevet, ikke var den heldigste og Befolkningen end ikke ved Krigsraabet ilede til Fanerne. Det er en Kjendsgjerning som ikke lader sig skjule, at Mængden, selv hvor den ikke som i en Deel af Toscana var sløv eller uvillig, rigtignok følte den ærligste Medlidenhed mod Lombarderne og ønskede den største Hævn over Østerrigerne, men ikke gjerne selv vilde være Hævneren; man udstødte Krigsraabet for at støde sin Nabo

i Krig. Vi have tidligere seet (i Mailand og Padua), at Italienerne ikke savne Mod og Dødsforagt, vi ville ogsaa længere hen see det (i Brescia og Genua); men det er stadig en Lokal-Patriotisme, man kan døe som Helt for sin egen Stad, men ikke for hele Italien; den skjulte Antipathi mellem Staternes Befolkning, der i rolige Tider slaaer heftig ud, gjærer endog under den fælleds Fare, og Italien er ei engang i aandelig Henseende en Enhed. — Den anden Grund var Mazzinîernes Fjendskab mod Carl Albert og Mistillid til ham; de vilde helst lade ham slaae og seire alene og efter Seiren styrte ham fra Thronen. For at dølge den første Aarsag udhævede de selv denne sidste; for at skjule, at de i Grunden vare Krigsregeringer for at lade Folket leve i Fred, erklærede de, at Republikanere ikke kunde have fælleds Skjæbne og fælleds Fane med kongelige Soldater. Derimod sendte man Tropper mod den neapolitanske Grændse for at møde et muligt Angreb, og Tropperne gik virkelig hellere mod Neapolitanerne end imod Østerrigerne. Carl Albert drog da i Felten under Chrzanowsky, medens Republikanerne i Turin forberedte hans Afsættelse, og medens Radetzky fra Mailand i en høitidelig Proklamation kaldte ham en æreløs Forræder, der bragte den kongelige Værdighed i Forfald og Ringeagt. Den ulykkelige Konge var indeklemt mellem Østerrigerne og

Republikanerne, og hans eneste Udsigt til Frelse var at vinde en saa glimrende Seir, at han derved erhvervede sig Italienernes Beundring og Taknemmelighed — en mislig Udsigt, selv i gunstigste Tilfælde; thi den italienske Beundring og Taknemlighed er, som bekjendt, i høi Grad en anima vagula blandula.

Krigen. — Reactionen.

Den 20de Marts begyndte Krigen, med circa 130,000 Sardiniere, Piemontesere, Savoyarder og Lombarder imod 90,000 Mand under Radetzky, og den 22de og 23de bleve de Førstnævnte totalt slagne ved Mortara og Novara, paa samme Sted, hvor Bubna havde beseiret dem 1821. Ligesom Radetzky med meget Held havde efterlignet den Napoleonske Stiil i sine Proklamationer, saaledes var det ogsaa lykkedes den 82aarige Feltherre, paa Napoleonsk Maade og med Napoleonsk Dristighed at samle sine Stridskræfter paa eet Punkt og angribe sin Fjende i forskjellige Afdelinger. Det klinger som en Modsigelse, naar man har talt om Italienernes Had til Østerrigerne og derpaa maa fortælle, at Radetzky blev bedst betjent af Spioner og Forrædere, at han nøiagtig kjendte Fjendens Stilling og Planer, medens Chrzanowsky vidste lidet om hans. Som et Bidrag til at oplyse Lokal-Patriotismen kan

det anføres, at de første Batailloner, som vege, og det uden langvarig Kamp, vare Genuesere, der siden fægtede saa forbittret for deres egen Stad imod Piemontesere; kun tre Brigader, meest Piemontesere og Savoyarder, sloges hele Dagen hensynsløst som virkelige Soldater, tilføiede Østerrigerne store Tab og reddede de italienske Vaabens Ære, indtil de bleve revne med i den vilde Flugt. Andre Batailloner kæmpede nølende og uvillig og vege hurtig, fordi de „ikke vilde stride for et Parti“ (ɔ: Republikanerne), et Beviis paa den sørgelige Tvedragt, der blev næret i Leiren. Lombarderne fægtede slet under den gamle Ramorino, der ogsaa her blev beskyldt for Forræderi, og en Oberst blev skudt paa grundet Mistanke om, at han havde villet udlevere Kongen til Østerrigerne. Nogle Afdelinger af den flygtende Armee styrtede sig forbittret over Staden Novara, skjændte og brændte, idet de idelig gjentoge, at det var Bourgeoisiet, der havde villet Krigen, nu skulde det ogsaa selv smage den. Saa mange Lidenskaber i Forening med Rædselen for „Kroaterne“ opløste Hæren i den Grad, at den nye Konge Victor Emanuel et Par Dage efter Slaget kunde svare paa Opfordringen om at vedblive Krigen: at naar man kunde give ham een Soldat, saa vilde han gjerne melde sig som den anden.

Carl Albert skal have kjæmpet som en Fortvivlet og

søgt Døden; men det var, som om Skjæbnen skaanede ham, for at han i fuldeste Maade skulde afbøde det tidligere Novaraslag, under hvilket han havde været paa Østerrigernes Side imod sine forraadte Landsmænd. Som Victor Emanuel den 1ste dengang havde aftakket til Fordeel for Carl Albert, aftakkede Carl Albert nu for sin Søn Victor Emanuel den 2den. Thronfrasigelsen skete saagodtsom paa selve Valpladsen, fordi Radetzky ikke vilde skaane et Land, der stod under Carl Albert; denne begav sig ustandselig ud af Landet, gjennem Frankrig og Spanien til Portugal, medens Sønnen fremstillede sig for Seirherren og erholdt Vaabenstilstand, rigtignok paa haarde Vilkaar: Endeel af Territoriet skulde indtil Freden besættes af Fjenden, navnlig skulde Fæstningen Alessandria have halv østerrigsk, halv piemontesisk Garnison, de lombardiske Regimenter opløses og Piemont betale Østerrig 200 Millioner Lires (circa 70 Millioner Rbd.) i Krigsomkostninger. Den unge Konge omfavnede rørt den østerrigske Feltmarschal og bad ham slutteligt om en Hest, da Alt var i Seirherrens Vold; den fik han — et halvt Kongerige for en Hest.

Efter Slaget var Forvirringen saa stor, at man trods den korte Afstand fra Valpladsen ingen sikkre Efterretninger havde i Turin den 24de, men vuggede sig i det behageligste Seirshaab; den 25de om Afte-

nen begyndte Bladene at tale om Uheld, og den 26de fik Befolkningen den hele Ulykke at vide. Om Aftenen meddeelte Indenrigsministeren Ratazzi en officiel Beretning i Kamret under Forsamlingens og de talrige Tilhøreres Graad; man vedtog den Erklæring, at Carl Albert, som saa rigelig bar sin Deel af den fælleds Ulykke, havde gjort sig fortjent af Fædrelandet; i sørgmodig Begeistring besluttede man endvidere at opstille hans Büste i Salen; senere dekreterede man at ville sørge for hans Privatformue. Victor Emanuel blev udraabt til Konge, og et svagt republikansk Forsøg undertrykt; de to Deputerede Brofferio og della Rocca, Førerne for det republikanske Parti, og som ivrigst havde skyndet til Krigen, flygtede. Første Kammer eller Senatet gav Livstegn fra sig ved at udraabe Victor Emanuel til Konge.

Under Begeistringen for Carl Albert skjulte sig imidlertid hos Mange en anden Følelse; det var dem selv og deres Politik, der i hans Person havde „gjort sig fortjent af Fædrelandet", det var den forrige Tilstand, hvorunder de constitutionelt havde behersket Kongen, de savnede og beklagede; deres Kjærlighed til den forjagne Konge var en Opposition mod den nye og mod det nye (ældre) System. Da det krigerske Ministerium næste Dag maatte vige og et Ministerium Pinelli igjen kom til Roret — Gioberti indtraadte i

dette Ministerium ved Siden af sin gamle Modstander, men uden Portefeuille og reiste i et overordenligt Ærinde til Paris — vilde man forhindre Vaabenstilstanden ved at erklære den uconstitutionel, hvilken besynderlige Erklæring omtrent var det Samme som at sige, at Radetzkys Seir var uconstitutionel. Kongen lovede, at han, uagtet han alt havde undertegnet Vaabenstilstanden, vilde gjøre, hvad han kunde for at formaae Radetzky til at opgive Besættelsen af Alessandria; men naar Radetzky nu ikke vilde, hvad skulde han saa gjøre, da der ingen kampdygtig Armee var til at føre i Striden og et stort Fredsparti i Piemont og Savoyen hævede sin Stemme? Det krigerske Parti svarede, at man skulde søge at samle Resterne af Hæren ved Genua, gjøre denne Stad til Regeringens Sæde og derfra føre Krigen. Genua understøttede strax denne Mening ved at protestere imod Vaabenstilstanden og det nye Ministerium og indsætte en provisorisk Regering, i Spidsen for hvilken navnlig Avezzana stod.

Denne Bevægelse udbrød i Genua samme Dag som Kongen i Turin aflagde Ed paa Constitutionen og opløste Kamrene (29. Marts), og Regeringen havde nu ikke Andet at gjøre end enten at slutte sig til den republikanske By eller bekjæmpe den. Selv om Kongen havde været stemt til at vove en sidste, yderste Kamp for Lombardiet, og selv om han havde kunnet stole paa

Hjælp fra Rom og Toscana, saa var der dog i den slagne Armee et uovervindeligt Had mod Republikanerne, paa hvem man kastede al Skyld for den indtraadte Forstyrrelse og de lidte Uheld. Det var derfor ikke vanskeligt at tage en Beslutning. General La Marmora, der førte Befaling over det Corps, som Gioberti havde bestemt til at bekjæmpe Toscana, og allerede havde nærmet sig Byen, fik Ordre til at tage den med væbnet Haand, og der begyndte nu en otte Dages blodig og forbittret Kamp. Hver Gade, næsten hvert Huus maatte tages med Storm, Kvinder og Børn kjæmpede med under Fanen fra 1746 (see 1ste Bind Pag. 365), indtil den udmattede Befolkning endelig overgav sig den 10de April. Der blev tilstaaet almindelig Amnesti undtagen for Anførerne, der flygtede ombord i franske Skibe paa Rheden.

Samtidig med den piemontesiske Kamp og Nederlaget ved Novara havde Lombarderne trodset Faren og paa forskjellige Steder reist sig, især da Radetzky var nødt til at drage Forstærkninger til sig fra Garnisonerne. Det hjalp ikke, at han for at sikkre Besætningerne udstedte Proklamationer og ved Siden af stærke Trudsler paany gjentog Forsikkringen om, at hans Keiser vilde tilstaae Lombardiet frie Institutioner: Hadet var nu altfor voldsomt og altfor retfærdiggjort ved de utallige Henrettelser. Trods al Østerrigernes Aarvaagenhed

og barbariske Justits havde man skaffet betydelige Vaabenforraad til Mailand; men netop som Befolkningen skulde bevæbnes, blev Forehavendet opdaget. Derimod brød Opstanden ud i lys Lue i Brescia (Byen havde 35,000 Indv.), og først efter en mageløs Kamp, efterat have brændt Størstedelen af Byen, fik Østerrigerne Bugt med de ulykkelige Indvaanere. Et Par mindre Byer havde en lignende Skjæbne; man heisede Fredsflag, lokkede svage østerrigske Corps ind, og for at have den Fornøielse at massakrere dem lod man sig senere bombardere, myrde, indebrænde af Overmagten.

Saaledes kom man da saavidt, at man kunde sige: der hersker Rolighed i Overitalien.

Da den østerrigske Hær den 29de Marts kom tilbage til Mailand, seirsglad og triumpherende, stod Befolkningen tæt sammentrængt, taus og bleg, som om det var en Begravelse.

I Rom og Toscana frembragte Efterretningen om Slaget ved Novara den Virkning, at de gjemte Dictatorplaner endelig bleve tagne frem. Mazzini erholdt uindskrænket Magt og blev Præsident i et Triumvirat, hvori hans Venner Armellini og Saffi fik Sæde; han bortstødte nu foragtelig Prindsen af Canino, Carl Bonaparte, der hidtil havde spillet en Rolle omtrent som Philip Egalité, ophidset Folket, betalt

det, bidraget til at styrte alle Regeringer for selv at blive Herre, men uden at erhverve sig Agtelse hos noget Parti. Mazzini, der altsaa havde den gamle romerske Dictatormagt for at redde Staten, udførte dog ikke synderlig Mere, end hidtil var skeet; han befalede, at Nationalgarden skulde gjøres mobil og drage mod Grændsen; men der var naturligviis nu mindre Udsigt til en heldig Kamp og Lyst til at bestaae den, end før den store piemontesiske Hærs Nederlag. Derimod sagde hans Parti nu, at Piemonteserne vare Skyld i al Ulykken, fordi de havde begyndt Krigen, inden Romerne og Toscaneserne kom!

I Florents blev Guerrazzi enevældig Dictator, og Montanelli begav sig i frivillig Landsflygtighed; Guerrazzi fornyede igjen de mange krigerske Opraab til sine Landsmænd, men fordi han havde faaet større Magt, havde de ikke faaet mere Mod eller Krigslyst. Dictaturet varede heller ikke længere end til den 12te April, da man havde erfaret Genuas Indtagelse og Republikanismens Fald i Overitalien. Et Tilfælde bragte da Reactionen til Udbrud: Nogle drukne livornesiske Frivillige dræbte en Restaurateur, fordi han forlangte Betaling for det Maaltid, de havde holdt hos ham, og da Borgerne ilede til, gave de drukne Mennesker Ild paa den værgeløse Mængde. Paa begge Sider fik man Hjælp; men Natio-

nalgarden beseirede snart alle Livorneserne, og nu kaldte Mængden pludselig med eet fælleds Skrig paa Leopold. Nationalforsamlingen traadte sammen og erklærede sig i Permanens til Storhertugens Tilbagekomst; men man vilde nu heller ikke vide af Nationalforsamlingen, blot af Leopold. Communalraadet overtog Regeringen, og man sendte en Deputation til Gaëta for at bede Leopold komme hjem igjen; fra alle Kanter af Landet, med Undtagelse af Livorno, strømmede Bifaldsadresser ind, og man havde ikke Andet at gjøre end beskytte Republikanerne imod Folkets Vrede, der paa ægte toskansk Viis bl. A. yttrede sig i, at man tvang alle Mistænkte til at kysse de storhertugelige Vaaben og prøglede dem, der gjorde Modstand; men man dræbte Ingen. Man behandlede Guerrazzi med Mildhed, tilmed da han selv ikke havde dræbt. Befolkningen fik pludselig igjen Penge, man tilbød Communalraadet i Florents Millioner paa Storhertugens Vegne, hele Landet syntes at vaagne efter et tungt Mareridt, og den milde Leopold havde den Glæde og Triumph fremfor Pave Pius, at han ikke havde henvendt sig til fremmede Magter, men ubevæbnet, kaldet af sit Folk, kunde vende tilbage.

I Livorno havde man først betænkt at gjøre Modstand; da de fra Florents forjagne Friskarer kom til Byen, ilede endeel af Befolkningen til Por-

ten, der vender mod Florents, barrikaderede den og opkjørte Kanoner; hele Aftenen drog man om i Byen under Fakkelskin og krigerske Raab, bevæbnet med Leer og Piker, ja, man talte om at gaae imod Florents og derpaa imod Østerrigerne. Circolo popolare, Folkeklubben — thi enhver Stad, hvori der var Revolution, havde en saadan Circolo, men Begivenhederne have forresten noksom viist, at det ikke er Klubfriheden, der gjør Revolution — søgte at vedligeholde Bevægelsen, indtil Landets almindelige reactionaire Retning ikke lod sig skjule; da endeel Medlemmer af den opløste Nationalforsamling kom tilbage, tænkte man paa, at Forsamlingen kunde træde sammen i Livorno, men Medlemmerne havde ingen Lyst hertil. Lidt efter lidt skete det da, at hele Befolkningen blev tvivlraadig, og da Tanken om Leopold ikke havde noget Skrækkeligt ved sig, fandt man tilsidst Florentinernes Beslutning fornuftig og indsatte den 18de April en Commission, der skulde „søge at tilveiebringe Forsoning med det øvrige Toscana.“ Et slaaende Beviis paa den Stemning, der herskede, er den Omstændighed, at endog General Apice, en Ven af Guerrazzi og Mazzini, der hidtil havde ført Befalingen over Tropperne, strax anerkjendte den nye Tingenes Orden; tillige bad denne Republikaner om at turde blive i Embedet, men blev ikke bønhørt. Derimod

flygtede et Par andre af de republikanske Førere til Rom.

Her var nu Samlingspladsen for alle italienske Republikanere, der vare undkomne fra Mailand, Genua, Turin o. s. v.; men mod Capitolium trak et Uveir op og kom nærmere og nærmere. Efter nogen Tids Kamp havde Sicilianerne givet efter og tilbudt at underhandle med den neapolitanske Konge gjennem den franske Admiral Baudin, saa at Ferdinand nu for Alvor kunde føre Tropper imod Rom; Frankrig havde ved Efterretningen om Østerrigernes Seir besluttet at tage en Haand med i Italiens Anliggender og sendt en Flaade og Hær til Civitia Vecchia for at beskytte „en fornuftig Frihed“ og gjenindsætte Paven; Østerrigerne gjorde Mine til at ville nærme sig fra Nord. Mazzini udstedte en ny veltalende Proklamation og gav Avezzana, der var ankommen fra Genua, Overbefalingen over Krigsstyrken; Nationalforsamlingen erklærede, paa Sterbini's Opfordring, at den vilde kjæmpe til det Yderste og begrave sig under Roms Ruiner. —

— Vi slutte her af den naturlige Grund, at Efterretningerne indtil dette Øieblik (d. 7de Mai) ikke naae videre.*

* I de første Ark ville vi for den factiske Fuldstændigheds Skyld give en kort Udsigt over de Efterretninger, som rimeligviis komme.

I Overitalien have Østerrigeren faaet Vaabenstilstanden opfyldt i dens hele Strænghed og ere dragne ind i Alessandria, til stor Ydmygelse og Forbittrelse for Folket. Franskmændene have den 25de April uden Sværdslag besat Civitá Vecchia; de reactionaire Forsøg til Gunst for Paven, som forberedtes i Bologna og andre Steder, ere foreløbig holdte tilbage, fordi det Mazziniske Parti blev truet af den fælleds Nationalfjende Østerrigerne, og en lignende Følelse og deraf følgende Gjerninger vil maaskee Neapolitanernes og Franskmændenes Indmarsch fremkalde — et Beviis mere paa, at det republikanske Princip, ikke at blande sig i et Folks Anliggender, er det bedste og virksomste, endog imod Republiken, naar den ikke har Rod i Folket.

Vi ville da faae at see, om det hele Mazziniske Foretagende skal ende som et Lystspil eller gjennem en længere udtrukken Forvikling som et Drama med Kamp og Blod; thi til begge Dele er der Anlæg i det Foregaaende. Ville de republikanske Førere gjøre Alvor af alle deres Proklamationer og forladte, omringede, kjæmpe til sidste Mand og efterlade Folket et Minde om Republikanismens Høihed, eller ville de trods alle deres krigerske Forsikkringer fredelig bringe deres Personer i Sikkerhed, efter at have vandret paa Capitolium til sidste Øieblik som Folk, der have taget

Pas og ikke kunne sige Farvel, før Dampskibsklokken ringer?

Som i det Foregaaende er anført, havde man først besluttet at lade Constitutionen hvile for at beskjæftige sig med Krigen; men da der ikke var blevet Alvor af Krigen, havde man senere discuteret Constitutionen og vedtaget den (17—21de April). Det er et høist mærkeligt Papir eller Document, udarbeidet med stor Omhu, hvad der er let forklarligt, eftersom Mazzini har beskjæftiget sig med dette Værk i sexten Aar. Man finder heri Idealet for den moderne Tids Republikanisme, blandet med Udtryk af den romerske Tankes evindelige Tilbagevenden til Fortiden og Søgen efter Forfædrenes Aand. Blandt de væsenligste Grundsætninger, som ere udtalte deri, udhæve vi: Folket er souveraint, Staten er en Republik, alle Borgere frie og lige. „Alle Nationaliteters Rettigheder ere hellige for den romerske Republik, og den betragter alle Folkeslag som Brødre.“ Communerne ere saa uafhængige, som Statens Vel tillader det. Republiken anerkjender Troesfrihed og alle personlige Friheder og bevæbner alle Borgere til Forsvar for Orden, Frihed og Uafhængighed. Døds- og Confiskationsstraf er afskaffet. Hvert District paa 30,000 Indvaanere udvælger gjennem almindelig Stemmeret en Deputeret til Nationalforsamlingen, som repræ-

senterer det souveraine Folks lovgivende Myndighed og fornyes hvert tredie Aar. Ved almindelig Stemmeret udvælges to Consuler, der føre Regeringen; hvert Aar afgaaer (ved Lodtrækning) en af Consulerne, og en ny vælges. Endelig udvælges ved almindelig Stemmeret 12 Folketribuner, der som en Art Areopagus modtage Regnskab af de afgaaende Consuler o. s. v. Endelig er der et Statsraad, med hvilket Consulerne skulle raadføre sig i alle vigtige Anliggender, ei blot betræffende Lovgivningen, men ogsaa om den udenrigske Politik. — Paven anerkjendes som katholsk Biskop. — Der fatter ikke Andet i denne Constitution end Liv, Aand af Folkets Aand; under de nuværende Forhold ligner den en Drøm, som Folket har efter en stærkt bevæget Dag, men som vel engang i Tiden skal gaae i Opfyldelse. Schweitz havde engang en lignende Drøm i den Forfatning, Napoleon gav Landet,* og som først nu er kommen til Virkelighed.

Det er umuligt Andet, end at Fyrsterne maae komme tilbage eller blive hævdede paa Thronen en Tid endnu. Ville de da erkjende, at de ere Fremtidens Tjenere og med Velvillie bidrage til, at den kan naaes i Fred og Lykke, eller ville de være dens

* See 1ste Bind Pag. 114.

Fjender og forsøge, hvo der til Slutningen er stærkest? Den unge Konge af Sardinien har givet et smukt Exempel, idet han den 20de April har udstedt almindelig Amnesti for alle politiske Forseelser siden Revolutionens Udbrud. Det er det meest Menneskelige, der er skeet i Italien siden Pius den 9des skjønne Tid.

III.

Frankrig.

Den efterfølgende Artikel behøver at indledes med den Oplysning, at første Afdeling deraf oprindelig var bestemt til at udgjøre en selvstændig Afhandling over Ludvig Philip, hans System og hans Skjæbne, nærmest foranlediget ved Udgivelsen af Kongens Correspondance. Vi have nu søgt at bringe den i Forbindelse med de øvrige Artikler og give en historisk Fremstilling af det hele franske System fra 1830 indtil Nationalforsamlingens Opløsning i Mai d. A.

Ludvig Philip og hans System.

Om Formiddagen den 24de Februar 1848, da Revolutionen seirrig nærmede sig det kongelige Slot og truede med at afskjære den sidste Vei til Flugt, gik Kong Ludvig med sin Kone ned paa Gaden, tog en Vogn og kjørte til England, bort fra Frankrig og den franske Throne. Sligt skeer ikke med stor Sindsro; den foregaaende Dag og Nat vare tilbragte under Larm af Kanonskud med Ministerskifter, hvorved man lige til det sidste Øieblik troede at kunne redde Alt; pludselig viste alle Anstrængelser sig frugtesløse, den gamle Konge blev greben af Forbauselse og Angst ved at see, at der virkelig var Revolution, at hans første Ungdomstid lyslevende gik igjen, og Frygten

for, at end ikke det kongelige Skaffot skulde mangle i Billedet, jog ham ud af Tuillerierne. Han gik bort som hos os en fattig Mand Flyttedagen, naar Værten har taget hans Meubler og ikke ladet Familien beholde Andet, end hvad den „gaaer og staaer i.“ Saaledes skete det, at de fremstormende Blousemænd, der toge Slottet i Besiddelse, blandt andre Ting fandt et Jernskriin med Papirer og Breve — hvilket man afleverede til den provisoriske Regering ligesaa urørt som Kronens Diamanter? Nei; det var Folket, Blousemændene, „Proletarerne“, der havde fundet Krondiamanterne, men det var en af „de Dannede“ en Literatus, som tilfældigviis opdagede Papirerne, da man om Eftermiddagen undersøgte Byttet, og han afleverede ikke bemeldte Papirer. Imidlertid kunde Finderen, en Hr. Taschereau, anføre til sit Forsvar, at Papirerne vare Folkets Erobring, at de altsaa ved Pressen burde gjøres til Folkets Eiendom, og at det var en tilladelig Fordeel, naar han for sin Umage med med at læse og samle dem tog Betaling gjennem sit Tidsskrift: Revue rétrospective, som han til dette Øiemed satte igang. Hvad han derimod næppe kan forsvare, er den Handel, han har drevet med sit Fund, idet han med Offenliggjørelsen vexelviis har tjent alle Partier. De stakkels Blousemænd, der i Slottet toge nogle Smaating, bleve skudte af deres Kammerater;

men Hr. Taschereau gaaer fri for al Tiltale, ja sidder stadig som Folkets Repræsentant i Nationalforsamlingen, hvorved dog maa bemærkes, at hans Sæde er noget ustadigt, eftersom han har skiftet Plads saa tidt han har solgt sig. Først tjente han med Offenliggjørelsen Republikanerne, i hvis Interesse det laa, at alle Ludvig Philips Svagheder, hans Intriguer, hans Ministres Bestikkelsessystem o. s. v. kom for Dagen. Derpaa tjente han specielt Ledru-Rollin og hjalp ham til at faae Blanqui ødelagt i den offenlige Mening, enten ved Hjælp af virkelig forefundne Papirer, eller ved selv at fabrikere saadanne (jvnfr. 4de B. Pg. 20). Endelig er han gjennem forskjellige Omskiftelser gaaet over til Royalisterne, er bleven en Ven af Thiers, og derved er det mærkelige Tilfælde indtruffet, at, medens Jernskrinet indeholdt compromitterende Breve fra alle Ludvig Philips andre Ministre, findes der slet ingen fra Thiers. At Hr. Taschereau ikke gaaer fri for den offenlige Revselse og Spot, er en Selvfølge, og vi anmærke kun dette for dem, der kunde falde paa at troe, at den offenlige Mening i Frankrig er saa demoraliseret, at en slig Adfærd ikke møder sin hurtige og bestemte Protest. Naturligviis er det ikke Thiers, der dadler Taschereau; men saa er det Thiers's Modstandere: Retfærdigheden maa gjøre lidt Nytte for at blive betjent, men den bliver dog betjent.

Kong Ludvig Philips Breve ere 2 Slags: de diplomatiske, dem, han har skrevet til fyrstelige eller utilforladelige Personer, og af dem erfarer man ikke Meget uden ved at tage Gjetning og de senere indtrufne politiske Begivenheder tilhjælp — og de mere private, og det er med dem, vi her ville beskjæftige os.*

Det, som udmærker disse kongelige Breve, er en stor Aabenhjertighed, saa at Correspondancen ofte ligner et Skriftemaal, og dette er deels forklarligt af, at han skriver til Slægtninge og troe Venner, deels deraf, at han ved de forefaldende Leiligheder har en dyb Overbeviisning om sine Anskuelsers Rigtighed og følgelig troer at kunne være aabenhjertig. Hans Stiil er flydende og smuk, om end lidt negligeret; næsten i hver Linie forekommer engelske, spanske, italienske og latinske Ord. „Det er, som om Ludvig Philip, medens han skrev, gav alle Europas Sprog Audiens.“

Et af de besynderligste Træk af hans Charakteer, som forekommer, er, at han aldrig læste Bladene eller nye Bøger. Denne Konge, der havde erfaret saa meget, havde seet den offenlige Menings Magt i tre Revolutioner og Pressens Indflydelse paa denne offen-

---

* Vi have ikke kunnet forskaffe os alle Numere af Revuen og kjende desaarsag en Deel af Brevene gjennem Eug. Pelletans Anmeldelse. Et Par Characteertræk og Bemærkninger ere ogsaa laante fra denne Forfatter.

lige Mening, havde vandret Europa rundt og ofte maattet ernære sig kummerlig, var kommen tilbage til sit Hjem og derpaa af den offenlige Menings Bølgeslag bleven skyllet op paa Kongethronen — han vilde ikke læse Bladene, de franske Blade, og fik først Begreb om deres Indhold, da de kastede ham ned fra Thronen. Kun to Gange gjorde han en Undtagelse.

Første Gang var det i Anledning af Hertugen af Nemours Dotation. Hertugen var bleven bestemt til Regent, hvis Kongen døde, inden Greven af Paris blev myndig, og Regeringen forlangte nu, at han strax skulde have Appanage som Regent. Det vakte en uhyre Uvillie hos Folket, som heri kun saae et Tegn paa den kongelige Families smaalige Egennytte og Pengebegjærlighed, og det var ved denne Leilighed, at en dødssyg Deputeret lod sig bære ind i Kamret for at stemme mod Regeringen. Ludvig Philip, der end ikke havde læst Bladene før eller efter den voldsomme Opstand 1834, var saa ivrig paa at faae sin Søn appanageret, at han dennegang gjorde en Undtagelse og vilde vide, hvad Bladene sagde. „Min kjære Minister“, skriver han til Guizot, „jeg har imorges mod Sædvane læst Bladene for at see, hvad de sige om Sagen. Det Raseri, hvoraf de ere betagne, forundrer mig ikke og synes mig ikke at være et slemt Tegn. Naar Constitutionel erklærer Sagen for

Daarskab og Afsindighed, saa seer man deraf, at Bladet er forbittret, altsaa rimeligviis bange for ikke at seire."

Anden Gang gjorde han en Undtagelse, da Hertugen af Aumale havde taget Abd-el-Kaders Smala. Folket var fornøiet, Prindsen blev for et Øieblik populair, og den gamle Konge havde Glæde af at see sin Søn rost i Bladene. Naar han kunde sidde med sin Familie i Folkegunstens Solskin, vilde han dog saa gjerne! Han skriver til Hertugen: „Min kjære, elskede Søn! Virkningen af Din Bedrift er umaadelig. Hoslagt sender jeg Dig tre Blade, hvis Artikler smukkest og klarest omtale Dig; thi dennegang har jeg overtraadt mit Princip, ikke at læse dem."

Det Morsomme herved er, at næsten alle Kongens Ministre havde været Redacteurer, Skribenter, æsthetiske og politiske Kritikere: Guizot, Thiers, Salvandy, Vivien, Passy o. s. v. Og endnu morsommere eller, om man vil, sørgeligere bliver det, at disse Redacteurer gaae ind i Ludvig Philips Tænkemaade og selv foragte Pressen og den offenlige Mening, der har viist sin uhyre Magt ved at hæve dem. Allerede heri seer man Sporene til det, som vil komme og ende det Hele. Hos et lidet, stille Folk vilde Saadant kun have medført en almindelig Demoralisation; i det store og bevægelige franske Folk, hvor Aarsagen hurtig og

kraftig frembringer sin Virkning, kommer det til Revolution: det Sande, der voldsomt bliver fornægtet, gjør voldsomt sin Magt gjældende.

Ligesom for hurtigere at frembringe Resultatet, er Ludvig Philips Charakteer ikke engang indrettet consequent. Han ringeagter Pressen, men har dog instinctmæssig en saa stor Respect for den, at han betragter den som en farlig Fjende, der maa forfølges, og derfor anbefaler han stadig sine Ministre at anlægge Presse-Processer. Han skriver: „Personlig er jeg aldeles ligegyldig ved Bladenes Angreb og foragter dem af ganske Hjerte. Forøvrigt er jeg meest tilbøielig til at behandle dem som Tassos fortryllede Skov; jeg troer, at man ved at gaae imod dem med Dolk og Landse som Tassos Helt, tilsidst vil have samme Lykke som han. Jeg haaber derfor, at vi vedblive kraftig at forfølge Bladene ved alle lovlige Midler."

„Ved alle lovlige Midler!" Det er betegnende for Ludvig Philip. Han var i Virkeligheden den eneste Hersker, som Frankrig i Aarhundreder har havt, der strengt holdt sig til Loven og virkelig var en lovlig Hersker. Han tillod sig aldrig noget Vilkaarligt, satte ikke som Napoleon, Ludvig den 14de, Ludvig den 11te sin personlige Villie over Loven, men var i denne Henseende samvittighedsfuld som en Generalprocureur. Men hvad var Loven? Den Bestemmelse, Kongen fik an-

taget ved Hjælp af sine Ministre og en kunstig Majoritet. Naar han vilde have en Anskuelse forfulgt og Anskuelsens Mand sat i Fængsel, saa sendte han ikke sin Garde hen at fængsle Manden, han ventede, indtil Majoriteten gav ham en „Lov“, i Kraft af hvilken Manden blev fængslet. Det var hans constitutionelle, lovlige Regimente. Og han var rolig og tillidsfuld ved denne Fremgangsmaade, han havde ikke Forestilling om, at han kunde stole paa Folkets virkelige Majoritet og ved en høisindet Regering overlade Frihedens Misbrug til sig selv. Istedetfor gjorde han ved Forfølgelse de revolutionaire Skribenter til Martyrer, og alle de, der ved deres Talent og Kløgt kunde have gjendrevet de falske eller farlige Sætninger, fandt det ikke Umagen værdt, da Dommere og Rettens Betjente paatoge sig Uleiligheden. Men for at dette Sidste skulde kunne hjælpe, maatte man have gaaet til det Yderste, undertrykt den parlementariske Talerstol og især den offenlige Rettergang, hvor alle Sætninger bleve forsvarede for aabne Døre ɔ: man maatte have indført Absolutismen eller rettere Despotismen, man maatte have tilintetgjort Chartet; men, da Sligt ikke var „lovligt,“ formodenlig ei heller let gjørligt, hjalp man sig med at holde Chartets Bogstav, men ikke dets Aand, erklære sig liberal, men bevogte enhver Frihed og, naar den gene ede, indskrænke eller

undertrykke den. Tilsidst, da Forsamlingsfriheden blev ubehagelig og man ved Hjælp af „Lovligheden“ vilde undertrykke den, kom Explosionen.

Som et interessant Exempel paa Ludvig Philips Ærbødighed for Loven anfører man, at i det sidste Øieblik, ligesom han vilde stige i Vognen og opgive Alt, kom en af hans Adjutanter og meldte, at Kamret vilde overdrage Hertuginde Helene Regentskabet under Sønnens, Greven af Paris's Mindreaarighed. Kongen sagde da ivrig: Det gaaer ikke an, det er ulovligt, Nemours er jo af Kamret bleven bestemt til Regent.

Ludvig Philips Feil i hiin Henseende finde dog for endeel deres Undskyldning i hele det constitutionelle Væsen, i den Stilling, hvori han var sat: Der var et rigt appanageret Hof og to privilegerede Kamre med alle de Forviklinger og Misbrug, som ere uadskillelige derfra. Fandt Kongen let en føielig Majoritet, saa gjorde denne Majoritet ogsaa fine Fordringer. Det var den, der nok saa ivrig som Kongen og Ministrene var imod en Udvidelse af Valgretten, og derfor laante den saa villig sin Hjælp til Undertrykkelse af Forsamlingsfriheden, som blev benyttet for at erobre Valgretten. Havde Majoriteten kunnet overvinde sig selv og styrtet Ministeriet Guizot, saa havde den krænket Kongen, men reddet Monarkiet.

Derimod er det næppe rigtigt, naar man undskylder Ludvig Philips System ved at sige, at han ved at give efter for Friheden og Folket ikke vilde have kunnet bevare Freden, for hvis Vedligeholdelse man roser ham saa meget. De senere Begivenheder have viist, at han ikke udelukkende kan tiltage sig Æren herfor. Nationalforsamlingen, der udgik af almindelige Valg, vilde Fred. Lamartine, der blev valgt af 3 Millioner Franskmænd, vilde Fred, Cavaignac, der blev valgt af Nationalforsamlingen, vilde trods sine personlige Tilbøieligheder Fred, og Ludvig Napoleon, der er valgt af 5½ Millioner, arbeider paa Fredens Vedligeholdelse. Thi Frankrig vil have Fred. Nationens Fleerhed, de intelligente, næringsdrivende Klasser, opfatte Frankrigs Stilling til Europa meget klart, de vide, at det vidt og bredt udøver Indflydelse ved de Ideer, der fødes og udvikles i det franske Folk, at disse Ideer, som opfanges af Folkeslagene, ere stærkere og bedre Bolværker mod Kongers Overgreb end alle Bajonetter, og at en europæisk Krig let kunde ødelægge Frankrigs Velstand saavelsom dets Frihed. Frankrig veed godt, hvor stærkt det er, og hvor nødig andre Magter ville angribe det eller gjøre Krigen uundgaaelig; det er et krigersk Folk, der har nok af militær Ære og ikke som en ung Garnisonsofficier behøver

at fare op ved første Leilighed for at vise, at det har Mod.

I denne Henseende var Ludvig Philip kun Frankrigs Repræsentant, Personliggjørelsen af dets Villie. Han var virkelig Fredens Konge, og jo mere han betragtede Freden, jo tydeligere han saae dens Velgjørninger, jo stærkere han blev rost for dens Opretholdelse, desto ivrigere blev hans Kjærlighed. Han elskede den først af Princip, derpaa af Egenkjærlighed; men han var den en tro Elsker, og det tør næppe lægges ham tillast, at Engelskmændene, der kjendte hans Tilbøielighed, undertiden benyttede sig deraf til at være brutale, og at han da gav efter. Da Admiral Baudin underhandlede om Fred med Mexico og desaarsag tilstod en Ophævelse af Blokaden for otte Maaneder, brød Mexico Vaabenstilstanden, og Baudin vilde da forbyde de Skibe, han selv havde ladet løbe ind i Vera Crux, at losse deres Ladninger. Den engelske Admiral, Sir Charles Paget, tilskrev ham da ganske kort, at hvis han ikke tog dette Forbud tilbage, vilde Hendes storbritaniske Majestæts Escadre twinge ham, enforce him, dertil. Ludvig Philip vilde ikke have en vældig Krig for en Ladning Manufacturvarers Skyld, og Admiral Baudin, der vilde slaaes, blev kaldt tilbage. Paa lignende Maade gik det med Erstatningen til Pritchard. Rigtignok kan man sige, at Ludvig

Philip under sin hele Regering førte Krig, nemlig i Algier; men deels havde han arvet denne Krig, deels levede han virkelig i bestandig Angst for de mulige Følger af denne Ufred, og deels var Krigen i Algier dog kun en Slags Borgerkrig, nemlig hans afrikanske Undersaatters Opror. Borgerkrig, det er en anden Sag! Ludvig Philip var en modig Mand, alvorlig og fattet, midt under de forskjellige Opror i Paris; thi Opror er ulovligt.

Den eneste krigerske Minister, Ludvig Philip har havt, er Thiers. Om ham og hans Venner skriver Kongen ved Leilighed: „O, I Ulyksalige! hvis I, som jeg, vidste, hvad bellum er, saa vilde I vel vogte Eder for at opregne Eders sørgelige Catalog over casus belli. Det finde I aldrig indholdsrigt nok til at vække Massens Lidenskaber og slukke Eders egen Tørst efter Popularitet." Dette er omtrent Alt, hvad man finder om Thiers, da dennes Ven Hr. Taschereau har været saa heldig ikke at opdage Noget, og man kjender saaledes Intet til de ironiske og glade Udbrud, hvortil Kongen har fundet Anledning, da Thiers i 1840 nær havde bragt en Krig istand i Anledning af de ægyptiske Anliggender, og da Ludvig Philip fik ham og Krigen fjernet, rigtignok med lidt Opofrelse af Frankrigs Værdighed. Nu, da Thiers er bleven

saa fredelig, vilde alle saadanne Yttringer om den krigerske Thiers være ubetalelige for hans Modstandere.

Denne Minister, der som Skribent og Folkefører bidrog saa meget til at sætte Ludvig Philip paa Thronen, har ogsaa uvilkaarlig bidraget rigelig til at styrte ham og gaaer næsten gjennem Kongens Regeringshistorie som hans onde Aand eller som Repræsentant for den ulykkelige Retning i Julidynastiets Liv. Han havde i sine Skrifter, bl. A. i sin Revolutionshistorie*, erklæret sig for den „ubegrændsede Frihed“ (nærmest har han, som man vil have seet af Citatet, tænkt paa de borgerlige Friheder); han meente dengang, at Lov og Orden godt lod sig forene her-

* Hans Ord — der udtale et heelt sundt og heldbringende System, som ved næsten alle Leiligheder bliver miskjendt af de Regerende og derfor ikke noksom kan fremhæves — ere disse (Hist. de la révol. francaise, 8de Bd. Pg. 171): „Pressens Frihed kan uden Fare være ubegrændset. Kun Sandheden er farlig, det Falske er afmægtigt; jo mere den overdriver, desto mere forringer den sin Magt. Aldrig er nogen Regering bleven styrtet ved Pressens eller Folkets Løgnagtighed. Hvad skader det, om en Babeouf anpriser den agrariske Lov og almindelig Deling, at et „Quotidienne“ nedsætter Revolutionen, bagvaster dens Helte og søger at føre de banlyste Fyrster tilbage? Regeringen burde kun lade dem Alle deklamere; efter otte Dages Forløb vilde alle disse Skribenter og Talere have udtømt sig selv og ved deres Overdrivelse og Løgn fjernet Folket fra sig. Men der hører Tid og Philosophi til, for at en Regering skal anerkjende disse Sandheder.“

med, at der var Sundhed nok i Samfundet til at overvinde alle Farer, og som Medlem af Oppositionen under Carl den 10de blev han denne Anskuelse tro. Men under Ludvig Philip var han den eneste Minister, ved hvis Hjælp Kongen kunde sætte Indskrænkninger af Friheden igjennem og fjerne sig alt mere og mere fra Folket og 1830, og det var navnlig ham, som gav de bekjendte, strenge Septemberlove mod Pressen; det var ham, der fik Paris omgivet med Fæstningsværker og derved dyssede Regeringen i en Tryghed og Tillid til Soldatermagten, som senere blev saa haardt skuffet; det var endelig ham, der gjennemførte Principet „den bevæbnede Fred“ og fik Frankrig til at holde en Armee paa 500,000 Mand, hvorved Finanserne bleve ødelagte, men hvoraf Revolutionen sugede yppig Næring. Hans hele Forhold under Ministeriet Guizot var kun beregnet paa at forvikle Tilstandene og gjøre ham selv „mulig“, nødvendig, ikke at advare Regeringen i rette Tid, bekjæmpe den for Folkets Skyld og frelse den fra Afveie. Da saa Øieblikket kom, da Thiers d. 23de Februar blev kaldet til at styre Monarkiets Vogn, var den allerede paa Skrænten og styrtede ned.

Thiers var engang en stor Skribent, skjøndt hverken lærd eller grundig, var begeistret, maaskee mindre for Friheden og Folket, end for det Store og Skjønne

i Frihedens og Folkets Gjerninger; han havde mange Anlæg til under en dygtig Statsmands Veiledning at blive en stor Mand og sit Fædrelands Velgjører. Men som ganske ungt Menneske kom han ind imellem Partierne, i Intriguerne, blev Statsmand, før han havde en Mands Characteer, og blev demoraliseret.

Han kom til at beundre og tilbede det Udvendige, Store og Glimrende ved Regeringsmagten, før han havde en klar og urokkelig Anskuelse om Regeringsmagtens Forhold til Folket og moralsk Fasthed til enten at sætte sine Anskuelser igjennem eller træde tilbage i det beskedne Privatliv.

Da Thiers er en saa væsenlig Person i det Ludvig Philipske Tidsmaleri, ville vi forsøge at bøde paa den Taushed, hvori Taschereau indhyller ham.

I de Memoirer, som Chateaubriand har efterladt, kalder han Thiers „den eneste Mand, som Julirevolutionen har frembragt“, den eneste Person, hvori den ret tydelig har fremstillet sig med alle sine Egenskaber, gode og slette Sider. Han viser de Modsigelser, hvori Thiers har hildet sig: „Han har prædiket Frihed og Menneskekjærlighed, og han har foranstaltet Masakren i Lyon og commanderet Flinteskuddene i rue Transnonain; han har villet være Diplomat og intrigant Minister af den Talleyrandske Skole, og han blev prostitueret ved Mangel paa Holdning,

Alvor og Taushed; han troer endelig, at han er en Bonaparte, at han kan erobre Europa, fordi han nemlig har beskrevet Keiserens Erobringer og meget uforsigtig ladet Liget hente fra St. Helena. Hemmeligheden, der ligger til Grund for saadanne Modsigelser, er Manglen paa moralsk Sands, paa et fast Princip og Forgudelsen af den raae Magt." — Derpaa tilføier Chateaubriand følgende mærkelige Ord: „Hr. Thiers har i Fremtiden tre Ting at vælge imellem: Enten gjøre sig til Repræsentant for den republikanske Fremtid eller hænge paa Julikongedømmet som en Abe paa en Kameels Ryg eller gjenoplive Keisertiden. Dette Sidste vilde vistnok være meest efter Hr. Thiers's Smag; men er Keiserdømmet muligt uden Keiseren? Rimeligere er det, at Revolutionshistoriens Forfatter vil nedlade sig til en ganske almindelig Ærgjerrighed; hans hele Stræben vil gaae ud paa at vinde eller beholde en Ministerpost, og til dette Øiemed vil han tilbagekalde og modsige sine egne Ord og Handlinger, saa ofte som Øieblikket eller hans Fordeel synes ham at fordre det. Jeg ankjender i Hr. Thiers en hurtig, fiin, frugtbar Aand, der begriber Alt undtagen Sjælens Storhed; han er uden Misundelse, uden Smaalighed og Fordom og fremrager derved over Tidens Middelmaadigheder. Hans overordenlige Forfængelighed er endnu ikke ond og hadefuld, fordi den

ikke bringer ham til at foragte Andre. Han lægger ikke videre Vægt paa, om man har andre Anskuelser end han, bærer ikke Nag, anerkjender en Mand, ikke for hans Retskaffenheds Skyld eller for det, han tænker, men for det han gjælder og formaaer; men Alt dette vilde dog ikke forhindre ham fra at lade os Allesammen ved given Leilighed springe over Klingen. Hr. Thiers er endnu ikke det, han kan blive; Aarene ville maaskee forandre ham til Bedre, hvis ikke hans Egenkjærlighed forhindrer det; naar hans Aand bliver ham tro og han igjen kommer til Magten, vil man maaskee opdage nye Kræfter eller nye Svagheder hos ham; han maa enten stige meget høit eller falde meget dybt, han maa enten blive en stor Minister eller et blot uroligt Hoved."

Efter Februarrevolutionen har Thiers været den, der har bevaret det Ludvig Philipske System og uforandret anvendt det paa Republiken, saa at Republiken ved hans og Ligesindedes Anstrængelser snart er ukjendelig. Ved de moderate Republikaners Feil og de røde Republikaneres Overgreb blev han dragen frem af Monarkiets Ruiner, hvorunder han laa levende begravet, og er paany Anfører for den høiere Borgerstand, for dem, der ville bevare den sociale Tilstand uforandret og troe Alt gjort, naar Børsens Papirer staae høit. Ja, Hr. Thiers er i et Øieblik

Hidsighed gaaet saa vidt at raabe, at det er Almuens halve Oplysning, der har foraarsaget alle Revolutioner, og da han ikke har „Tid og Philosophi" nok til at vente, indtil den mangelfulde Dannelse bliver større, vil han have Almueskolevæsenet indskrænket. Han har tjent sit Parti ved at skrive en Bog om Eiendommen og bevise Eiendomsrettens Hellighed. Der er meget Glimrende og Skjønt i denne Bog, en stor Behændighed i at opstille Hverdagssætninger, som om de vare uigjendrivelige, det er, som en fransk Kritiker har bemærket, en Bog, der ganske mageløst overbeviser Eiendomsbesiddere om Eiendomsrettens Hellighed ɔ: Hr. Thiers er i denne Bog som en Missionair, der skal forkynde Guds Ord blandt Hedningerne og med største Held prædiker for en christen Menighed. Vi komme maaskee ved en anden Leilighed tilbage til dette Værk, som man har troet at burde oversætte paa Dansk, og skulle kun endnu omtale en Livsyttring af den Thiers-Louis-Philipske Politik. Denne fremkom i den franske Nationalforsamling den 31te Marts og omhandler Hr. Thiers's Yndlingsthema, den bevæbnede Fred. I Anledning af de italienske Anliggender forlanger Thiers, at Frankrig skal holde en slagfærdig Armee paa 800,000 Mand. Hvorfor? For at føre Krig? Intet Menneske i Frankrig er nu mere fredelig stemt end den „kriger-

ske Thiers“. For at forsvare Frankrigs Grændser? Nei, han paastaaer og beviser, at Ingen tænker paa at angribe dem. Er det da for ved Trudsler at tilintetgjøre de gamle Tractater, der genere Frankrig? O, nei, han siger, at man maa „agte og afskye dem“, men ikke true dem; thi da maa Frankrig føre Krig. I Guds Navn, hvortil skal da Armeen bruges? Svaret er: For at give Frankrigs Forhold Værdighed og sikkre dets Indflydelse i Europa. Men to Gange i sin Tale udtaler Hr. Thiers paa det bestemteste, at for et Indflydelses-Spørgsmaal (question d'influence) bør Frankrig ikke føre Krig. Altsaa 800,000 Mand til at sikkre en Indflydelse, der aldrig bør sikkres ved Krig, ved at bruge Armeen. Kan Nogen begribe en saadan Selvmodsigelse, og skulde man troe det muligt, at Statsmanden Thiers havde talt saaledes, hvis Talen ikke stod i Moniteuren af 1ste April d. A.? Det er Principet „den bevæbnede Freds“ aabenbare Selvgjendrivelse; men Talen gjorde et dybt og langvarigt Indtryk, fordi den saa ganske svarer til den officielle Stemning, der af en aandrig Skribent træffende er skildret saaledes: „Frankrig vilde gjerne paa eengang være monarkisk i sine Sæder og republikansk i sine Love; være Englands Rival paa Fastlandet med sin Armee og paa Havet med sin Flaade; forene Krigens Hæder med Fredens

Fordele; gaae derhen, hvor dets Sympathier kalde det, og dog ikke skade sine Interesser; give Meget ud og betale lidt, have et stort Budget og faa Skatter; vedblive at være et ridderligt Folk og blive en industriel Magt; glimre ved al mulig Luxus og ikke have nogen Elendighed". Følgelig er det en ægte fransk Opfindelse, den bevæbnede Fred med 800,000 Mand uden dog at ville føre Krig, og i denne specifike Franskhed er Nøglen til den Gaade, at Thiers bestandig kan bevæge Folket og i sine Modstanderes Hjerte finde en mægtig Bundsforvandt.

Betræffende Kongen er endnu blot at erindre om de spanske Giftermaal. De hemmelige Forhandlinger, der skulle være et Mesterstykke af Snuhed, bleve drevne 1844—46, og da Kongen havde faaet sin Villie sat igjennem, var han i uvenligt Forhold til England, havde Udsigt til en Krig om Thronfølgen i Spanien og var dog ikke populair i Frankrig — Alt var skeet, for at hans Søn engang kunde blive Spaniens Regent. Den gamle Konge, der for to af sine Sønners Skyld havde overtraadt sit Princip, ikke at læse Bladene, brød for en tredie Søns Skyld sit berømte Freds- og Eftergivenhedsprincip. Han var virkelig en god Ægtefælle og Fader, og det var kun Skade, at han ikke som Ludvig den 14de kunde sige: „Staten er mig!" thi saa vilde hans Sønners Ægteskaber

ogsaa have været Statens, og Folket vilde have følt sig stolt og stort ved hans Families Storhed. Men den gamle Tids Familie-Herredømme var forbi, og Ludvig Philip, der ikke kunde fatte den nye Tids Folkeherredømme, fulgte ogsaa i denne Retning sin constitutionelle Middelvei. Han var „Borgerkonge“, og dette Ord, som skulde antyde en ganske ny Slags Kongemagt, realiserede han ved at være borgerlig som en Grosserer eller Bankier og tillige kongelig som Huset Bourbon. Han faldt, fordi det i den moralske Verden er umuligt at realisere den mathematiske Sætning: To Halvheder ere en Heelhed.

Vi ville til disse Bemærkninger føie den æsthetiske eller dramatiske Oversigt, som Pelletan giver over hine spanske Giftermaal og deres Følger. Det ligger temmelig nær at finde det Dramatiske i bemeldte Giftermaal; ei blot ligne de et sædvanligt Drama ved Intriguer, Skuffelser og Slutningen: at Vedkommende faae hinanden; men det Dramatiske, det Skjæbnesvangre, Truende, Sørgelige naaer langt ud i Fremtiden, over Ludvig Philips hele Liv. Palmerston var deels skuffet, deels havde han ved sin Iver for at faae en Coburg antaget til Infantindens Gemal løst Ludvig Philip fra hans Løfte, ikke at ville vælge nogen af sine Sønner. Dronning Victoria var skuffet midt under de venlige og galante

Skrivelser, trods alle Foræringer, Dukker o. s. v., som Kongen sendte hendes kjære Smaa. Dronning Amelie, Ludvig Philips Gemalinde, fik det Hverv at melde Dronning Victoria Sagen, og der kom et koldt, afmaalt Svar, og Correspondancen mellem de to Hoffer ophørte. Palmerston taug, men Ludvig Philip følte, at han speidede efter Hævn, og at han med sin sædvanlige Voldsomhed ikke var bange for at søge Leiligheden, saa at Kongen anbefalede sine Flaader i Middelhavet den største Forsigtighed og bad sin Søn Joinville for Guds Skyld undgaae ethvert Sammenstød, „enhver Discussion“ med de Engelske. Saa udbrød den store Skandale ved Hoffet i Madrid mellem Dronningen og hendes Gemal og gav England Leilighed til gjennem Partierne at modarbeide Frankrigs Indflydelse og stadig true det med Uro og Revolte. Men Kampen udbredte sig stedse videre:

„Den Valplads, hvorpaa vi havde kaldt England til at møde os“, siger den nævnte Forfatter, „udvidede sig snart til at omfatte Størstedelen af Europa. Sonderbunds-Striden udbrød i Schweitz, og England optraadte imod Frankrig; Italien reiste sig, Frankrig fandt i Italien England; Revolutionen brød løs i Portugal, og Frankrig fandt England i Portugal og blev overalt nødsaget til at understøtte en Politik, der var imod dets egne Interesser.“

Derpaa kommer den franske Ambassadeur Bressons Selvmord med det Mørke og Hemmelighedsfulde, der omgav den, og i Europas Øine var det, som om Ludvig Philip stod kold tilbage ved sin Medskyldiges Grav og kun overlevede, fordi han havde mindre Samvittighedsnag over den unge spanske Dronnings Ulykke og over Midlerne, hvorved den var fremkaldt.

„Bressons frivillige Død var kun det første Sonoffer. En ulykkelig Vind har altid blæst paa Frankrig fra hiin Side Pyrenæerne; Ludvig den 14de havde nær styrtet sit Monarki i det spanske Svælg, Napoleon trættede i Spanien sin Lykke, Ludvig Philip tabte der sin Krone. Faa Maaneder efter Catastrophen i Neapel vankede en ung Kone, klædt i Sort og frugtsommelig, vildfarende om paa Carouselpladsen, midt imellem bevæbnede Hobe, der styrtede mod Tuillerierne. Det var en Fremmed. Hun var kommen fra sin Familie midt under Uveiret og søgte paa Lykke og Fromme et Tilflugtssted. En Deputeret af Oppositionen mødte hende og førte hende frelst til sit Hotel. Denne Fremmede var Hertuginden af Montpensier, Infantinde af Spanien. Paa samme Tid flygtede Ludvig Philip til England. Lord Palmerston var hævnet, han havde i samme Øieblik anerkjendt den franske Republik.“

Man gjenkjender maaskee Tanken fra Scribe's „Et Glas Vand eller liden Tue vælter stort Læs“ i Pelle-

tans Stiil; men den er dramatisk, og Læseren kan vel nok trods dette Indtryk holde fast ved Historien.

For at slutte med noget Dramatisk ville vi endnu blot aftrykke et Brev, som Ludvig Philip skrev i Aaret 1804 — da han som landflygtig boede i England — til Biskoppen af Landoff: „Jeg har forladt mit Fædeland for saa lang Tid siden, at jeg ikke har mange franske Sædvaner tilbage, og jeg kan sige med fuldkommen Oprigtighed, at jeg er England hengiven, ei blot af Erkjendtlighed, men ogsaa af Smag og Vane. Det er af ganske Hjerte, at jeg gjentager: Gid jeg aldrig maa forlade denne gjæstfrie Jord!"

Republikens System.

Hvad er en Republik, eller hvad er den egenlige Tanke i de moderne Republiker, saaledes som man seer dem i Nordamerika, Schweitz og Frankrig? Svaret herpaa er formeentlig det, at Republiken er en Stat, der antager, at Fleerheden af dens Borgere ere fornuftige (ɔ: ikke blot begavede med Fornuft, men erfarne i at bruge den til Gavn for sig og Andre), og derfor søger at løse sin Opgave ved Hjælp af Fleerhedens frit udtalte Villie. Den republikanske Stræben er derfor tilstede og anerkjendt i en Stat, saasnart man har anerkjendt Majoritetens Ret, og —

det være sagt i Parenthes — ifølge denne Anskuelse benægtede vi Rigtigheden af den Sætning, der sidste Efteraar udgik fra nogle Medlemmer af Trykkefrihedsselskabet: at Kongens suspensive Veto var af republikansk, det absolute af monarkisk-constitutionel Natur; thi det absolute Veto er kun en Form og har i Virkeligheden ikke mere Kraft end det suspensive til at forhindre Majoritetens Villie. Den monarkisk-constitutionelle Statsform er en klog Bekræftelse og tillige Benægtelse af Majoritetens, den store Mængdes Ret, og Klogskaben beroer væsenlig paa, at man i Samfundet har en Minoritet, der ved sin Stilling og Indflydelse veier mere, end den tæller. Dette har hidtil været Tilfældet i Storbritanien, og i ethvert Land, hvor man kan finde en lignende Minoritet (Aristokratiet), vil Folket finde lang Tids Hvile i den constitutionelle Tanke; i de Lande, hvor man ikke har saadanne Forhold eller til Erstatning andre Støttepunkter (saasom i Norge Unionsforholdet til Sverrig, i Belgien Geistligheden), er og bliver den monarkiske Constitution et vanskeligt equilibristisk Kunststykke. Hvad Frankrig angaaer, da have vi baade seet og hørt og følt, at Touget brast.

Men det gjældes ikke, begynde Mange nu at sige, Begivenhederne i Frankrig betyde ikke noget Virkeligt, og de blive gjorte om; der var megen Larm, der blev

omstyrtet Noget, men dette Noget, Monarkiet, har samme Egenskab som Dukkerne med Bly forneden: man kan sætte dem paa Hovedet, men de komme strax paa Benene igjen. Ifølge denne Anskuelse er Monarkiet og hvad dertil hører, en Nødvendighed, og hvad der skete i Frankrig, er en dette Land egen Natur-Fremtoning, ligesom man seer visse Bjerge have den Drift, engang imellem at sprude Ild, men efter nogen Ødelæggelse slaae sig til Ro igjen. Man venter derfor, at den nye eller en næstkommende Nationalforsamling skal opreise Thronen, og man antager, at de fleste Arbeidere og Industridrivende ville hjælpe den, fordi de behøve en Anstalt, der fortærer 12 Millioner aarlig af Statens Penge og opfordrer Andre til at fortære endnu Mere. Den nye Fortæringsanstalt eller Fyrste vil da finde Undersaatter, som ere hjertelig kjede af Republiken, Revolutionen vil kun have bidraget til at befæste Monarkiet, saa at det endog faaer et Extratillæg til de 12 Millioner, ganske som efter den forrige Revolution — o, I Lykkelige med den gamle Baadsmands Tro: at efter et vist Antal Aars Forløb gjentager sig det Selvsamme, Verdenshjulet ruller ned i det gamle Vognspor, man behøver kun at passe paa Klokkeslettet for at stige op som i enhver anden Diligence. Det er denne Tro, der har Bly forneden

og, hvergang den bliver styrtet omkuld, reiser Hovedet igjen.

Gud give, den var sand! Fra et personligt Standpunkt ere vi heilig fristede til at ønske det. Saa var Forholdet til Historien, til Dagen imorgen, til det Kommende, at ligne ved en Ridetour herfra til Dyrehaven paa en veltilreden Hest; man vidste, hvor Slukefter laa, man fandt Charlottenlund paa den gamle Plads, og Hesten søgte af sig selv ind paa Klampenborg. Men, ak! nu drager man ud i Fremtiden som paa en ung Fole, man mærker pludselig, at det ikke er nogen sædvanlig Hippodromhest, men en Slags forhexet Prinds med egen Villie, den bemægtiger sig Tøilerne, farer ind over Marker, og man maa af Sadlen for at gjøre Veiarbeide, anlægge en bred Chaussee for Folket, der følger efter. O, gamle Tid med de gamle Veie og de gamle Heste!

Men siden det nu ikke kan være anderledes, saa sende vi dog Dig, Du nye Tid, en Tillidsadresse, gjentage for Dig den Hylding, hvormed vi hilsede Dig, da Du brød frem. Du farverige, ungdommelige Tid, der er mere Lykke i de Smerter og Lidelser, Du bringer, end i den gamle Tids Glæder. Lad denne Compliment bevæge Dig til Velvillie imod os, saa at, naar Du ikke vil gjøre, hvad vi sige, Du istedetfor hjælper os til at sige det Rigtige.

Dersom man spurgte os, hvor Republiken for nærværende Tid er i Frankrig, saa maatte vi overensstemmende med Sandheden svare, at den egenlig ikke er nogensteds og dog overalt; man maa for en stor Deel opspore den i dens Modsætninger og i den Kamp, disse maae føre; den er „i Ideen", som Reenligheden er i et Værelse, hvor der bliver gjort reent, Reenligheden bryder frem ved Hjælp af selve de Mennesker, der gjøre saa forskrækkelig snavset.

Vi ville i det Følgende forsøge at fremstille de væsenligste republikanske Symptomer og deres Modsætninger og vise, hvorledes de brydes med hinanden.

En af den republikanske Idees første Fordringer er Simpelhed, ikke en tvungen Simpelhed i Borgernes Klædedragt o. desl., men en værdig og sparsommelig Ordning af de offenlige Forhold. I een Henseende har man alvorlig og samvittighedsfuldt arbeidet paa Løsningen af denne Opgave og tilveiebragt Tarvelighed i Statshuusholdningen. Republikanerne anstille med Stolthed en Sammenligning mellem de allerede vundne Resultater og Kongedømmets Finansforhold: Julimonarkiet forøgede i atten Aar Statens Udgifter fra 973 Millioner til 1,424 Millioner og havde desuagtet i det sidste Aar Udsigt til en Deficit af 155 Millioner, og den svævende Gjæld var i samme Tidsrum voxet fra 474 til næsten 1000 Millioner. Og

desuagtet var der af den Armee paa 500,000 Mand, som blev underholdt paa Papiret, ikke meer end 60,000 Mand disponible, og Republiken maatte i de første fem Maaneder anvende 114 Millioner til at bøde herpaa. Men trods disse og andre overordenlige Udgifter, trods Nedsættelsen af Porto'en og Saltskatten, som Monarkiet aldrig kunde overkomme, og trods de urolige Tider, har Republiken ikke blot seet sig istand til at overholde alle Statens Forpligtelser, men ogsaa rimelig Udsigt til at kunne formindske Budgettet. Republiken maatte rigtignok for at skaffe sig Indtægter forhøie Grundskatten med 45 pCt.; men Republikanerne vise, at Julikongedømmet i 1830 under gunstigere finansielle Forhold tog sin Tilflugt til det samme Middel og endog forlangte 50 pCt., men kun erholdt 30 pCt. Endvidere dvæle Republikanerne med stor Tilfredshed og Glæde ved den Commissions-Betænkning, som er afgivet over den provisoriske Regerings Regnskab. De Kongeligsindede havde ymtet om Misligheder, Underslæb o. s. v.; men Commissionen, der har undersøgt Regnskabet med den oprigtigste Lyst til at finde Misligheder, har maattet indrømme, at Alt er i den bedste Orden. Man har kun gjort Udsættelse paa to Poster til Beløb af 203,000 Fr., der henhøre under Ledru-Rollins Ministerium, og hvis Anvendelse (til Emissairer i Departementerne)

man ikke billiger. Man nægter ikke, at der er redeligt Regnskab for Pengene, men betvivler, at de ere givne ud med Nytte, og det er som sagt kun 203,000 Fr., medens Ledru-Rollin havde 11,252,000 Fr. at disponere over og det i den meest revolutionaire Tid. Lykkeligviis rammer denne lille Udsættelse Ledru-Rollin, om hvem Enhver veed, at han har opoffret næsten sin hele store Formue for Republiken. Der er i saadanne Kjendsgjerninger en republikansk Seir, en Trøst og Opmuntring for Folket, ligesaa vist, som det anden Paaskedag 1849 var et moralsk Nederlag for det danske Folk, at Magister Monrad midt i Landesorgen blev viet til Biskop i Frue Kirke. Vi ere pligtige at tilføie, at vi naturligviis ikke beskylde Hr. Monrad for Uredelighed; men han havde bidraget til og var bleven hævet ved en Tilstand, som foreløbig bragte Ulykke, og medens Folket led, var han den Eneste, hvem Forholdene bragte Glæde, en langt høiere personlig Fordeel, end han uden Krigen vilde have opnaaet. I en anden Henseende er derimod Frankrig endog mindre republikansk end Danmark. Vore Ministre f. Ex. ere godt lønnede Embedsmænd; men i Paris faaer hver Minister sit Pallads med et kostbart Meublement, med Tjenere, Lakaier o. s. v. Nationalforsamlingens Præsident Hr. Armand Marrast, forhen Redacteur af Tribune og National, har ligeledes sit Pallads og

sine Lakaier og bliver behandlet næsten paa kongelig Maneer; Staten giver ham store Summer til at holde pragtfulde Soiréer og „værdig repræsentere den souveraine Nationalforsamling“, Vagterne træde i Gevær for ham; da han mødte i Bourges for at aflægge Vidnesbyrd i 15de Mai-Sagen, hvirvlede Trommerne, Rettens huissiers dannede et Espalier, Præsidenten og hele Retspersonalet gik ham imøde og førte ham til hans Plads. Rettens Præsident var tilfældigviis den samme Hr. Béranger, for hvem Hr. Marrast tidligere har mødt som Anklaget, og som har domfældt Hr. Marrast. I Alt dette er at see en saakaldet Republikaners Seir og Ophøielse, ikke Republikens Seir, og det er vanskeligt at begribe, hvorledes en borgerlig Mand, der er bleven vænnet til at leve paa denne Maade, atter kan træde tilbage i en simpel Stilling uden at være fortumlet af Hyldest og Pragt og uden at brænde af Begjærlighed efter, paa hvilkensomhelst Maade at komme tilbage igjen. Havde Hr. Marrast ikke allerede tidligere været en stor Intrigant, saa var det forklarligt, hvorledes han i sin Stilling var bleven det, og man forstaaer daglig bedre, hvorledes Evénément i Juni f. A. kunde sige, at naar Kongen kom tilbage, vilde Marrast blive hans første Kammerherre. — Det bekjendte Bastiatske Forslag gik ud paa at sikkre Staten mod den vilde Higen efter politiske Em-

beder, og navnlig mod de ærgjærrige Forbindelser, som pleie at danne sig i Kamrene eller Nationalforsamlingen; men Bastiat troede, at det til dette Øiemed var tilstrækkeligt at forbyde Repræsentanter at blive Ministre. Næsten Alle følte, at Ondet var tilstede, og havde i Øvrigheden gjerne antaget Bastiats Forslag, hvis Lamartine ikke havde viist, at Lægemidlet ikke passede til Sygdommen og kun vilde frembringe en anden Sygdom: Repræsentanternes hemmelige Indflydelse paa Regeringen, istedenfor at den nu er aabenlys. Hvor er da Lægemidlet? I Erfaringen, i Folkets sociale Udvikling, saa at Regeringen ikke behøver istedetfor de gamle Nationalværksteder at anvende Soiréer for at skaffe Folket Arbeide og Fortjeneste, og Alt dette maa være Republikens Værk — vi bevæge os i en Cirkel: Republikanismen er Republikens eneste Frelse, og saa mange Republikanere fornægte selv Republikanismen.

Republikens Præsident Ludvig Napoleon har fri Bolig i et af de pragtfuldeste Slotte, man kan tænke sig, i Elysée National, tidligere Elysée Bourbon, og man undrer sig over, at han er tilmode som en Fyrste, og at de, der komme til ham, føle sig som i en Fyrste-Atmosphære. Han havde først 600,000 Fr. aarlig Gage og fik derpaa ligesaa Meget til under Navn af frais de représentation, ɔ: til Fester og

Gjæstebud. Skal han da til sin egen Person bruge 600,000 Fr.? spurgte nogle Republikanere, men fandt sig i Sagen, da de hørte, at Lovforslaget herom allerede var fremlagt af Cavaignac, paa en Tid, da denne troede, at han selv vilde blive Præsident. Derimod gik det mere republikansk til med Republikens Vicepræsident, som for den Umage at have Forsæde i Statsraadet skulde have 48,000 Fr. aarlig, fri Bolig o. s. v. Ministeriet foreslog et Tillæg af 24,000 Fr. til „Repræsentation", og da dette ikke blev bevilget, vilde Hr. Boulay aldeles ingen Gage have, enten af Stolthed og Uegennyttighed eller af Vrede over, at han ikke fik det Hele. Skjøndt en Republikaner meer eller mindre ikke gjør Meget til Sagen, ville vi dog helst antage det Første om Hr. Boulay, som virkelig synes at være, hvad man paa Dansk kalder en skikkelig Mand. Den eneste utvivlsomt-uegennyttige Herre i den høiere franske Embedsstand er — at dømme efter en Vittighed, som er meddeelt i et dansk Dagblad — Changarnier, Øverstbefalende over Seine Departementets Nationalgarde og Linietropperne i Paris; men han er uheldigviis ikke Republikaner. Da Nationalforsamlingen tog hans Gage fra ham, fordi Foreningen af de to Commandoer er uconstitutionel, erklærede han Republikanerne, at han vilde blive i Embedet og ved forefaldende Leilighed nedsable dem gratis.

Er man rundhaandet mod de politiske Embedsmænd, mod dem, som hæves ved politiske Anskuelser og ved Partierne, saa har man derimod viist sig sparsommelig mod de administrative Embedsmænd, som ved Studium og Dygtighed langsomt erhverve en Post og langsomt avancere. Man har i Lønningsloven indført Besparelser, der ofte maae synes smaalige, og hvis samlede Sum ikke kan gjøre Staten forholdsviis saa megen Nytte, som de foraarsage den enkelte Embedsmand Savn. Samtidig har man temmelig consequent i Valgloven gjennemført det Princip, at de Embedsmænd, paa hvis Skjæbne Regeringen kan udøve Indflydelse, ikke kunne vælges til Repræsentanter eller rettere: enten maae opgive deres Embede eller Sædet i Nationalforsamlingen. Efter Omstændighederne ere Forholdsregler i denne Henseende vistnok nødvendige; man kan kun sige, at det er en temmelig urepublikansk Stræben efter at hjælpe paa den almindelige Valgret i republikansk Retning. Friheden, Nationalforsamlingens Uafhængighed og den almindelige Valgrets uindskrænkede Ret bliver først fyldestgjort, naar Communerne og Departementerne ikke længere regeres fra Paris, men regere sig selv gjennem selvvalgte Embedsmænd; men ogsaa dette kan kun Republikanismen bevirke og med stor Møie. Det vældige Greb, hvormed Conventet knugede hele Frankrig sammen til en

Klump og slyngede den imod Fjenderne, har efterladt sit Præg i de fleste franske Gemytter, og selv de ivrigste Republikanere synes ikke, at de have nogen rigtig Republik, naar de ikke lidt despotisk kunne beherske Departementerne.*

Krig er i og for sig af urepublikansk Natur, fordi dens Udfald beroer paa Alt Andet end den fornuftige Villie, og er fra Statens Side kun tilladelig, naar den føres af Nødværge — idet Staten forresten tilsteder sine Borgere at gaae i hvilken Krig deres Sympathier kalde dem. Staten som Stat kan i Grunde ikke føle Sympathi, men kun følge politiske Beregninger, og naar den kunde have den Pligt at understøtte de Svage, der blive uretfærdig overvældede, saa ere de enkelte herhenhørende Tilfælde vanskelige at bestemme under Europas nuværende Statsforhold. Hvilken Stat kan saaledes paatage sig at være Forsyn, vaage over det Gode, ei blot indenfor sine Grændser, men over hele Jorden? Og hvilket Folk kan paatage sig

---

* Om Centralisationen og Departementernes blye Stræben efter Uafhængighed er udførligere talt i foregaaende Artikler om Frankrig, ligesom Nationalforsamlingens øvrige Reformer ere temmelig omhyggelig meddeelte. Vi tilføie, at man (d. 14de Marts) vedtog, at Ingen, som havde Leverancer til Staten, kunde være Folkerepræsentant, ei heller Nogen, der deeltager i pecuniaire Foretagender, som Nationalforsamlingen har at bedømme.

at gjøre et andet frit? Friheden kommer ligesaa lidt ved Udlandets Magt som ved en Forfatning, men arbeider sig indenfra ud i Folket. Havde Frankrig i sin Tid ikke selv og alene kjæmpet for Friheden, saa havde det aldrig erhvervet den. Mange have imidlertid udseet Frankrig til at være et saadant jordisk Forsyn, og i Begeistringens første Tid erklærede Nationalforsamlingen (d. 24de Mai) som Svar paa Lamartines berømte Manifest, at det var Frankrigs Opgave at virke for Polens Gjenoprettelse, Italiens Befrielse og broderlig Enighed med det frie Tydskland. Skulde Frankrig da nu marschere til Ungarn og Italien mod Østerrig, til Polen mod Rusland, til Berlin mod Kongen af Preussen? Hvis dets Hære bleve slagne, saa var ikke blot Europas, men dets egen Frihed i Fare, og seirede dets Generaler, saa var Friheden maaskee ikke bedre sikkret. Der er f. Ex. General Lamoricière, en Mand, i hvem der synes at stikke mere Napoleon end i ham, der bærer Navnet. Da National's Republikanere vare ved Roret og Forholdene i Europa ikke satte dem i Forlegenhed, gave de Beslutningen af 24de Mai en smuk og republikansk Udtydning (vi have i Dagbogen af 14. Aug. f. A. oversat en herhenhørende Artikel af National); men senere, da de ere komne ud af alle Ministerierne og gjerne ville ind igjen, ønske de Krig, fordi Ministrene ere fredelige.

Ledru-Rollin og hans Venner synes ved Friheden blot at tænke paa det trefarvede Flag; naar det vaier over et Land, saa lever Friheden, om end Menneskene ere døde. Medens paa denne Maade de, hvis Principer bydende fordre Fred, af Interesse forlange Krig, er Folket derimod fredeligt af Interesse og Beregning og krigersk af Natur og Tilbøielighed, og der er i Nationalforsamlingen kun en lille republikansk Fraction med Lherbette og Mathieu (fra Drôme) i Spidsen, der forlanger streng Neutralitet og Hæren indskrænket til 60,000 Mand som tilstrækkelige til at bevogte Grændserne. Man har fulgt en Middelvei mellem alle Systemerne: Man har ikke villet indlade sig paa de 800,000 Mand, som Thiers erklærer for uundgaaelig nødvendige til ikke at føre Krig, men bibeholdt de 500,000 Mand samt den bevæbnede Fredspolitik og sendt 14,000 Mand i Krig for at gjenindsætte Paven. Lamartine har betydelig bidraget hertil ved at forklare sit Manifest saaledes, at ved Rossis Drab var den romerske Frihed besmittet, og Paven maatte gjenindsættes for Katholicismens Skyld. Det er at erklære Frankrig for en katholsk Republik; men hvorledes kan Republiken, som beroer paa den menneskelige Fornuft og den frie Kritik, anerkjende Paven og hans Ufeilbarhed?

Betragter man Pressen, saa finder man ogsaa her ganske Faa, der virkelig have fattet Republikens

Tanke: Fleerheden er fornuftig, overlad det til Fleerheden at udtale sig frit, saa seirer det Fornuftige. Ved at læse National har man altid en Følelse af, at Redacteurerne ikke ret stole paa denne republikanske Sætning og gjerne ville hjælpe paa det, de ansee for fornuftigt, ved at stikke det ind i deres Modstandere med en Bajonnet. Selve Socialisterne have glemt deres gamle Hovedsætning, at Statsmagten er det Underordnede, og at Frelsen maa komme fra Folket; de forlange, at Staten skal udføre deres Ideer, før Folket er modtageligt for dem, de ønske i Grunden en Lov om, at Alle skulle være broderlig stemte mod hinanden, og de vilde ikke have Noget imod Politiet, naar det blev brugt til at udføre denne Lov. Hinanden indbyrdes vise de en Kjærlighed, der for os Nordboere kan see ud som Affectation, saaledes ved deres fælleds Maaltider, hvor de dække for de Fraværende (Raspail, Barbès o. s. v.), der lide for dem, og henlægge Blomsterkoste paa deres Plads; ved deres Sammenskud til de Fraværendes Familier og den Fiinhed, hvormed de forstaae at behandle disse og ikke gjøre dem Understøttelsen piinlig. Og de Fleste ere dog ganske fattige Folk. Men det er en Kjærlighed, som kun er vendt indad, mod deres egen Kreds. Proudhons Blad le Peuple er theoretisk grundet i Broderlighedens Tjeneste; men det søger i Birke-

ligheden at fremkalde et saa broderligt Had, at Atreus og Thyestes, Eteocles og Polynices eller andre berømte Brodermordere ikke skulde stamme sig derved. Dog er det i høi Grad nødvendigt at lægge Mærke til, at det lidenskabelige og forbittrede Sprog langtfra angaaer selve de republikanske, socialistiske eller communistiske Lærdomme saa meget som de Hindringer, Regeringen lægger i Veien for, at de blive udtalte, den urepublikanske og ukloge Regerings Frygt for det trykte og mundtlige Ord. Man har Ret til at kalde Regeringens Adfærd uklog; thi enten Ministrene ere kongeligsindede eller ei, vilde det være deres første Pligt at sørge for Samfundets Sikkerhed og Ro. „Ja, men det er jo netop at sørge for Ro og Sikkerhed, at forfølge og tugte Pressens og Forsamlingsfrihedens Udskeielser.“ Saaledes sige ikke blot danske Læsere; men det var netop de selvsamme Ord, som Ludvig Philip sagde: Min kjære Minister, jeg haaber, at vi vedblive at forfølge Pressen ved alle lovlige Midler.

Det er det gamle System: at forebygge, forfølge være angst for Friheden i det Enkelte, i Detailen, uagtet man en gros høit og lydelig har kaldet og hyldet den; at ansee Regeringen for Borgernes Sjæl eller idetmindste for deres Hovmester, uagtet selve Statsforfatningen beroer paa, at de ere myndige; som Følge

deraf blande Regeringen i Alt for at holde Orden og selv blive Rolighedsforstyrrer; af Frygt for de voldsomme Taler, der kunne blive holdte i en Forsamling, sende Politi og Soldater hen for at modsætte sig eller besværliggjøre Forsamlingens Afholdelse og lade dem komme i Strid med Mængden, ikke om, hvad der bliver sagt, men om Tilladelsen til at tale — Soldaterne give Ild, Folket svarer med Geværskud og seirer, Statsforfatningen omstyrtes, fordi man ikke maatte tale om de Feil, der mulig vare ved Statsforfatningen. Her har man hele Revolutionstheorien, og skjøndt Erfaringen laa saa nær og Krudtrøgen fra det sidste praktiske Beviis herpaa neppe var forsvundet, forlangte Regeringen dog en Lov om Forbud mod mod Klubberne, „fordi disse ere Forstuen til de hemmelige Selskaber“, altsaa lukke Forstuen og tvinge Folk ind i den hemmelige Bagstue, hvorfra den egenlige Fare kommer. Dette i alt Fald aldeles urepublikanske System fremkaldte den meest republikanske Kamp, som maaskee endnu er bleven ført, ikke fra de egenlige republikanske Blades Side, men fra Presse, der i sin glimrende Redaction nu ogsaa tæller de Skribenter, som havde arbeidet med Lamartine i hans (indgaaede) Blad Bien public. Vi udbede os Læsernes Opmærksomhed for de efterfølgende Uddrag af Bladets Artikler, som, naar de ere sande i Frankrig med dets urolige Be-

folkning, ogsaa maae være sande i ethvert andet Land, der proklamerer Friheden og siger, at Folket har staaet Confirmation. Hvad Presse angaaer, da veed Enhver, der kjender Forholdene, at dets Redacteur vilde blive et af de første Offre for en blodig, socialistisk Revolution; hans eget Hoved vil falde med den nuværende borgerlige Orden, og denne Vished gjør det dobbelt interessant at see, hvilke Sikkerheds-Forholdsregler Bladet fordrer. I en Artikel af 21de Marts hedder det: „Naar vi forsvare Foreningsfriheden, saa er det ikke Foreningsfriheden, vi forsvare, men Underviisningsfriheden; naar vi forsvare Underviisningsfriheden, saa er det ikke denne, vi forsvare, men Pressefriheden; naar vi forsvare Pressefriheden, saa er det ikke den, vi tænke paa, men Talerstolens Frihed; naar vi kjæmpe for Talerstolens Frihed, saa er det ikke den vi tænke paa, men Samtalefriheden; og naar vi forsvare Samtalefriheden, saa er det ikke den vi forsvare, men Tænkefriheden, Troesfriheden, Friheden til at tie saagodtsom til at tale; thi alle Friheder ere solidariske, de ere Led i en og samme Kjæde, og man maa vælge imellem Friheden, som den er i Rusland, og Friheden, som den er i Nordamerika. Vil man sige, at idet vi opstille Spørgsmaalet saaledes, gjøre vi os skyldige i Overdrivelse? Velan, man forklare da, hvorledes det gik til, at under Republiken 1793 alle

Friheder forsvandt, Friheden til at tie ei engang undtagen. Hvorfor bleve de offenlige Friheder ikke skaanede synderlig mere under Consulatet? Hvorfor var det under Keiserdømmet ikke engang tilladt en Kvinde, Mdm. Staël, at samle sine Venner hos sig og tale frit med dem? Dengang sneg et uroligt, mistænksomt Politi sig gjennem alle Saloner, og dog kan man ikke sige, at Keiseren manglede enten Kraft eller Geni. Hvorfor opstode de samme Spørgsmaal under Restaurationen og skabte de samme Vanskeligheder? I Tidsrummet fra 1815 til 1830 finde vi religiøs og politisk Intolerance, Love imod Ugudelighed, Undertrykkelse af Presfesfriheden og den parlementariske Talerstol krænket ved Manuels Udjagelse; ja selve Retten til at tie blev krænket, ei blot imod Embedsmænd, hvis Taushed lod formode, at de vare lunkne, men vi erindre, at der blev anlagt Proces og afsagt Dom over Folk, fordi de ikke havde yttret sig til Gunst for Kongen. Og alle disse Regeringer fik samme Skjæbne, samme Tugtelse, og hvorfor? Fordi Friheden er den store Hævnerske, den nyere Tids Nemesis, og Napoleon havde Ret i at sige paa St. Helena: „Det er ikke Kosakkerne, der have styrtet mig, men de liberale Ideer.“ Og naar vi nys have seet Julidynastiet gaae samme Vei og komme til samme Resultat, naar vi kaste et Blik paa alle disse Mænd, alle disse Syste-

mer, der i een Ting vare saa enige, det toge den ene Frihed efter den anden og aldrig fik nok, skulle vi da uddrage den Slutning, at de have manglet Klogskab og materiel Kraft, eller at Tankens Frihed er een og udelelig, og at man kan tvinge den tilbage, men ikke tilintetgjøre den? — I Nordamerika og i Rusland er man logisk, men man er ikke logisk i Frankrig, i Spanien, i Portugal, i alle de Lande, der have villet efterligne den normanniske Race, men ikke forstaaet det. Naar en Revolution slukkes hos os, er det kun Tegn paa, at en ny Revolution tændes, og dette Særsyn forklares deraf, at der er to Principer, som tørne sammen: Tankens Frihed og Ordets Grændse. Naar I ikke ville opfatte Ordets Frihed saaledes, som man opfatter det i Nordamerika, saa værer idetmindste consequente, skynder Eder foran Begivenhederne, forbyder som i Rusland Friheden til at tie; thi ved at tie udtrykker man undertiden en Misbilligelse, og derfor er det ikke altid tilladt at tie i Rusland. Men, hvad bliver der saa af den almindelige Valgret? O, den maa ogsaa bort! Og naar I da have berøvet Skatteyderne Ret til at undersøge, forske og kalde til Regnskab, hvorledes ville I da bære Eder ad med at lønne den Armee paa 500,000 Mand, som I behøve for at sikkre Eder? Hvorledes ville I staae imod Friheden, der under Taushedem og Forfølgelsen er bleven bitter

og uforsonlig? Saa vil Friheden atter forvandle sig til Rædsel, og alt det Blod, som den udgyder, komme da over Eders Hoveder." — — Da denne og en Række lignende Artikler fremkaldte en heftig Opposition, navnlig fra Constitutionel og Siècle gav Presse (21de April) følgende nærmere Forklaring „Vi indrømme Enhver Ret til at sige, hvad han vil, skrive hvad han vil, blot under den offenlige Menings Control; men Ret til at handle tilstaae vi kun indenfor lovbestemte Grændser. Vil man i Frankrig aldrig komme til at begribe, at Retten til at sige og skrive hvadsomhelst kun skader de Partier, der misbruge den, og netop gavner de Interesser, som hine søge at skade? Gjennem Misbrugene seer Samfundet Faren, der truer, og for at bekjæmpe den slutter man sig sammen. Hvad bidrog i Marts, April og Mai 1848 mere end nogetsomhelst Andet til at give Samfundet Spændkraft og styrke det til Kamp? Var det ikke det Sprog, ja den blotte Titel, som blev ført i Bladene Père Duchêne, Journal de la Canaille, Pilori o. s. v. Ved den Indignation, som disse Blade vakte, kom Frankrig til at overvinde Frygten for dem. Lader os ikke glemme det — og dog, man glemmer det, man gjør det modsatte Forsøg og kommer til modsatte Resultater. Siden le Peuple og Révolution démocratique et sociale ere blevne idømte overdrevne Straffe, er det klart

for Enhver, der har Øine at see med, at man har mere Grund til at ængstes før end efter deres Domfældelse. Voldsomheden i deres Artikler vedligeholdt Publikums Indignation og Lyst til Modstand, medens det tilsyneladende Maadehold, hvori de begynde at hylle sig, inddysser Samfundet, men i Virkeligheden kun gjør deres Pile finere og deres Skud sikkrere. Hvad der er formeent at sige i een Form, kan man sige i en anden, Alt lader sig sige og skrive, det hele Spørgsmaal bliver tilsidst et Bogstavspørgsmaal. Dhrr. Garnier Pagès og Ledru-Rollin have vissselig beviist det paa Talerstolen, dengang det var forbudt at erklære sig for Republikaner og man for at kunne være Medlem af Deputeretkammeret maatte sværge Constitutionen og de Franskes Konge Troskab; Bladene **National** og **Réforme** have ogsaa beviist det, de behøvede trods Septemberlovene ikke at vente paa den 24de Febr. 1848 for at anbefale Republiken." — Da man paa Gymnase-Theatret gav en Vaudeville **la danse des écus**, hvori flere Repræsentanter bleve carrikerede og Politiet paa Statens Vegne lagde sig imellem, opponerede **Presse** herimod, og paa Spørgsmaalet: „Skal man da have Lov til at priisgive offenlige Personer til Latteren og Satiren?", viste det først, at Publikum maatte være øverste Dommer som i Nordamerika — Privatmandens Ret til Civilproces uantastet —

og tilføiede: »Finder det Samme da ikke daglig Sted i Charivari? Have ikke hundrede meer eller mindre berømte Mænd Privilegium paa, hver Dag at give ny Anledning til Vittigheder og Afbildninger og blive colorerede, ja udstillede i Bogladerne? Man maa da consequent gjenindføre Censur for Tegninger og Caricaturer; thi en statsfarlig Ting i Sortkridt er en ligesaa farlig Ting, som en statsfarlig Ting i en Dialog. Men indfører man Censur for Tegninger, saa er der ikke ringeste Grund til ikke ogsaa at indføre den for Blade og udvide den til Bøger. Har man først begyndt hermed og bliver man overhovedet mistænkeligere, jo videre man gaaer i Forfølgelsen, saa kommer man ganske naturlig til at bryde Brevhemmeligheden, gjøre Huusundersøgelser og saaledes fremdeles. Man maa ikke skuffe sig selv: vi ere virkelig paa den Skrænt, der fører til Despotisme eller Rædselsregering, og den Ting, der er værst til at skuffe Regeringen, er maaskee dens gode Hensigter; de bedste Hensigter føre ved et saadant ulogisk System til det Modsatte af hvad man tilsigter.« — For at give de meest slaaende Beviser paa sine Anskuelsers Rigtighed aftrykte Bladet i en Række Numere en Samling af Love mod Presse- og Forsamlingsfriheden, udstedte af Regeringer, der alle vare gaaede under i Kampen; blandt de mærkeligste anføre vi Conventets Decret af 29de Marts

1793: „Hvo der bliver overbeviist om at have forfattet eller trykt Værker eller Skrifter, som opfordre til Opløsning af Nationalforsamlingen, Gjenoprettelsen af Kongedømmet eller af nogen anden Magt, der antaster Folkets Souverainetet (ↄ: som mishager de Herskende), bliver stillet for Revolutionstribunalet og straffet med Døden." Og nu komme Consequenserne, hvortil Systemet leder: Decret mod Girondisterne og Talerstolen, Decret mod Præsterne og Troesfriheden, Decret mod de Mistænkte og den personlige Frihed, indtil det gik Conventet, som vore Bønder sige om streng Frost, „den fryser Halsen af sig selv." Ved at fortsætte Historien ud over 1814 og 1830, faaer Presse en aldeles uovervindelig Bundsforvandt imod Ministeriet Odilon-Barrot, nemlig Hr. Odilon-Barrot selv. Disse selvsamme Ideer, som Presse prædiker idag, har Odilon-Barrot prædiket for længe siden, hvoraf blandt Andet kan læres, at det i Politiken ikke saa meget kommer an paa at have Ideer — de sande Ideer ere fælleds for alle tænkende Mennesker — som paa at tilegne sig dem i Aand og Sandhed og anvende dem paa de givne Forhold. Denne Debat blev ikke uden Virkning — man tager altid noget Hensyn til et Blad med 70,000 Abonnenter — Ministeriet blev betænkeligt, Nationalforsamlingen standsede paa Halvveien sine Beslutninger mod Klubberne, og hvad

der maaskee er det Vigtigste: den parlementariske Klub i Rue Poitiers besluttede at gjøre et Forsøg og bekjæmpe alle Frihedens Misbrug med en efter dens Mening fornuftig Brug af Friheden, „sætte Ideer imod Lidenskaberne“. Det er for Frankrig og hele Europa af Vigtighed, hvorledes denne Beslutning bliver udført, om man vil gaae ud paa at bevise Noget, der kan bevises, om man discuterer godt, eller om man bliver gjendrevet og da forbittret kalder paa Politiet og Soldaterne for at faae Ret.

Naar hertil føies, hvad i en foregaaende Artikel paa sit Sted er anført om Soldatermagten, troe vi, at man vil have en temmelig rigtig, om ikke aldeles fuldstændig Skildring af Tilstanden i Frankrig, og det synes os at fremgaae heraf, at Republiken kun er mulig, fordi den er uundgaaelig, fordi Republikanismen viser sig som den eneste Mægler og Forsoner mellem alt det Modstridende. Hvis det formedelst den besynderlige Blanding af monarkiske og republikanske Tilbøieligheder skulde synes muligt, at Kongedømmet ligesaa godt kan faae Overmagten som Republiken, saa er der blot een Ting, vi ikke indsee, nemlig hvorledes Kongedømmet skal faae Fodfæste, uden i en øieblikkelig Stemning, og skal blive stærkt nok til at vende Strømmen til Gunst for sig. Det er Republikens andet Forsøg, og Ingen kan nægte,

at dette hidindtil har taget sig heldigere ud end det forrige og maa efterlade bedre Minder. Dengang kom Republiken som de nyeste italienske ved en Feber, og blev vedligeholdt ved Fremmedes Angreb, medens den nuværende var et Udbrud af en almende Tanke; den forrige begyndte med Henrettelse og var ikke Andet end et langt despotisk og blodigt Drama; denne Statsforfatning kunde dengang næsten forekomme Folket som en af hine Drager i Oldtidens Fabler, et graadigt Uhyre, der havde sneget sig ind i Borgen og hver Dag næredes af Menneskeblod, og Mange have ved Ordet Republik bestandig tænkt paa de Tegninger, hvor man seer skrækkelige Jacobiner-Ansigter, Fakler og Økser og de Fangne komme ud af Fængslerne og blive myrdede. Og den lod sig ikke nøie med at tage Liv — de Døde glemmes snart — men den tog Formue og Eiendom, ved Confiskationer og Assignater, og foraarsagede Lidelser, der gaae fra Slægt til Slægt og aldrig glemmes. Den nuværende har, endog medens de yderligste Republikanere førte Regeringen, ikke taget en eneste Borgers Blod — de Kampe, Republiken har leveret i Gaderne ligesaavel som Monarkiet, kunne ikke sammenlignes med Guillotinen, og Samfundet har under Kampen umærkelig vundet i republikansk Selvfølelse — den har heller ikke taget nogen Borgers Gods, men

holdt alle Statens Forpligtelser og afskaffet Confiskationsstraffen. Enden er rigtignok ikke endnu, og der viser sig Lyst til at tage baade Liv og Eiendom; men, hvis end en kongeligsindet Regering ved Uklogskab taber Tøilerne og Staten farer vildt afsted, saa er det paa det Punkt, som Discussionen og Oplysningen har naaet, umuligt, at en terroristisk Minoritet fuldstændig og mere end et Øieblik kan føre Regimentet. Saa korte som Excesserne ere, vil da ogsaa Reactionen være. Hvorledes skal det Kongedømme være beskaffent, der holder sig mellem disse korte Svingninger?

Forrige Gang, da Republiken blev styrtet, levede endnu de gamle aristokratiske Familier og den aristokratiske Aand. Baade Aanden og Personerne kom tilbage, tildeels under Keiserdømmet, men især under Restaurationen; de fik Skadeserstatning for de tabte Godser, og de bleve hævede til en politisk Magt, der skulde støtte Kongedømmet. Den republikanske Aand, der forgjæves havde forsøgt at hugge Hovederne af alle disse Personer, har senere i al Fred og Stilhed ladet dem døe, begravet dem og blot i 1830 med et Pennestrøg forhindret deres Vedvaren gjennem Arv. Pairsværdighedens Arvelighed blev afskaffet, Roden sauget fra Træet. Samfundet paatog sig Børnenes republikanske Opdragelse — endog uden fælleds, sociale

Opdragelsesanstalter — i Selskabslivet herskede Kunstneren, Digteren, Statsmanden, kort: den personlige Fortjeneste, og hvad Selskabslivet ikke kunde gjøre for Republiken, det gjorde Ludvig Philips borgerlige Penge-Regimente. Naar Bayardernes og Montmorencyernes Efterkommere handle med Actier, saa er der i Samfundet ingen anden constitutionel Minoritet at sætte imod Mængden end Rigdommens; men hvilke Feil der end kan være i Capitalens Forhold til Menneskene, saa løbe dog Pengene altfor hurtig om mellem Mand og Mand, til at en Throne kan staae fast paa dem.

Der er endnu en Institution, som har udviklet sig i Frankrig, og som har mere republikansk Betydning, end man maaskee ved første Øiekast vil tillægge den; det er Retsvæsenet. Frankrig er, som Ledru-Rollin nylig sagde, éminemment juridique ɔ: i sit inderste Væsen juridisk, hvorved man dog ikke tør tænke sig en Aand, der smaalig hænger sig i juristiske Former og udtørres i spidsfindig Fortolkningskunst. Den offenlige Rettergang, hvor Alt bliver drøftet og undersøgt for Folkets Øine, hvor Dommen, der afsiges, er ligesom en Gnist, der udgaaer af den offenlige Billighedsfølelse, har udviklet Folkets naturlige Hang til at gjøre sig Alting klart og haandgribeligt, til at drage Alt frem for Lyset og ikke standse foran

nogen mystisk lukket Dør. Hvorledes skal hos dette Folk Mythen om den kongelige Uansvarlighed vedligeholde sig, især da den saa ofte har været gjennembrudt, da man tre Gange er gaaet bag Forhænget og har hentet Kongen selv frem? Og vil en Fyrste tiltrodse sig Uansvarlighed, hvad Udsigt har han da til at seire over det modige, hurtige og energiske Folkefærd, hvad næppe Nogen vil nægte, at Franskmændene ere. Finder Nogen heri et Beviis for, at man i et monarkisk Land skal vogte sig for den offenlige Rettergang og Juryvæsenet, saa svare vi: I kunne ikke undgaae det, I have selv paakaldt denne grandskende Fornuftighed, I ere alt paa Skrænten.

Der forekommer utallige enkeltstaaende Træk, som mærkværdig klart belyse Folkets Aandsretning, navnlig vil man ved at læse Acterne i de mange og store politiske Processer, 15de Mai-Attentatet, Junikrigsretterne, Urolighederne i Limoges o. s. v., hvert Øieblik støde paa Scener, der hæve sig frem over Forvirringen og vække Beundring. Vi skulle indskrænke os til at anføre et Par saadanne Træk, bestandig efter Procesacterne eller officielle Beretninger. — Paa hiin bekjendte 15de Mai 1848, da Folket vilde overbringe en Petition til Gunst for Polen, og da en ubetænksom Modstand hjalp de ildesindede Folkeledere med at frembringe Uorden — Folket sprængte de Porte

og Gittere, der bleve lukkede i urette Tid, og oversvømmede Forsamlingssalen — var der et Øieblik, da Tribunerne bugnede og knagede under den tæt pressede Mængde og hele Bygningen truede med at styrte sammen. Repræsentanterne bleve siddende ubevægelige paa deres Plads, Mængden standsede et Øieblik og betragtede Faren, og pludselig lød eet fælleds umaadeligt Raab: Leve Republiken! — Da en Mand i Artilleri-Officiers Uniform bemægtigede sig Tribunen og vilde tale, nærmede sig et ungt, blouseklædt Menneske og sagde: „Soldat, hvis Du vil tale, saa spænd Sablen af.“ I alle Presse's Artikler er der ikke mere Respect for Ordets republikanske Hellighed. — Barbès, Albert og Flotte vilde under Processen ikke forsvare sig, fordi de ikke anerkjendte Domstolens Retmæssighed. Kun een Ting fordrede de med urokkelig Energi oplyst: Moniteuren havde fortalt, at da Barbès havde forlangt en Skat af 1000 Millioner paalagt Formuen, var der fra Folket blevet raabt: „Nei, Barbès, Du tager feil, vi maae have to Timers Plyndring!“ Alle Vidnerne maatte indrømme, at de ikke havde hørt saadanne Ord, og Barbès og hans Colleger lode sig da i Taushed dømme, efter at have oplyst, „at Folket var blevet bagvasket“. — Lad der heri synes at være noget Theatralsk, der hører dog Noget

til at spille en saadan Rolle, og der maa være nogen Storhed hos det Folk, for hvis Skyld man gjør Sligt.* — Endelig endnu dette: To af de Fem, der under Juniopstanden skulle have dræbt General Bréa, nemlig Daix og Lahr, bleve henrettede. Da Haandværkeren Daix stod paa Skaffottet, holdt han en kort Tale til de 25,000 Soldater og den store Mængde, der omgav Stedet, og sluttede med de Ord: „I det franske Folks Navn! Jeg døer uskyldig!“ Denne Dødsdømte Mand udtalte de meest republikanske Ord, der gives paa Jorden. Han paakaldte Folkets Aand og Bevidsthed som en Guddom; „i det franske Folks Navn“ gjaldt for ham det Samme som for os Andre „i den almægtige Guds Navn“, gjennem hans døende Mund talte Republiken selv.

Hertil kommer en Kjendsgjerning, en Haand-

* Det er forresten ved samme Leilighed oplyst, at hele den urolige Dag endte paa fransk Maneer som en Vaudeville. Barbès, der kun for at opveie Blanquis Indflydelse havde deeltaget i Foretagendet, lukkede sig med sine Colleger i den nye Regering inde paa Hotel de Ville for at skrive Forordninger. En Officier vilde trænge ind, Barbès gik ærgerlig til Døren, lukkede op og sagde: I den provisoriske Regering Navn befaler jeg Dem at lade os i Ro. — I hvilken provisorisk Regerings Navn? spurgte Officieren. — Den nye, svarede Barbès. — Ja, men, svarede Officieren, jeg kommer for at arrestere Dem i den gamle provisoriske Regerings Navn.

gribelighed. At dømme efter de nuværende Forhold og hele Nationens Aand og Tankegang, vilde den Fyrste, som skulde bestige Thronen, blive udkaaret gjennem den almindelige Valgret. Men en Fyrste sidder kun urokket og uantastelig, naar han er indsat „af Guds Naade" — at sige, saalænge Folket troer, at han er givet det af Guds Naade. Stiger han op ved Hjælp af nogensomhelst menneskelig Kraft, saa er han afhængig af den Kraft, der indsatte ham, og falder med den. Keiser Napoleon blev løftet af Armeen og af tre Millioner Borgere, der vare begeistrede af hans Lykke og Krigshæder; om Ludvig den 18des Throne sagde man med Sandhed, at den var støttet paa Udlandets Bajonetter; Ludvig Philip blev udkaaret af den privilegerede Valgret. Ingen af dem kunde frigjøre sig for den Aand, hvis Værk deres Ophøielse var, for de Begreber, der som gode eller onde Feer havde siddet ved deres Høiheds Vugge, og alle tre Dynastier faldt, da disse Begrebers Tid var udløben. Hæves en Fyrste af den almindelige Valgret, saa har han den uundgaaelige Lod at skulle vinde den overveiende Majoritet for sig, og Mere forlanger Republiken ikke. Men at afskaffe denne Valgret, selv om man ved en Revolution og Partiseir kom paa Thronen, vilde kun være Tegnet til en ny Revolu-

tion; thi den simpleste Bonde holder nu fast ved denne Ret, og naarsomhelst Noget gik uheldigt, efterat den var berøvet ham, vilde han troe, at Alt kom i Orden, naar han fik sin Valgret igjen.

I Franskmændenes besynderlige Forhold til Ludvig Napoleon, i deres Stræben efter at ophøie ham, kunne vi derfor stadig ikke see Andet end Udtrykket af den instinctmæssige Tanke: kun et overordenligt Geni kan rede os ud af Forstyrrelsen, ved sin Viisdom bringe Partierne til Taushed, gjøre Beleiringstilstandene overflødige og skaffe os Orden tilligemed Frihed, da det repræsentative System stedse tydeligere viser sig feilfuldt og afmægtigt; kun han kan skaffe det Øiebliks Taushed tilveie, hvorunder Fornuften kan tale og blive hørt, og Friheds- og Ligheds-tankerne virkelig begynde at udføre deres Hverv. De ere tilbøielige til at laane ham alt mere og mere Magt, sammenskyde hver sin Andeel af Friheden til kort Afbenyttelse, i Haab om, at Geniet skal vise sig, naar det faaer Midlerne til at virke. Der er formeentlig ikke Andet i Stemningen for Keiserens Slægtning, man vil Intet skjænke ham, men kun laane ham: „Det kommer igjen, sagde Bonden o. s. v."

Og som Sagerne staae, synes det snart at maatte

vise sig, om Republiken virkelig behøver og kan finde den enkelte Mands Geni, „Demokratiets Napoleon“, eller om Folkets fælleds Kræfter, Nationens Genius, er nok. Det er ikke Spørgsmaalet om Republik, der skal afgjøres, men om Maaden, hvorpaa Republiken skal blive virkelig.

IV.

Et Billede af den sociale Tilstand i Frankrig.*

I Lyon er Arbeiderspørgsmaalet mere indviklet og imponerende end noget andet Sted. Her findes ikke som i de andre Fabriksteder store Etablissementer med en særegen Bygningsform, hvor Arbeiderne i fælleds Værksteder ere samlede i et stort Antal omkring Maskiner, der tilhøre en enkelt Fabrikherre eller rige Selskaber. Arbeiderne i Lyon kjende ikke de strenge Regler om fælleds Arbeide i Fabrikerne; Industrien i denne By, der næsten udelukkende beskjæftiger sig med de fineste og skjønneste Silkearbeider, drives saagodtsom altid hjemme i Huset, og Arbeiderne nyde derfor en Uafhængighed, der er meget sjelden i de europæiske Væverfabriker.

Som bekjendt er der i Lyon ingen egenlige Fabrikherrer, men kun en Art Commissionairer, der modtage Bestillinger fra de fornemste Handelshuse i Frankrig

---

* See 5te Bind Pag. 274, Blanquis Beretning.

og Udlandet og i Særdeleshed give sig af med Valget af Mønsteret paa Tøierne og Levering af det raae Stof. Alt hvad der henhører under det egentlige Arbeide, ledes af en Arbeider, der kaldes Værkstedsforstander, og i Almindelighed er Eier af 5 eller 6 Væve, paa hvilke han selv arbeider og anvender Medhjelpere, der betale ham en vis Leie af Vævene og forresten ofte — kun altfor ofte — skifte og føre et usikkert, nomadeagtigt Liv. Det staaer i Arbeiderens Magt at nedsætte Prisen paa sit Arbeide og arbeide hjemme hos sig selv efter Forgodtbefindende, understøttet af Kone og Børn eller saa mange Medhjelpere, som han selv vælger. Den, der eier en Væv, er hvad vi vilde kalde Mester, og kan arbeide naar han har Lyst, naar han blot afleverer sit Arbeide saaledes, at han opfylder de Betingelser, hvorpaa han engang er gaaet ind.

Fabrikanten og Arbeideren i Lyon staaer altsaa fuldkommen paa lige Fod, og ved første Diekast skulde man troe, at den gode Forstaaelse, der er saa naturlig og nødvendig for dem, aldrig kunde forstyrres. Det er imidlertid langtfra Tilfældet. I de sidste 25 Aar har ingen Fabrikstad i Frankrig været sønderrevet af stærkere indvortes Uroligheder eller givet Statsmanden og Oeconomen vanskeligere Spørgsmaal at løse. Lyon

var den første Valplads, hvor Urolighedens Aand leverede de sørgelige Kampe, som man kalder sociale, og som ikke ere andet end sørgelige Misforstaaelser imellem lige agtværdige Interesser. Tre Gange i mindre end 20 Aar ere disse Mure blevne plettede af Borgerblod i de vildeste og meest haardnakkede indre Kampe, og om den ydre Orden end blev gjenoprettet ved Militairmagtens Hjelp, saa vil det dog vare længe, inden den moralske Orden er vendt tilbage i Gemytterne, saaledes at man tør haabe, at denne By, der hidtil stod uden Medbeiler, atter vil gjenvinde sin fordums høie Stilling.

Arbeiderspørgsmaalet i Lyon har Intet tilfælleds med Bomuldsindustrien i Lille, som vi have omtalt. Bomuldsspinderiet og Væveriet lide af en Sygdom, der er egen for deres Natur og staaer i Forbindelse med Maskinvæsenets Fremskridt og med den Nødvendighed, der byder dem at arbeide uden Ophør i Kamp med indre og ydre Concurrence. Dette Onde er følgelig fuldkommen technologisk og materielt, hvorimod den lyonnesiske Industries Onde hovedsagelig er af moralsk Natur. I Rouen og Lille er det Værkstedet, der demoraliserer Mennesket, i Lyon er det Mennesket der demoralisere Værkstedet. Bomuldsindustriens Lidelser have noget Skjæbnesvangert og

Uundgaaeligt ved sig, som først synes at kunne ophøre med denne Industri selv; Forstyrrelsen i Lyons Industri er kunstig og bliver næret af Arbeiderne, og vil kunne forsvinde, saasnart disse selv ville det. Men de ere nu mere fjernede end nogensinde før fra at ville det.

En kort statistisk Oversigt over Tilstanden vil hjelpe os meget til at forstaae dens virkelige Characteer. Hvis det er sandt, at Arbeiderspørgsmaalet tiltager i Farlighed, jo mere det opstilles af tætsluttede Befolkninger, saa er der ingen By med Undtagelse af Paris, der mere end Lyon fortjener Sagkyndiges Opmærksomhed. Blandt Byens 200,000 Indbyggere er der henved 40,000 Arbeidere, der staae i Forbindelse med 300 Commissionshuse, hvis Chefer føre Navn af Fabrikanter. Arbeidsstoffet i Lyon, Silken, har en betydelig høiere Værdi end Stofferne i andre Fabriker. Medens Bomuld, Hør og Uld kun koster fra 4 til 30 Francs Pundet, koster Silken i Gjennemsnit næsten 200 Francs og repræsenterer altsaa i raa Materie den samme Værdi, som Bomulden, Hørren eller Ulden først opnaaer ved Arbeidet. Naar de Industrigrene, der beskjæftige sig med hine Stoffer, anvende en større fast Capital i Bygninger og Maskiner, saa sætter Silkemanufacturen en større Omløbscapital i det raae Stof.

Det er en Særlighed ved Silkeindustrien, navnlig i Lyon, at den sædvanligviis beskjæftiger sig med Nyheds- eller Smagsgjenstande, der ere alle Modens Luner og de heraf følgende Forandringer i Priserne underkastede. Et nyt Stof kan undertiden afgive stor Fortjeneste ved et heldigt Mønster, en yndet Farve eller en Bort, der gjør Lykke, og maa derpaa lægges hen, naar Saisonen eller Moden er forbi. Maskinerne kunne meget vanskelig beskjæftiges i længere Tid med et og samme Tøi eller Mønster, og saa ofte man som Følge deraf maa gjøre en Forandring, medfører det betydelige Udgifter. Paa samme Tid som disse og lignende Betingelser forhøie Udgifterne, er der andre, endnu farligere Tilfælde, som true med at nedsætte Indtægterne, og det er den store Afsætningsusikkerhed, der hviler over Lyon, eftersom dets fleste Markeder ere udenlands. Frankrig forbruger i Gjennemsnit næsten Halvdelen af de paa fransk Grund forarbeidede Silketøier, men de $\frac{2}{3}$ af de lyonesiske Silketøier finde kun Afsætning paa de fremmede Pladser, hvor de maae kjæmpe med alle de Repressalier, man tager imod vore høie Toldsatser. Der hersker nemlig i denne Henseende mellem de fremmede Nationer en Slags Overenskomst, som det er værd at lægge Mærke til, fordi den afgiver et Beviis mere paa, at vor øconomiske Lovgivning, der saa

lidet nytter vor kunstlede og opelskede Industri, er en af de fornemste Grunde til det Onde, hvorunder vor naturlige Industri lider. Disse Love have virkelig overalt enten banlyst vore Silkefabrikata eller overlæsset dem med Afgifter. De ere forbudte i Østerrig, betale i Rusland en Told af 35 til 60 pCt., i Sardinien fra 20 til 40, i de forenede Stater 25, i den tydske Toldforening 20 og i England fra 12 til 20 pCt. Undertiden forandres ogsaa disse Toldsatser pludselig og tilintetgjør derved alle Handelsspeculationer, før Productionen selv mærker det. I 1841 forhøiede Regeringen i de forenede Stater, paa Grund af en Krisis i Finanserne, Toldsatserne paa vore Silkefabrikata saa pludselig og uventet, at Leverandeurerne, der havde indgaaet deres Forpligtelser i Tillid til de bestaaende Toldlove, ved Varernes Ankomst til Bestemmelsesstedet maatte erlægge det Dobbelte eller Tredobbelte af det beregnede Beløb. En anden Gang forhøiede man i Belgien Tolden paa vore hvide, farvede eller trykkede Silketøier fra 8 til 20 Francs Pundet, til Gjengjeld for de Begunstigelser, de belgiske Traade og Lærreder nøde hos os. Disse og mange andre Aarsager, der næsten alle have deres Oprindelse fra Tilstanden paa de fremmede Markeder, udøve en saadan Indflydelse paa Silkeindustrien, at Udførselen det ene Aar kan være 50 Millioner Francs større eller

mindre end det andet, hvilket f. Ex. en Sammenligning imellem vore Toldindtægter i 1841 og 1842 udviser.

Man indseer let, at en Industrigreen, der er udsat for saadanne Omskiftelser, ikke kan undgaae hyppige Rystelser trods dens store Livskraft, især naar man til disse Onder, som hidrøre fra dens Afhængighed af Udlandet, føier dem, der have deres Grund i dens egen Natur, og som vi nu kort skulle omtale.

Medens nemlig den gamle Bomuldsindustri lidt efter lidt forsvinder, fordi den overfløies af de store Maskiner, og Haandarbeidet ligger under for Maskinarbeidet, forfalder Lyons Industri, der længe paa Grund af Producternes Fortrinlighed, Arbeidernes Frihed og gode Forstaaelse var uafhængig af al Concurrence, netop formedelst den moralske Uorden, der undergraver Værkstederne. Blandt de Aarsager, som længe have virket, indtager Værkstedernes store Adsplittelse og Sondringen af de forskjellige Arbeidsoperationer den første Plads, fordi den forhindrer Fabrikanten fra at holde et vaagent Øie med et saa kostbart Stof, som Silken er. Den hyppig vilkaarlige Bedømmelse af det slette Arbeide nærer daglig et voldsomt Had fra Arbeiderens Side, og en vis Svig, der er vanskelig at undertrykke, opvækker

Fabrikantens Vrede i den allerhøieste Grad. Det er nødvendigt at omtale denne Svig (piquage d'once) med et Par Ord; den er et Onde ved Lyons Industri, man indtil nu ikke har kunnet udrydde, ligesom de fleste andre Misbrug af Tillid, der ofte undgaae Loven, men ikke destomindre vanære de menneskelige Forhold. Denne Svig kan kun finde Sted i Silkefabrikationen, da den nemlig bestaaer i et Tyveri af det raae Stof, hvis særegne Egenskaber gjøre det muligt. Silken indeholder nemlig en Bestanddeel Vand, der beløber sig til over en Tiendedeel af dens Vægt, og den kan endog indsuge Vand indtil en Trediedeel af dens egen Vægt. Man indseer nu, hvilken vid Mark — fra 10 til 33 pCt. — der staaer aaben for Bedrageriet, og Arbeidet hjemme i Huset i Mesterens Nærhed er for en stor Deel blevet opfundet for at sætte en Grændse derfor. Men ved Farvningen kan der ogsaa tilsættes vægtfulde Bestanddele, der gjøre det let at tilvende sig en betydelig Deel af Silken. Dette foraarsager naturligviis Fabrikanten store Tab og frembringer den ophidsede Tilstand, der altid uden Undtagelse ender til Skade for hele Fabrikfliden.

Den stjaalne Silke sælges derpaa under Værdien til Folk, der nu begynde en ødelæggende Concurrence med de ærlige Fabrikanter. Disse, der følgelig lide et dobbelt Tab, ved at miste det raae Stof og ved

det Brug, man gjør deraf imod dem, leve i en uophørlig Bekymring, der er saa meget lettere at forstaae, som Silkens Priis stedse er meget høi og Tyveriet meget vanskeligt at bevise. Et Assuranceselskab, som flere Fabrikanter oprettede for at forfølge denne Uskik, har ei blot ikke kunnet udrydde den, men neppe formindsket den. Det Samme gjælder om Tyveri af Mønstre, hvorved ikke alene Opfinderen berøves Frugten af sit Arbeide, men Udlandet faaer Fordelen af Tyvekosterne, saa at herved paa engang skeer Indgreb i Privatmands og i nationale Interesser.

Hertil komme nu ogsaa andre ulykkelige Forhold og Misstemninger, navnlig en Strid, der er udbrudt mellem Arbeiderne i Byen og dem paa Landet.

De Førstnævnte, der hver Dag bleve mere tyngede af den stigende Huusleie, ved Consumtionen og Forhøielsen af Prisen paa alle Nødvendighedsartikler, have lidt efter lidt i Lyons Omegn grundet en Coloni, som rivaliserer med de Arbeidere, der ere blevne i Byen, og den har trods den lavere Arbeidsløn fundet en bedre Tilværelse paa Landet. Der opstod snart to Priser i Rhonedepartementet for det samme Arbeide; Fabrikationen af en Alen Fløiel f. Ex. af den samme Brede og Bonitet kostede en Femtedeel mindre paa Landet end i Byen, og følgelig faldt Arbeidslønnen i Byen ved Concurrencen med Landet.

Denne Forskjel i Arbeidslønnen er en ganske ny og indgribende Forvikling; thi den vil inden faa Aars Forløb aldeles forandre Industrien i Lyon.

Lyons Beliggenhed og Arbeidernes Fordeling i de forskjellige Qvarterer fortjener ogsaa en særlig Opmærksomhed. Denne store By er omgivet af særskilte Forstæder, der ere egne Communer og indeslutte mere end en Trediedeel af den arbeidende Befolkning; saadanne ere Forstadcommunerne Croix-Rousse, Guillotière og Vaise, der omgive Byen fra tre Sider. Forstaden Vaise og Qvarteret Saint-Georges, der hænge paa Fourvières steile Skrænter, behersker Saonen, Guillotière behersker Rhonen, og det store Qvarteer Croix-Rousse, hvis Befolkning alene udgjør 20,000 Sjæle, og som støtter sig til begge Floderne, behersker hele Byen. Denne Stad er saaledes omgivet af en sand Beleiringshær, og de Casteller, hvormed man har forsynet den, synes snarere at være beregnede paa et Angreb fra Forstædernes Side end paa en ydre Fjende. Den Reisende, der med Nød og Neppe er klattret op ad de steile Trapper, som føre derop, bliver overrasket af den uophørlige Væverlarm og ved de overordenlig høie Bygninger, hvori denne intelligente, energiske og urolige Befolkning lever. I hine høie Huse, der udmærke sig ved en sjelden Ureen-

lighed, boe Værkmestrene, Hovedpersonerne i den lyonnesiske Fabrikcoloni. Enhver af disse Leiligheder bestaaer af 2 eller 3 Værelser, sjelden flere ofte færre, hvori de Jacquardske Væve ere opstillede ved Winduerne, i Almindelighed saa høit, at man kan indrette en Slagbænk underneden. I en Krog af disse store Værelser tjener den samme Ovn paa engang til fælles Kakkelovn og Skorsteen for Huusholdningerne; undertiden raader Familiefaderen over et lille Værelse, hvor hans Døttre kunne sove for at være i nogen Afstand fra de aldrig manglende Logerende. Næsten alle Værkstedsforstanderne i Lyon give nemlig deres Arbeidere Logi, og det er ikke sjeldent at see Huusherren og hans omflakkende Arbeider sove Side om Side; denne uheldige Skik frembringer kun altfor ofte en Sammenblanding, der ikke er til Gavn for Sædeligheden og næsten altid gunstig for slet Paavirkning. Man maa nødvendigviis kjende denne Skik for at kunne forklare sig de uventede Bevægelser, der saa ofte have ført Lyons Arbeiderbefolkning ned paa Gaderne, som om den svarede paa et forud aftalt Signal eller et militairt Commandoord. Uagtet Størstedelen af hine Medhjælpere skifte hyppig fra By til By og fra den ene Værkmester til den anden, ere de kjendte af Alle, kjende hverandre, som om de

hørte til een Familie, og naar det gjælder om at tiltvinge sig en forhøiet Arbeidsløn eller anden væsenlig Forandring, træffe de Aftale med overordenlig Lethed og handle som een Mand. Spørgsmaalet om en fast Norm for Arbeidet har bestandig og navnlig siden 1830 været den fornemste Grund til Urolighederne i Lyon og de frygtelige Kampe, der have farvet Gaderne med Blod; det er endnu den Dag idag, som alle Spørgsmaal om Haandværksløn, Knuden i den økonomiske Vanskelighed, og alle de Anstrængelser, man har gjort for at løse den uden ved Hjælp af den frie Overeenskomst, have stedse været forgjæves.

Intet er i Sandhed, naar man trænger ind i Arbeidets praktiske Details, mere vanskeligt end at gjøre Arbeidslønnen fast og urokkelig, paa Grund af Søgningens vexlende Størrelse og undertiden endog paa Grund af dens Overflødighed og Pludselighed. Sædvanligviis er Arbeidet i de største Huse i Lyon deelt i 4 Saisoner: Sommersaisonen, der forbereder sig til Maanederne December, Januar og Februar; Vintersaisonen, der forbereder sig til Maanederne Juni, Juli og August, og to Mellemrum, der kaldes de amerikanske Saisoner, fordi de Tøier, der ere bestemte til Markederne i de forenede Stater, tilvirkes i dem. Arbeidernes Beskjæftigelse er altsaa afhængig af de uvisse Bestillinger, der kunne være betydelige

eller ringe, hvilket Sidste meget ofte indtræffer. Naar der kommer mange og pludselige Bestillinger, i Særdeleshed paa værdifulde Tøier, gjøre Arbeiderne naturligviis større Fordringer, som de støtte paa Fabrikanternes sikkre Fortjeneste, hvilken de overordenlig godt forstaae at beregne. I Tilfælde af, at man betænker eller vægrer sig, have de mere end een Gang hellere udsat Fabriken for at tabe betydelige Bestillinger end at udføre disse og gjøre Afkald paa deres Andeel i Fortjenesten. Indtraf der saa det mindste Uheld, vægrede de sig ved at bære deres Andeel i Tabet og gjorde Fordring paa Øvrighedens Indblanding i disse Familiestridigheder, hvor en saadan Mellemkomst aldrig har undladt at frembringe farlige Forviklinger eller Kampe. Man kan let overbevise sig om de store Vanskeligheder; Stoffer, der tilsyneladende ligne hinanden, ere meget forskjellige med Hensyn til Silkens Qvalitet, og man kan væve meget mere af det ene end af det andet i det samme Tidsrum. Erfaringen har viist, at det mindste Forsøg paa at indføre en eensartet Arbeidsløn er det samme som at tilintetgjøre det gode Arbeide, det vil sige selve Fabrikens Fremtid, og berøve de flinke Arbeidere Lønnen for deres personlige Dygtighed ved at betale alle Arbeider af samme Slags lige godt. Silkefabrikationen kan ikke sammenlignes med Bomulds- eller Lærredsvæveriet,

og ikke at tale om Luxusgjenstandene, hvis Forarbeidelse er en sand Kunst, udfordrer det fine og zarte Arbeidsstof, selv i de større Værksteder, en Øvelse og et Haandelag, som ikke er givet Enhver. Der er Silketøier, hvoraf nogle Arbeidere kunne væve 6 Alen om Dagen, andre $4\frac{1}{2}$ Alen og atter andre kun $3\frac{1}{2}$. Der er appreterede og ikke appreterede Silketøier; Silketøier med fine Farver udkræve flere Forsigtighedsregler end sorte Tøier. Taft, Gros de Naples og Fløiel frembyde de samme Forskjelligheder. Hvo kjender iøvrigt ikke den smaalig ombyggelige Behandling, der fordres ved Fabrikationen af Lustrine, Florence, Lévantine eller Hattepeluche og en Mængde andre lyonnesiske Industrigjenstande, hvoraf der udføres en umaadelig Masse. Denne Industrigreen er forøvrigt netop den, der mindst af alle kunde taale en indskrænkende og eensartet Arbeidsløn, der vilde tilintetgjøre den Enes Frihed og den Andens Duelighed. Man har aldrig i Lyon givet sit Samtykke til en saadan Eensartethed, og de sørgelige Forsøg, som enkelte Øieblikke gjordes med Magt, have kun tjent til at forberede Ødelæggelsen af denne herlige Green af Frankrigs Rigdom. Naar man upartisk undersøger dens naturlige Frembringelser og Lovene for dens Ordning, vil man lettelig overbevise sig om, at Arbeidernes Fremtid og Fabrikanternes Lykke hverken

beroer paa eensartet Arbeidsløn eller enkeltstaaende Forholdsregler. Den første Sandhed, hvorom Arbeiderne nødvendigviis maae være overbeviste, er, at det Arbeide, som alene bestaaer i Luxusgjenstande, stedse vil være det første, der trues i urolige Tider, i Krig eller Borgerkrig. Den amerikanske Krisis i 1841, Forandringen i den belgiske Toldlovgivning 1844, var ulykkebringende for det, og det var i den dybeste Fred; hvad vilde da Følgen blive af en Krig med Udlandet? Arbeiderne i Lyon kunne selv med mathematisk Nøiagtighed beregne Størrelsen af den Skade, de have lidt ved alle de Uroligheder, for hvilke deres By har været Skuepladsen i de sidste 20 Aar. De behøve kun nøiagtig at eftersee Mængden af den Silke, der indførtes under Urolighederne, sammenlignet med den, der er bleven indført til Forarbeidelse i rolige og regelmæssige Tider. De ville da see, at Lyon i Juli 1830 indførte 26,500 Pd. Silke, og i den første Maaned efter Revolutionen var den sunket ned til 12,500 Pd. Ordenens Gjenoprettelse bragte allerede i November Indførselen til atter at stige til 26,500 Pd.; i Urolighederne i Anledning af Processen mod Ministrene, faldt den atter i December til 13,500 Pd. Oprøret i Lyon i November bragte Indførselen ned til 16,000 Pd. fra 31,500 Pd., hvortil den beløb sig i October s. A. Samme Re-

sultat i 1834 efter de skrækkelige Begivenheder i April. Indførselen sank fra 35,500 Pd. til 14,500 Pd. Efter Februarrevolutionen faldt den ligeledes fra 67,500 Pd. til 16,000 Pd. Der finder ingensomhelst politisk eller social Urolighed Sted, uden at den jo ledsages af en industriel Krisis, for hvilken Arbeiderne i Lyon stedse have været de første Offre.

Hvoraf kommer det da, at det netop er blandt dem, at man finder de bestemteste, de virksomste og uforsonligste Modstandere af borgerlig Ro og Orden? Vi have uden at dølge Noget, i dens hele Sandhed beskrevet den lyonnesiske Industries indre Forhold: med alle dens Ufuldkommenheder staaer den uendelig høit over Bomulds-, Traad- eller Lærredsfabrikationen; men den industrielle Bevægelses hurtige Fremskridt i andre Lande, den Vane og Slendrian, der hersker hos os, have tilligemed en Mængde andre særegne Omstændigheder i Midtpunktet for denne storartede Industri udviklet Spirer til Forfald, der i lang Tid ere forblevne ubemærkede, men pludselig skjøde frem ved Revolutionens Ildvarme. England, Schweitz, Italien, Preussen, selv Spanien, have høstet Fordeel af de Fremskridt, vi have gjort, og de hente deres Arbeidsstof fra den samme Kilde som vi. Paa nogle Steder gjøre disse Nationer ved Hjælp af deres fuldkomne Maskiner, paa andre ved Hjælp af den

lave Arbeidsløn os Palmen stridig. Silkeproductionen indrettes i hine Lande efter en stor Maalestok og nedsætter hver Dag mere og mere de Omkostninger, der overvælde vore smaa adspredte og fattige Værksteder, som tilmed tynges af Consumtionen og endnu ere for tidt udbredte paa Landet.

Snart ville vi ikke have Andet tilbage end de figurerede og de afpassede Tøier, det vil sige Luxusgjenstande, og det er netop dem, der ere meest udsatte for Arbeidsløshed i vore urolige Tider. For midt under saa mange Anledninger til Undergang at frelse den, er det især nødvendigt at bevare Freden i Værkstederne, der forlader os mere Dag for Dag, og befæste Baandet mellem Fabrikanten og Arbeideren, som vore ulykkebringende Revolutionaire haardnakket søge at løsne. Man maa heller ikke dølge, at hvis der findes ugrundede Klager, er der ogsaa meget begrundede, der fortjene en videnskabelig Undersøgelse. Allerede nu kan man nøiagtig udpege visse Arbeidere i denne fordum saa glimrende lyonnesiske Industri, der ikke kunne leve af deres Arbeidsløn; den er bleven bragt ned til det mindst Mulige ved Concurrencen med Landet eller ved den næsten fuldstændige Mangel paa Efterspørgsel. Det er f. Ex. Tilfældet med Fløielsarbeiderne, der faae 2½ Fr. for Alen

af det Arbeide, som tidligere i Lyon kostede 3¼ Fr., saa at Arbeideren ikke kan leve af den usle Løn. Hele Possementmagerarbeidet er bragt til det Yderste ved de Begivenheder, der formindskede eller fuldkommen standsede alle Udgifter til Luxusgjenstande, og de ulykkelige Arbeidere i denne Industri ernære sig kummerlig ved Forfærdigelsen af nogle Sergeantsnore eller Officiersepauletter. Jeg har ladet mig forevise flere Arbeideres Bøger; de have ikke kunnet fortjene 300 Francs om Aaret ved 14 Timers dagligt Arbeide paa en Maskine, hvor de havde hængt sig op med Læderremme for at kunne betjene sig baade af Hænder og Fødder, hvis stadige og samtidige Bevægelse er uomgjængelig nødvendig ved Snorefabrikationen.

Naar Arbeideren saaledes er bragt ned til den mindst mulige Arbeidsløn, saa har han ikke mere den nødvendige Aandsfrihed til at bedømme sit Haandværks eller sin egen Stilling. Han har hverken det Talent eller den Upartiskhed, som en Undersøgelse af disse vigtige Spørgsmaal udfordrer, og hans sønderrevne Gemyt modtager kun altfor let Indtryk af Had og Fortvivlelse. Snart giver han Fabrikanten, for hvem han arbeider, eller Samfundet, der lider med ham, Skylden for hans Ulykker, og naar da en eller anden slet Raadgiver skriver hiint sørgelige Feltraab

paa Elendighedens Fane: „Vivre en travaillant ou mourir en combattant“, „Leve af sit Arbeide eller falde i ærlig Kamp“, saa styrte de Ulykkelige sig i Kampe, der gjøre deres Skjæbne værre og forhaler Tilbagevendelsen af en bedre Tilstand i flere Aar.

(Oversat af M—n.)

V.

Tydske politiske Charakterer.

Arnold Ruge.

„Det nytter nemlig ikke, at vi skjule eller besmykke Sandheden; vi maae tilstaae os selv, at Religionen i vor Tid for det Meste kun er de Udannedes Sag, medens den for den dannede Verden hører til det Forbigangne, det Tilbagelagte.“

J. L. Heiberg.

(„Om Philosophiens Betydning for den nuværende Tid.“)

Da jeg i Efteraaret 1846 opholdt mig i Leipzig var der en Ting, der stadig voldte mig Forstyrrelse og næsten gjorde mig søsyg midt inde paa Fastlandet, nemlig den overordenlige rastløse Bevægelighed, der var over Folk, baade i legemlig og aandelig Henseende, den Usikkerhed, der kom i mine Anskuelser baade om Tid og Rum og om Sætninger, jeg hidtil havde antaget for solide. Det hændte sig hyppig, at naar jeg vilde besøge en Mand, med hvem jeg havde talt gemytlig og rolig Dagen i Forveien, saa modtog hans Kone eller Tjenestetyende mig med den Besked: Han er reist til Berlin (eller til Breslau, Prag,

Hannover eller desl.) Og naar jeg da, hildet af mine medbragte kjøbenhavnske Begreber, resigneert antog, at Manden var tabt for mig, at jeg ikke vilde gjensee ham inden min Afreise, saa afbrød man mine stille Betragtninger med en ligegyldig henkastet Bemærkning, f. Ex.: Naar De vil komme imorgen (eller iovermorgen) inden Kl. 10, kan De bestemt træffe ham. Jeg gik halvt tvivlende bort, men kunde paa Veien høre Dampvognene i alle Retninger pibe deres oplysende, bekræftende Commentar. — Sædvanligviis spiste jeg til Middag i „Kupfers Garten“ i Selskab med unge Advokater, Digtere, Studenter, Kjøbmænd. I de første Dage havde jeg sluttet mig til nogle af disse og vilde uvilkaarlig anbringe den danske Vane-Tilbøielighed; thi det er dansk eller kjøbenhavnsk Skik at søge sig en sluttet Omgangskreds og saa længe udvexle sine Tanker med Venner og Bekjendte, at der tilsidst hersker en fælleds Tænkeanstalt. Dette vilde aldeles ikke lykkes i „Kupfers Garten“; der var en evig Bevægelse, efter fjorten Dages Forløb var Selskabet blevet næsten aldeles fornyet, men lempelig og lidt efter lidt, som Kniven, hvorpaa der først blev sat et nyt Blad og saa et nyt Skaft, og som desuagtet paa en Maade var den gamle Kniv. En reiste til Tübingen for at studere, en Anden gjorde en Forretningsreise til Antwerpen, en Tredie drog til Paris,

og istedetfor disse kom Studenter fra Halle, Kunstnere fra Italien o. s. v., og uden at det vakte synderlig Opmærksomhed, om Nogen kom eller forsvandt. En Dag erklærede en af de fasteste Gjæster, at han næste Morgen agtede at afreise til New-York; men Manden gjorde slet intet Væsen deraf for sit personlige Vedkommende, og efter nogle Øieblikkes Sensation dreiede Samtalen sig livlig om nordamerikanske Forhold. — Hvad der i denne og andre Kredse overraskede mig, især i Førstningen, var Samtalernes Indhold, der næsten altid, naar det ikke dvælede ved Musik, gik fra politiske Gjenstande over til en religiøs Disput eller Undersøgelse af Guddommens Natur og Væsen og da meest i negerende Retning, idet man hovedsagelig gik ud fra den Sætning, at der ikke var nogen personlig Gud, og kun var uenig om de deraf følgende Troesartikler. Dette stemte ganske nøie overeens med den hele tydske Tilstand, eftersom Regeringerne ved at nægte Oppositionen at beskjæftige sig med jordiske Ting, drev den op i Tankens Region, hvor den da tog sig den videste Frihed; Oppositionen sagde som Golz i „Østergade og Vestergade": Jeg gaaer bort, men vender fürchterlich tilbage. — Jeg havde hjemmefra medbragt en Art Tro, maaskee meest fordi jeg som saa mange Andre aldrig ret havde givet mig af med Tvivlen; forresten maa jeg gjøre den Bemærk-

ning, at den Christne snarere kan blive aldeles vantro end den, der har gjennemgaaet blot et lille, men alvorligt Cursus i Jødedom; et Par Barndomsaar tilbragte i den jødiske Religion, under streng Jagttagelse af Ceremonierne og stadig Tanke paa en fjern, agtpaagiven Guddom, gjøre en Virkning for hele Livet: Sjælen faaer et Tryk, der forhindrer den fra nogensinde at reise sig rank i Veiret og afryste en vis Frygt for det Ubekjendte. Ved at høre Folk gaae ud og ind i Himlens tomme Sale, forekom jeg mig ofte som en af hine Væringer, der kom til det pragtfulde Miklagard indhyllede i Bjørneskind, og jeg tænkte da paa, om det ikke var bedst at klæde mig paa Maden ligesom de Andre. Men naar jeg om Aftenen efter en saadan Dag talte Dansk til mig selv, lød Sproget saa trofast-bebreidende, saa jevnt og gemytlig paamindende; det kunde ikke bære de Tanker, der klang godt paa Tydsk, og saa var det, at Tankerne følte sig usikkre som i Søgang. — Naar jeg saaledes har bragt Vantro og Jernbane-Reiser i Forbindelse, saa er det maaskee uretfærdigt og maaskee dog med nogen Grund. Naar Menneskene færdes meget paa Jernbaner, vænne de sig til at troe paa Menneskenes egen Kraft og Styrke. Dampvognen, denne stolte menneskelige Opfindelse, gaaer sin ustandselige Gang, ti, tyve, hundrede Mile, og i det Secund den har sagt at ville være paa

et Sted, er den der. Naturkræfterne lystre som Trælle, bundne indenfor stærke Jernmure, og det hele seer dog saa elegant, saa let, saa simpelt ud. En sjelden Gang indtræffer et Uheld; den retslige Undersøgelse viser, at det var Maskinmesterens Skyld, han bliver straffet, og man reiser videre, henover Jorden, der bliver saa lille, saa lille, medens Menneskenes Aand bliver stor og i voxende Selvtillid skuer vidt om sig.... Skal man da forbyde Jernbaner? — Var jeg en streng geistlig Mand, vilde jeg svare Ja.

En Dag kom jeg op til Boghandler Jurany for at aflevere et Brev, og idet jeg søgte i min Tegnebog og fandt et Brev, sagde jeg: Nei, det er ikke til Dem, det er til Dr. Ruge i Zürich. „Geben Sie her!“ sagde en høi Mand, der havde staaet ved Vinduet, og nu nærmede sig, tog Brevet og brød det. — „Det er Hr. Dr. Ruge“, sagde Jurany. — Jeg huskede i en Hast paa Dampvognen og gav mig til at betragte Doctoren, medens han læste. Det var en smuk, kraftig bygget, bredskuldret Mand med lyst Haar og røde Kinder, istedetfor at jeg havde ventet at finde en lille, bleg og hentæret Philosoph i den berømte Nationalitetshader og Fører for yderste Venstre af det Hegelske Parlement. Jeg havde ogsaa ventet at træffe en fornem Mand, saadan som et Medlem af det kjøbenhavnske Universitet; men da han havde læst Anbefa-

lingsbrevet, var det, som om han havde kjendt mig i flere Aar, og han sagde: „Nun, dann wollen wir erst in's Museum gehen (Læseforeningen), und dann wollen wir Bier kneipen". Fra Museet gik vi ogsaa ganske rigtig med Otto Wigand og Frøbel til en Ølkjelder, spiste vor Aftensmad og drak Øl. Det er nu engang en almindelig tydsk, borgerlig Skik, i Kjøbenhavn vilde det være „schofelt"; Livet i de tydske Middelklasser er virkelig friere og udvikler langt mere end vort den individuelle Selvstændighed og den demokratiske Samfunds-Bevidsthed. Hermed skal dog langtfra være sagt, at Prindser, Adel og Geheimeraader ogsaa gaae paa „Bierstube" og drikke Øl, Soldaterne have heller ikke Lov dertil; men med en tilsyneladende Paradox kan man ogsaa sige, at Kampen er imellem dem, der drikke offenlig ved de lange fælleds Borde, og dem, der sidde i deres afsondrede Værelser. Man kunde troe, at Ølhuusbesøget staaer i Forbindelse med Uformuenhed; men hvad nu f. Ex. Otto Wigand angaaer, da opdager Enhver, der kommer til Leipzig, snart hans palladsagtige „Buchhandlung", og Ruge bliver vurderet for en Mand paa en Tønde Guld. De, der i Demokratiet ikke see Andet end Begjærlighed og tvivle om det som Princip og om dette Princips Magt over Menneskene, sige endelig: „Ja, men det er dog ingen Kunst, naar man ikke

har Kone og Børn«. Men Ruge har Kone og fem eller sex Børn, og de vanke Verden rundt med ham, og hvor han end kommer med dem, er der i hans Huus fuldkommen Bevidsthed om det selskabelige Livs Fordringer. Professor Frøbel er gift med en Schweitzerdame — jeg nævner hende med Ærefrygt — en meget smuk ung Kone; da han i Aaret 1846 kom med hende til Leipzig, vilde Politiet ikke tillade dem at boe i samme By. Politiet sagde med cynisk Skaanselløshed: Deres Kone er ikke tydsk, og vi ville ikke, naar De mulig blive fattige, paatage os at forsørge de Børn, De mulig kunne faae; derfor maae De ikke opholde Dem her og erhverve Forsørgelsesret. Dette var saa meget uretfærdigere, som en Schweitzers eller Schweitzerindes Børn aldrig tabe Forsørgelsesretten i deres Forældres Hjemstavn, hvorsomhelst de end ere fødte. Men Frøbel maatte sende sin Kone snart til Dresden, snart til Altenburg, og selv havde han ligesaa lidt blivende Sted, uden derfor at tabe Modet. Man seer, at endog Politiet virkede for, at de tydske Demokrater ikke sank hen i spidsborgerlig Ro, og at den hele tydske Jord blev deres Hjem, medens de fore paa Jernbanerne og lærte at troe paa deres egen Kraft og Styrke. Senere har det været dem let at udøve Forsørgelsesret over Revolutionen i hvilkensom-

helst tydsk By, Wien, Berlin, Leipzig, Dresden, Frankfurt, de kjendte Veien.

Ruge er født i Bergen paa Øen Rügen 1802 altsaa som svensk Undersaat; i 1807 blev han fransk Undersaat, i 1814 dansk, men derpaa tilligemed sine pommerske Landsmænd bortbyttet til Preussen „for Lauenborg og en Sum Penge". Dette har maaskee fra Først af bidraget til at gjøre ham ligegyldig for Nationaliteterne*. Han studerede i Jena og deeltog i Burschenschaft-Forbindelserne, hvorfor han blev dømt i Fængsel, første Gang paa eet Aar, anden Gang paa fem Aar; denne tvungne Ro brugte han til at studere Æsthetik, bl. A. skrev han en Tragedie, en Oversættelse af Sophocles's „Oedipus i Kolonos" og sin „Platonische Æsthetik". Da han 1831 kom ud af Arresten, bosatte han sig i Halle som Privatdocent ved Universitetet, giftede sig med en meget rig Dame (hun døde kort efter, og han er anden Gang gift) og helligede sex Aar af sit Liv deels til Reiser, deels til æsthetiske og philosophiske Studier. I Aaret 1837 begyndte han tilligemed sin Ven Echtermeyer Udgivelsen af Hallesche, senere Deutsche Jahrbücher, der gjorde

---

* Nationalitetsmanden Prutz havde skrevet om det tydske Fødeland og det tydske Modersmaal, og i et Svar herpaa sagde Ruge bl. A.: Det tydske Modersmaal! Ja, jeg, der er en Plattydsker, har saamæn lært Høitydsk af en Svensker.

saa megen Opsigt, fandt saa mange Tilhængere og saa mange Fjender og tilsidst bleve forbudte; samtidig udgav han flere særskilte polemiske, politiske eller æsthetiske Værker. Hvad der gjorde Ruge farlig som Skribent og tillige i høi Grad vakte hans Modstanderes Ærgrelse, var ikke blot hans dristige Tanker, men hans Stiil — hvis man forresten tør bruge et Udtryk, der næsten bliver misforstaaet af Alle. Alt, hvad han skrev, bar Præg af en overordenlig uafhængig Selvtænkning; ved denne Aandsanstrængelse lykkedes det ham lidt efter lidt at gjøre sig uafhængig af mange philosophiske Kunstord og Perioder, som Andre benytte til at lette sig det Arbeide at tænke; han kunde tale philosophisk i et populairt Sprog, han begik den i Philosophernes Øine store Vanhelligelse at gjøre Philosophien forstaaelig for Borgerfolk. Saa sagde man, at det var bare Stiil, der var i Grunden ingen Tanker. Engang kom jeg tilfældigviis til at tale med ham derom; han sagde smilende: „Ja, de have næsten regnet mig min Stiil til Forbrydelse, saa at jeg endog engang tænkte paa at tage Underviisning hos Kongen af Bayern eller Friederich Wilhelm og lære at skrive slet Stiil. Det vækker virkelig hos det store Publikum en Slags Uvillie mod en Forfatter, naar der bliver sagt om ham, at hans hele Force er Stilen; thi derved tænker Mængden sig Forfatteren sidde og

file og pille paa sine Ord, klæde sig aandelig paa som en moschusduftende Dandy, medens den virkelige Stilist kun er beskjæftiget med sin Tanke. Man kan udvikle og forbedre sin Stil, men ikke ved at file paa Sproget, Veien er en ganske anden: Man maa i Livet styrke sin Charakteer, udvikle sin Selvkritik og sin Skjønhedssands. Hvad Fortjenstligt eller Feilfuldt der er i min Stiil, er voxet frem i Wiens og Paris's Salonner, imellem Mænd og skjønne Kvinder, paa Schweitz's Bjerge, i Venskab og Fjendskab med Menneskene, og i Rom mellem Vaticanets, Capitoliums og Villa Albanis antike Former, som ikke blot ere Form, men Stiil, Aand og Legeme i Et. Men Ingen, der ikke fødtes med Stilen, faaer den blot herved; han kan staae og see paa Billedstøtten eller paa Bjergene og spidse sin Pen og skriver dog som en Gervinus. Saadanne Phrasemagere, der ville skrive Ciceroniansk, og som stoppe Tankehullerne med spraglede Ord, kunne vel blænde Folket, men tilfredsstille det ikke i Længden; faae vi blot Presfefrihed, saa lærer Folket snart at skjelne mellem det sunde Levende og den sminkede Voxdukke". — For disse samme Ord har man paa Fransk et syndigt Mundheld: Le style c'est l'homme ɔ: Stilen beroer paa Mandens Opdragelse, Skjæbne, Charakteer. Ruges Stiil udmærker sig som sagt ved en mærkværdig Klarhed, ved

Korthed, Fasthed og Nøiagtighed og ved den overordenlige Lethed, hvormed den gjør de vanskeligste Tanker anskuelige. Men formedelst den overveiende Forstands-Retning og den uhyre Sysselsættelse af den skarpe Tænknings Organer er det ganske naturligt, at Phantasi og Lyrik er blevet trængt tilbage — om Ruge ellers er født med meget af disse Evner; han skriver gjennemsigtig, men farveløst, og han har mindre Lune end skarp, træffende Satire. I sin Polemik bliver han ofte vred, og da hænder det sig, at han er ligefrem grov. Som Exempel paa de Steder, hvor hans Stiil fremtræder med alle sine skjønne Egenskaber, kan man nævne „Ein Abenteuer in Uri“, en politisk-novellistisk Skizze af Tilstanden i det katholske Schweitz efter Leus Mord. Uheldigst er han i de politiske Skrifter, der have deres Oprindelse fra Paris. Efter at Deutsche Jahrbücher vare blevne undertrykte, reiste han nemlig til Frankrig, mismodig, indigneret, forbittret over Regeringerne og over Undersaatternes Træghed. Fra Paris tiltalte han sine Landsmænd haardt og bittert for at vække dem; han vilde være en ny Ludvig Børne. Men han manglede Børnes farverige og varme Stiil; Børnes Vrede og haarde Ord kom fra Hjertet, og man tilgav det, ja fandt det smukt; Ruges Vrede var forstandig og kold. Da hans Foretagender mislykkedes og han tillige kom i Strid med

den franske Regering, drog han efter to Aars Ophold i Paris (1843—45) lige mismodig til Zürich, men fandt heller ikke her Tilstanden, som han ønskede, og kom i 1846 pludselig til Leipzig.

I sin private Omgang er Ruge en besynderlig Blanding af Mildhed og Stridbarhed, Eftergivenhed og Despotisme; man maa omgaaes ham saa varlig, føle sig ham saa dybt underordnet, som naturligviis var Tilfældet med mig, for ikke at komme i en Strid, der kan ende med Fjendskab; thi er Striden først opstaaet, da vil han seire, overvælde, undertvinge. De Færreste have kunnet undgaae det; efter nogen Tids Omgang med ham og efter at have rost ham over Maade, ere de blevne hans bittre Uvenner. Paa min Tid vare vi tre eller fire unge Mennesker, der jevnlig tilbragte Aftenen med ham og behandlede ham med en vis Ligefremhed, men dog med kjendelig Ærbødighed; han var da i høi Grad elskværdig uden at tale Meget, men i hvad han sagde, var en sokratisk Fiinhed, og han kunde høre paa de simpleste (ɔ: eenfoldigste) Fortællinger med næsten barnlig Fornøielse. Kun een Ting saarede: naar vi skiltes fra ham, kunde man mærke, at det var ham aldeles ligegyldigt, om han saae os igjen; hans hele Verden var i ham selv, det var Nedladenhed, for at adsprede sig, at han steg ned fra Olympen til de Dødelige. Han kunde sætte

mange Penge paa Spil for at trykke og udgive en farlig Bog — han havde nemlig anlagt Boghandlinger i Zürich, Manheim og Leipzig — men der er Beviser for, at han var gjerrig og smaalig mod Forfattere. Han blev indigneret og forbittret ved Efterretningen om, at den radikale Sag kom i Minoritet i Genfs store Raad (Octbr. 1846), han tog sig det nær som en personlig Smerte, men et enkelt Menneskes Nød rørte ham ikke synderlig. Han anerkjendte alle Nationer for ligeberettigede og hadede den tydske Nationalisme; men selv kunde han f. Ex. ikke udstaae Jøderne, blot fordi de vare Jøder. En Eftermiddag var han hos mig tilligemed Dr. Julian Schmidt (nu Redacteur af „Grenzboten") og en Skribent fra Wien, B. Friedemann. Medens vi samtalede, kom Kuranda. Da han var gaaet, sagde Ruge: Jeg kan ikke lide Kuranda. — Jeg svarede: Det gjør mig ondt, thi det er efter min Mening en elskværdig og begavet Mand. — Ja, maaskee, men synes Dem ikke, at han er styg af Aasyn? — Han styg? — Ja, han seer mig saa underfundig (verschmitzt) ud; det er de jødiske Træk; jeg har aldrig truffet nogen honnet Jøde. — Og det siger De saa ligefrem til Friedemann og mig! raabte jeg leende. — Ruge blev en lille Smule flau og sagde: Hvad? Ere De Jøder? Ja, saa indrømmer jeg naturligviis, at der er Undtagelser. — Julian

Schmidt lod, som han vilde bringe Samtalen paa et andet Gebeet og sagde: Siig mig, Dr. Ruge, hvorban kom De i Paris ud af det med Marx? — Godt, meget godt, det er en honnet Fyr, trods hans forskruede Ideer. — Og med Weill? — Aa, jo, det er idetmindste en ærlig Karl.— Og med Herwegh? — Ja, Herwegh, det er en daarlig Politiker, men jeg holder dog af ham personlig. — Naa, og det er Alle Tre Jøder. — Hvad for Noget? skreg Ruge med comisk-forstilt Rædsel, tilsidst er hele Verden Jøder og jeg selv med; hm, curios, jeg kommer nok til at forandre min Mening. — Denne Samtale fandt Sted et Par Dage, før jeg reiste; men senere har det været interessant for mig at see Ruge føre en Strid med Kuranda og stadig kalde ham „Knoblauchfresser“.

Har jeg nu ved at fremstille disse enkelte Træk overensstemmende med Sandheden gjengivet Ruge, saaledes som han staaer for min Erindring? Jeg tvivler derpaa, thi alle Enkeltheder tilsammen gjøre dog ikke Heelheden, og Læseren forstaaer maaskee ikke, at trods de Særheder og Feil, som her ere udhævede, er den overveiende Følelse, hvormed jeg erindrer Ruge, Velvillie, Ærbødighed og, jeg kan tilføie: Vemod. Hans Feil træde kun frem, fordi hans store Egenskaber ikke have kunnet komme i Brug; han er bleven Egoist, fordi hans eminente Aandsevner ikke ere blevne

anvendte i Praxis, gjorte frugtbringende for hans Medmennesker; den evindelige Sysselsættelse med den blotte Tanke svækker en Mands Følelse for det virkelige Liv; der er Feil, han kunde aflægge, men beholder af en Art Trods eller Ligegyldighed; han føler jo, at han gaaer som et Tankemenneske, og om der indenfor hans fire Vægge færdes et Par Feil mere eller mindre, hvad kommer det Verden ved? — Da han skildrede sin Stiil og Maaden, hvorpaa den var bleven til, kunde han have tilføiet, at hans Characteer var voxet op under den usalige tydske Tilstand af 1820—46, under Umyndigheden, Mistænksomheden og Forfølgelsen, der gjorde de uafhængige store Aander smaalige, fordi de maatte beskjæftige sig med smaa Ting.

Vi ville nu, saavidt Hensigten med denne Skizze tillader det, følge ham over paa Tankens uindskrænkede Gebeet og see den Maade, hvorpaa han efter Revolutionen har søgt at virkeliggjøre sine Ideer. Han var blandt dem, som, fordi de ikke turde røre ved „Kongen af Guds Naade“ eller hans mindste Embedsmand, stege op at afsætte den Gud, der var Kongen naadig. Hos os i Norden har man ikke havt nødig at dyrke Politiken paa denne Viis, tvertimod beskjæftige de fleste politiske Mænd sig kun lidet med selve „de høie Principer“, men nøies med at indføre

Institutioner fra andre Lande; Principet gaaer da med som blind Passageer.

Ruges religiøs-politiske Lære kan maaskee i Korthed fremstilles saaledes: Der er ingen personlig Gud til, men der er noget Guddommeligt. Dette Guddommelige er i Menneskeheden selv, i den menneskelige Fornuft og Bevidsthed, der udvikler sig gjennem den frie Kritik; Guddommen er Ideen, Menneskehedens Idee. Hvert Menneske har altsaa sin Andeel i Guddommen, og Staten repræsenterer den fælleds, offenlig udtalte Guddomstanke og vaager gjennem sine Institutioner over de Feil, som den Enkelte kunde begaae mod det Guddommelige (ɔ: sig selv). — Her forsvinde altsaa ikke blot alle Fordringer om den personlige Kongemagt, Adel, Rang, Kasteforskjel, men alle Nationaliteter gaae tillige op i det fælleds Større, det Humane, Menneskelige; her er „das Princip des freien Humanismus“.

I en vis Forstand kunne ikke engang de meest gudsfrygtige Politikere fordømme denne Lære. Tænker man sig Stater realiserede efter denne Tanke, hvilken Lykke vilde de ikke nyde, hvilken Respect for det enkelte Menneske vilde ikke gaae igjennem deres Love og Institutioner, gjennem Regeringen, de sociale Anstalter, Straffelovgivningen o. s. v., hvilke milde og fredelige Begreber vilde da beherske den hele Tilvæ-

relse. Og de fleste af dem, der elske Menneskene, stunde ogsaa efter en saadan Tilstand, det er idetmindste det Ideal, der leder dem, om de end ikke troe, at nogensomhelst Statsform kan være en Virkeliggjørelse af det Guddommelige.

Men hvorledes faaer man Tanken om og Troen paa den personlige Gud til at forsvinde? Selv om Ruge eller nogen Anden et Øieblik bringer det til, at Menneskene ikke tilbede anden Guddom end den, de frembringe i sig selv, ikke anerkjende noget høiere Væsen end deres egen fiint og ædeltfølende Samvittighed, saa er der dog en Tilbøielighed, der synes alle Mennesker medfødt, til at personificere deres Guddomstanke og ikke ansee deres eget Indre for værdigt Gjemmested for den; uvilkaarlig hæve de Blikket opad og søge en Plads til den i den blaa Himmel, bagved den skinnende Sol. Og den menneskelige Sjæls Egenskaber, Phantasiens Virksomhed, den Indflydelse, som Betragtningen af det uendelige Himmelrum med de utallige Stjerner udøver, Synet af Døden og dens Gaader, ja, selv Afvexlingen af Dag og Nat — Alt dette vil hos de Fleste omgive Guddomstanken med en mystisk Majestæt, og kommer Svaghed, Sygdom, store Lidelser, saa tye de dog gjerne til deres eget Tankebillede som en virkelig Person, glade over at have et fast Punkt udenfor Jorden, trøstede ved at kunne bede. For at Menne-

skene skulle blive saa stærke Aander, at de ikke lade sig anfægte af alt Sligt, maa en ydyre Fremgang finde Sted, ja, den Dag, da Ingen paa Jorden behøver anden Guddom end sin egen Fornuft, anden Rettesnor end sin egen aldrig svigtende Samvittighed, anden Trøst end sin Tillid til den menneskelige Natur, den Dag er Guddommen realiseret i Mennesket eller har realiseret sig i Mennesket.

Tænker man sig Læren prædiket for Alvor i Ruskden og for den store Mængde, saa aner man øieblikkelig, at der kan og vil indtræffe en ulykkelig Misforstaaelse. Ruge fordrer en stor og ædel Aandsanstrængelse af Mennesket: det skal anerkjende Menneskehedens Idee og i hele Livet have Tanken fæstet derpaa, det skal ud af sit eget Indre frembringe det Guddommelige. Hvor nær ligger det ikke, at den, som skal frembringe det Guddommelige, sparer sig Uleiligheden og siger: Guddommen er i mig, jeg er selv Guddommen. Videnskabelig eller philosophisk er denne Sætning alt udviklet af Max Stirner (i „der Einzige und sein Eigenthum"), hvis Grundsætning er: „Jeg er min egen Gud" og udvikler som Consequens deraf den flammeste Egoisme; Mennesket synes deri at staae paa Toppen af et høit Bjerg, proklamere: „Jeg er min egen Gud, der gives ingen Gud uden mig!" og sluttelig af Livslede have Lyst til at kaste sig i

Afgrunden. Et lille Led i Ruges System behøver kun at overspringes, for at denne Caricatur skal fremgaae.

Men denne sidste Lære er desuagtet blevet prædiket høit og lydelig for Almuen, consequent og med fuldstændig Bevidsthed om, hvad den førte til. Marx, Heß, Becker og mange andre af Ruges „allerydersteˮ Disciple, der efter hans Exempel anvendte den nyeste Philosophi politisk, have sagt til de fattige Arbeidere: Der er ingen Gud. De, som trøste Eder med Guds Godhed og Barmhjertighed, bedrage Eder, de give Eder en falsk Vexel i Betaling for det, de forholde Eder paa Jorden. De fortælle Eder, at Lazarus laa paa Møddingen udenfor den rige Mands Dør, derfor kom den rige Mand i Helvede og Lazarus i Abrahams Skjød. Men der er intet Abrahams Skjød, det bilde de Eder kun ind, for at I skulle ligge taalmodig paa Møddingen. Hvad er det overhovedet for en Religion, der lærer, at et Menneske kan opfylde sin Bestemmelse og blive saligt ved at ligge og dovne og æde de Smuler, der falde fra den Riges Bord? Kunne I ikke tage og føle paa, at I ere bedragne? — Det er naturligviis ikke her fornødent at vise, at Evangeliets Parabel ikke behøver at forstaaes saaledes, og at overhovedet de Christnes hellige Skrift fuldelig erkjender Menneskets Værdighed

(hvorfor da ogsaa de franske Socialister erklære Christus for den første Socialist); men ved disse eller lignende Ord skabte man revolutionaire Soldater, beredte til ved første Leilighed at gaae i Ilden for at tilbageerobre den Ret, hvorfor de vare bedragne, og derpaa dele lige og arbeide efter Evne. Mange Gange have senere Stormklokkerne ringet og kaldt Arbeiderne til Kamp, og med Kartætscher har man sendt dem afsted for selv at see efter, om der er en Gud og en Evighed.

Ruge havde ikke indgaaet Stalbroderskab med disse Mænd, tvertimod høitidelig forkjættret dem. Medens han var i Paris søgte man at vinde ham for Communismen, og det synes, at han i nogen Tid har vaklet, formodenlig ved Synet af den mægtige Løftestang til en tydsk Revolution, der laa heri. Men dengang seirede endnu „Ideen“ og Videnskaben, og han udtalte sit bekjendte Ord: „Wer länger als sechs Monate ein Communist bleibt, ist ein Esel“ — i sex Maaneder har han altsaa selv været vunden eller betænkt sig. Ligesaa bestemt var han en Modstander af den Heineske Skole og Tilhængerne af „Kjødets Emancipation“, da han aldrig anerkjendte Kjødets eller den raae Naturs Guddommelighed, men kun Aandens, Fornuftens. Men fra det Dieblik af var Ruges Stilling til Folket og til sig selv klar og tydelig:

Hans Lære være sand eller ei, lad Guddommen blive realiseret af Mennesket eller realisere sig gjennem Mennesket — thi det er sluttelig hele Forskjellen — saa meget er dog vist, at han var henviist til at være en fredelig Reformator, til at udvikle republikanske Borgere for Staten og ikke først gjøre Staten til Republik. Det var ogsaa en Retning, han paa sin Viis fulgte i nogen Tid, i Kritiker baade over Literatur Kunst og Politik, og hvortil han maaskee med Mildhed og Resignation vilde have hengivet sig fuldstændig, hvis Censur og smaalige Politiforfølgelser ikke havde hæmmet og forbittret ham og hans Venner. Da kom Revolutionen.

Under en Revolution er der ikke Tid til Reform, Forberedelse, stille, indre Udvikling; Reformatoren maa enten slaae Armene over Kors og see paa Menneskenes „Irren und Wirren", eller blive Handlingens Mand og tage Parti. Ruge valgte det Sidste; det fulgte af hans hele Natur, hvis ellers denne i det Foregaaende er skildret rigtig. Men hvilket Parti skulde han vælge? Det, der fra hans Barndom havde forfulgt ham og Friheden, eller det, der i Principet og Videnskaben havde bekjæmpet ham og nu vilde lede Revolutionen paa doctrinair Viis, eller det, der løftede Republikens Banner, Fanen, hvorunder han i Tankens Region havde kjæmpet? Ei heller her var

Valget tvivlsomt, og Ruge kom saaledes til at staae imod Republikens erklærede politiske Modstandere og ved Siden af Republikens moralske Modstandere; thi med de fleste af dem, han fører eller følger, lader der sig ikke danne nogen Republik, nogen Stat, hvori Humanitet, Mildhed og Selvbeherskelse raader „i Ideens Navn“ og hævder det Guddommelige. Men naar der allerede skulde vælges, var der som sagt ikke andet Valg, og Ruge har formodenlig tænkt: Ideen er uforgængelig, lad Forvirringen blive saa stor, som den vil, Ideen seirer nok tilsidst; nu er jeg kun dens Soldat. Og fra den Tid af har han ogsaa kun været en ganske simpel Revolutionssoldat; om hans Tilhængere have givet ham Officiersrang, gjør Intet til Sagen.

Først blev han af Republikanerne valgt til Medlem af Nationalforsamlingen i Frankfurt, og her forfægtede han i Anledning af de italienske, polske og danske Anliggender, sin politiske Hovedanskuelse, at de internationale Forhold skulde ordnes paa en „Congres af alle frie Nationer.“ Men havde dette Princip mødt maaskee uoverstigelige Vanskeligheder, selv om det var blevet antaget paa den store foreløbige Forsamling i Heidelberg, saa var dets Anerkjendelse aldeles umulig i en Forsamling, hvor Republikanerne vare i Minoritet, og hvor Majoriteten, imod Ruges

Yderlighed: Friheden og Fornuften gaaer over Nationaliteten og Gemyttet, praktisk satte den Sætning: Nationaliteten, Begjærligheden, det uklare Gemyt staaer over Friheden og Fornuften. Efter en kort Tids Kamp, der kun tjente til at forøge Bitterheden paa begge Sider, indsaae Ruge, at der Intet var at udrette i Frankfurt, og at man maatte begynde med at revolutionere de enkelte Stater. Hans Genius eller Fylgie viste ham endog nu et Øieblik den rette Vei: Han skulde trække sig tilbage fra Forbundsstaten til den enkelte Stat, men videre, fra den enkelte Stat til den enkelte By og fra den enkelte By til det enkelte Menneske ɔ: alle Mennesker, virke paa dem eller see rolig til. Men baade han og Tiden vilde handle.

Fra Berlin søgte han nu at fremkalde den preussiske Revolution og virkede navnlig gjennem sit Blad „Die Reform", men da Wrangel kom fra Slesvig og rykkede ind i Berlin, viste han blandt Andre Ruge ud.

Saa drog han hjem til Leipzig og stræbte at fremkalde Revolution i Sachsen, hvad endelig for faa Dage siden lykkedes ham og hans Venner. Som bekjendt var Anledningen hertil den, at Kongerne af Preussen, Sachsen, Bayern, Würtemberg m. fl. ikke vilde anerkjende den tydske Forfatning, fordi Grund-

tanken deri trods alle constitutionelle Former nødvendigviis maa lede til Republik, og fordi de af alle Kræfter og med de Midler, de nu ansee for rigtige, ville søge at modarbeide denne. Paa en stor Mængde Steder i alle Kongerigerne udbrød da samtidige Opstande for at tvinge de enkelte Regeringer, og kun i Würtemberg løb Alt nogenlunde fredeligt af, fordi Kongen efter nogen Modstand gav efter.* Den sachsiske Opstand er idetmindste for Øieblikket betvunget af preussiske Soldater og Ruge atter forjaget.

Et Spørgsmaal er der endnu, som Læserne formodenlig ville gjøre: Indseer da Ruge ikke, at de Mænd, ved hvis Hjælp han vil danne Republiken, ikke ere Republikanere? — Jo, vistnok, og derfor er hans Tanke ogsaa, at Republiken ikke kan komme istand strax, men at der, saasnart Revolutionen har seiret, maa oprettes et Dictatur, en Rædselsregering med Guillotine „til at rense Samfundet". Og hvo skal være Dictator? Ruge tænker: Ruge. Hans uindskrænkede Magt skal træde istedetfor Menneskenes

---

* Et dansk Blad har nylig af det würtembergske Ministeriums Proklamation til Folket gjengivet den Sætning, at Folket ikke skulde hengive sig til republikanske Forsøg, eftersom det kunde see, at det constitutionelle Monarki var brugeligt til at realisere Fleerhedens Villie. Det danske Blad har kun glemt at tilføie, at denne Sætning klinger som pure Ironi, eftersom Kongen var tvungen.

Idee og hjælpe dem til at forstaae den, han skal være Ideen. Saaledes har han da selv oversprunget det lille Led i sit System og er kommen til Max Stirners Sætning: Jeg, som frembringer det Guddommelige, jeg er selv Guddommen, og jeg hersker med Sværdet!

Naar nu en Anden og en Tredie o. s. v. ogsaa ville være Guddommen og herske med Sværdet over Ruge!

— I denne Skizze er der maaskee et lille Billede af den tydske Republik og den tydske Enhed i Ruges Person: Den utaalmodige Tanke kommer i Strid med Virkeligheden og fremkalder navnløs Forvirring. Men de Feil, som klæbe ved det enkelte Menneske, med dem maa han som oftest døe, medens Folket vedbliver at leve og engang over hans Grav bedre fatter Ideen og skrider frem til dens Virkeliggjørelse.

VI.

Danmark.

Det constitutionelle Princip.

En Mand fortalte, at han var kommen ind i Esterhazys eller Colloredos Kjøkken (vi huske ikke hvilket), og der havde han seet en Oxesteg hænge paa Spid; men det var ikke Oxestegen, der skulde spises, inden i den var en Fasan; dog var det heller ikke Fasanen, der skulde spises, inden i den var en Sneppe; ei heller den skulde spises, thi inden i laa en Kramsfugl; men endelig var heller ikke Kramsfuglen bestemt til at nydes, inden i laa en Oliven, og for at gjøre denne Oliven rigtig kraftig, blev alt det øvrige gjennemstegt. Paa lignende Maade gaaer det denne gang med „Nord og Syd". Soldatermagten, Italien, Frankrig, Ludvig Philip, Republiken, de industrielle Forhold, Religionen, Tydskland ere ikke behandlede for deres egen Skyld; give Artiklerne nogen Saft, da er den ene og alene bestemt for den lille Olivèn, Danmark.

Vi kunne altsaa i Anvendelsen foreløbig fatte os temmelig kort.

En Constitution er saa godt som vedtaget, det danske Folk overgiver uigjenkaldelig sin Fremtid til Principet om den juridiske Ansvarlighed og de lovgivende Forsamlinger med en overordnet, uansvarlig Kongemagt. Der kan være forskjellige Meninger om, hvad det maa føre til i Fremtiden: Nogle troe, at Ligevægten er funden, eller at den efter nogen Vaklen vil komme af sig selv, at Ansvarligheds-Fordringen aldrig vil stige over den Grændse, der bliver sat den, at den monarkisk-constitutionelle Tanke er de Vises Steen, Løsningen af den politiske Cirkels Qvadratur; Andre troe, at det standser ikke, at Constitutionen er Veien til Republik, og det endda en Omvei og en betænkelig Omvei. Men disse forskjellige Anskuelser kunne ikke have nogen Indflydelse paa den nærmeste Fremtid, idetmindste for dem, der mene det ærlig med Folket. Vi f. Ex. holde paa den sidstanførte Mening; men man maatte paa en mærkelig Maade have misforstaaet Alt, hvad vi have skrevet, hvis man troede, at vi derfor vilde opfordre til eller virke for en hurtig Indførelse af Republik. Det bliver rigtignok anseet for politisk Consequens, at naar man har sat sig et System i Hovedet, saa skal man aldeles hensynsløst anprise det, faae Folket til at ride Kirketaarnsridt derefter; brække end Mange Halsen, saa bliver dog Systemet naaet. Men vi mene, at Ideen har Tid, at

intet Folk har nødig at gjøre farlige Experimenter, før at enkelte Mænd derved kunne faae den Fornøielse at see en kjær Tanke virkeliggjort; saadanne enkelte Ordførere kunne med al deres Enthusiasme komme til at ligne en Mand, hvis blotte Navn de afskye, nemlig Nero; for at han kunde see en Ildebrand, maatte Rom stikkes i Brand. Danmark skal leve under en Constitution — lad den da blive saa god og komme til at holde saa længe som mulig, for at den i Ro og under fredelig Discussion kan udvikle constitutionelle eller republikanske Borgere, alt eftersom det behager Ideen.

Idet vi altsaa troe, at det er enhver god Borgers Pligt at slutte sig til den Forfatning, der ved Omstændighederne er bleven uundgaaelig, og benytte den til Udviklingen af det, der paa alle Tider og under alle Statsformer er sandt og gavnligt, bliver kun det Spørgsmaal tilbage: Hvorledes fremkalder man den Tillid til Constitutionen, uden hvilken den er sjælløs, et dødt Stykke Papiir, hvorledes undgaaer man, at Folket kommer til at længes efter en anden Statsform som bedre Middel til dets Velvære og Lykke? Thi begynder Folket at længes, saa vil det ogsaa begynde at stræbe efter noget Nyt, og saa har man igjen de tomme, theoretiske, ophidsende politiske Kampe, der for at skaffe en god Form fordærve Indholdet.

Hvorledes skal man fremkalde og bevare Tilliden? Svaret herpaa er en tilsyneladende Selvmodsigelse: ved Mistillid. Der gives en fornuftig og redelig Mistillid, som er „Verdens Salt“; man kjører godt, naar man veed, for hvad Hestene ere skye; man hjælper en reisende Mand ved at sige ham, hvor der er Slaghuller i Veien, og hvor der er skrøbelige Broer o. s. v. Hvis vi havde havt Tilhængere eller ført et politisk Parti og sat Noget igjennem i Staten, vilde vore Modstandere have angivet det Feilagtige og Farefulde derved; det vilde have været deres Pligt og deres Ret. Vi gjøre det Samme imod dem, og paavise vi Ting, som vi aldeles ikke kunne billige, saa er dette os tilladt lige indtil det sidste Øieblik, lige indtil vor Ret bestaaer i at adlyde.

Der er Noget, som vi ikke ville omtale nærmere, end vi allerede gjorde, da vi ansaae Tiden passende dertil, nemlig Forholdet mellem Kongens uansvarlige Myndighed og Folkemagten, Grændserne, hvor de kunne mødes og geraade i Sammenstød. Det staaer ikke i menneskelig Magt at beregne eller forebygge Saadant, der afhænger af Troen, Gemyttet, Folkets Stemninger og de øieblikkelig virkende Forhold; det Bedste, man kan gjøre, er at sige saa lidt forud derom som muligt; thi i denne Henseende gaaer det Constitutionen og Samfundet som nervesvage Folk,

man kan skaffe dem en Sygdom ved at tale til dem om den.

Selve Spørgsmaalet, om Folket er istand til ved Hjælp af sin Valgret at skaffe Lovgivere tilveie, om dets Repræsentanter ere istand til at udøve en gavnlig Indflydelse uden som negativ, controllerende Magt, vilde vistnok være interessant at undersøge. Vi tilstaae, at vi med Hensyn til de Folk, der saa at sige skulle begynde deres politiske Cursus, endnu ikke ere komne videre end til de Begreber om Friheden og Regeringsmagten, som vi opstillede i 3die B. (Pg. 158 og flg.); men Sagen er afgjort imod os, man vil jo netop gjøre Prøven, og det er da denne, der maa beskjæftige os.

Man har ved Maaden, hvorpaa man har anvendt den almindelige Valgret, skabt sig en Fare istedetfor en hjælpende, maaskee nogen lunefuld Assistance, man har smeddet den til et Vaaben istedetfor til et Ploug-jern. Den almindelige Valgret er efter vor Overbeviisning Deel af et System, der maa tages heelt eller slet ikke, den kan kun anvendes med Held til et Etkammer — hvorfor vi ogsaa stedse have holdt paa begge i Forening — og Grunden hertil er denne Valgrets Natur. I og for sig, som politisk Institution har den maaskee ikke Meget at betyde, den skaber ikke andre Mænd eller andre Ideer end dem, der allerede

ere forhaanden; men dens store indgribende Virkning er af social Art: saasnart Loven har proklameret den, maa den indre Politik hovedsagelig gaae ud paa at gjøre den til en Sandhed derved, at alle Kræfter anvendes for at gjøre Folkets Masse saa intelligent, saa oplyst, saa uafhængig som mulig. Der vil komme Agitation ved Valgene til Folkethinget; havde vi kun eet Thing, vilde de, der forrige Gang holdt hemmelige Valgmøder i Solennitetssalen, og alle Ligesindede, tilsidst nødes til at deeltage i den almindelige Agitation; de store Folkemøder vilde høste Nytte af de dygtigste, sindigste, meest agtede Mænds Nærværelse og livlige Deeltagelse i Kampen. Landsthinget vil nu blive deres Trøst og Tilflugt, de ville sidde hjemme i deres Stue eller arrangere en særskilt Parket-Agitation og give efter for den Utilbøielighed, der her findes hos de „meget honnette" og meget fine Folk mod at komme i for nær Berørelse med Folket. Denne Ulyst skulde bekæmpes; idet disse Mænd stege ned til Folket, vilde de hæve Folket op til sig. Man skuffe sig ikke; idet Fornemheden faaer sin politiske Institution, vil den gjøre sig gjældende i utallige Samfundsanliggender ved at være fornem, ved at ringeagte, staae imod eller forfølge istedetfor at discutere og overbevise.

Samtidig vil man maaskee bevirke, at Valgene til Folkethinget blive mere radikale, end det oprindelig og af

Hjertet var Folkets Hensigt. For at modarbeide den conservative Aand, der formodes hos Landsthinget, ville Vælgerne troe det nødvendigt at skabe et desto raskere og dristigere Folkething, og i den Bevægelse, som herved opkommer, er Veien aabnet for de yderligste radikale Ideer og for en bitter Strid mellem Modsætningerne. Ad denne Vei kan man komme til at forvirre endog det meest velsindede Folk.

Mønsteret, det evindelige Forbillede, de Kjendsgjerninger, man bestandig gaaer ud fra, idet man forlanger „et stærk conservativt Element", er det engelske Parlement. Men det engelske Overhuus er ikke blot en Anstalt, der kan give et conservativt Svar; men dets Stilling i Samfundet er saaledes, at det giver sin Villie en overordenlig Vægt. Principet om Statens Arvelighed (Souverainen) støtter sig i England paa Principet om Landets Arvelighed (Jordegodserne og Førstefødselsretten), og Anstalten har et genialt Rekruteringssystem, hvorved det stedse forfriskes med Talent, Rigdom og Berømmelse. Dette eller Lignende er blevet sagt ofte nok, og naar vi her i Landet ikke have hine Forhold, saa er det eneste Spørgsmaal: Er hele Nationen eller den overveiende Fleerhed conservativ, naar den bliver rigtig behandlet? Ja eller Nei? Svare I Nei, saa er ingensomhelst Forfatning mulig, er Svaret Ja, saa have I selv besværliggjort

Eder Statsstyrelsen, saa have I ved Eders Ængstelighed og Mistillid beredet fremtidige Farer, som vi nu Alle maae søge at overvinde eller undgaae; at fordølge dem nytter Intet.

Man lader maaskee haant om slige Fremtidsantydninger, grundede paa Tanke-Experimenter, saa lad os da tage den lyslevende, praktiske Erfaring tilhjælp. De preussiske Kamre vare grundede paa en lignende Theori, navnlig hvad 1ste Kammer, Landsthinget, angaaer. Vi ville aldeles ikke benytte os af den Strid, hvori Regeringen kom med dem foranlediget ved den tydske Rigsforfatning, af den fuldstændige Afmægtighed, hvorpaa Systemet afgav Prøve; thi det var usædvanlige Forhold, og skjøndt Danmark visselig kan komme i lignende Kriser formedelst sin Stilling mellem Skandinavien og Tydskland, ville vi for Øieblikket ei engang forudsætte dem, men nøies med at tage en Beretning af 23de Marts (altsaa før Opløsningen) om disse Kamre, en Skildring, hvis Sanddruhed Enhver let kan bedømme. Den findes i et Brev fra Berlin i „Grenzboten" af 30te Marts.

— — — „De fleste Talere begynde med den Forsikkring, at man her (i første Kammer) ligesaa vist befinder sig i et folkeligt Kammer som paa noget andet Sted. Qui s'excuse, s'accuse. Ingen troer ret derpaa, og selve Ministrene, som for Størstedelen ere Medlemmer af første Kammer, og i

hvis Interesse det ligger at lægge den størst mulige Vægt paa dette Institut, vise dog ved alle Leiligheder uvilkaarlig, at de Forhandlinger, som finde Sted her, ligge dem mindst paa Hjerte. Dette første Kammer er intet folkeligt Kammer, herom kan der aldeles ikke være Strid. Man har først søgt at sikkre sig Urvælgernes Selvstændighed ved at indføre en Census; men hvor slet det er bevendt med denne Selvstændighed, viste sig bedst ved Supplementvalgene, da man fra høiere Sted gjennemsatte hvilkensomhelst Minister eller høi Embedsmand, som ikke havde kunnet anbringes i andet Kammer. Kammeret kan ikke svare til Hensigten, nemlig understøtte og styrke den conservative Sag; thi det bliver hverken baaret af den offenlige Mening, ei heller har det Kraft og Betydning i og for sig selv, trods de mange Notabiliteter, som det tæller; man agter disses Kundskaber og Domme i Enkeltheder, men saasnart Talen er om Princip og Heelhed, gjøre de ingen Virkning. — Her kan være et passende Sted til at underkaste Tokammersystemet en Drøftelse og anstille Sammenligninger. Naar i England de to Huse ere af forskjellig Mening om et vigtigt Spørgsmaal, og man ved at opløse og fornye Underhuset har forvisset sig om, at det virkelig udtaler Folkets Mening, saa giver enten Overhuset frivillig efter, eller det bliver tvunget dertil, idet Regeringen truer med i fornødent Fald at udnævne saa mange nye Peerer, at Underhusets Mening kan gaae igjennem. Hos os gaaer man derimod ud fra Fictionen om to Folke-Kamre, paa hvis Sammensætning Regeringen ikke tør udøve nogen Indflydelse. Sæt nu, at i et Livsspørgsmaal — f. Ex. et Skattesystem — ere de to Huse uenige: man opløser dem een, to, tre Gange; Uenigheden vedbliver — et Tilfælde, hvis Mulighed

Enhver vil indrømme, navnlig saalænge det første Kammer udgaaer af den større Grundeiendom, Bureaukratiet og den rigere Borgerstand — saa spørges: Hvad skal nu skee? Hvis Kronen kalder venstre Centrum eller Venstre til Minister-bænken, saa kan Ministeriet dog ikke sætte Noget igjennem, saalænge Overhuset gjør Modstand. Det er muligt at tilfældige ydre Forhold kunne frembringe Eftergivenhed; men Grundloven har ikke forudseet eller beredt nogen mindelig Vei til Udjevning.* — Tokammersystemet har sin naturlige Oprindelse enten af et mægtigt og selvstændigt Aristokrati eller af Statens føderative Indretning: det Første er Tilfældet i England, det Sidste i Nordamerika. For Revolutionen søgte Regeringen at forberede Indførelsen af det førstnævnte System, nemlig i den forenede Landdags saakaldte Herrecurie; i denne bleve de mediatiserede Fyrster og Standsherrer optagne, maaskee i det stille Haab, at Tydsklands smaa Fyrster senere skulde faae Lyst til at gaae op i Preussen mod at blive preussiske Peers. Forsøget mislykkedes af to Grunde; deels er nemlig den preussiske Folkeaand afgjort demokratisk, deels har vor høie Adel ingen politisk Berettigelse. Hidtil havde den holdt sig fjern fra det preussiske Statsliv; den var kosmopolitisk, tydsk eller hvad man vil, men den følte sig ikke som organisk Led af den enkelte Stat. Den engelske Lord er med tusinde Traade ligesom vævet ind i Statslivet; hans Reiser i Udlandet ere kun Episoder, ved hans tidlige Deelagtighed i Statslivet erhver-

* Man har hos os vedtaget, at Kamrene, naar de ere uenige, skulle udnævne Comiteer (men ikke selv træde sammen); men Grundlovsagen viser formeentlig tydelig nok, at Comiteers Medlemmer kunne stilles med ligesaa forskjellige Meninger, som dem, hvormed de mødtes.

ver han sig den politiske Dannelse, uden hvilken intet Aristokrati er muligt. — Under Ministeriet Auerswald gjorde man et Udkast, som det synes, med Tanken fæstet paa Føderativsystemet. Det første Kammer skulde bestaae af Repræsentanter fra Provindserne og Bezirkerne. Men alle væsenlige Betingelser herfor manglede, fordi vore Provindser og Districter ikke have nogen politisk Selvstændighed og altsaa slet ikke kunne passe ind i et Føderativsystem. Det Hele var en Udvei, man valgte. fordi man ikke vidste nogen bedre Maade at indrette et Tokammersystem paa og partout vilde have to Kamre for at undgaae mulig Overilelse og Lidenskabelighed i et eneste Kammer. Ingen kan nægte, at det er nødvendigt at sætte en Dæmning for overilede Beslutninger og spare Kronen det mislige Brug af Veto'et saa meget som muligt. Men naar i første Kammer Følelser, Stemninger, Ønsker og Forestillinger spille en ligesaa stor Rolle som i andet Kammer, saa have vi ikke Andet end et Spil af hinanden modsatte Kræfter, der væsenlig ere af samme Art, og der kan da ikke være Tale om, at det første Kammer skal afsige en politisk correctere Dom end andet Kammer. Hverken den høiere Alder eller den større Rigdom giver en saadan Garanti. Man sammenligne upartisk begge Kamres Møder og sige, i hvilket Rets- og Statslivets indviklede Spørgsmaal blive behandlede med størst Grundighed og Fordomsfrihed! — Naar den nyttige Tanke, som egenlig ligger i første Kammer, skal komme frem og realiseres, saa maa det have en bestemt forestreven Virksomhed; det maa være en teknisk Commission, hvis Opgave er at revidere de fra 2det Kammer udgaaende Lovudkast, et Statsraad. I tidligere Tider havde Kronen et Statsraad, men sammen-

fatte det efter eget Tykke, i vort nye politiske Liv kan Sligt ikke gaae an. Statsraadet maatte i sig forene den bestemte politiske Dannelse, der forefandtes i afsluttede Kredse. Den større og mindre Grundeiendom har sluttet sig sammen i Creditanstalterne, Kjøbmandsstanden i Handels- og Pengeinstituterne; den borgerlige Interesse er repræsenteret i Communerne; føie vi hertil Domstolene og Armeens Stab, saa have vi alle Sphærer af den umiddelbare politiske Forstand. Et saadant Statsraad er ingen Folkerepræsentation og bør ikke være det. Naar vi fastsætte, at alle Love skulle behandles tre Gange i andet Kammer, og at Statsraadet skulde revidere Udkastene, og naar alle Regeringsforholdsregler, som henhøre under den offenlige Control, skulle discuteres i Statsraadet ligesaa vel som i 2det Kammer, saa har Statsraadet faaet en velsignelsesrig Virksomhed, og der kan aldrig komme politiske Conflicter."

Er der ikke i denne Beretning fra et andet Land Noget, der klinger som en Spaadom for Danmark? Og der er endda det Paaagtelsesværdige, at vi have Elementer, som man hist savner, og ere frie for andre, som hist genere. Vi have ingen Rester af "Standesherrn", "Herrencurie", "Ritterschaft", der kunne gjøre grundede Fordringer paa særskilt politisk Repræsentation; naar de preussiske Provindser savnede Selvstændighed til Brug for det Auerswaldske Tokammer, saa have vi derimod et Slags Selvstændighedsforhold i Slesvig, og man kunde herpaa have bygget Tokammerplaner. Nu har man kun til Hjemmel for To-

kammerindretningen paaberaabt sig ogsaa Nordamerika, men uden at ville efterligne Grundlaget, Føderationen, hvorpaa den hviler, og i den forunderlige Forvirring, der har herstet, har Rigsforsamlingen, medens Armeen kjæmpede for „hele Slesvig", behandlet Grundloven, enten som om Armeen havde seiret og erobret Slesvig, eller som om dette Hertugdømme aldeles ikke skulde med; enten maa det da blive udenfor eller Constitutionen betydelig forandres. Og dog er det denne Statsdeel, som især skulde sikkres os ved Constitutionen, og som tjente til et af de vigtigste Beviser for, at vi maatte have den! Endelig have vi Danske med Hensyn til Faren for „overilede Beslutninger" et nærliggende Exempel i det norske Storthing. Dette norske Storthing var fra 1840—48 det bestandige Feltraab; det var de Liberales stadige Tanke, og man tør paastaae, at de Fleste ikke tænkte paa noget Tokammersystem, ligesom Etkammersystemet endnu den Dag idag har talrige Forfegtere, ja, endog Ministeriet har indrømmet, at det er „naturligt" for Danmark. De, som nu kalde Norges Storthing et ufuldkomment Tokammer, have engang kaldt det et ufuldkomment Etkammer. Og af de Ministre, som nu fordre indirecte Valg til Landsthinget og erklære, at de ellers ikke kunne regere, have flere underskrevet Forestillingen til Kongen (Indledning til Valgloven af 6te Juli), hvori

siges, at Ministeriet har forkastet indirecte Valg, »fordi det ikke har troet, at Erfaringen stadfæstede den Mening, at man paa saadan Maade opnaaede, at Valgene bleve foretagne med større Indsigt og Kyndighed; tvertimod har man frygtet for, at man paa denne Maade aabnede Intriguer og locale, smaalige Hensyn Adgang til at gjøre sig gjældende, ligesom man ogsaa ansaae det for utvivlsomt, at man ved at skyde Valgmænd ind imellem Vælgerne og de Deputerede forvanskede den rene Udtalen af Vælgernes Villie og Anskuelser.« — Hvorledes ville alle disse Mænd undgaae Conseqvensen af deres egne gamle Tanker, hvorledes kunne de have Tro og Tillid til deres Værk?

De kunne sige, at det Hele glattes, naar Constitutionen først er antaget, proklameret og besvoret med alle Høitideligheder. Ja, men det bedst glattede og polerede Bord springer dog, naar Træet, hvoraf det er forarbeidet, var vaadt. De kunne ogsaa sige, at Folket er godt og seigt og kan taale Meget uden at blive fordærvet. O, ja, her er vor Frelse, trods al Constitution; der er megen Tro og meget Gemyt i Folket, vort Fædreland er ikke udhulet af hemmelige Selskaber, her er ingen store Arbeidercolonier, der levere revolutionaire Recruter. Ja, det er Sandhed, men hvilken Agtpaagivenhed hører der ikke til, for at

Constitutionens Ulemper ikke netop skulle gjøre sig gjældende i Folkets Liv og ikke frembringe Onder, for hvilke vi hidtil have været frie! Former og benytter Mennesket Redskabet, saa virker Redskabet ogsaa ind paa Menneskets Sind; sæt en Mand til en Væv, og han vil tilsidst begynde at væve; giv ham en Pistol i Haanden, og han vil faae Lyst til at skyde.

Kunne vore Ord opfylde deres Hensigt: hjælpe til, at de, der mene det vel med Landet, holde sig vaagne, ikke støtte sig paa Constitutionens Bogstaver, men stadig arbeide for, at den Tanke, man engang havde for Øie, bliver virkelig og gjennembryder de ufuldkomne Former? — Vi vide det ikke; men efter at vi nu have omtalt de Midler, hvormed man agter at gjøre den constitutionelle Prøve, ville vi fortsætte med at omtale de Symptomer, der allerede have viist sig. Det være os til dette Øiemed tilladt, her at aftrykke en enkelt Dagbogsartikel, af de mange, der ere skrevne i Flugt med Rigsdagens Forhandlinger, men nu naturligviis overflødige.

D. 9de Mai.

Ved den sidste Forhandling over det Bruun-Jespersenske Forslag, om indirecte Valg og Census til Landsthinget, skete det, at høire Side og navlig Dhrr. David og Ussing, der første Gang havde stemt for Forslaget, nu

stemte imod det. Man har heftig angrebet Hhrr. derfor, og vi skulle visselig ikke forsvare dem, men kun bemærke, at ved samme Leilighed arriverede ogsaa det Tilfælde, at venstre Side, som første Gang havde stemt imod Forslaget, nu stemte for det. Da vi læste Beretningen herom og saae »Fædrelandet« være meget indigneret over den »Tactik«, som høire Side havde viist, var det os øinefaldende, at venstre Side ogsaa havde viist „Tactik“, og vi tilstaae, at det gjorde et dybt Indtryk paa os. Dersom man har læst de første Artikler, vi skrev om Constitutionen, vil man have bemærket, at en Deel af vor Modstand reiste sig fra en instinctmæssig Følelse af, at det danske Folk var saa troskyldigt, saa ærligt, ja, saa ærligt, at Tydskerne endog have kaldt os „dumme Dänen“. Denne Uskyldighed, frygtede vi, skulde Folket miste ved Constitutionen. Og see, ved selve Constitutionens Udarbeidelse viser det sig, at vor Frygt var aldeles ugrundet, Uskyldigheden var allerede borte. Hvor flinkt de kunne manøvrere Allesammen! hvilken „Tactik“! Hvis f. Ex. en Franskmand var kommen hertil for at lære os Intriguer og Andet til Constitutionen henhørende, saa vilde det jo være gaaet ham, som det gaaer Figaro, da han vil formaae Rosina til at skrive en Kjærlighedsbillet til Greven: Billetten er allerede skreven.

See, vi have allerede de parlementariske Batailler, Afstemninger i dobbelt Henfigt, Miniaturportraitter af Thiers og Odilon-Barrot, der kjæmpede parlementarisk mod Guizot og Duchâtel, indtil Huset faldt sammen over dem Alle.

Dette er den ene Side af Sagen; den anden Side er den Kjendsgjerning, at man mere har stemt for at faae en Constitution overhovedet end den Constitution, man ansaae

for bedst. Centrum har gjort et smukt Tilbagetog; det var først meget misfornøiet med Ministrene, fordi de optoge den store Forandring i Udkastet, som de „i det Væsenlige“ havde vedkjendt sig, ja gjorde Forandringens Antagelse til et Cabinetsspørgsmaal; men nu trøster Centrum sig med, at Resultatet dog „ligger Udkastet saa nær“, og at man desuden var nødt til at gaae ind derpaa for at undgaae den Ulykke at faae en „octroyeret“ Constitution. Men er Grundloven ikke i Hovedsagen octroyeret, naar man giver efter for Regeringens Villie? Man har reddet Skinnet, man har stemt frit som Bønderne, til hvem Herredsfogden sagde: Nu kunne I frit vælge, hvem I ville, men vælge I ikke Sognefogden, saa gjælder det ikke. Et af de væsenligste Punkter i Grundloven er saaledes vedtaget for et Cabinetsspørgsmaals Skyld (og tillige af Frygt for den russiske Flaade!) — Venstre Side har ogsaa gjort et Tilbagetog, fra Stilling til Stilling, paa en Maade som en tapper Armee. Erindrer man hvorledes Venstre kom ind i Salen? De kongevalgte Deputerede skulde udsondres, Kongen kun have et suspensivt Veto, der skulde kun være eet Thing og almindelig Valgret for alle 25 Aarige. Venstre har maneuvreret saa diplomatisk, at Alt er blevet opgivet; dens sidste Bedrift var at optage Ministeriets Handske og erklære, at Demokratiet ikke havde Grund til at frygte Kampen (i Anledning af hiint Landsthings-Forslag), og saa — fredelig stemme for Ministeriet. Venstre vilde bevise os en Tjeneste ved at læse Fortællingen Nr. 33 i Molbechs „Eventyr og Fortællinger“, betitlet: „Hvordan Hans blev lykkelig.“ Hans havde tjent i syv Aar og fik af sin Herre et stort Stykke Guld til Løn for den troe

Tjeneste, og med dette paa Hovedet drog han hjem for at sætte Foden under sit eget Bord. Underveis byttede han Guldet bort for en deilig Ridehest, Hesten for en ypperlig Malkeko, Koen for en Griis, Grisen for en Gaas og Gaasen for en Slibesteen og en Kampesteen, som han tabte i en Brønd. Slibestenen var ikke borte; thi Hans vidste jo, hvor den var, og Venstres Slibesteen er heller ikke borte, den er i de Ord, Hr. Procurator Christensen yttrede under Debatten om Minoritetsvalg: At der dog maatte være eet Sted, hvor Folkets Repræsentation var reen og ublandet. Tanken heri er den, at Folkethinget, som udgaaer af det almindelige Valg er det rene Udtryk for Folkets Villie, følgelig Landsthinget noget mindre reent, det danske Pairskammers Mening mindre agtværdig. Der lader sig slibe meget paa den Steen, blot det ikke maa blive Vaaben. — Men nu seer Alting saa blankt ud; uanseet, hvordan Stemmegivningen er kommen, saa vare Stemmerne der, og „Fædrelandet“ angiver med stor Tilfredshed den „mægtige Stemmeflerhed, 127 mod 13“. Gaae alle disse 127 Mænd nu virkelig ud i Folket, vende de tilbage til deres Hjem med Kjærlighed og Tillid til det, de have voteret, ville de være en fastsluttet Phalanx om den unge Constitution som Mændene fra Eidsvold?

Overdrive vi? Eller have vi Grund til at føle Uro og søge at vække Uro, en fornuftig Uro, der kalder alle Mand paa Dækket, saa at de holde trofast og skarpt Udkig. Een Trøst er der rigtignok: Friheden kan ogsaa bestaae i Folks Ret til at blive

kloge af Skade, naar de ikke ere blevne det af Andres Erfaring.

De borgerlige Rettigheder og Friheder.

Vi staae nu nøiagtig paa det samme Punkt, hvor vi befandt os i December 1847, da vi udgave 1ste Hefte af dette Skrift og saae Frihedens sikkreste Værn i en Udvikling af de borgerlige Rettigheder og Friheder: Midlerne til Oplysning, til Fordomsfrihed, til Control og til social Velvære. Og af alle de Ord der ere blevne udtalte paa Rigsdagen, er der ingen, der har glædet os mere end den 28de Kongevalgtes (Tscherning):

„Men hvorfor jeg troer, det vilde have været godt, at vi havde gaaet denne Vei, det var, at vi istedetfor at sidde nu, jeg troer paa 3die eller 4de Maaned med at behandle et Lovforslag, som med alt det Gode, Forhandlingerne deraf kan have medført, med al den Oplysning, den kan have bragt, dog for vore Samfundsforholds Udvikling i meget væsenlige Henseender forekommer mig at være mere gold, end om vi havde anvendt den samme Tid paa det virkelige Lovgivningsværk. Vi maae vel lægge Mærke til, at ikke en af de Ideer, som findes i Grundloven, har nogen sand Betydning, naar den ikke kommer til at udvikles igjennem Lovgivningsværket og igjennem

Sæderne; jo tidligere vi altsaa komme til denne levende Udvikling af Grundlovsideerne, desto raskere Fremskridt have vi gjort, men kunde vi ved at have betraadt en anden Vei have været langt fremme i Lovgivningsværket, vilde vi have været langt videre i constitutionel Udvikling, end vi ere ved nu at staae maaskee nær ved at antage et Grundlovsudkast, som dog vel kun kan være Udgangspunktet for det constitutionelle Liv".

Det 7de og 8de Afsnit i Grundloven er og bliver det vigtigste for os, og vel er det sandt, at det vil komme an paa de nærmest følgende Rigsdage med deres Folkething og Landsthing, hvorledes de enkelte Paragrapher skulle blive i Virkeligheden, og Sagen kan blive besværlig nok, men velan, Haabet er det, der sidst bør opgives, og saa kjæmpe vi Alle efter bedste Evne, og saa har man den Glæde, at hver Fodsbred, der vindes paa dette Gebeet, er frugtbart Land.

Efter saa ofte at have omtalt disse Gjenstande, have vi for Øieblikket kun Anledning til at berøre to Paragrapher, nemlig om Troesfriheden. Det er saa vigtigt for Staten, hvad Folket troer paa, og Spørgsmaalet er blot, om nogensomhelst Tvang eller Lov kan faae Folket til at troe, eller ikke netop er farlig.

Udkastets § 65 lyder saaledes: „Borgerne have Ret til at forene sig i Samfund for at dyrke Gud paa den Maade, dem bedst tykkes, dog at Intet foretages, som strider mod Sædeligheden og den gode Orden“. — Efter Indholdet og Tonen i disse Ord opfattede vi dem saaledes, at Staten lod Samvittigheden være aldeles fri, ikke vilde befatte sig med at ordne nogensomhelst Tro eller blande sig i dens Tilhængeres Andagtsøvelser, Prædikener eller Foredrag. Naar Intet maatte „foretages“, der stred mod „Sædeligheden“ opfattede vi sidstnævnte Ord i Betydningen „Velanstændighed“, og at intet Troessamfund saalidtsom den enkelte Statsborger turde forstyrre „den offenlige Orden“, fandt vi aldeles naturligt. Men Comiteen eller Udvalget har fundet en anden Tanke deri og er under den beskedne Titel „en Redactionsforandring“ fremkommet med et Tillæg, der aldeles forandrer Sagen og gjør en Principforskjel. Istedetfor de chevalereske Ord „som dem bedst tykkes“, sætter man det mere forsigtige Udtryk: „der stemmer med deres Overbeviisning“, og man tilføier, at ei blot Intet maa foretages, men heller intet læres, der strider mod Sædeligheden o.s.v. Ved dette Tillæg faaer Udtrykket „Sædelighed“ en ganske anden Betydning. At foretage Noget mod Sædeligheden betyder, som anført, at overskride Velanstændigheden, saaledes som man siger, at

„de Hellige“ adskillige Steder skulle have tilladt sig ved deres Forsamlinger. Men naar der ei heller maa „læres“ Noget, som strider mod Sædeligheden, saa tænker man paa Sædelighedslæren eller Sædelighedsideen. Alle de, som troe paa den personlige Gud, antage naturligviis, at denne Guddomstanke er Nerven i Sædelighedsideen, at Folkets moralske Tilstand vilde forrykkes, hvis det blev tilladt at lære, at der ingen personlig Gud var til. Paa den Maade forbød man saadanne christelige Samfund som hine tydske, der antage det for den skjønneste Gudsdyrkelse at oplæse den klassiske Poesi og finde Sædelighedsideen betrygget ved den menneskelige Fornuft og Skjønhedssands. Man kom til at forfølge Pantheismen, ikke at tale om Atheismen; man vilde nægte en Mand som Hr. Magister Brøchner, hvis Overbeviisning „har ført ham bort fra Troen paa en personlig Gud og Sjælens Udødelighed“, at holde Foredrag for Ligesindede, ligesom man tidligere har nægtet ham Adgang til at tage præstelig Embedsexamen. Men Herregud, vil man sige, skulle vi da give Folk Tilladelse til ikke at troe paa en personlig Gud og komme sammen og styrke hinanden deri og forføre Folket til Pantheisme, som til Slutningen ikke er bedre end Atheisme? — Have I da ikke Eders Præster og Kirker, hvor det læres, som I ansee for Sand-

hed? Ville I ikke stole herpaa og tillade det Usande at udholde Concurrencen med det Sande? Det er sandt, at Staten ikke kan være tjent med atheistiske Borgere; men vide I, hvilket Middel der er det bedste mod atheistiske Lærdomme? At sørge for, at Folket ikke mister Troen paa Jorden, saa svækker man heller ikke let dets Tro paa Himlen. Naar man vil tale i Figurer, kan man sige, at Atheismen er en Plante, der trives paa Elendighedens Modding. Hvortil skulle da alle Dissenterlove og indskrænkende Paragrapher? De sikkre ikke Folkets Tro og Moralitet og vise kun, at man ikke har Tillid til det Sande, og at man ikke anseer Folket for en Samling af voxne Mennesker. En Dissenterlov forekommer os kun at være brugelig til at bestemme, hvilke Troessamfunds Geistlige Staten vil lønne, medens de øvrige blive overladte til sig selv.

Ved Forhandlingerne over § 64, om lige Adgang for Alle til borgerlige og politiske Rettigheder uden Hensyn til Troesbekjendelse, har man beviist os den Ære at citere vore Ord, dog saaledes, at vi ikke ganske kunne vedkjende os den Mening, man har fundet deri. Hs. Em. Biskop Mynster har nemlig lagt Mærke til, at Udgiveren af dette Skrift ved adskillige Leiligheder har sagt „mit Folk“ (Jøderne), og deraf uddraget, at vi ansee Jøderne for „et Folk for sig“,

der ikke vil gaae op i det borgerlige Samfund, i hvilket det lever — hvoraf den tankerigtige Følge vilde være, at det heller ikke kan stilles lige med Samfundet i borgerlige Rettigheder. Herved er dog at bemærke, at hiint Udtryk ikke findes i politiske Artikler, men i mere æsthetiske (saasom i „Stemninger og Billeder fra Rom"), i saadanne, hvor Tonen nærmest kunde sammenlignes med Tonen i et Digt, og da er Ordet „mit Folk" brugt, medens alle Omgivelser i Billedet viste Forfølgelsen og Intolerancen, hvorunder de jødiske Individer blive et sondret Folk midt i den christne Stat. Lad den sidste Rest af Intolerance forsvinde, og de sidste Skranker, hvormed Jøderne selv have omgivet sig til Værn mod Intolerancen, ville falde. Denne Tanke gaaer saa bestemt gjennem Alt, hvad vi have skrevet om Jøderne, vi have med saa megen Inderlighed kjæmpet for en Opløsning af „Folket" ved Hjælp af den christne Humanitet, at vi ikke havde ventet en saadan Misforstaaelse af den høie Primas for den danske Statskirke. For at møde Citat med Citat være det os tilladt blandt de mange Steder, vi kunde vælge, at anføre et, hvor vi maaskee tydeligst have udtrykt os, nemlig i Anledning af Rothschilds Valg til det engelske Underhuus og Lord Russels Bill (1ste Bd. Pag. 270):

„Saalænge Jøderne holde sig indesluttede i deres Huse, lade deres Skjæg voxe og bede Jehovah om at gjenopbygge Jerusalems Tempel, ere de som den preussiske Statsminister v. Thiele ganske rigtig bemærkede under Jødedebatten, ikke Borgere af Staten, og vil man holde paa den „christelige Stat“ som en Intolerancestat, bør man være consequent og jage dem bort som bange Dyrkere af Ufrihedens Gud. Men naar de ville træde ind imellem deres christne Medborgere og slutte sig til Kampen for den christelige Frihed, bør man modtage dem, maaskee med et fiint Smiil over, at de ikke vide, hvad de gjøre, men man bør i Frihedens og Fornuftens Navn modtage dem, fordi de da i Gjerningen fornægte den forældede Jødedoms Væsen og slutte sig til den moderne Tid.“

Ogsaa nogle andre af vore Ord kunde blive misforstaaede i den høiærværdige Kongevalgtes Citat, nemlig at vi skulle have opkastet det Spørgsmaal: „Kan en Jøde beklæde alle Embeder?“ Det have vi gjort og dog ikke gjort, alt efter den Betydning, der ligger i „opkaste Spørgsmaal“; thi vi have spurgt Grundlovs-Forfatterne, hvad der i denne Henseende var deres Mening. Udkastet lyder nemlig saaledes: „Ingen kan paa Grund af sin Troesbekjendelse berøves den fulde Adgang til borgerlige og politiske Rettigheder“. Vi fandt, ligesom nu Comiteen, disse Ord

tvetydige og sagde: „Den fulde Adgang. Kan han da berøves nogen Deel deraf? Kan f. Ex. en Jøde have Adgang til alle Embeder?“

Siden vi skrev disse Ord, er en Jøde bleven Officier i Armeen. Spørgsmaalet, om han kunde blive det, er altsaa løst ved Jødens Conduite, Krigsministerens Retfærdighedsfølelse og ved den Fordomsfrihed, som var hos Krigerne, der ved hver Dag at sætte Livet paa Spil glemme Garnisonslivets Smaaligheder. Vi have altsaa ikke at beskjæftige os med dette Embede. Derimod har man paa Rigsdagen spurgt, om en Jøde kan blive Cultusminister — hvilket Spørgsmaal! Naar en Jøde i den Grad nød Regeringens og Folkets Agtelse og Tillid, at han kunde indtræde i Ministerraadet, saa skulde man ikke kunne skaffe ham en Portefeuille uden netop Cultusministeriets? Dette Tilfælde kunde da kun indtræffe, naar alle sex Ministre vare Jøder. Man har endvidere spurgt, om en Jøde kan blive Dommer; men ved at besvare dette kunne vi ikke følge Hr. Rees Beviismaade (Rigsdagstidenden No. 323): at det er ligesaa forskrækkeligt, at den Christne modtager Eden af Jøden, som at Jøden modtager Eden af den Christne; thi det er næppe mere end en Phrase. Jøden troer ikke paa Christus og Treenigheden, hvorimod den Christne troer paa den „eneste sande Gud“, ved hvem Jøden sværger.

Det er forgjæves, at Hr. Ree tilføier, at det er en høiere Herre, ikke Dommeren, der modtager Eden; thi ved den Form, som Eden nu har, er der noget Præsteligt ved Dommeren, idet han afgjør en Sag med en Mand i Christi Navn, og det Præsteliges største Magt bestaaer netop i, at den menige Mand seer en Repræsentant for Guddommen og sin Samvittighed. I Frankrig ere rigtignok Jøder Dommere, men Edsformularen er: „Jeg sværger“ og „i Guds Navn“, og man udstrækker ikke de tre Fingre, men Haanden.

Men er det sikkert, at den danske Edsformular altid vil blive, som den nu er, og vil Menigmand altid have det besynderlige Instinct til at opdage Jøden og den samme hemmelige Lyst til at excludere ham? Og skal man for dette ene Tilfældes Skyld fabrikere en Grundlovsparagraph? O, fornuftige England! Der er ingen Grundlov, men en Samling af Love og Frihedsbreve, og da en Jøde skulde ind i Parlamentet, og Eden stod ham i Veien, foreslog man at forandre Eden.

Iøvrigt er det vor Pligt at bemærke, at Biskoppen lod sig nøie med denne indirecte Opposition og ansaae det for temmelig ligegyldigt, hvorledes §'en blev redigeret.

Hvis vore Læsere utaalmodig ville bebreide os, at vi dvæle saa længe ved dette Spørgsmaal, der

maaskee efter deres Formening kun er nogle faa tusinde Individers Sag, da svare vi, at det er en Feiltagelse, det er hele Folkets Sag; thi det er godt for et Folk, at det er fordomsfrit, og det uhildede Blik paa Livet, der viser sig i een Retning, gjør ogsaa i andre Retninger sin velgjørende Magt gjældende. En Fordom er som en moradsig Eng: udtør den, saa bidrage I til Luftens Sundhed og til Statens Formue.

Endnu en kort Bemærkning have vi at gjøre med Hensyn til den foreløbige Behandling af § 74, idet vi opsætte en vidtløftigere Omtale til senere Tid.

Venstre Side fremkom nemlig ved bemeldte § 74, om Forsamlingsfriheden, med et meget ivrigt Forsvar for denne Frihed, eller rettere for et ganske enestaaende Tilfælde, og med et Angreb i denne Anledning paa Justitsministeren. Bønderne havde etsteds forsamlet sig og villet foretage en Huusundersøgelse, og Ministeren havde i et Circulaire bedet Øvrighed og Sogneforstanderskaber fremtidig vogte paa Sligt. Dette fandt man illiberalt. Vi mene, at Forsamlingsfriheden betinges af, at Forsamlingen er noget indadvendt, discuterende; træder Forsamlingen ud i Handling, saa er den et Opløb, en Revolte, en Revolution (efter Omstændighederne), har at gjøre med Statens handlende, executive Magt og henfalder under § 75 om Opløb.

Der gives Opløb, som have meget hæderlige Formaal; men desuagtet have vi aldrig hørt Tale om, at der gives nogen Opløbsfrihed, og dersom man indskrænker Politiets Ret til at vaage over Opløb, maa man indskrænke eller ophæve Borgernes Ret til at tale og skrive.

Literatur.

„Livet i Felten,
Udbrag af en Læges Dagbog i Sommeren 1848“,
af J. P. Laurent.

Den nærmeste Anledning for os til at anmelde denne lille Bog og anbefale den til vore Læsere er det usædvanlig smukke, rene Sprog, der udmærker den, og som hos mange andre Skribenter er blevet sjeldnere og sjeldnere efter Krigens Udbrud, siden man nemlig har vænnet sig til at læse saa mange tydske Blade. I den nævnte Bog er dog ikke blot et reent Sprog, men ogsaa Holdning, Stiil. Her mærker man et Ungdomssind, der i de forandrede Livsforhold, i de uvante Scener, under den krigerske Bevægelse, pludselig har faaet Øinene op for Tilværelsen, har tilegnet sig den med Fylde og Inderlighed og udtalt den i en Harmoni og Velklang, som Sjælen gjemte,

men som maaskee ellers ikke var bleven vakt. Det er i denne Henseende betegnende, at Forfatteren ofte studser ved det, han møder i Virkeligheden, og med naiv Forundring gjør den Bemærkning, at det jo er, ligesom det staaer beskrevet i Bøger eller er fremstillet paa Theatret — Andre sige om en Bog eller om et scenisk Stykke: Det er som i det virkelige Liv. Men saa vidt var det kommet, ikke blot med denne Forfatter, men med en stor Deel af den dannede danske Ungdom, ja med en stor Deel af Folket, at det kjendte Livets stærke Gjerninger af Literaturen, at Livet var blevet en abstract Ting, hvis virkelige Indhold fandtes et eller andet fjernt Sted, f. Ex. i Paris; thi her hjemme skete jo aldrig Noget. Da kom Krigen og gav Tilværelsen nogen Realitet, man behøvede ikke længer at tænke sig Begeistring, Vrede, Energi, Anstrængelse, Skud, Slag, Nederlag, man oplevede det, man levede. Vi ville ikke hermed have istemt den Mening, at Krigen er en absolut Nødvendighed for Menneskeslægten, at Menneskene engang imellem maae dræbe hinanden for at mærke, at de leve; ethvert Folk kan vistnok ved fredelige Institutioner skabe sig et virkeligt, fyldigt Liv, men det vækkende Stød kom nu ved Krigen, og „hat man nicht, was man liebt, muß man lieben, was man hat". Eiheller hører det herhid, at Folket ikke dengang fik en tilstrækkelig Dosis

Krig, eller at Medicinen blev spædet med slappende Ingredienser — for den her omtalte Forfatter, var det nok, som sete, ja, mindre var nok: hans Individualitet synes at have passet særdeles godt til hans Skjæbne, der var: at han slet ikke saae den egenlige Krig. Det er de bevæbnede Masser, de faa fjerne Kanondrøn, Samlivet med Almuen, med de raa, men stærke Naturmennesker, Anstrængelserne, Kamp mod Disciplin, Veirlig og legemlige Savn, som er Indholdet af hans Feltliv, og som, efter hvad man kan skjønne, harmonerer bedst med hans idylliske, barnlige Opfatningsevne, med hans Tilbøielighed til mikroskopiske Jagttagelser og fiint udmalende Penselstrøg. Et Feltslag og dets Indtryk vilde maaskee have overvældet denne Organisme, der har et saa aabent Øie for characteristiske Træk af Soldaternes og Pigernes Liv, for lunefulde eller pikante Situationer i Dynd, Uveir, jydske Bondehytter eller f. Ex. i den rige Apothekers Salon, for Eventyr hentede fra Kjøkkenets og Spisekammerets gjækkende Fata Morgana, for ensomme Vandringer i de milde Sommeraftener eller for Krigeres lystige Sange om en Punschebolle i den stille Skov.

Man kunde fremføre den Anke, at Bogen som Følge heraf kun uegenlig kan kaldes „Livet i Felten“, at Læsernes Interesse ikke noksom holdes nedlige ved Begivenheder og Handling, og at de ofte gjentagne

Kjøkken- og Spisekammerscener blive noget eensformige, undtagen for den, der selv har oplevet lignende, og vi have da ogsaa seet en militair Anmelder i et Blad med stor Tilfredsstillelse omtale dem (vi begribe dette, naar man er mæt, er det yderst behageligt at erindre, at man har været sulten); men om end Forfatteren beskedent har indskrænket sig til det Ønske, blot at kunne tilfredsstille en saadan lille Kreds, saa er det dog Bogens Formaal at give et Feltlivs-Billede i en æsthetisk Form. Forf. skulde visnok ikke paa Sandhedens Bekostning have skildret Begivenheder, men han kunde have forkortet sit Arbeide noget. Han kan svare: Jeg vilde slet ikke levere noget Literairt eller Æsthetisk; men, naar man skriver saa smukt som han, geraader man, enten man vil eller ei, ind paa Skjønhedens Territorium og underkastes dens Love.

Af de Skildringer, som nærmest staae i Forbindelse med Krigsbegivenhederne, udhæve vi den, som er dateret d. 28de Mai, da det Corps, ved hvilket Forf. stod (som Læge) marscherede frem i den Tanke, at det skulde tage Deel i Bataillen, hvad dog ikke skete. Forf. fortæller: „Vi marscherede op mod Düppel-Mølle, og jeg nægter ikke, at det jo var en egen Følelse, der greb os Alle, da Enhver gik forberedt paa i næste Øieblik at staae Ansigt til Ansigt med Fjenden. Karlene kneisede og vilde see kjække ud; de be-

gyndte at synge „den tappre Landsoldat“. Da kom de forbi et Huus, hvorpaa det hvide Ambulanceflag vaiede; man fortalte dem, at her fik de Saarede den første Forbinding, og — der var Enkelte, som holdt op at synge. Kort efter mødte vi flere Afdelinger af meklenborgske Fanger, der bleve eskorterede forbi os, og — der var endnu Flere, som holdt op at synge. Endelig mødte vi Vogne med Saarede. De laae blege og stønnende, Blodet havde farvet Halmen i Vognen, og — nu taug de Alle stille.“

En Sang, med hvilken vi tidligere have sammenholdt „den tappre Landsoldat“, den franske Marseillaise, virkede noget anderledes, den var Franskmændenes Tyrsing og maatte see Blod, naar den engang var istemt. Blandt de mange Fortællinger, man har om dens Virkninger, erindre vi i Øieblikket en, som en tydsk Digter har fortalt. Han var i Nærheden af en fransk Fæstning, da der af en Ryttercolonne blev gjort Udfald mod et tydsk Corps. Digteren krøb op i et Træ og saae de franske Ryttere komme ansættende. Først red de som andre Mennesker og tæt hen imod Fjenden; men da de pludselig begyndte at synge Marseillaisen, var det, som om der foran dem skred usynlige Aander indhyllede i en Orkan, de tydske Regimenter bleve hvirvlede omkring, brudte, kastede til Jorden, og først da hørte Marseillaisen op. Vi anføre ikke dette for

at sætte „den tappre Landsoldat“ eller dens Digter i Skygge eller nedsætte de danske Soldaters Mod. Meget kommer her an paa Folkecharakteren. Det er Franskmændenes Natur, at de maae handle og tale paa samme Tid, de tale sig hidsige, de bruge Ord eller Sang til sig selv som Sporerne til deres Heste; den nordiske Natur er anderledes, heroppe hos os lukker Tanke og Lidenskab sig inde, naar det gjælder; man kan ikke passe Munden, fordi Hjertet har saa Meget at bestille, man synger ikke ganske det, som man tænker, eller tier bomstille. Vi erindre, at det blev fortalt om en dansk Soldat, at han med megen Anstrængelse og i dybeste Taushed kjæmpede med en Preusser og endelig fik ham gjennemboret med Bajonetten. Da sagde den danske Soldat: Ja, hvad vilde Du ogsaa her?

„Gadeviser“,

af J. L. Heiberg.

(Nr. 1—7).

Der er i Grunden noget Coket ved disse „Gadeviser“. De ere ikke som sal. Triblers Sange eller andre Skillingsviser udstyrede simpelt og heller ikke tilfals paa Gaden; de ere fiint og smukt trykte og holde sig pænt inde i Bogladerne, men vilde dog saa

uendelig gjerne ud paa Gaden; naar en simpel Skomagerdreng gaaer forbi og synger: „Solen daled blodig rød“ eller lignende, tænke de: Hvorfor kan han nu ikke synge os? — Thi naar en Skomagerdreng eller anden slig simpel Person synger Noget, saa er det, fordi det behager ham, ikke just hans æsthetiske Sands og kritiske Smag, men en uvilkaarlig, umiddelbar Følelse, som gaaer over Værkstedet, Kjelderen, Gaden og de offenlige Pladse, en fælleds Følelse, som Digteren i et lykkeligt Øieblik har udtalt i Vers. Men endskjøndt Digterens berømte Navn allerede har bevirket, at hans Viser ere blevne sungne ved Aftenunderholdninger og Concerter, ville de dog ikke ret trænge ind i Folket og nyde den Ære, trods deres officielle Vægring, at blive Gadeviser, og Grunden dertil er formeentlig, at de i Virkeligheden ere Salonviser. De ere nette og elegante, selv Krigens Krudtrøg er benyttet som Parfüme. De tilhøre i denne Henseende, ligesom Hornemanns Romancecyklus, den forgefionske eller foreckernførdeske Periode, hvis krigerske Bevidsthed daterer sig omtrent fra Slaget ved Bau og opfatter Krigen som en lille Udflugt fra Tivoli eller som en Episode i en Kjærlighedsroman. Siden „Christian den Ottendes“ og „Gefions“ Kamp er der kommet en saa dødelig Alvor i Krigen, at

Folket vil have en Sang, der klinger af Staal og lugter af Krudt og Blod.

De to af „Gadeviserne“, der ikke dvæle ved Krigen, kunne heller ikke falde meget i Folkets Smag. „Guldvaskeren“ synes at have sin Oprindelse fra den Indbydelse, der udgik til Haandværkerne om at udvandre til Californien, og at være strebet i den Tro, at Indbydelsen vilde blive ivrig modtaget. Derfor hedder det:

„Nu sælger jeg min Høvl, min Saug,
Og kjøber mig en Spade;
Saa er jeg fri for Haandværkslaug,
For hele den Kummer, jeg helst fortaug,
Og Kunder, som slaae Plade.
Er min Vinge nu stækket, tabt mit Mod,
Jeg kommer mig ved den rige Flod,
Hvor jeg i Guld skal vade.“

Men der meldte sig nok Ingen eller meget Faa efter Adresseavisen, og var Sagen end „i Folkemunde“ (see Indledningen til „Gadeviserne“), saa tør man dog vistnok sige, at Folket behandlede den med mere Phantasi, end der findes i „Guldvaskeren“. Visen om Færgemanden er slet ikke hjemlig i Kjøbenhavn; thi der findes maaskee forholdsviis meget Faa, der have ladet sig sætte over blot fra Christianshavn til Nyhavn, og Færgemanden er derfor ikke populair nok til at kunne blive besungen af Folket saaledes som Tilfældet er f. Ex.

i Venedig. Men vi formode en meget smuk Tanke bagved „Færgemanden“; Visen skal umærkelig bringe Kjøbenhavnerne til at benytte sig af Byens Beliggenhed ved Søen og seile mere; det er en Agitation til Gunst for det Skjønne og Comfortable, lig den, Heiberg engang begyndte i „den flyvende Post“ for at bevæge Folk til at have Entrée eller Forstue til deres Værelser. Ved at synge skal man komme til at seile, medens man rigtignok andre Steder synger, fordi man har seilet. Det er en lang Omvei, især naar Folket ikke vil synge Visen.

Tænke vi os, at Samlingen ikke hed „Gadeviser“ og ikke udtrykkelig var bestemt til „folkelig Poesi“, opfatte vi Text og Melodier saaledes, som man hører dem i Familier ved et Fortepiano, kort som Salonviser, saa er Sagen en anden, saa indrømme vi villig og gjerne, at de have noget Behageligt og Tiltalende ved sig. Det Behagelige ligger da i Foreningen af Ord og Musik; Ordene selv ere ikke meget poetiske, Musiken tiltaler ikke stærkt, første Gang man hører den uden at kjende Ordene; der er endog noget Ensformigt over alle Compositionerne. Men naar Ordet bliver Sang og Musiken faaer Ord, naar de to lyriske Kræfter gjensidig hjælpe hinanden, saa naae de ogsaa Byen.

Men siden her er Tale om Folkepoesi og Noget,

der skulde være det, ville vi tillade os at aftrykke et Digt, der blev os tilsendt i dette Foraar af „en jydsk Pige“. Det var egenlig indlagt i en Skizze fra Krigens Begyndelse og umiskjendelig skrevet forrige Aar; vi finde deri en folkelig Naturtone, maaskee Læseren vil være af vor Mening. Her er det:

Varsel.

Lærken kommer flyvendes søndenfra,
Den fører saa underlig en Tale:
Tydsken vil tage det danske Land,
Saa monne han stoltelig prale.
Men jeg bygger trygt hos den jydske Mand,
Han vil nok slaae for sit Fødeland!
Eia, Eia, saa kvidrer den Lærke.

Viben kommer med pjudskede Fjer
Og med sin sørgende Mage:
Hvor skal vi bygge paa Tue iaar,
At Tydsken skal ikke os tage?
Stoled jeg ei paa den jydske Mand,
Slet aldrig saa blev jeg i dette Land.
Eia, Eia, saa klager den Vibe.

Storken kommer, saa fort han kan,
Hans Been ere blodige røde:
Kunde jeg tale om, hvad jeg har hørt,
I sadde her ikke som Døde.
Op fra Gryden, Du Bondemand,
Fjenden sætter alt Fod paa Din Strand.
Eia, Eia, saa raaber han Storken.

Og nu tage tage alle Smaafugle paa,
Ravnen ei at forglemme,
De raabe Alle, imens de kan,
Alt som de har Mæle og Stemme:
Vee Dig, vee Dig, Du lydske Mand,
Hører Du ikke vor Varselsang?
Eia! Eia! Lyt til de Fugle.

„Tyrfing,
Et nordisk Digt fra den mythiske Tid.“
Af Henrik Hertz.

Det er tilvisse et skjønt og mærkeligt Kunstværk, og naar vi fremkomme med nogle Indvendinger eller Bemærkninger, burde vi stadig begynde med disse Ord, for at Læserne ikke skulde glemme, at Indvendingerne ere Bisagen og Anerkjendelsen Hovedsagen.

Os forekommer det, at det gamle Sagn om Angantyr, hans elleve Brødre, hans Datter Hervar og Sværdet Tyrfing har baade vundet og tabt ved denne Omdigtning. Det har vundet i æsthetisk Henseende, idet det er blevet en Heelhed, med Begyndelse, Slutning og en fornuftig dramatisk Tankegang, istedetfor at det hidtil var ufuldendt eller havde en „smaalig og uklar“ Slutning, som formodes fremkommen ved „Blanding med fremmede Sagn og ved Nedskrivning i en

sildigere, upoetisk Tid.“ Men det har tabt derved, at det fra en Mythe eller et Sagn er blevet et Digt. Det var en trohjertig nordisk Fortælling om Begivenheder og Characterer, der var saa stærke og vilde, at Fortælleren (Folket) i undrende Rædsel uvilkaarlig hævede dem op paa den poetiske Scene ved at nedslaae Skillerummet mellem Naturens Kræfter og Menneskets Sjæl; det krigerske Sind gik ud i Sværdet, og dettes tause dæmoniske Liv havde at gjøre med andre Dæmoner, der vare Mennesket fjendske. Herpaa behøves egenlig ingen Slutning, og man var maaskee bedst tjent med, at det Hele endte som et brat udskydende Forbjerg, hvorfra man seer ivrig ud for at opdage Gaadens Løsning, men kommer til at stirre ned i det uendelige Hav, betagen af Tanker.

I den moderne Bearbeidelse er den fyldige Tro borte; det er ikke længer noget Uforstaaelig-Virkeligt, hvorpaa Forstanden kan tvivle, men hvori dog Phantasien stadig er paa Opdagelser, det er blevet forflygtiget til et æsthetisk Billede, til en meget smuk poetisk Form for en Verdensanskuelse og maaskee for en Verdensanskuelse, der ikke er ganske nordisk.

Det forekommer os nemlig, at en antik græsk Tanke nu gaaer igjennem Hervarsagnet eller „Tyrfing“, er det raadende Element i Skjæbnetheorien og paa hellensk Maade udhæver og afrunder de fremtrædende Personer

og Forhold. Det er vistselig skjønt, om end ikke nordisk, og som Exempel paa, hvorledes det fremtræder i bestemte Ord, behøve vi kun at afskrive Digtets Slutningssang. Odin, Hænir og Loke synge:

„Nu synker Svafas Datter
Til hine Døde,
Formastelig hun fordum
Af Høien maned.
Ved Urdas Kilde Norner
Fra Væven træde,
Thi løbet er af Spolen
Den Kjækkes Livstraad."

Her gjøres Nornerne til græske Parcer, som spandt og afklippede Menneskets Livstraad, hvilket den nordiske Mythologi ikke veed om sine Skjæbnegudinder.

Man træffer ogsaa mange enkelte Ord, der hurtig og uvilkaarlig bringe Læseren Homers Iliade eller Odyssee i Erindring, for Ex. Pg. 12, hvor Hervar hilser Bjartmar med de Ord:

„Hil dig, Bjartmar!
Længe dit salige Liv du nyde".

Eller Pg. 28, hvor Odin ligesom Zeus taler om at skifte de „bevingede Ord".

Men Alt dette forringer visinok ikke paa følelig Maade Digtets reent æsthetiske Skjønhed, og som Enkeltheder, der i alt Fald til Erstatning gjengive nor-

disse Scener med en mærkværdig Klang og Kraft, nævne vi Hyrdens Sang paa Samsø, med Omkvædet „Angantyr og hans Brødre de komme“; sjælden har et Omkvæd havt saa mange Modulationer og med saa gribende Virkning sluttet sig til Indholdet af en Sang. Endvidere Hervars og Hyrdens Samtale, Hervar og Odin, Heidreks og Haddings Gang til Stranden m. M. Det er vistnok Ædelstene fra det gamle Værk, som kun en Mesterhaand kunde udtage og indsætte saaledes. Om Heidrek være det os tilladt at opstille en Formening, gjengive det Billede, hvori vi tidligere have opfattet ham af Sagnet. Der omgiver ham noget Gaadefuldt, Forfærdeligt; han er Hervars Søn, men han er i Grunden Sværdet Tyrfing, født som Menneske; de to søge og finde hinanden, og da de næsten ere lige tause, bevares det Dunkle; naar Heidrek dræber, er det ligesaa pludselig og umotiveret, kun ifølge en ubetvingelig Naturmagt, som naar Tyrfing dræber. Men, naar han i Digtet nødvendigviis maa tale Mere, løsnes hans Forbindelse med den skjulte Naturverden, og han træder frem som et blot voldsomt og vildt Menneske.

Som en Curiositet anføre vi Pg. 28, hvor Odin paa Hervars Opfordring staaer af Gangeren og derpaa siger:

»Sangeren har jeg
Givet til Loptur,
Frigga mig favner, den grønnende Jord.«

Vi kalde det en Curiositet, at Odin erindrer, at Frigga ikke er nogen virkelig Kvinde, hans Hustru, men kun et Symbol paa Jorden, og at han selvfølgelig maa erindre, at han selv kun er en Fiction.

Det skandinaviske Selskab, der har foranlediget Digtets Tilblivelse, har ogsaa skaffet det sat i Musik og Sang! Og som for aldeles at ødelægge Sagnets Hemmelighedsfuldhed, er der ogsaa besørget Tegninger til Texten. Man seer Dværgene smedde Tyrfing, det vil sige: man seer to sorte Mandslinger snoe Metaltraad om Sværdheftet; men man seer rigtignok ikke, at de

»Smeddede Forbandelsen
Ind i dens Egg.
— De Listige hamred
Ved Hævnens Flammer.
Langsmed Eggen
Lumsk de lagde Forsmædelsens Orm.«

Gravhøiens Luer, den døde Angantyr, der giver sin Datter Sværdet, og Hervar, der midt i Rædselen tiltrodser sig det, synes heller ikke at være Stof til at friste en Kunstner, men desuagtet er det dog tegnet. Den, som skal være Angantyr, staaer lyslevende i Luerne

og rækker Hervar Sværdet, uagtet Texten synes at lade ham ligge eller sidde i Høien, skjult for Hervar og for enhver dødelig Phantasi, eftersom han siger:

„Saa tag da Tyrfing!
Jeg skyder den op.“

Er det maaskee Begyndelsen til den paatænkte nye „skandinaviske“ Kunst, der skal forbause Verden? I saa Fald kan man trøste sig med, at Noget allerede er opnaaet: Forbauselsen.

Theatret.

„Puff eller Verden vil bedrages",
Drama i 5 Acter af Scribe.
Opført 1ste Gang d. 27. Marts.

Man har paastaaet, at Scribe har skrevet „Kammeraterne" og „Verden vil bedrages", fordi han faldt igjennem i det franske Academi og, ligegyldigt om det er sandt eller ei: Ulykken er, at det kan være sandt, at navnlig det sidstnævnte Stykke seer ud som en Pamphlet.

Man kommer, ifølge bemeldte Drama, ind i Academiet ved Hjælp af Intriguer, smaalige Forbindelser, jammerlige Kunstgreb, og den samme Jammerlighedsaand har naturligviis betaget hele Samfundet; thi hvorledes kunde Sagen ellers gaae hen, hvorledes kunde Uvidenheden og Forfængeligheden ellers brede sig sikkert paa Statens Hæderspladser? Derfor er Alt „Plade", Alt er Løgn, man kan ikke engang iværksætte det Gode uden Løgn, og den eneste Person i Stykket, der hylder Sandheden, staaer tilsidst ene i

dette Hav, hvis Flod stiger, og han drukner deri, det vil da sige: han gaaer ikke tilgrunde, beklaget og fulgt af Tilskuernes Sympathi, men redder sig ved at synke ned i den almindelige Syndflod og blive en Draabe deri.

Den franske Forfatter har søgt at retfærdiggjøre sig ved gjennem nogle Repliker at antyde, at hans Værk indeholder en Sædelære, at hans Hensigt er at forbedre sit Folk ved at revse det Slette. Om det virkelig er hans Hensigt, og om den Vei, han har valgt, fører til Maalet i Frankrig, skulle vi lade være usagt; men Stykket er derved noksom betegnet som et Lokalstykke, idet det ikke behandler almindelig-menneskelige Svagheder og Feil, men en enkelt Tids og en enkelt Byes Sygelighed. For os Danske kan det derfor enten kun have Interesse som Notits, som factisk Oplysning om Tilstanden hist, og da hører det nærmest hjemme i Riises „Archiv for Historie og Geographi" — eller ligesom for Pariserne som noget almindelig Menneskeligt, og da ere vi i aandig Henseende en Provinds af Frankrig, og Kjøbenhavn er en fransk Kjøbstad. At oversætte og opføre et saadant Stykke er derfor at befordre „Centralisationen", og vi ønske, at de, der nægte, at „Civilisationens Centrum er mod Syd", ikke vilde indskrænke sig til tom Benægtelse af Sydens, uvilkaarlige Tiltræk-

ning, men ivrig modarbeide saadanne Forsøg paa vilkaarlig at befordre Tiltrækningen.

Der kunde være en Undskyldning, hvis Stykkets æsthetiske Værdi var stor. Men Tanken deri er i Forhold til „Kammeraterne" ikke original, Dialogen er ikke vittig, og Intriguen er for langt udspundet og tildeels ubehændig. Der maa f. Ex. hjælpes paa den ved, at Corinna lader sin „hemmelige Dagbog" ligge aaben i Dagligstuen, og at Greven, der kommer i Besøg, læser den og opdager den Plan, der er smeddet imod ham. Den gamle Desgaudets vilde være en heldig tegnet Figur, hvis den Theori, som gaaer igjennem hele Stykket, ikke netop i ham tog sig saa godt ud og hans Ormstukkethed saaledes blev fremstillet som Sandhed. Endelig skulde vort Theater da allermindst give sig af med at opføre det, naar man er nødt til at lade Hr. Schneider spille Grev Marignan. Hr. Schneider synes selv beskedent at føle det og ved sin Indtrædelse noget geneert at sige til Publikum: De maa undskylde, at jeg kommer ..... men Hr. Holst er i Krig.

„Søstrene paa Kinnakullen."

Dramatisk Eventyr i 3 Acter.

Opført 1ste Gang d. 26. April.

Hvor mange sindrige Sagn og Eventyr er der ikke digtet eller opstaaet i Folket, fremkaldte ved Guldets Indflydelse paa Menneskets Skjæbne og ved Længslen efter det, ved de frugtesløse Forsøg paa at erhverve det, ved de skuffede Forhaabninger, naar man havde det og dog ikke var lykkelig. Hvilken rig poetisk Literatur har man desaarsag om det røde Guld, om Bjergene, der gjemme Metallet, om Bjergaanderne, der eie det og friste eller belønne Menneskene. Fortunatus's Pung, den danske Efterklang deraf, Ingemanns Halvskilling, Fortællingerne om Rübezahl og de talløse franske Memoirer om Djævlen lige indtil Paul Mussets allernyeste Jean le Trouveur*, høre herhid, og disse gamle Guld-Fortællinger lokke bestandig Menneskene paany med deres Guldklang, Phantasien flyver langt ud og morer sig med Tanken: „Hvis det nu virkelig var saaledes?" Den gamle adstadige Forstand tysser ad Phantasiens Barnagtighed og hører dog med hemmelig Glæde paa den.

Det Eventyr, som er dramatiseret i det oven-

---

* „Johan den Lykkelige" i Berlingske Tidendes Feuilleton.

nævnte Stykke, henhører nærmest til den Rübezahlske Cyclus og har sit egenlige Hjem i Erzgebirge; men formodenlig af nordisk Patriotisme er det henlagt paa Kullen, uagtet Intetsomhelst med Undtagelse af Dragterne, er svensk. Det minder især om Jægeren, der havde en elsket Kone og deilige Børn, „et Paradiis af huuslig Lykke“, men blev lokket af de underlige Røster i Bjergene, af den Klang, som syntes at komme fra Jordens Inderste; en gammel Mand, der besøgte ham og fortalte om de store Skatte, man kunde finde, naar man blot havde en stærk Villie dertil, gjorde Fristelsen uimodstaaelig, Jægeren gik bort, ud i den uendelige Bjergverden, og kom efter mange Aars Forløb tilbage med Lommen fuld af gule Flintesteen, gjenkjendte Ingen, vidste ikke, at han havde været længe borte, og glædede sig blot ved at klingre med Flintestenene.

I dette og lignende Sagn, som Folketroen har frembragt, er der ved Siden af Phantasiens rige Spil en poetisk Retfærdighed. Rübezahl holder godt Huus med sin Rigdom og anvender den med Sparsomhed og med dyb Menneskekundskab; han hjælper dem, der fordre Lidet, med Lidet, og der er da Velsignelse i hans Gave; han driller de Onde og Haardhjertede, og han bliver først diabolisk, naar Nogen i

ulykkelig Skuffelse har hørt en Sjæl i Guldklangen, har hørt den mægtige Verdensaand selv og vil gribe den og gaaer som Jægeren bort fra den menneskelige Lykke, ud i det Uendelige, hvor Tiden ophører og Tanken forvirres.

Men denne poetiske Retfærdighed synes os ikke at være tilstede i „Søstrene paa Kinnakullen“. Ulrikka, Bondedatteren, er flittig, huuslig, karrig og noget haard af Sind; hun er i denne Henseende en fortræffelig Repræsentant for en vis Aand i Bondestanden. Da Familien sidder i smaa Kaar, frygter hun for at gifte sig med sin Kjæreste Jørgen, inden der er samlet et godt Udstyr og god Medgift, og derved gaaer det hende, som det vilde gaae de Fleste i hendes Stilling, hun kan ikke godt beregne, naar hun er sikkret, tilmed da ingen stærk Længsel eller Lidenskab for hendes Forlovede kommer hende tilhjælp. Denne Bondepige faaer da pludselig, da en Mand (Rübezahl eller Bjergaanden) har vakt Erindringen om Bjergsagnene, den Idee, halv ironisk, halv for Alvor at paakalde Guldets Aand. Det er underligt og paafaldende for en Bondepige, og naar Forfatteren vil sige, at han har skrevet et dramatisk Eventyr, saa kan man svare, at Eventyret bringer overnaturlige Ting i Forbindelse med Menneskelivet, men forstyrrer ikke den menneskelige Natur og de

menneskelige Vilkaar. Dog, vi ville ikke opholde os herved; Aanden kommer da som en Tigger, og nu er hendes yngre, elskende Søster god imod ham, men hun selv er haard og under ham ikke Maden. Da Aanden skjænker Søsteren et Sølvbæger med blanke Dalere, synes det, at Retfærdigheden vilde være skeet Fyldest, om Ulrikka maatte erfare, at hun ved sin Haardhed selv havde forskjertset Aandens Gunst, og Intet fik eller blev drillet, omtrent som den rige Mand, der red efter Guden og fik tre Ønsker opfyldte: han ønskede Hesten Pokker i Vold, og den styrtede; han ønskede Sadlen paa sin Kones Hals, og see, det skete, og han maatte ende med at ønske Sadlen af sin Kones Hals igjen. Man vil sige, at vi binde Digteren til de gamle Sagn og lægge Hindringer i Veien for hans originale Opfindelsesevne; ja vel, men der er ogsaa i de gamle Sagn en Fornuftighed, som det ikke er let at erstatte ved nogensomhelst Originalitet. Man vil ogsaa sige, at saa blev Sagen ikke dramatisk — lad os ikke tale derom, det indrømme dog Alle, at den ikke er bleven alligevel.

Istedetfor denne milde og menneskelige Gjengjeldelse bliver Ulrikka underkastet en barbarisk Straf. I fem og tyve Aar spinder hun Guld i Bjerget uden at vide, at Tiden gaaer; hun bliver gammel og mat og isnende kold, hendes Liv er forødt, det er en

Straf, der som de gamle criminelle Love tilintetgjør istedetfor at forbedre, ved — vi kunne sige det uden Ordspil — at sætte Folk i Spindehuset.

Og Ulrikka har ikke som Jægeren forladt Huus og Hjem for at gaae ud i det Uendelige, hun har faaet Brev fra Aanden med Anmodning om at komme strax, hun troer, at hun strax kan komme tilbage; men i Aandens Ord er der trods al Ærlighed Svig, thi han siger vel, at Tiden gaaer umærkelig inde i Bjerget, men hun er ikke Dialectiker, og han har desuden ophidset hendes Begjerlighed ved Gaven til Søsteren.

Men den stakkels Ulrikka er endog inde i Bjergets Strafanstalt Gjenstand for Digterens Uretfærdighed eller altfor haarde Retfærdighed. Hun kan komme ud, naar hun selv vil, og hendes Hu og Villie, hendes Længsel efter Menneskeverdenen vækkes, da hendes Søster holder Sølvbryllup og hun gjennem Bjerget kan høre Brudeskaren synge paa Veien til Kirken. I alle fem og tyve Aar har Digteren enten gjort Bjerget mere uigjennemtrængeligt for Lyden eller forhindret glade Mennesker fra at synge paa denne Vei, Ulrikka er forladt af Digter og alle gode Aander, hun er dømt paa 25 Aar.

Man har kaldt det poetisk og høist poetisk, at

Ulrikkas Straf bestaaer i, at, som hun ikke kunde spinde Rok til sit Udstyr, kan hun ikke spinde Guld nok. Os forekommer det at være skarpsindig tænkt, men høist upoetisk at see Ulrikka sidde at spinde Guldet. Det er et Phantasiens Billedvæv gjort haandgribeligt, overført i den reelleste Virkelighed, saa at man kan føle og tage paa det. Hvis Saadant blev fortalt i et Eventyr, vilde den menneskelige Phantasi ikke følge Ulrikka ind i Bjerget, udenfor vilde den beskjæftige sig med hendes Forsvinden, men af uvilkaarlig Agtelse for Poesien ikke tænke sig Rok og Teen, ei heller beskjæftige sig med hendes Spise og Drikke, med Brødet, hun finder henlagt til sig o. s. v.; det Hele er et Mysterium, der ikke kan taale at blive berørt med Sandserne og undersøgt af Forstanden, saa svinder det hen til Intet. Hvo kan taale at tænke sig Elverpigerne fremstillede i Virkeligheden, „bagtil hule som et Deigtrug"? Her er det, at Eventyret ei alene bliver udramatisk, men det Udramatiske upoetisk.

Hvad er det da, som i saa høi Grad har tiltalt Publikum og fremkaldt saa megen Ros? Det er — foruden den hemmelighedsfulde Guldklang, Eventyrenes bekjendte Røst, der kalder Phantasien „zum Ritt ins alle romantische Land" — især een Replik, der bliver sagt, og som overrasker ved sin træffende,

skjønne Sandhed; Bjergmanden siger nemlig til Mængden, der har seet Ulrikka komme ud af Bjerget:

„I troe nu vel, hun er den Eneste,
Der saadan spundet har sin Ungdom bort,
Og der sit Liv har offret hen for Guld;
Men jeg, som veed det bedre, jeg Jer siger:
Der gives mangen Kvinde, mangen Mand,
Som I beundret har og agtet høit,
Der gives Tusinde, som mindst det troe,
Der sidde Nat og Dag som hun i Bjerget
Og spildte Livet paa den samme Viis."

Her, i Slutningen af Stykket, er Digteren aldeles paa rette Vei, her forflygtiges Bjerget og Spinderiet, det Hele bliver en Allegori, en Parabel, hvori den moralske Sandhed hæver sig høit frem foran Billedet. Digteren er ogsaa, som man seer af Fortalen til det trykte Værk, stolt af Moralen i Stykket; han glemmer kun, at selve Handlingen, der vises, er i høiere Forstand umoralsk, idet Ulrikkas Straf, som anført, er uretfærdig, ikke svarende til hendes Feil, ikke menneskelig. Rigtignok har Digteren givet Udsigt til Erstatning ved at henvise til Livet efter Døden og lade Ulrikka give det fra Bjerget medbragte Guld til de Fattige. Men der er en Sætning, vi oftere have fremsat, og som vi troe, ikke ofte nok kan gjentages: Dommedag kommer i Theatret, naar Tæppet falder; den poetiske Retfærdighed maa skee

øieblikkelig Fyldest i Tilskuernes Bevidsthed og ikke henlægges til et Tribunal, der ikke vedkommer Poesien som Poesi. Theatret er ingen Kirke, endskjøndt det ligesaavel som Kirken staaer i Evighedens Tjeneste. Publikum har imidlertid stærk Hang til at forvexle den ethiske Virkelighed med den ethiske Poesi, og det er komisk-ærgerligt at see f. Ex. den Andagt, hvormed det betragter de to Ægtefolk, der holde Sølvbryllup, hvilket forresten er overordenlig let at arrangere paa Scenen.

Stykket har endelig den Mærkelighed, at det anvender Guldprøven paa sin egen Moral; denne bliver benyttet med stort Held, idet Ulrikkas Skjæbne virker afskrækkende paa hendes Søsterdatter. Dette sunde, friske Pigebarn er nemlig saaledes indrettet, at hun foretrækker en gammel og rig Frier for en ung og smuk, men uformuende, som hun dog egenlig elsker; men da hun ved Ulrikkas Hjemkomst fra Bjerget seer de ulykkelige Følger af Guldtørst, omvender hun sig og tager den unge Frier. Det er som oppe i den polytechniske Anstalt, hvor man efter at have udviklet Theorien gjør Experimentet.

Vi have udhævet disse formeentlige Feil, fordi vi troe, at den danske Literatur mindre bliver fremmet ved stor Overbærenhed mod alt originalt Dansk,

end ved en streng, samvittighedsfuld Dom, sigtende til at faae de danske Værker saa skjønne som muligt.

„Abekatten",
Vaudeville i 1 Act.
Opført 1ste Gang d. 12. Mai.

Det er Dramaets og den høiere Comedies Natur, at de gaae frem med Ro og Sindighed, give sig Tid til at udmale Situationer og skildre Characterer, Handlingen er stadig underkastet den kritiserende Fornuft, og Opløsningen kommer i Harmoni med Tilskuernes dvælende Interesse for hver Enkelthed og deres Utaalmodighed efter at erfare Resultatet, „der langen Rede kurzer Sinn". Det korte, hurtigere Lystspil eller Vaudevillen, men især Farcen, der skizzere mere, end de udmale, bevæge sig hastig mod Slutningspointen og meddele Tilskueren deres Iver/righed, have ogsaa et Slags Privilegium paa, at Tilskueren lukker et Øie i for de smaae Kif, Digteren undertiden maa bruge for at faae den paatænkte, men modstræbende Slutning til at indfinde sig. Han maa blot, for at kunne tage sig saadanne Friheder, holde Publikum i godt Humeur, ligesom i et muntert Selskab Etiketten

mod Damerne ikke er saa streng som der, hvor man staaer med Hatten i Haanden og kjeder sig.

Vaudevillen „Abekatten“ har den Egenskab, at den dvæler længe ved Situationerne, tegner Characterne bredt og udmaler dem omhyggelig, at den saaledes antager det høiere Skuespils Holdning, og netop derved bliver Handlingens vaudevillemæssige Ugeneerthed og Lidenhed iøinefaldende. Da Ole havde taget Stigen fra Vinduet og forhindret Linddal fra at komme bort, uden nogensomhelst anden Grund end den, at Stykket ellers ikke kunde fortsættes, frapperede det os, fordi Alt hidtil var gaaet saa fornuftig til; men for vort personlige Vedkommende tilstaae vi, at Digteren allerede havde sat os i godt Humeur, vi vilde ikke stemme for, at Stykket skulde afbrydes, og vi tænkte: Lad gaae, lad Ole have taget Stigen! I det Følgende kom igjen saa megen Interesse, Livfuldhed og Sandhed, at Sindet, som nok mærkede, at det kneb for Digteren med Slutningen, sagde: Det er klart, at den ikke kan blive andet end farceagtig, men kom kun med den! Den præsenterer sig da: Hr. Iversen bytter sin Broderdatter og sin gamle Tjener bort mod Abekatten; men selv dette skeer med Elegance og i smukke Vers, og man skilles fra Digteren i velvillig Stemning.

Denne Velvillie har vedligeholdt sig hos os, vi

tænke stadig paa „Abekatten“ med Fornøielse, og Grunden hertil er, at Characteerskildringen og Situationerne frembyde saa meget Smukt, der opveier Handlingens Mangler. Der er i Charactererne noget Heelt, Gjennemført, Udpræget, og man maa i høi Grad anerkjende den poetiske Kløgt, hvormed der er skaffet Plads til dem i denne eenacts Vaudeville.

Om det saa er den lille Abekat, der slet ikke kommer frem, staaer den lyslevende, man kan sige: plastisk, for Tilskueren. Hr. Iversen har gaaet med den paa Brystet, den har drillet den aldrende Jomfru Frøken Sørensen, de ere en Dag under fire Oine geraadede i Klammeri, og hun har overvundet det lille Dyr med sit Kosteskaft, saa at Aben er bleven bragt bort som død. Dertil kommer endnu en fuldstændig Beskrivelse af dens Udvortes, et Signalement, hvorved man kunde efterlyse den i Adresseavisen, den bliver en Bekjendt af Tilskueren, den tillister sig hans Bevaagenhed, hvad mangen Digter ikke har kunnet bevirke med de Personer, han i fem lange Acter fører over Scenen.

Det er aldeles ikke Ironi eller Spøg fra vor Side; thi denne Skildring, der forresten kommer aldeles fordringsløst og næsten umærkelig, og denne Bevaagenhed for Abekatten, er høist nødvendig, for at Publikum skal sympathisere med Hr. Iversens Sorg

over at have mistet den. Vanskeligheden er endda stor nok; men Hr. Iversen har selv Følelsen af det Paafaldende i hans Kjærlighed, og han stræber derfor at retfærdiggjøre den ved et heelt psychologisk og zoologisk System, han giver saa geniale Grunde for sin fixe Idee, han udvikler den med en saadan Overbeviisning og Følelse, Alt, hvad der angaaer ham, er consequent med hans Lære, saa at man her ikke blot har en enkelt tilfældig Personlighed, men en Typus, Repræsentanten for en heel Skare Mennesker eller for en temmelig hyppig menneskelig Svaghed. Det er denne Maade at skildre paa, der har høi poetisk og comisk Værd; thi det er ingen Kunst at lade f. Ex. en gammel Pebersvend eller gammel Jomfru paa Scenen elske sin Kat, Hund eller Abe og vise denne Kjærlighed, saa at man ærgrer sig derover; den comiske Digter skal vise Menneskenes Feil eller Svagheder med guddommelig-mild Ironi, Tilskueren skal bringes til at tilgive Svagheden, medens han leer over den.

Dernæst Margrethe, hvor hun er ligefrem og sanddru skildret som en Kvinde med Kjød og Blod, saa længselsfuld og dog saa angest for sine egne Længsler, saa vidende og dog saa bly. Det er Altsammen kommet trods det ensomme, afspærrede Huus og trods Tvangen. Det Menneskelige, som den gamle Jomfru

og den gamle Pebersvend vilde holde ude, og hvorfor de laase Døren „to Gange om“, stiger ind af Vinduet, og Abekatten, der skal erstatte Mennesket, fører selv Mennesket ind.

Den gamle Ole er vel ikke nogen original Personlighed; men han er tegnet med den Nethed og Elegance, der i det Hele hviler over Stykket. Han synger en deilig, simpel Sang om sin Ungdom, om hans Kjæreste, der elskede ham, men til hvem Forældrene sagde: „det gaaer nok over“, om hendes Sorg og blege Kinder, hvorom Forældrene ogsaa sagde: „det gaaer nok over“, om sin egen Kummer, som han troede nok vilde gaae over, „men den gik aldrig over“. Det er i Grunden ikke nyt, men det er saa godt, saa nydelig gjort, og Hr. Phister synger denne Sang og spiller hele Rollen saa fortræffelig.

At Margrethe (Fru Heiberg) skal lære at exercere af Ole, vidner om mindre Elegance i Tanken, og det Samme kan formeentlig siges om de krigersk-patriotiske Følelser, der ere indlagte i Champagnesangen, formodenlig af Hensyn til Øieblikkets Stemning, men uden Sammenhæng med Vaudevillens Stof. Ved saadanne Enkeltheder er det for os, som om vi havde hørt Digteren beregnende sige under Udarbeidelsen: der skal ogsaa være Noget for Galleriet.

Om Skuespillerne pleie vi, som naturligt for et

Tidsskrift, at sige Lidet; men vi kunne ikke undlade at bemærke om Jfr. Rosenkilde, at hun er paa en Afvei. Hun har mange Evner, især en virkelig vis comica, man føler uvilkaarlig, at hun er glad, naar hun spiller. Men i mange Roller overskrider hun Skjønhedslinien ved at ville voldelig fremdrive det Comiske; hun søger at vække Latter, om end Ensemblet skal lide derved. Som i en fleerstemmig Sang den enkelte Stemme, maa den enkelte Skuespiller vide at beherske sig; thi det er ikke Stemmen, men Compositionen, man skal høre. Ogsaa i „Abekatten" fremtræder denne Feil; lidt mere Simpelhed, lidt mindre Fordring paa at tiltrække sig Opmærksomhed, lidt Sparsomhed med Effecten, til de egenlige effectfulde Steder kom, vilde gjengive Digterens Tanke langt bedre. Frøken Sørensen skal rigtignok „ligne en Kalkun", men en Kalkun er ikke altid vred; den gjemmer sin svulmende Kam og sine reiste Fjedre, til den seer den røde Farve.

„Conservatoriet eller Et Avisfrieri".

Ballet i to Acter af Bournonville.

Opført første Gang den 6te Mai.

Hvorfor har denne Ballet gjort saa almindelig Lykke? Fordi den paa en heldig og skjøn Maade giver det Milde, det Rørende, det Lunefulde, det Livsglade, det Erotiske, kort Alt, hvad der hører Balletten til, og ikke søger at give det i stærkere Grad eller paa anden Maade, end Balletten formaaer. Sujettet er endog usædvanlig heldigt i denne Henseende; thi idet Handlingen hovedsagelig foregaaer paa Conservatoriet eller ved Hjælp af dets Medlemmer, kommer saa godt som Ingen til at dandse, hvis Dands ikke falder Tilskueren aldeles naturlig, og selv de vanskelige Stillinger, de berømte Winkler med Arme og Been, der efter vor Formening aldrig burde sees paa Theatret, fordi de vise mere Anstrængelse end Skjønhed, selv disse komme her paa en passende, behagelig Maade, eftersom de vises paa Dandseskolen samt gjøre (og skulle gjøre) en næsten comisk Virkning. Det er tydeligt, at Andres Kritik og egne Jagttagelser have ført Hr. Bournonville bort fra den Retning, der culminerede i „Rafael", og man tør vente af hans Smag og Selvkritik, at han nu ikke vil bevæge sig for meget over mod den modsatte Yderlighed, der bestaaer i at optage

Hverdagsscener paa Theatret; for ret at være naturtro at blive triviel. Som sagt, vi troe ikke, at der er Fare herfor, og vi gjentage, den nye Ballet holder sig med Sikkerhed og Skjønhed paa den lykkelige, den gyldne Middelvei.

Hvad der gav Opførelsen en særlig Interesse var Jfr. Juliette Prices Debut.

Det forekommer os, at Bournonville nu kan udraabe ligesom hiin græske Philosoph: Ἑυρηκα, jeg har fundet! ja, at han i kunstnerisk Glæde kunde bede Tiden staae stille for denne Piges Vedkommende og ikke lade hende mærke Dagene, der gjøre ældre. Hun er ung uden at være Barn og uden at være voxen, hun er Kunstens vestalske Præstinde. Ogsaa i en anden Henseende kunde vi ønske, at ingen Udvikling vilde finde Sted: hun er det meest gracieuse Væsen, vi endnu have seet paa Theatret, hver Bevægelse vidner om medfødt Ynde, om en genial Skjønhedssands, der uvilkaarlig gjør sig gjældende, og man tilgiver gjerne, at hendes Kræfter endnu ikke tillade hende at gjøre vanskelige Ting med samme Sikkerhed som Andre. Vil hun ved at see stærke, mere udtryksfulde end skjønne Bevægelser blive udførte paa Scenen og vinde Bifald, kunne afholde sig fra at efterligne dem?

Dagbog.

Den 11. Marts.

Der bestaaer her i Byen en „Dansk Forening“, stiftet af Dhrr. Grundtvig, Flor, en Mængde andre Rigsdagsmænd o. s. v. og hvis Formaal er at „holde over Danmarks og Danskhedens Ret og Ære“, „at hævde ei blot Danmarks Grændser, men ogsaa det danske Sind, den danske Tænkemaade og dssses troe Tolk det danske Modersmaal“. I disse Dage har Foreningen udstedt et Opraab, hvori den opfordrer Folket til overalt at danne lignende Foreninger, der skulle træde i Forbindelse med det kjøbenhavnske Moderselskab. Hvilket bestemt Formaal disse Selskaber skulle have, siger man udtrykkelig, at man ikke vil angive, det maa overlades til Personlighederne og Forholdene. Rimeligviis skulle de da blot have et Gemytsformaal, deres Forsamlinger ville have til Hensigt at styrke Medlemmerne i kjærlige Følelser, det vil blive et Slags Kjærlighedsmaaltider noget lig dem, som de første christne Menigheder holdt, kun med den Forskjel, at Nationaliteten træder stærkere frem end Religionen. Der er naturligviis ikke det ringeste Onde at sige om det fædrelandske Sind,

der har lagt en saadan Plan; kunde vi modarbeide den, vilde vi ikke, vi troe blot, at den ikke vil lykkes, eller vi frygte, at man vil opnaae noget Andet end det, man tilsigter. De gamle Danske vare danske uden at stifte Foreninger for Danskheden, og netop deri bestod deres Danskhed. En Forening af Mennesker, der skulle tænke paa at være danske, blive reflecteret-danske ɔ: sentimentale. Der vil i disse Foreninger udvikle sig en uhyre Sentimentalitet, hvis de ikke faae et praktisk Formaal, der sysselsætter deres Tanker saaledes, at de kunne være danske uden at lægge for meget Mærke dertil. At hævde det rene danske Modersmaal gaaer maaskee an i et enkelt Selskab, hvor enkelte eminente Mænd kunne føre Ordet; naar forresten Modersmaalet skal hæges og pleies i smaa Foreninger, paa Landet, saa bliver man rimeligviis affecteert. Efter vor Formening bliver det danske Sind hævdet ved sunde danske Gjerninger og det danske Modersmaal ved en sund Kritik. De kraftigste Folkeslag have altid været dem, der droge det nationale Aandedræt dybt uden at tænke derover; men det er et slemt Tegn, naar man begynder at lytte til fine Lunger.

Den 12. Marts.

„En Officier af Armeen" har udgivet et Skrift om „den slesvigske Krig i 1848" og deri baade givet en livlig historisk Oversigt over Begivenhederne og tillige kritisk belyst dem (det udkomne 1ste Afsnit naaer til Wrangels Indmarsch i Jylland). Ifølge denne Forfatters Fremstilling forholder det sig aldeles rigtig med den tidligere udtalte, men derefter hyppig modsagte Mening, at den danske Hær blev overrasket, overfaldet ved Slesvig d. 23de April f. A.

En Forpostkommandeur havde den 22de meldt Hovedqvarteret, at Fjenden kom, men da det ikke øieblikkelig viste sig rigtigt, blev han tilsagt til at møde og modtage en Tilrettevisning den 23de. Hvem der fik Tilrettevisningen, overbragt paa 18,000 Bajonnetter, er bekjendt. Endvidere mener den militaire Kritiker, at den danske Armee var uheldig posteret, at Slaget var slet anlagt, idet man sloges med enkelte Batailloner ad Gangen istedetfor at trænge frem med samlede Kræfter (dette sidste synes dog at finde sin naturlige Forklaring netop ved Overraskelsen); men især skulle store Feil være foregaaede ved Tilbagetoget, idet ingen bestemte Ordrer vare givne de Commanderende, der førte Arrieregarden, saa at man herved faaer Nøglen til den gaadefulde Omstændighed, at Hæren, der Natten efter Slaget var kampdygtig og ordnet, Dagen efter kunde blive demoraliseret og næsten opløst. Vi gjøre opmærksom paa, at vi indskrænke os til at referere Forfatterens Anskuelser og ikke selv dømme; denne Sag fordrer Sagkyndiges Debat, og vi skulde virkelig helst ønske, at Forfatteren fik Uret; thi de af ham angivne Feil ere næsten for stærke. Men har han Ret, da maa man idetmindste ønske, at han opnaaer Hensigten med sit Skrift: at vi „fremtidig kunne undgaae Feilene og gjøre de hæderlige Gjerninger paany.“ — Der er et Par Punkter, som mere ere politiske end militaire, og som vi ville tillade os kortelig at omtale. Det ene er selve Stillingen ved Slesvig, Krigsministerens Ordre til Overgeneralen, kun at vige for Overmagten og da trække sig tilbage, fægtende, fra Stilling til Stilling, og i Forbindelse hermed den Anke, Forfatteren udtaler: at man ikke anvendte tilstrækkelig Energi og Hurtighed i at styrke Hæren

ved Slesvig. Dette og flere mindre Kjendsgjerninger synes ydderligere at vidne om, at man ikke ventede en virkelig Krig med Tydskland, at man til det sidste Øieblik skuffede sig, eller ogsaa, at man kun vilde lade Hæren slaaes for Folkemeningens Skyld, uden at man havde nogen virkelig Tillid til Folkemeningen og Energi til at benytte den. Men nu kommer et andet Spørgsmaal: Hvorledes var Folkestemningen der, hvor den nærmest skulde benyttes? Vilde den nordslesvigske Almue virkelig slaaes, og kunde man have udrettet Noget ved at lade Hæren tage Stilling i det Sundevedske? Armeen forefandt kun en Milits af 30 (tredive) Mand — var dette ene bevirket ved Krigsministeriets Opfordring til alle gifte Gaardmænd om at gaae rolig hjem? Dette bliver en interessant Gjenstand for den upartiske Historieskriver, og Enhver seer let, til hvilke forskjellige Resultater man kan komme. Vi troe virkelig, at Nordslesvigerne dengang ikke havde den rette Lyst til at vove en Fortvivlelseskamp, og hvis dette er sandt, er Krigsministeren lovlig undskyldt i denne Henseende; tage vi feil, saa vil det være vanskeligt at finde Forsvar for ham. — Et andet Punkt, som Forfatteren berører, er den paafaldende Mangel paa et ordenligt Spionsystem, hvorunder den danske Armee led. Derom have vi Alle hørt Noget, ja der findes haandgribelige Beviser. At Hæren var slet betjent i Sydslesvig, er forklarligt af Beboernes Stemning; de spionerede godt, men for Tydskerne. Men officielle Beretninger viste i sin Tid, at en dansk Befalingsmand stod ved Kongeaaen, og at Tydskerne vare Norden for Haderslev, i Egnen af Christiansfeldt, og dog vidste han ikke bestemt, hvor de vare. Beretningen indeholdt dengang en Klang, som om Stræk-

ningen mellem Christiansfeldt og Kongeaaen var en Ørken eller et farligt Morads, og den var dog tæt beboet af Danske! Desuagtet kom ingen Efterretning til den danske Hær. Skal man deraf slutte, at Præsten Hans Madsen, der brød ud af sit Fængsel og bragte sin Konge Besked om Fjendens Planer før Slaget ved Ørnebjerg, er foreviget i Maleri og Kobberstik som en mærkværdig Undtagelse? Sagen bliver saa meget mere paafaldende, som vi under Baabenstilstanden have havt en curiøs Modsætning: der foregaaer Intet i Nord- og Mellemslesvig, der bliver ikke en Mand slaaet, ikke et Barn forurettet, uden at det i største Detail meldes os Allesammen. Hr. Sick i Odense har endog indrettet sig som Telegraph, Efterretningerne fra Slesvig gaae gjennem ham til Kjøbenhavn. I Krigstid, lader det til, bliver det diset Veir, og Telegrapherne kunne ikke spille.

Den 15. Marts.

Det engelske Parlament behandler paany en Sag, der aldrig fremkommer uden at vække Lidenskab, fordi den under et tilsyneladende Humanitetsspørgsmaal skjuler baade geistlige, politiske og commercielle Interesser. Det er Slavesagen og i Forbindelse hermed visse Toldlove samt de store Orlogskræfter, England saavelsom Frankrig anvender for at standse Handelen med Sorte. I Aaret 1846 nedsatte England den høie Told, der var paalagt Suktere fra de Lande, som holde Slaver; det var en Indrømmelse, England gjorde for at udvide sin Handel med Manufacturvarer, og strax viste Følgerne sig, idet navnlig Brasilien fik Brug for flere Slaver og Slavehandlen følgelig blev endnu mere indbringende. I det næstpaafølgende Aar blev der

fra Guineakysten bragt 65,000 Slaver til Brasilien, og senere skal Antallet endog være voxet. Hvor agtpaagivende end Krydserne ere, kunne de dog ikke nøie nok bevogte den uhyre Kyststrækning, og med Faren og Vanskeligheden stiger desuden Slavehandlernes Energi og List, ligesom de stakkels Sorte blive udsatte for end værre Lidelser. Baade Over- og Underhuset have nedsat Commissioner til at undersøge, hvad der nu kan gjøres for virkelig at tilintetgjøre Slavehandelen; i Overhuset gik Beslutningen først igjennem, efterat Biskoppen af Oxford havde holdt en heftig Tale imod Grev Grey, Statssecretair for Colonierne, og var bleven understøttet af Lorderne Brougham, Stanley m. Fl. Den høiærværdige Herre forlangte, at Tolden paany skulde forhøies paa Slavesukkere, at endnu større Orlogskræfter skulde anvendes, og at man skulde fare frem med Ild og Sværd paa den afrikanske Kyst. »Hvorfor brænder Storbrittanien ikke Slavecontoirerne paa Afrikas Kyster?« sagde han. »Vi have kun liden Lyst til at anvende dette Middel, fordi vi ere bange for ogsaa at brænde vore Calicoter. Idetmindste tænker Udlandet saaledes og gjør sig ikke noget stort Begreb om den engelske Ærlighed og Uegennyttighed.« — Det kan muligviis interessere Læserne at erfare, i hvilken Tilstand de engelske og franske Krydsere befinde sig; vi levere en ganske kort Beretning efter Documenter, som vi ved en anden Leilighed have samlet. Ifølge Tractaten af 29de Mai 1845, der ikke kan forandres før 1850, holde Frankrig og England paa Vestkysten af Afrika hver en Flaade af 26 Damp- og Seilskibe med en Besætning af 3000 Mand. Den aarlige Udgift i Penge er for hvert Land henved 4 Millioner Rbd., og hertil kommer nu de uberegnelige Omkostninger i Men-

neskeliv. Saalænge Skibene holde sig ude paa det aabne Hav, befinder Mandskabet sig temmelig vel; men endeel af Tjenesten bestaaer i, at de mindre Fartøier krydse tæt under Kysten og gjøre Expeditioner i Land. De indaande da det pestagtige Stof, hvormed Heden og Sumpene svangre Luften, og det er hoist mærkeligt, siger bl. A. en engelsk Lægeberetning, at see sex Mennesker, der bleve sendte aldeles sunde i Land, komme tilbage efter 10 Minutters Forløb med den voldsomste Feber. Naar Regntiden kommer, er det Samme Tilfældet i stor Stiil paa selve Krydserne, og de større Skibe ere da sande Hospitaler, der modtage de syge Matroser for efter et Par Dages Forløb at overgive dem til den vaade Grav. For at nævne et Exempel anføre vi blot, at Briggen „Eden" havde fra 1ste Mai til 1ste December 1846 af sine 150 Mand mistet 110, og Briggen „Bonnetta" blev fundet drivende for Vind og Veir, fordi dens hele Besætning laa syg eller død henstrakt paa Dækket. Og med Hensyn til Resultatet, man opnaaer ved alle disse Offre, siger selve den engelske Admiralitetsberetning: Det er sjelden, at vi gjøre Priser paa den nordlige Deel af Linien; mod Syd, hvor Jagten er mere levende, bliver ogsaa Slavehandlen drevet i en Udstrækning, med en Dristighed og en Grusomhed, der hidtil ikke har fundet sin Mage".

— Vi have oftere omtalt den Finansforlegenhed, hvori England befinder sig, og de store, uregelmæssige fordeelte Skattepaalæg, der staae i Forbindelse hermed. Chartisterne og de Radicale have som bekjendt søgt Midlet herimod i en politisk Forandring, Udvidelse af Valgretten o. s. v.; man har overvundet dem, de formuende Klasser have sagt,

at de vare forstandige og patriotiske nok til selv at varetage Statens og alle Klassers Tarv. Saa kom da i denne Session Cobden med sit Finansforslag: Indskrænkning af Udgifterne, en saadan Besparelse, at Skattepaalægget ikke blev større end i 1835, og til dette Øiemed især en stor Reduction i Militairetaterne. Dette Forslag blev forkastet, da Lord Russel anmeldte, at man vilde forsøge Besparelser, som vare mindre radikale. Da Engelskmændenes Krig i Ostindien gjøre større krigerske Foranstaltninger nødvendige, ville de halve Forholdsregler, Lord Russell lovede, maaskee ikke engang blive gjennemførte; men man har havt et Paaskud til at forkaste Cobdens Forslag, og det var maaskee Hovedsagen. Nu er Toryen d'Israeli fremkommen med et Project, som ved første Øiekast synes baade billigt og retfærdigt. Han viser, at den agerdyrkende Befolkning er beskattet ulige i Forhold til Byerne. De Skatter, der hvile paa Eiendommen i Almindelighed, udgjøre over 54 Millioner Pund Sterling; men foruden sin ligelige Deel heraf maa Agerdyrkningen udrede saakaldte lokale Skatter til et Beløb af 12 Millioner aarlig, hvilken Sum man villig har betalt, saalænge som Korntolden bestod, og derfor forlanger d'Israeli nu, at enten skal Korntolden vedblive eller Skatterne gjøres lige. Det Første vil dog neppe gaae an, og naar Landbefolkningen skal fritages for de 12 Millioner aarlig og Byrderne overhovedet lettes for Nationen, saa bliver der ikke Andet for end Besparelser, Reduction i Hæren, i Geistlighedens uhyre Indtægter, kort i alle de Retninger, hvor Adelen pleier at forsørge sin Slægt for at vedligeholde Førstefødselsretten, Overhuset. Store Foreninger lig dem,

16

der opstod mod Kornloven, danne sig, de kjæmpemæssige Agitationer forberedes paany — det gaaer langsomt i England, men det gaaer sikkert. Men hvorledes man vil bringe Overhuset til at overskjære de Rødder, hvoraf det suger Saften til sin Tilværelse, ved hvilke fredelige Midler dette skal skee, det er en meget mørk Gaade. Folk, der have reist i England og seet den majestætiske Storhed, den uhyre Virksomhed, de travle Fabriker, de mægtige Flaader, Skibsværfter, Dokker, ere blevne imponerede af denne Storhed og kunne ikke noksom tale om, hvor fast og urokkelig den hele Statstilværelse er. Vi komme ved saadanne Fortællinger til at tænke paa en Hotelvært i Brüssel, en gammel Wallon, der havde boet i Staden 1815 og gjerne fortalte om Waterloo=Slaget. To Dage før Slaget, sagde han, saae jeg de franske Garde-Kyrasserer drage herigjennem. Hvilke Karle det var! Hvilke Heste! De saae ud som Jernfigurer, og da de mange Tusinde red gjennem Gaderne, tænkte vi, at de vare istand til at ride den hele fiendtlige Armee overende. Og naar man nu tænker sig to Dage efter!

— Da Opstanden ifjor udbrød paa Sicilien, laa der i Palermos Havn et engelsk Skib, som solgte Geværer for nogle faa Skilling Stykket. Enhver veed, at naar der er stærk Trang til de Varer, han har at sælge, saa kan han forhøie Prisen, hvorimod Engelskmændene under Opstanden, da Alle søgte Vaaben, solgte saa billig, at endog Lazzaronerne kunde bevæbne sig. Det vakte megen Forundring i Europa, som er vant til at ansee Engelskmændene for gode Kjøbmænd, og Mange troede derfor ogsaa, at Speculationen var dybt anlagt, at Engelskmændrne meente, det

vilde komme igjen paa anden Maade, og navnlig troede man, at naar Sicilien fik revet sig løs, vilde England tage hele Øen i Betaling for Geværerne. Verden er nu engang ond og bagtalersk. Bagtalelsen fandt endog gunstige Tilhørere i det engelske Parlement, og i disse Dage har en Hr. Bankes, der ikke kan lide Lord Palmerston, gjort en Motion, sigtende til, at Huset skulde udtale en streng Dadbel over den ædle Lord i Anledning af „Vaaben, som hans Agenter havde ladet uddele paa Sicilien“ (uden at den forventede Betaling er indkommen). Lord Palmerston tilstod i den Anledning aabent og ærlig, at der var blevet vist Uagtsomhed fra hans Side, at han ikke havde passet nøie nok paa sine Agenter, og Huset, der var overbeviist om, at Lord Palmerston havde havt de bedste Hensigter, forkastede Hr. Bankes's Motion og gik over til Dagens Orden.

Den 22. Marts.

Vi have tidligere omtalt, at en Sum af 3 Millioner Francs var bleven bevilget af den franske Nationalforsamling til at understøtte Arbeiderassociationer. Næsten hele denne Sum er nu anvendt, nemlig henved 1 Million til Arbeidere i Paris og 1½ Million i Departementerne. I Paris er det især Schavlfabrikanter og Bogtrykkere, der ere blevne understøttede, i Departementerne Bomuldsfabrikanter, Bogtrykkere, Silkearbeidere, Smede og Papirfabrikanter. Men som bekjendt er Antallet af de Associationer, der have dannet sig uden offenlig Hjelp, langt større, end Regeringens officielle Understøttelses-Lister udvise.

— Naar man i Politiken vil opstille Nationaliteten som det Første, Sidste og Eneste, saa geraader man ikke blot i

en af den Slags Forlegenheder, som ventelig er beredt de Ultradanske ligeoverfor de tydske Slesvigere, men under vanskeligere og mere forvikiede Forhold naaer man ogsaa til et Punkt, hvor Parodien indfinder sig. Det er Tilfældet i Østerrig, hvor Nationaliteterne ere sammenblandede, slyngede, spængte ind mellem hinanden, hvor det Hele maa gaae i Stykker, hvis Nationaliterne ikke bøie sig for Staten og en fornuftig Frihed, men hvor Regeringen for at bekjæmpe nogle Nationaliteter har ansporet andre og kaldt forhen ukjendte „Nationer“ frem til Liv for at befordre den indbyrdes Tvedragt. Vi finde i et tydsk Blad en Parodi herpaa i omtrent følgende: „Petition fra Zigeunerne til det østerrigske Statsministerium. Vi undertegnede Zigeunere, Deputerede for Guldvaskerne ved Czerna, for alle Smede, saa og for Musikanterne, Træskosnitterne, Teglbrænderne og Kjedelflikkerne, item Deputerede for dem af vor Stamme, hvis Næringsvei vi ikke tør nævne, for ikke at gjøre Eder vrede, endskjøndt Ingen med Vidner kan paasige dem ringeste Uærlighed — henvende os allerunderdanigst til Eder, stormægtigste, allerdurchlauchtigste høie Herrer, og nedlægge vor allerunderdanigste fattige Bøn for Eders gyldne Fodskammel. Stormægtigste Herrer! Vi have hørt, at I gjøre Nationer. Vi vilde ogsaa gjerne være et Folk og være souveraine og have en Nation. Serberne have I skjænket alt dette, I have gjort Ruthenerne, og Gorallerne fortælle os, at I ogsaa ville gjøre dem til Noget, give dem et Navn, en ny Frihed, nye Huer, Vamse, Trøier og Alt, hvad de behøve for at kunne sidde statelig i Værtshuset, slaae sig paa Benene og sige: See paa os, de blanke Goraller, hvo har Noget at udsætte paa os? Vi ere en stor Nation; naar vi tale, for-

staaer Ingen os undtagen vi selv, naar vi knytte Næven, gjøre vi det paa vor egen nationale Maneer, vi have mange Fædre og Bedstefædre og gammel Berømmelse, vi ere et Folk. — Saadan vilde vi ogsaa gjerne have det; vi anraabe Eder: giver os en Woiwodina ligesom Serberne og røde Kapper ligesom Ruthenerne og et nyt smukt Navn, og tvinger Dhrr. Dommere til at forelæse os Dommen i vort eget Sprog, saa tidt der ulykkeligviis skulde hænde en af os noget Ubehageligt. Vi bede Eder: giver os en Ban og, om muligt, ogsaa en Biskop, der bekjender sig til vor egen Zigeunertro og kan bevise Verden, at vi have en Religion, naar I tillade det. Saasnart dette er skeet, love vi Eder ved Alt, hvad der er os helligt og dyrt, at vi bestandig skulle være beredte til, paa Eders mindste Vink at banke Ruthenerne og gjennemprygle Gorallerne. Vi ville da opdrage vore Børn i de bedste Grundsætninger; de skulle ansee den Kappe, I give os, for den bedste af alle Kapper og med største Fjendskab og Haardnakkethed forfølge Ruthenernes Kapper og alle deres øvrige Klædningsstykker; de skulle ikke kunne taale at høre en Ruthener tale Ruthensk eller en Goraller Gorallisk uden strax at fare i ham; de skulle indsuge Troen paa den Sandhed, at det Bedste i Verden er at være en allerunderdanigst, tro, keiserlig-østerrigsk Zigeuner. Høie og værdige Herrer, opfylder vor Bøn, gjører os store, kommer os til Hjælp i vor Trængselstid; thi det er virkelig en slem Tid, denne Krigstid, Alle stjæle Alt, og der er ingen Retfærdighed mere. Hjælper os og værer lykkelige, keiserlig-kongelige Herrer: Allerunderdanigst (Underskrifterne)." — Man vil maaskee sige, at Parodien træffer ikke, da Zigeunerne slet ikke kunne gjøre Fordring paa at være en Na-

tion. I denne Parodi staae de visselig meget lavt men paa et lavere Punkt, end de virkelig fortjene; thi det er dog en Folkestamme, der har noget Krav paa Agtelse, eftersom den har en Litteratur. Zigeunerne have ingenlunde blot staaet Model for de talrige Zigeunermalere og ladet sig daguerreotypere i de talrige Zigeuner-Eventyr; de have en meget god Bevidsthed om deres Tilstand og have selv udtalt den i Poesier, der ikke staae tilbage for de civiliserede Digteres trykte Værker. I Daumers „Hafis“ findes oversat endeel Brudstykker af denne „Nationalpoesi“. Man træffer der Erindringer om en forsvunden Helteperiode, som Folket har havt, f. Ex.

„Zigeuner sitzt auf seinem Pferd,
Sein Mädchen hat er hinter sich;
Zu Handen hat er sein Gewehr,
Das feige Volk, es fürchtet sich.“

I disse fire Linier er malet en heel Historie. Her er Zigeuneren nomadisk Kriger, hans Hest bærer ham og hans Verden, og han seer med uendelig Foragt ned paa de spidsborgerlige Mennesker, „das feige Volk“, der har fast Bolig og ængstelig titter ud efter den stærke krigerske Mand. Et andet Sted hedder det:

„Ich schlage dich, mein Tambourin,
Ich schwinge mich als Tänzerin,
Ich schlage dich so wild, so wild,
Weil ich so trüb, so trübe bin“ o. s. w.

Man kan let tænke sig Scenen og lægge den ind i en tilhørende romantisk Ramme à la Victor Hugo. En offenlig Plads, Folket har nysgjerrig slaaet Kreds, Zigeunerpigen dandser, medens den Ridder, hun elsker, staaer med sin adelige Forlovede ved Vinduet og seer til Dandsen, der gaaer saa vild og saa glad.

igeunerkjærligheden fremstilles til Ex. saaledes:

„Bedecke deine Brüste, Kind!
Ein Knabe sieht sie, ein loser Dieb." —
„Er sehe sie, oder er sehe sie nicht,
Denn diesen Knaben, ich hab' ihn lieb".

Men hyppigst er i disse Poesier Ironien, en fiin, snu Spot over sig selv og Tilværelsen, er ganske besynderlig, snart smertefuld, snart frivol Legen med Forhold og Følelser, saa at Alt bliver sat paa Hovedet. Exempel paa den ene Art er dette:

Barnet. „Mutter es ist so kalt, so kalt,
Es friert mich in das Herz hinein."
Moderen. „Da hast du, liebes Kindelein,
Da hast du eine Schnur so fein,
Mit selbiger ungürte dich,
Und denk', es sei ein Hemdelein."

Af den anden Art hidsætte vi blandt de mange Prøver efterstaaende:

„Ich ging zu einem Priester,
Ich warb mir einen Pathen
Für mein zu tausend Kindelein
Und fischte zwei Ducaten.
Es ist nummehr das zehnte Mahl
Daß es ein Christ geworden ist;
Das ist ja wohl kein Schaden."

Man seer, at det ikke er Særegenhed i Kløgt og Livfuldhed, der mangler Zigeunerne, for at man skulde kalde dem en Nation og agte dem som saadan; hvad de fattes, er netop det Modsatte af Særegenhed, det almindelig Menneskelige, det Humane, Sædelighedsideen. Moralen heraf er bl. A. at det Nationale ikke er nok for et Folk.

— Siden vi ere komne ind paa Zigeunernes Gebeet, de magyariske og slaviske Skove, og Tanken vender sig til

den Krig, som føres i disse Egne, ville vi fortælle en enkelt lille Episode af denne Krig. Beboerne af den tydske Stad Weisenburg i Ungarn holdt med Magyarerne, Serberne beleirede den, Borgermesteren blev som Parlementair sendt ud i den serbiske Leir. Serbernes Anførere sad tilbords, de bøde Borgermesteren Kjød og Brød og sød Ungerviin, man drak og blev lystig, som mellem Venner. Om Aftenen fulgte Værterne deres Gjæster ud forbi Forposterne. Duften af den fjendtlige Tobak var saa tillokkende for den tydske Borgermester; han sagde: I har god Tobak, vi inde i Staden kunne ikke faae røget en ordenlig Pibe, sælg mig lidt af Eders Forraad. Man kjøbslog, og da Borgermesteren ikke havde Smaapenge og den serbiske Officier ikke kunde give ham igjen paa hans Zwanzigere, sagde Borgermesteren: Lad det være godt, min Ven, imorgen kunne vi afgjøre Regningen paa Valpladsen. Næste Dag staaer en Træfning, Serberen nærmer sig om Aftenen til en Vagtild og siger leende: Nu har jeg da afgjort Regningen med Schwaberen. Han aabner en Pose og fremdrager Borgermesterens Hoved. — Denne Fortælling er næsten tilstrækkelig til at skildre Serberne; de ligne frappant de indianske Sortfødder eller Mohikanere eller Creeks eller desl., ere ligesaa grumme, men ligesaa tilbøielige til at ryge Fredspiben og under Vaabenhvilen glemme al Krig; Indianerne skalpere deres Fiender ɔ: tage Hovedhuden, Serberne tage hele Hovedet. Det kan ydermere tilføies, at den Serber, der kom med Borgermesterens Hoved var General Knischanin, der skal have det Hverv, hver Aften at forsyne Spydene ved Overgeneralens Telt med friske Hoveder. I Borgermesteren har man en ægte Bürgermeister fra Middelalderens og Religionskrigens Tid.

ikke en moderne Contoirchef, der er bleven spinkel og bleg ved Pennen. Man synes at see ham for sig: høi, svær, rødmusset, jovial og frygtløs, en værdig Anfører for »de firehundrede fra Pforzheim« eller desl., og idet han falder, tænker man uvilkaarlig paa de Ord hos den schweizerske Krønikeskriver: »Da fiel der gewaltige Bürgermeister«. Udenfor den reflekterede, philosophiske Klasse af Tydskerne findes der mange af saadanne Mænd, i hvilke den tydske romantisk-krigerske Aand har sine værdige Repræsentanter, Sidestykker til Messenhauser, Algler og Andre, der saa kjækt og saa resultatløst kastede sig ind i deres Element, den vilde Krig.

Den 23. Marts.

Forhandlingerne paa Rigsdagen om Valgret, Et- og Tokammer, Census o. s. v. blive saa vidtløftige, eensformige og dog sønderspl ittede og behandle saa lidet andre Gjenstande end dem, vi oftere have omtalt, at vi ikke hver Dag kunne følge Debatten med Interesse — det skulde da være de muntre Episoder, da der skeer Angreb paa Chr. Eriksen. Hvad monstro denne Mand egenlig har gjort, siden han er Demokraternes Ugle? — Naar vi under den vidtløftige og forvirrede Debat ville omtale en Indsigelse, der er gjort imod vort Forslag om Minoritetsvalg, da skeer dette langt fra i den Tro, at det kan gjøre ringeste Virkning — havde vi overhovedet troet, at Rigsforsamlingen vilde være modtagelig for andre Anskuelser, end dem, der fødtes i dens eget Skjød, saa havde vi med stor Iver kjæmpet for vor Mening — nu tage vi blot Ordet af den naturlige Tilbøielighed til at forsvare det, man anseer for fornuftigt, imod en formeentlig ugrundet Modsigelse. Hr. Rée har nemlig yttret, at naar man i et Valgdistrict vidste, at en overvunden Candidat kunde blive

valgt af Kongen, saa tabte Valgkampen Liv og Interesse, og man blev ligegyldig for Brugen af Valgretten. Vi ville svare Hr. Rée med en Kjendsgjerning. I et af Kjøbenhavns Districter kjæmpede David mod Kayser, enhver Vælger vidste, at Kongevalg vilde finde Sted, og man troede sikkert, at David vilde blive Kongevalgt, hvis han faldt igjennem. Forringede dette Valgkampens Hidsighed? Var der i nogetsomhelst District en heftigere Agitation? Man kan langt snarere sige, at Minoritetsvalgene vilde forøge Spændingen og Interessen, fordi det da ikke blot gjaldt om at beseire en Candidat, men ogsaa om at faae en stor Majoritet imod ham. Aldeles feilfrit og sikkret mod Misbrug er den af os foreslaaede Forholdsregel visnok ikke; men vi see ikke noget andet Forslag, der respecterer Principet i den almindelige Valgret og samtidig tager Hensyn til Samfundets Frygt.

Den 26. Marts.

Man udtaler sig her i Byen krigerst-utaalmodig i Anledning af Vaabenstilstandens Forlængelse til 3die April; men vi troe, at man i Hjertet er fredeligere stemt, end man selv veed, og vi slutte dette af den Mængde Fredsrygter, der daglig opstaae og forsvinde, løbe om i stundesløs Hast, som om de ængstelig søgte efter Sandheden for at iføre sig den. Snart er en Coureer kommen fra Berlin, snart en Depesche fra London, snart en Note fra Rusland, forkyndende Fred; men hvorledes kunde Alle troe herpaa, naar de ikke gjerne vilde troe det? Om uhehagelige Ting kommer sjelden Rygter, de melde sig helst selv. Vi erindre f. Ex., at den 22de og 23de April forrige Aar sagde man her i Byen, at der var leveret et Slag, og at de Danske havde seiret;

faa Dage efter kom Beretningen om det virkelige Slag ganske hovedkulds.

— Hr. Balletmester Bournonville har udgivet et lille Skrift „Det kongelige danske Theater, som det er“, hvori han med den franske Livlighed, der charakteriserer ham, udtaler en Mængde træffende Sandheder om Theaterforholdene, baade de aandige og materielle. Navnlig udhæve vi, hvad han siger om Skuespillet og Operaen; er Adskilligt end ikke aldeles nyt, saa kan med Føie svares, at Sandheden heri endnu ikke er almindelig anerkjendt, at Publikum ikke har tilegnet sig den, at det desaarsag er en Fortjeneste, atter og atter at sige Sandheden, især naar man kan udtale den paa en saa klar og indtrængende Maade. Først ved Afdelingen „Balletten“ ophører vort ubetingede Bifald; der kan man ikke undlade med et lille Smiil at bemærke, at Hr. Bournonville er Part i Sagen og ikke veed Andet, end at han stadig er upartisk. Den „Bitterhed“ og „Miskjendelse“, som han klager over trods alle Klap og Bravoraab, existerer ikke i Virkeligheden; os synes det, at Forholdet er ganske simpelt: Publikum frygter, hver Gang det har været enthusiasmeret, at Enthusiasmen skal styrke Balletten for meget og bringe den til at voxe saa meget i Høide og Brede, at den tager baade Solens Lys og Jordens Saft fra de andre Kunstarter. Der er en retfærdig og smuk Pietet heri; det er en sand Lykke, at den bevares, da ellers Balletten under sit energiske, absolute Overhoved og med sine uimodsigelige, store Fortjenester kunde have gjort megen Skade. Tænkende Folk frygte bestandig, at den Øienlyst, som er mere ved Balletten end ved de andre Kunstarter, skal tage Overhaand, og denne Frygt er gavnlig; kan den undertiden have saaret Hr. B.

saa har den maaskee ogsaa umærkelig hjulpet ham med ikke overskride visse Grændser. — De næste Afdelinger: „Forfatter-Honorar og Feu (Spillepræmie)“, „Lønninger og Pensioner“ samt „Disciplin“ ere en erfaren Mands og Kunstners Vink, der have Krav paa at blive paaagtede, naar en ny Ordning af Theatervæsenet kommer under Forhandling. Hvad angaaer Hr. B.s Fordring: at dramatiske Forfattere ikke tør være anonyme, da tilstaae, at vi ere blandt dem, der ville „hæve et Ramaskrig derimod“. Men vi skrige ikke endnu, fordi det har god Tid. — Endeel af Skriftet kunde man kalde et Actionsindlæg imod den nuværende Theaterbestyrelse, og vi have hverken Kald eller Tilbøielighed til at befatte os med Defensionen; hvad der er anført, maa betragtes som sandt, indtil det bliver modsagt. Men spørger man nu: „Hvad skal der gjøres?“ saa findes i Skriftet intet tilstrækkeligt Svar, og det af den gode Grund, at det ikke er muligt at opstille noget System eller udarbeide en „Ledetraad for en Theaterdirecteur“. Hvad der behøves, er Dygtighed og Characteer; maaskee meer end i noget andet Forhold behøves der Characteer ved Theatret, blandt disse Mennesker, der gaae ind og ud af Folk, naar man ikke passer paa som en Smed. Men saa behøves der ogsaa noget af den Gemytlighed, der hidtil har hersket; aldeles koldt og haardt lade slige Forhold sig ikke behandle. Vi have hidtil havt for megen Gemytlighed og for lidt Characteer — gid vi da kunde faae den rette Blanding.

d. 27de Marts.

To himmelvidt forskjellige Beretninger komne paa eengang fra Nordamerika, eller nærmest fra Washington, og

angaae den nordamerikanske Congres. I den ene Beretning fortælles, hvorledes den nye Præsident, General Taylor, er bleven modtagen med Jubel og Festligheder, og hvorledes Congressen sendte ham en Deputation, hvis Ordfører bl. A. sagde: „Mange Aarsager, saasom Forskjellighed i Næringsvei, i Oplysning og Udvikling, fremkalde vel i vore Fristater som overalt forskjellige politiske Partier i Folket; men det er et ophøiet Syn at see Meningskampene, der i Valgtiden føres næsten med Raseri, tabe sig og forstumme, saasnart som Valget er skeet. Resultatet har for at blive anerkjendt ikke nødig at tage sin Tilflugt til nogen anden Magt end den Agtelse, alle Borgere føle for deres Fødelands Love. Sir, Fleerheden af Senatet hører til det Parti, der har bekjæmpet og modarbeidet Deres Valg. Min politiske Anskuelse er den samme som Majoritetens. Idet Senatet har valgt mig til officielt at melde Dem Udfaldet af Valgene, har det villet give Beviis paa sin Underkastelse — ikke paa en tvungen Underkastelse, men paa en ærbødig Underordnen under Folkets Villie. Jeg føler, Sir, at jeg paa dets Vegne kan forsikkre Dem om, at Deres Regering ikke vil møde nogen systematisk Modstand i Senatet, men at det, saavidt Meningernes Forskjellighed og Uafhængighed tillade, vil skjænke dem den oprigtige Hjælp, som vore fælleds Interesser og fælleds Pligter fordre.“ Efter dette Foredrag, der i al sin Simpelhed er stort og i Sandhed republikansk, møder man i Bladene følgende Beretning: „Da Hr. Cameron i Senatet havde afbrudt en Taler, gik Hr. Foote hen imod ham og slog ham med den knyttede Næve i Ansigtet. I Repræsentanternes Kammer indtraf efter nogle mindre Skjærmydsler den Omstændighed: at Hr. Johnson fra Arkansas og Hr. Ficklin fra Illi-

nois kom i Haandgemæng og gave deres Colleger Leilighed til at betragte en regelret Boxekamp. Hr. Ficklin blev kastet til Jorden, men den Washingtonske Depesche tilføier, at da man havde løftet ham op, fandt man dog intet Been brudt eller knuust. Da lignende Kampe tidligere have fundet Sted og nylig ere blevne nævnte i vor Rigsforsamling som afskrækkende demokratiske Exempler, glæder det os at kunne udhæve, at Kjendsgjerningerne ikke tale imod Etkammer- eller for Tokammersystemet, thi Hr. Cameron fik sine Bank i Senatet og Hr. Ficklin sine i 2det Kammer.

d. 29. Marts.

Gjennem „Politiske Flyveblade" Nr. 12 ere vi gjorte opmærksomme paa en Afhandling om Skandinavismen i Prof. P. A. Munchs „Maanedsskrift for det norske Folk," i hvilken Afhandling vi med Fornøielse træffe en Mening, der styrker og understøtter den af os udtalte (jfr. blandt Andet vor Dagbog af 12te Decb. f. A.) Efter en grundig historisk Indledning kommer Forfatteren til det Resultat, at den politiske Skandinavisme ikke kan være attraaværdig for dem, der mene det godt med den skandinaviske Enighed, og mindst for os Danske, da den vilde medføre „en Opgaaen af Danmark og den danske Nationalitet i det øvrige Norden." Han tilføier: „Den danske Nationalitet er, jeg gjentager det, en respectabel Nationalitet. Som Mellemled mellem den tydske og den reennordiske kan den selvstændigt bestaae ved at støtte sig til dem begge; dens Svaghed kan ikke have været saa betydelig, som man fortæller, siden det ikke engang, trods alle anvendte kunstige Midler, er lykkedes at fortydske hele Slesvig; og den vil just som Mellemled, der

forliger Yderlighederne, kunne danne en naturlig Adskillelse mellem dem begge, saa at de ei komme i nogen umiddelbar, for det svagere Parti farlig Berørelse. Det er saaledes strengt taget i Skandinavismens egen Interesse, at Danmark ei gaaer op i det øvrige Norden, overhoved at Danmark lærer sin rette Betydning i den germaniske Nationalitetsrække at kjende. Og derfor har et historisk Instinkt endog i Danmark selv holdt de Besindigere fra hovedkulds at styrte sig i Skandinavismen. Den skandinavistiske Skandinavisme — jeg veed i Hast ikke bedre at betegne den kjøbenhavnske Agitation — grundet paa en høist uklar og feilagtig Forestilling om de nordiske Nationers Slægtskabsforhold, antagende og vindicerende som Dansk, hvad der er Norsk,* sentimental i sin Oprindelse og doktrinair i sin hele Fremtræden, kan i sig selv ikke andet end være huul og gehaltløs, og umuligt bane sig nogen ret Indgang hos Folket i noget af Landene, hvor meget den end ved sit Skrig kan synes at dominere. Man maa heller ikke lade sig vildlede af den tilsyneladende skandinaviske Begeistring ved det store Studentermøde i Kjøbenhavn. Mødet selv og de Omstændigheder, under hvilket det fandt Sted, havde noget Begeistrende ved sig. Dertil kommer, at Skandinavismens Ledere tillige vare Oppositionens, og at den store Deel af det danske Folk, som da sukkede under Absolutismen, og som følte, hvorledes Absolutismen sammensvor sig med Schleswigholsteinismen, sammenblandede Skandinavismen med Folkefriheden. Norges frie Forfatning, erhvervet under den samme Konge, som da

* For at forstaae Betydningen af dette Ord, der naturligviis skurrer i et dansk Øre, man maa gjennemlæse Indledningen.

beklædte Danmarks Throne, havde længe været brugt af de danske Fribedsmænd som en Forskrivning, udstedt af ham til hele Europa, om at give Danmark en Constitution; dette gav Norge en vis Interesse for Agitatorrne, men ogsaa for dem alene. Man var forresten kordial og sentimental og stillede de kildne Spørgsmaal i Bero. Løfte-Aflæggelsen i Ridehuset havde mere en tydsk-frankfurtisk end en nordisk Charakteer, og bidrog just ikke synderligt til at rive de Befindigere med sig." — Længere hen yttrer Forfatteren: „Jeg vover saaledes at paastaae, at den sande Skandinavisme ei har nogen større Fjende end de saakaldte Skandinavister selv. Thi de stille sig hvert Øieblik blot, og de vække Fordom og Mistillid istedetfor at udslette den. Jeg paastaaer, at der findes langt sandere Skandinavisme hos det moderate Parti, som ikke ønsker nogen nærmere politisk Forening af de tre nordiske Stater, men en desto mere tillidsfuld aandelig og videnskabelig Samvirken."

d. 31. Marts.

Hr. Boghandler Lorck i Leipzig har i „Berlingske Tidende" svaret paa de Bemærkninger om hans Blad, der stode i forrige Hefte af „Nord og Syd" (Pg. 295). Med Hensyn til det Factiske have vi i samme Tidende indrykket nogle Oplysninger, som vore Læsere formodenlig have seet. Derimod er der en Yttring, som gjentagende forekommer i Hr. Ls. Opsats, og som vi ville imødegaae paa egen Grund. Hr. L. kalder Red. af dette Skrift „Kjøbmand" og det en „god Kjøbmand." Hvori kan det ligge, at han bruger dette Udtryk, der visselig ikke er nogen Fornærmelse for en Kjøbmand, men langtfra en Hæderstitel for en Skribent? Og

hvori kan det ligge, at Publikum ikke finder dette Ord saa stødende, naar det bliver anvendt paa os, som hvis det f. Ex. blev anvendt paa H. C. Andersen, der med Fordeel sælger sine Værker i Tydskland og England? Byde vi Publikum en „Vare“? Skrive vi mindre end andre Forfattere af indre Kald, anvende vi, for at faae vore Aandsproducter afsatte, Midler, der forsmaaes af andre Skribenter? Og dog føler Hr. Lorck, at han med et Slags Held kan bruge Benævnelsen „Kjøbmand“ om os, uden at skade sin Sag. Hvori kan dog det ligge?

— I Fædrelandet stod for et Par Dage siden en Beretning fra Sverrig om en dansk Commis, der var rømt dertil, og hvem en Major Lamm, en Jøde, listig havde hjulpet af med endeel af de medtagne stjaalne Penge. Jaften retter Bladet sin Beretning saavel med Hensyn til, at Lamm ikke har viist sig uredelig, som og at han ikke er Jøde, men kun født af jødiske Forældre. Hvorfor blev det i den første Beretning sagt, at Lamm var Jøde? Var det en Omstændighed, der kunde hjælpe til psychologisk at forklare hans Uredelighed? Hvis han havde været Reformeert, var det da blevet anført? — Og hvorfor kommer den samme Tanke igjen, da man fortæller, at han ikke har været uærlig, hvorfor tilføier man saa den oplysende Notits, at han heller ikke er Jøde? — — Trods al officiel Tolerance kan man dog ikke holde Styr paa Fordommen, der hemmelig sidder i Gemytterne :

„Naturam furca pellas ex,
Hun kommer dog igjen, den Hex.“

Den 2. April.

Idag anmeldte Ministeriet i Rigsforsamlingen, at Vaabenstilstanden nu virkelig ophører, og at Fiendtlighederne uopholdelig ville tage deres Begyndelse. Rigsdagsmændene og det tilstedeværende Publikum sagde ogsaa dennegang Bravo; men Udraabet er vel nu i sin gode Ret, thi naar Krigen virkelig og for Alvor skal begynde, maa der opløftes et Fortrøstningsraab for at styrke Regeringen og Folket i den uigjenkaldelige Beslutning. De Fleste troe forresten, at Regeringen har sikkert Haab om Assistance, og at den ellers ikke vilde have givet efter for de 27,000s Adresse. Det er at haabe og ønske; men maaskee troer Regeringen paa sin Side, at det er Folket, der har Visshed om noget saadant Behageligt, siden det har skyndet paa.

Den 4. April.

Nylig kunde Dagbladet „Folket“ (der udkommer „under Medvirkning af nogle demokratisk sindede Rigsdagsmænd“) ved „velvillig Meddelelse“ offenliggjøre Grundlovscomiteens Betænkning over syvende Afsnit, før den stod i Rigsdagstidenden. Nu har „Almuevennen“ kunnet levere et Referat om Landbocommissionens Virksomhed, medens bemeldte Commission har erklæret, at den ikke officielt vil meddele Noget om sine Forhandlinger. — Vi ere ikke tilsinds at bekiæmpe Journalistikens Ret til at offenliggjøre Alt, hvad der angaaer det Offenlige; men vi troe at holde paa et rigtigt Princip, naar vi sige, at Offenligheden bør være eens for Alle, idetmindste for alle Dagblade. Der bør ikke være noget Privilegium for enkelte Blade, ingen Begunstigelse, fra hvilken Side den end kommer, og det er paafaldende,

at netop »Demokraterne« indføre et saadant Privilegievæsen der, hvor de have Magten, istedetfor at det, som de vide ved Hjælp af deres Stilling, burde meddeles alle Blade, for at blive læst af hele Folket. Thi er »Demokrati« ikke paa Dansk: Folkeherredømme? Eller betyder det: Bonde-venne-Herredømme?

Den 11. April.

I den sidste Tid har der været stor kunstnerisk Bevægelse og Enthusiasme i Norges Hovedstad. Krigen og Revolutionen havde gjort de norske Kunstnere, navnlig Genremaleren Tidemand og Landskabsmaleren Gude, Opholdet i Tydskland ubehageligt, de reiste hjem, udstillede i Christiania Malerier, arrangerede Tableauer o. s. v. og vakte derved en ganske usædvanlig Interesse og Glæde hos den ellers saa stille Befolkning. Indtægterne har man bestemt til et Stipendiefond for norske Kunstnere, saa det lader til, at Hhrr. ikke blot male som Kunstnere, men ogsaa forstaae at handle som Kunstnere.

Et af de udstillede Malerier, »Brudefærden i Hardanger", malet af Gude og Tidemand i Forening, synes især at have gjort Lykke, og Digteren A. Munch har viist os den Belvillie at sende os efterstaaende poetiske Beskrivelse deraf:

Brudefærden.

Der aander en tindrende Sommerluft
Varmt over Hardangerfjords Vande,
Hvor høit mod Himlen i blaalig Duft
De mægtige Fjelde stande.
Det skinner fra Bræ, det grønnes fra Li,
Sit Helligdagsskrud staaer Egnen klædt i,

Thi see! over grønklare Bølge
Hjemglider et Brudefølge.

Som en Oldtids Kongedatter saa prud
Med Guldkrone paa og Skarlagen
I Stavnen sidder den prægtige Brud,
Saa fager som Fjorden og Dagen.
Lyksalig Brudgommen svinger sin Hat,
Nu fører han hjem sin dyreste Skat
Og seer i de Øine milde
Sit Liv som et Bryllupsgilde.

Alt risler et lokkende Tonefald
Af Gangar og Slaat over Voven,
Fra Fjeld til Fjeld ruller Bøssens Knald,
Og Glædesraab svare fra Skoven.
Med Brudens Terner drives der Skjemt,
Og Kjøgemestren har ikke glemt,
At fylde ustandselig Kruset,
Til Ære for Brudehuset.

Saa drage de frem med lystelig Spil
Henover den blinkende Flade,
Og Baad efter Baad sig slutter dertil
Med Bryllupsgjæster saa glade.
Det blaaner fra Kløft, det stinner fra Bræ,
Det dufter fra blomstrende Abildtræ,
Ærværdig staaer Kirken paa Tangen
Og signer med Klokkeklangen.

I dette bævende, flygtige Nu,
Før Draaben af Aaren er trillet,
Har Kunsten fæstet med kjærlig Hu
Det hele straalende Billed,
Og løfter det stolt for Verden frem,
At Alle kan kjende vort herlige Hjem
Og vide de Eventyr klare,
Som Norges Fjorde bevare.

Vi vide ikke, hvad det er, man ved dette Digt kommer til at længes meest efter: Maleriet eller Norge. Norge er jo selv Bruden, der seiler i Solskin og stille Vand; hos os er der mørke Skyer, og Havet er endnu sort og blodigt og bedækket med „Christian den Ottendes“ og „Gefions“ Vrag. Lykkelige Norge! .... Vi misunde Dig ikke, og egenlig ønske vi os heller ikke bort, op til Din Fred — den, hvis Sind nu forlod Danmark, vilde ikke faae Deel i Solskinnet, paa hvis Komme vi Alle troe. Vi længes ikke og længes dog — ja, oprigtig talt, blot efter nogle Dages Ro til i Inderlighed at betragte vor egen Kunst-Udstilling. Man gaaer op paa Charlottenborg og seer paa Kunstværkerne, men man skotter til hver ny Indtrædende, om han ikke bringer Postnyheder, og hver Nyhed synes jo i disse Dage at være bleven ond undervejs, som om Postvognen og Dampskibene vare blevne gjennemtrængte af et smitsomt Stof. Udenfor vente allerede de smaa Blade med Lister over Døde og Saarede, og hjemme ligge de store udenlandske Blade; Kunstudstillingens Billeder, der kun slet fæstede sig i Sindet, ere snart aldeles udviskede. Hvorledes skal man komme til at fysle med den gamle Kunstkritik, der er saa behagelig, om end ikke for Andre, saa for En selv! Grækerne holdt dog altid Vaabenstilstand, medens de olympiske Lege bleve feirede, men Nutiden har ingen fælleds Leg og Glæde og er aldeles tyrkisk.

Den 16. April.

I „Berl. Tid.“ for iaften yttrer en Indsender det Ønske, at Politiet vilde berøve Kjøbenhavns Indvaanere Tilladelsen til, paa Flyttedagen at kaste Halm, Feieskarn, Klude o. s. v. paa Gaden, da denne Ureenlighed er usund og især kunde

hidkalde Choleraen. Bravo! Naar Politiet forbød Ureenligheden at komme ud paa Gaden, saa var der ingen Ureenlighed! Hvor vi gammeldags Politimennesker dog altid blive os selv lig. Naar der yttrer sig Misfornøielse i Folket, saa skal Politiet forbyde Yttringerne, da hører Misfornøielsen op; det er et Regeringsprincip, og paa samme Maade synes nu vi vel opdragne Undersaatter, at vi kunne handle, naar Noget generer os. Hvad skulle da Folk gjøre, naar de flytte? Beholde alt det Gamle og Smudsige eller opdynge det i Husene? Totalt forgifte de fattige Folks Huse, for at Choleraen kunde finde sit Hjem, ligesom Soldaten efter Indqvarteringssedlen finder sit Qvarteer, og de fine Folk blive siddende som Jøderne i Ægypten med Paaskelammets Blod strøget paa Dørene? En, der med et mere menneskevenligt Sind end Indsenderen gaaer gjennem »Bognmagergade, Aabenraa og mangfoldige andre Gader«, tænker ikke strax paa Forbud, men seer paa Gaden et lyslevende Billede af den fattige Klasses fortrykte Kaar; Meublerne, der flyttes, vidne om de smaa, urene Stuer; Halm og Klude, der kastes bort, vidne om, i hvilken Tilstand Menneskene længe have levet. Lad da Skarnet de to Dage om Aaret ligge paa Gaden, men lader os stige op i Husene og forbedre Beboernes Kaar — det er Flyttedagens Moral. Men desværre, vi have andre Ting at passe, Omstændighederne have gjort, at denne Slags Velgjørenhed for lang Tid er trængt tilbage eller betydelig svækket; nu have vi Saarede, Krøblinger, Invalider og de Faldnes Efterladte, og de maae have det Nødtorftige, før vi tænke paa det Comfortable. Og vi have Krig, vi og Tydskerne kriges, det er en Kjendsgjerning, og lad saa være i Guds Navn. Men naar man nu

tænker sig, at de Penge, som til ingen Nytte og Velsignelse ere anvendte paa at støbe Kanoner, fabrikere Geværer, Krudt, Hjelme, Sabler o. s. v., lønne Spioner, Courerer, afbrænde Bygninger 2c. 2c., havde været tilstrækkelige til i en overordenlig Grad at forbedre de fattige Klassers Kaar, bygge Vaaningshuse til dem, grave Vandledninger, anlægge og forbedre Veie, ophjælpe Næringsdriften, saa forbauses man over den menneskelige Urimelighed. Der burde udarbeides en smuk og letfattelig Fremstilling heraf, en Udsigt over de Goder, man kunde have faaet istedenfor Krigens Onder, og den burde hos alle Nationer indsættes i Børnenes Catechismus som en Anmærkning til det første og store Bud. Men det Land, der fører Krig, maa ogsaa have sit Vartouloft.

Den 17. April.

En sydtydsk Officier, der nylig var her som Fange, udtalte sig omtrent saaledes om Krigen i Slesvig: Efter 30 Fredsaar er denne Krig os Tydske yderst velkommen som Øvelseskrig. Hjemme hos os vare alle Officierer ivrige paa at komme med, og det blev betragtet som en Gunst at blive udkommanderet. Vi ansaae de Danske for en Slags Barbarer, der stode i Kamp mod Civilisationen; nu seer jeg nok, at det er en mild og dannet Nation, men det er dog en Øvelseskrig. Jeg har seet den Ed, de schleswigholsteinske Soldater havde aflagt til Kongen af Danmark, og skjøndt jeg er Republikaner, vilde jeg ansee mig forpligtet til at holde den, hvis jeg havde svoret den; thi den er aflagt til den danske Konge uden Hensyn til Forfatning eller noget Sligt. Slesvigholstenerne ere Meensvorne, og vi lee

i Grunden ad deres Snak om Schleswigholsteins Frihed; thi, naar Alt kommer til Alt, er det dog en Erobringskrig, Tydskland fører. Det er ikke republikansk, det er sandt, men det er en Dvelse.

— General Bonin har frigivet to af vore krigsfangne Søcadetter paa Grund af deres Ungdom. Vi Danske kunde nu gjøre Gjengjæld paa en smuk og uskyldig pralende Maade ved at frigive to voxne Tydske.

— Hr. Rolf Olsen i Christiania har været af den Artighed at tilskrive os et Brev med den Underretning (med Hensyn til vor Dagbogsartikel af 12. Febr. f. A.), at han ikke er Redacteur af „Morgenbladet“. Vi erkjende altsaa den Unøiagtighed, hvori vi i hiin Artikel have gjort os skyldige, men have at anføre til vor Undskyldning, at man imod fremmede Blade ikke pleier at vise den fine Discretion, der i mange Tilfælde forlanges mod indenlandske Blade og literaire Forhold. Som Exempel anføre vi, at næppe Nogen vilde have taget i Betænkning at nævne Dornès som Redacteur af „National“, uagtet Charles Thomas var anført paa Bladet som Hovedredacteur. Den tilføiede Oplysning, at Hr. Olsen ikke har taget Deel i Avisfeiden om Ridderkors, er langt vigtigere, og vi skulde som Følge deraf gjerne tage den lille Spøg om Rolf Krake tilbage, hvis det var muligt. Have vi gjort Uret imod Hr. Olsen, saa trøster det os, at Tanken i hiin forresten ustadelige Spøg, var den: at han udøver en stor Indflydelse i Norge og hører til de norske Coryphæer. Skulle vi ogsaa i denne Henseende gjøre Afbigt?

Den 18. April.

„Kbhpposten“ lider som bekjendt i sin politiske Deel af Spleen, hvilket i Grunden er aristokratisk, eftersom det er

fornem-engelsk; i dens æsthetiske Deel lider den ogsaa af Aristokratisme, men paa en anden Maade. „Aristokrati ved mig!" raaber Kbhposten, seer sig i Speilet og undersøger sit Contoir. Ja, kjære Hr. Collega, det Ondes List er stor, det sniger sig ind der, hvor det mindst venter at bliver søgt, og De er nu bleven aristokratisk, Deres Æsthetik lider af den meest utrolige Blaseerthed samt (tilgiv) Ufornuft. Og vil De som god Demokrat nægte, at Ufornuft er aristokratisk? Deres Æsthetik siger i Anledning af Jfr. Bergnehrs Forestilling paa Hoftheatret („Ungdom og Galskab"), at hendes „skandinavisk-malebariske Udtale var anstødelig i Dialogen". Er det ikke fiint, aristokratisk fiint sagt? „Skandinavisk-malebarisk!" Hvor udsøgt! Derpaa forlanger bemeldte Æsthetik, at „Ungdom og Galskab" paa Grund af denne Udtale ikke maa opføres paa det kongelige Theater. Man maa ikke opføre et saadant nydeligt Stykke, hvori Jfr. Bergnehr synger saa smukt, og hvori Dhrr. Phister, Sahlertz og Schram spille og tildeels synge saa godt, fordi der er nogle Repliker deri, som ikke blive aldeles heldig udtalte? Vi skulle altsaa kassere alle de Syngestykker, hvori Jfr. Bergnehr og Mdm. Rung have Repliker eller blot Recitativer (thi Dialecten høres saamæn ogsaa i Recitativerne, ja, naar man vil være stridig, kan man sige, at den ogsaa høres i Sangen, idetmindste af en saa fiin Æsthetik som „Kbhposten"). Er dette ikke i Betragtning af Theatrets Forhold en Ufornuft, som kun en Aristokrat kan fødes med, og som en Demokrat først efter megen Anstrængelse kan have erhvervet sig? Men o, Du ulykkelige Theaterdirection! Lader Du Jfr. Bergnehr optræde, faaer Du „paa Hovedet", lader Du hende ikke optræde, faaer Du ogsaa paa Hovedet. Det er derfor

overordenlig kløgtigt, at Du for at undgaae baade det Ene og det Andet lader hende reise.

Den 20de April.

En Eftermiddag i forrige Sommer spadserede to Personer paa Langelinie i meget ivrig Samtale. Luften var varm, og den svenske Kyst tonede høit. Denne sidste Omstændighed, Ordet »tone«, det tydske »Erscheinung«, Sprogrensning o. s. v. vare Gjenstand for Samtalen, og den ene af de Spadserende, en norsk Forfatter eller Digter, betroede da den anden (Red. af dette Skrift), at han tidt havde tænkt paa at optræde som Sprog-Reformator og sætte Ordet »Fortoning" istedetfor »Phænomen« (Erscheinung). Nærværende Forf. gjorde Indvendinger imod Ordet og vilde hellere havde Ordet »Fremtoning«; men efter nogen Discussion sagde han til Normanden, at denne jo kunde fremkomme med sit Forslag og benytte „Fortoning« i sine Værker. Nei, svarede Normanden, oppe hos os har det ingen Art, det maa komme fra Danmark; tag De Dem af Ordet. — Jeg? Ja, men jeg foretrækker Fremtoning. — Det er da noget Snak, men det kan være det Samme, lad os blot faae Erscheinung oversat, begynd De, jeg overgiver det Hele i Deres Haand. Hører De? Husk paa den Ting ved Leilighed! — Dermed trykkede Normanden den Danskes Haand, saae ned paa ham og nikkede godmodig-opmuntrende.

Redactionen af »Nord og Syd« havde altsaa dette »For-« eller »Fremtoning« at sørge for paa egen Regning og Risiko, ligerviis som naar en Mand kommer og siger til en anden Mand: Jeg har drømt et Tal, vil De tage det i Lotteriet? for jeg vil ikke. Og i Dagbogen af 11te

Decbr. benyttede vi os af Leiligheden og gjorde Forslaget halv alvorlig, halv spøgende — thi ved saadanne Leiligheder kan man let blive latterlig og maa derfor holde sig gode Venner med Latteren. Vi omtalte den „norske Digter" som en Mand, der (ifølge hiin Samtale) maatte være gunstig stemt for Sagen og vilde hjælpe til at gjøre den skandinavisk, og troede den hellige Grav vel forvaret.

Nu, iaften, i „Fædrelandet" staaer en Artikel fra ham, dateret Christiania, hvori han nægter at have i hiin Samtale hørt Ordet Fremtoning, vægrer sig ved at anerkjende det, forlanger Fortoning sat i dets Sted og i alt Fald reserverer Norge Æren baade for „Fortoning" og „Fremtoning", eftersom det har givet det første Stød til Opfindelsen. Paa Danmarks Vegne erklære vi herved, at det overlader Norge bemeldte Ære.

Vi tillade os kun at spørge, hvorfor det hellere kunde hedde: „Communismen er en mærkelig Fortoning i vor Tid"? end: „Communismen er en mærkelig Fremtoning i vor Tid"? Er der ikke her i „Fortoning" en Nuance, som om det antyder noget Ubestemt, Usikkert, Henflydende, lig lette Taager eller Luftbilleder, medens „Fremtoning" giver en Forestilling om noget Sikkrere, Bestemtere, Samlet, der bryder frem? Desuden bruges „Fortoning" allerede i en anden Betydning, hvilket ikke er Tilfældet med „Fremtoning".

Maaskee havde vi i Tidsrummet mellem 11te Decbr. og nu hyppigere omtalt dette Ord og søgt at benytte det, hvis ikke Følgende var indtruffet: En meget agtet Herre henvendte sig skriftlig til os, gjorde Indvendinger mod Anvendelsen af „tone", „Toning", „Fremtoning" i denne Betydning og foreslog istedetfor Ordet „skinbare", „Skinba-

ring«, hvortil der efter hans Formening var nogen Grund, da vi allerede have Ordet »skinbarlig«. Da tænkte vi ved os selv, om det ikke var bedst at opgive »Fremtoning«, naar blot den ærede Herre vilde opgive »Skinbaring«.

Hiin »norske Digter" har ved samme Leilighed angrebet os paa Skandinavismens Vegne i en temmelig confus Artikel. Fordi vi have sagt, at »Civilisationens Centrum er Syd for os«, mener han, at vi have erklæret os for »Centralisation«, som vi dog »ellers ingen Ven er af«. Centralisation af hvad? — Han angriber os i en heel Spalte, som om vi vare Fjender af Skandinavismen, og erkjender derpaa, at vi ikke ere »en ubetinget Arvefjende af Skandinavismen", eftersom vi ønske en broderlig Forstaaelse, defensiv Alliance, et livligt literairt og Samfundssamkvem mellem de beslægtede Stammer. Hvad forlanger da den »norske Digter« og Skandinavisterne? Vi ønske dette bestemt og klart udtalt, før vi gaae videre i denne Discussion. Vi mærke nok, at man vil drage det danske Folk ind i en lignende Hvirvel som den, hvori man nylig har bragt det ved den ensidige Nationalisme; men lad os da faae Tingen bestemt udtalt og blive fri for den tomme Deklamation.

C.Sk.

Den »norske Digter« vil ogsaa interessere os meget ved offenlig og bestemt at udtale Kjærlighed til de Svenske.

Den 26de April.

Det er vissselig lettere at kritisere end selv gjøre bedre, men ikke destomindre er Kritik tilladt, og vi gjøre saaledes Indvendinger mod vor ærede Collega »Kjøbenhavnsposten«. Den har i lang Tid, overeensstemmende med

sit demokratiske Sindelag, været grov mod Ludvig Napoleon, Cavaignac, Radetzky, Frederik Wilhelm o. s. v. og daglig forsikkret dem, at de ikke vilde holde længe ud. Nu giver den en »politisk Oversigt«, hvori den er grov imod dem, fordi de have holdt ud, ja den gjør deres Lykke større og Tilstanden værre, end den er (f. Ex. at den hellige Alliance er gjenoprettet); som en Munk, der pidsker sig selv, fryder den sig grumt ved sine egne Smerter. Hvis »Kbhp.« var et stort Blad, der blev skrevet for en stor Nation og ved sine Artikler kunde bevæge denne til at gribe ind i Begivenhederne, saa kunde vi forstaae et saadant System, men det er ubegribeligt i en Presse, som kun har at meddele sit Folk nøiagtige Oplysninger, gjennembryde de Taager, som undertiden lægge sig om det sande Frihedsprincip, for at Folket kan vedblive at see og troe. »Ja, men det er Ærlighed«, siger man, »den pure Ærlighed, Kbhvnsposten er saa inderlig ultrademokratisk«. Hvis dette er Ærlighed, saa begribe vi, at der ikke kan blive noget Ærlighedsnavn tilbage for dem, der berette den nøgne Sandhed.

Den 29de April.

Vi Danske troe i Almindelighed, at det er os, der gjøre Nar af den tydske Flaade, og at Tydskerne ærgre sig meget over vore Vittigheder. Det er imidlertid aldeles ikke Tilfældet. Tydskerne gjøre selv Nar af deres Flaade eller tillade idetmindste deres Blade at gjøre det uden at kalde Bladenes Redactioner upatriotiske, uden at finde, at Skribenterne overtræde deres Pligt ved at sige en ubehagelig Sandhed. Blandt disse Blade er der et, som tidligere er blevet sat i Ban her, fordi det ikke var eiderdansk; men vi for vor

Part have tilgivet det tydske Blad denne Synd og oftere citeret det for at anbefale det til vore Landsmænd. Maaskee vil det erholde fuldstændig Syndsforladelse, naar vi nu gjøre efterfølgende Uddrag af et Brev deri (Grenzboten) fra Hamborg om den tydske Flaade. — „Har De seet den tydske Flaade? Dette Spørgsmaal bragte mig næsten til Fortvivlelse; thi det gik som en fix Idee gjennem alle Samtaler med de af mine Bekjendte, som vare komne hid. Jeg trak paa Skuldren, rystede paa Hovedet, endelig blev jeg grov; men Intet hjalp. Da tog jeg en Beslutning. Har Columbus opdaget Amerika, tænkte jeg ved mig selv, saa kan Du ogsaa finde den tydske Flaade, og udrustet som Capitain Roß til en Sydpolexpedition gik jeg ned til Havnen og sprang med en kraftig Sømandsed i en Jolle. Hvert Skib, jeg kom forbi, besaae jeg nøie, om det ikke muligviis var den tydske Flaade; men forgjæves. Endelig saae jeg livagtig den tydske Nations Rigs-Krigsflag for mig, sort-rødt-gyldent, med Rigsørnen i det gyldne Felt, Ørnen sort med rød udhængende Tunge, Alting paa et Haar saadan, som den forfatningsgivende Nationalforsamling i Frankfurt havde besluttet. Flaget vaiede saa statelig, Ørnen rakte Tungen saa krigersk frem, jeg glædede mig dog hjertelig i Sindet. I saadanne heraldiske Bestier er der et vist nederdrægtigt Trylleri, de smaa romantiske Narrestreger bringe Hjertet til at slaae hurtigere. Fra Flaget svævede mine Blikke til Skibet, som syntes at staae i Forbindelse dermed. Besynderligt, mumlede jeg — høit turde jeg ikke sige det, da en Kanon gloede stivt paa mig — Flaget er saa nyt, saa stort, saa regelmæssigt, Skibet saa gammelt, saa lille, saa . . . . . ja, jeg veed ikke rigtig; rimeligviis har man først gjort Flaget

og saa søgt et Skib ud dertil — og uvilkaarlig kom jeg til at tænke paa Blumauers travesterede Aeneide:

„Man ließ für hunderttausend Mann
Montirungsstücke schnidern,
Und warb darauf Soldaten an,
Die paßten zu den Kleidern."

Imidlertid var Jollen kommet paa Siden, jeg greb Rebstigen og entrede ombord i Rigs-Dampfregatten „Lübeck". Dette gemytlige Krigsskib skulde efter Ideen have 13 Kanoner, for Øieblikket manglede 12. Besætningen bestod foreløbig af en Midshipman og et Par Matroser. Det er dog altid en Begyndelse, tænkte jeg og forlod tilfreds det fredelige Krigsskib og styrede til Rigs-Krigsfregatten „Deutschland". Vel havde denne tidligere været et ærbart Koffardiskib og var allerede noget tilaars; men nu saae den meget krigersk ud, ret fornem og adelig. Der var endog Marinesoldater ombord og en virkelig Krigsmarineofficier. Af Fregattens 32 Kanoner vare allerede endeel tilstede, og jeg klappede hver enkelt og sagde opmuntrende Ord; Officieren forsikkrede godmodig, at de øvrige snart vilde komme. Tougværk, Takelage o. desl. var rigtignok endnu ikke tilstede, og en Mast sukkede efter det Øieblik, da den skulde reises; dog glædede jeg mig over Alt, hvad jeg havde seet, besaae ogsaa i Forbiseiling en appetitlig Kanonbaad og kom hjem i dybe Tanker. Mine Herrer af „Grenzboten"! To Ting ere sikkre: For det Første, at det er høist ønskeligt, at vi tilintetgjøre den danske Flaade, for det Andet, at det helst maatte skee ved Hjælp af den tydske Flaade. Jeg troer, at vi dog helst skulle gjøre det saaledes, at vi lokke de fjendtlige Krigsskibe ind i en Havn eller Fjord eller Flodmunding og saa an-

gribe dem fra alle Sider og af alle Kræfter med Kanoner, Geværer, Pistoler, Rogleb øsfer 2c. Vore Skibe ville bidrage mest til vor Seir, jo mindre de gaae i Søen«. — Vi have nu gjengivet Artiklen, der formodenlig behager danske Læsere, og dog vil Enhver ved nogen Eftertanke indrømme os, at det er den Slags tydske Artikler, der ere skadeligst for os og gavnligst for Tydskland. De sætte Folket ind i Sagernes virkelige Stilling, og vil det tydske Folk virkelig have en Flaade, kan det med sine store Hjelpekilder skaffe den tilveie, saa holder det ikke op med at ville gjøre Flaaden stor ved at erfare, at den er lille. Desuden er der Forsøg paa en tydsk Flaade mange andre Steder end i Hamborg. Gavnligst vilde det være for os Danske, naar alle tydske Blade forsikkrede, at Tydsklands Flaade var stor og mægtig, at de danske Kanoner ikke kunde gjøre Fortræd, og Flaaden saa dristig vovede sig imod os. Er dette ikke simpelt og fatteligt som 2 og 3 er 5? Jo, naar vi tale om Tydskland, men lad os nu vende Sagen om, lad os blot see en Artikel i »Fædrelandet« for iaftes. Deri maa Bladets Redaction gjøre Undskyldninger og snoe sig for det, den i de tidligere Numre har sagt om Angrebet paa vor egen By Kolding; Bladet bærer utvetydige Præg af, at der her findes en Samling Mennesker, en Folkemening, der tynger Pressen og anseer enhver Kritik over Armeens Foretagender for farlig og upatriotisk. Naar Bladet svigter Pressen og bryder sig om denne private Mening istedetfor at kjæmpe imod den efter sin Overbeviisning, er det Bladets Sag. Naar gode og velsindede Mænd ville beherske Pressen paa denne Maade og troe en saadan Ængstelighed nødvendig for Danmarks Rige, saa er det sørgeligt for Danmarks Rige.

Vor Overbeviisning er det, at denne Ulyst til at høre om de danske Forholds svage Sider, hiin Antipathi imod at see en anerkjendende Vurdering af den store Fjendes store Kræfter — som om de vorede ved Beskrivelsen — hiin agtværdige men altfor ængstelige Stræben efter at undgaae, at Rabo og Gjenbo skulle tabe Modet, at Alt dette, sige vi har bragt os megen Skade, meget Tab, som trods Omstændighedernes Ugunst kunde være undgaaet. Vi kunde endog kalde hiin Stemning og hiin Stræben »udansk«, fordi den ikke er sund, men feberagtig, og ikke svarer til det nordiske Sind, der i Modsætning til Sydboens seer og maaler koldsindig, hvisaarsag den i Grunden heller ikke behøvedes, Folket vilde alligevel have gjort sin Pligt. Og vi troe, at den tydelig kan kjendes i Krigsførelsen, kan skjelnes midt i Larmen af Kanonskud, midt under de høibjertede Raab, hvormed de Danske ere faldne — thi det ville vi sige først og sidst, og det vil Efterverdenen anerkjende, at de Danske have fægtet i denne Krig med en beundringsværdig Tapperhed. Lad os tage nogle af de enkelte Krigsbegivenheder, først den store Ulykke i Eckernförde Fjord.

Der synes at have været paatænkt et combineret Angreb tillands paa Fjenden den 4de April, og til den Ende modtog Commandeur Paludan Ordre til, samme Dags Aften, i Skumringen, at løbe ind i Eckernförde Fjord med Linieskibet »Christian den Ottende«, Fregatten »Gefion« og Dampskibene »Hekla« og »Geiser«, allarmere Fjenden, sætte Tropper iland, tage Kystbatterierne og bemægtige sig Byen Eckernförde. Til Landgangen var der medgivet ham en Afdeling Landsoldater ombord i tre Jagter.

Der blæste om Aftenen en stærk paalands Vind, som

i det Tilfælde, at Foretagendet mislykkedes, kunde forhindre Eskadren for at komme vel ud; men den næste Morgen, da Vinden var sagtnet og man i et Krigsraad havde aftalt Angrebsplanen, seilede de danske Skibe ind i Fjorden. Man leverede Kystbatterierne en formelig Bataille, bød dem med stort Sømandsmod de store Skibe som rolige Skiver og skjød selv mod Jordvoldene og de smaa Punkter, Kanonerne, saa at det ene Batteri og det værste, besat med 84pundigere og 18pundigere „ikke var at bringe til Taushed" trods Linieskibets og Fregattens fælleds Anstrængelser; derimod blev det andet, mindre Batteri efter nogen Tids Kamp flere Gange tvunget til Taushed.

Førstnævnte Batteri overvældede Fregatten med en saadan Regn af Kugler, at dens kjække Chef, Capt. Meyer, efter frugtesløse Forsøg paa at komme til at indtage en heldigere Stilling, efter at Dampskibet „Geiser", som skulde hjælpe ham, først havde faaet Bugseertouget skudt over og dernæst lidt Skade paa sit Maskineri, saa at det forlod Slaget, og endelig efter at en stor Deel af Mandskabet var faldet og hans Takkelage forskudt, hverken kunde fortsætte Striden eller gaae under Seil. „Hekla", der skulde hjælpe Linieskibet, havde imidlertid faaet sit Ror beskadiget, og begge Seilskibene havde saaledes intet andet Middel tilbage end varpe sig ud, hvilket dog ved den tiltagende Vind blev overmaade vanskeligt.

Paa denne Tid, eller lidt før, da Søkampen begyndte at blive uheldig, synes det ifølge Commandeur Paludans Rapport, at han har tænkt paa at iværksætte Landgangen; men nu vare betydelige Troppemasser ilede til Kysten, og det var for sildig.

Commandeuren heiste da, lidt over Middag, Parlementairflag og sendte Bud iland „med Tilbud om, at han vilde ophøre med Angrebet paa Batterierne, naar Ilden derfra ophørte, men at han i modsat Fald vilde kaste Granater ind i Byen, som han hidtil havde skaanet“ ɔ: Jeg befinder mig i en saa farlig Stilling, at, hvis I fortsætte Slaget, gaaer jeg tilgrunde, og jeg har da intet Andet at gjøre end ødelægge saa Meget, som jeg kan. Fjenden standsede Ilden og lod vente paa Svaret indtil Kl. 4 — hvilken Mellemtid formodenlig blev benyttet til at hente mere Munition og Artilleri — og meldte da, at Skibene ikke uændsede skulde trække sig tilbage, vilde den danske Commandeur begaae den „Vandalisme“ at beskyde Byen, saa kunde han.

I dette Mellemrum havde Fregatten og, som det synes, ogsaa Linieskibet søgt at varpe sig ud. Om Fregatten anfører Commandeur Paludan det udtrykkelig, hvorimod han kun siger om Linieskibet, at det laa anderledes Kl. 4 end Kl. 1. Varpningen vilde imidlertid ikke lykkes, og da Fjenden nu begyndte at skyde med gloende Kugler, tænkte Commandeuren paa, med Opoffrelse af Fregatten at bringe Linieskibet ud ved at „sætte Seil og ved Krydsning arbeide sig udefter“. Denne tunge Beslutning, at forlade en dansk Fregat hjælpeløs under Fjendens Kanoner, kom nu ogsaa for silbig, Linieskibet blev fra alle Sider, fra det gamle og fra nyopkiørte Batterier overøst med Kugler, der borttoge dets Tougværk og Seil, saa at det drev og kom paa Grund. Paa denne Tid, da Linieskibet havde opgivet Fregatten, strøg Capt. Meyer sit Flag. En halv Time udholdt Linieskibet endnu Kampen; da de gloende Kugler havde tændt Ild i Skibet, da Mandskabet faldt til ingen Nytte og Redning

var umulig, strøg Commandeur Paludan efter holdt Krigsraad sit Flag, Kl. 6.

Hvorledes det derpaa gik til, at Skibet sprang i Luften — efter at Commandeuren havde befalet at lade det løbe fuldt af Vand og kaste Krudtet overbord, og efter at han for det meste havde faaet Ilden dæmpet — veed man endnu ikke, ligesom overhovedet alle nogenlunde paalidelige Oplysninger og Beretninger indskrænke sig til den Hoistcommanderendes noget uklare Rapport. Størstedelen af Mandskabet saavelsom Commandeur Paludan var i Forveien reddet (det var skeet ifølge den fiendtlige Overstcommanderendes bestemte Fordring: at man skulde gaae fra Borde); de, som bedst kunde fortælle Sammenhænget, Næstcommanderende Capt. Krieger og 3die Commanderende Capitainlieutnant Marstrand, ere sprængte i Luften, og have de selv foraarsaget det, have de taus unddraget sig Nederlaget og det danske Linieskib den sidste Ydmygelse, saa siger Danmark dem et stille, grædende og beundrende Tak.

Idet vi mange Dage efter Ulykken skrive disse Linier, vender den Følelse levende tilbage, som var over os Alle hiin 7de April, da Budskabet kom ret som et Lyn fra den klare Himmel; thi det var Solskinsveir, og Landesorgen foer ud over Befolkningen, der sorgløs og tillidsfuld gik paa Gaderne og de offenlige Spadseregange, og den private Ulykke, som var forenet med Fødelandets, naaede sine Offre, medens de gik smilende og uforberedte. Det var en skarp og bitter Smerte, vi Alle led ved at maale Tabet, forestille os Søkrigernes Fortvivlelse og Fald, lade Tanken dvæle ved, hvad en Digter senere har kaldt „det Marterbaal, der piinte Helte tilbøde"; men Fjenden kunde gjerne have seet paa Smerten,

thi den var rolig og værdig, og fra Ingen kom et modløst Ord.

Men nu, da vi have »mættet vore Hjerter med Taarer og Veeklager«, kunne vi vel med alvorligt Sind see Ulykken og Ophavet i Øinene. Vi skulle her ikke beskjæftige os med, hvad der til Dato er uafgjort, om det er Armeens Generalcommando eller Marinens Overstbefalende, der har Skyld i, at Bataillen ikke blev aldeles undgaaet ved Contraordre eller desl.; vi tage selve Slaget. Man har sagt, at der fra Escadrens Side er blevet viist Overmod, Uforsigtighed, Utaalmodighed, at den foragtede Kystbatterier og troede et Linieskib uimodstaaeligt, hvad Engelskmænd og andre Nationer med deres større Erfaring ere langtfra at troe. Vi ville indrømme denne Beskyldnings Rigtighed; men vi ere overbeviste om, at Skylden ikke falder paa Marinen. Vor Escadre gik under en Pres af Seil, som fyldtes af den offenlige Mening. Den offenlige Tiltro, Fordring og uhyre Forventning drev dem fremad imod Batterierne, som man haanede, eller ønskede at haane, den almindelige Menings Strøm gik gjennem Mandskab og Officierer, meer eller mindre bevidst, og man vilde retfærdiggjøre Troen, man sloges godt og sloges til Døden. Der blæste en stærk paalands Vind, gunstig for at komme i Slag, ugunstig for de Vigende — det var den danske Folkefølelse, som blæste, som ikke havde tænkt paa at vige, og blæste Skibene i Fordærvelse. I maae blive vrede, kjære Landsmænd, over disse Ord, men det er vor Tro, saaledes have vi følt det.

Men som »Christian den Ottende« og »Gefion« heiste Seil og under Mandskabets Hurraraab gik ind imellem stærkere Fjender og ugunstigere Forhold, end de havde troet, saa-

ledes er selve det danske Statsskib gaaet til Kampen. Vi vide, at de, som have befalet og opfordret, ville gjøre Indvendinger; men vi sige til dem: Skjæbnen hviler over Eder, I kunne kun undgaae den ved at have Held, det er Eders Pligt, og vores Alles Pligt er det at hjælpe Eder dertil, Ingen gjør Indvendinger, vi ere Alle gaaede ombord sammen og lyde Capitainen.

Lad os nu betragte Landhæren og dens Gjerninger. Det er til denne, at de fleste Mænd ere blevne opbudte, den har kjæmpet hyppigst, og trods alle Huller i Rækkerne er den hverken selv forknyt, ei heller sige Forældre eller Søskende, Hustruer eller Kjærester her hjemme: „Hold inde!" men bede kun Staten om at gaae fremad. Der er virkelig en beundringsværdig, rørende Hengivelse. Dog, man spørger ikke blot, om de patriotiske Gaver ere indkomne, men tillige om deres Anvendelse.

Man troede heller ikke den Gang, at Tydskerne vilde komme, Gud veed af hvad Grund, men man troede det ikke. Bagefter har General Fabvier erklæret, at Ulykken kun laa i Vaabenstilstandens Forlængelse, som bragte os Tydskerne; hvorimod „Fædrelandet" i sine Artikler af 26de og 28de Marts meente, at Forlængelsen ikke kunde skade og ikke vilde bringe synderlig mange Tydskere imod os. Hæren gik da frem fra Ost og Nord den 3die April for selv at prøve, hvor mange eller faa Tydskerne vare; den bestod hæderlige, haardnakkede Fægtninger især den 3die og 6te, men kom tilbage og bragte sin Konge det Budskab, at Tydskerne vare der i stor Overmagt. Vi ere ikke oplagte til Skjemt og sige ikke for Spøgs Skyld, at det lignede hiin Islænder, der gik ind for at see, om Gunnar paa Hlidarende var hjemme, da man vilde anfalde

denne. Manden kom tilbage til Høvdingene Gissur Hvide og Geir Gode med et svært Øxehug; de spurgte ham, om Gunnar var hjemme, og han svarede da: „Om Gunnar er hjemme, veed jeg ikke, men at hans Øxe er hjemme, det veed jeg“, og dermed faldt han død om.

Kongen erklærede da i en Armeebefaling, at Armeen nu ikke skulde angribe, før den kunde føres til Kampen „Mand mod Mand“; man veg altsaa langsomt for Overmagten og opgav Kolding. Men den 23de April gjorde man alligevel Angreb og paa selve den danske By Kolding, uagtet man havde opgivet den, fordi dens Forsvar var umuligt og kun vilde udsætte Indvaanernes Liv og Eiendom for Fare. Men man angreb — med hvor megen Plan skulle vi ikke bedømme — maatte vige og fik den danske By tildeels ødelagt. Atter haardnakket, glimrende Tapperhed i det Enkelte, kostbart Blod spildt, under Tryk af Armeens og Folkets Stemning, ligesom man den 28de Mai f. A. sloges, fordi Armeens Stemning fordrede det.

Og hvorfor slaaes vi egenlig nu? Feiler man meget, naar man troer, at en utaalmodig Folkemening, den store Demonstration med de 27,000s Adresse har drevet Regeringen fremad og gjort den utaalmodig? Man fordrede heftig, at de danske Slesvigeres „utaalelige Tilstand“ skulde ophøre, og det var ret, som om man tiltroede Regeringen hemmelige Kræfter, over hvilke den ikke vilde byde uden efter Folkets udtrykkelige Forlangende; det var ligesom i gamle Dage: „Naar vi blot kunne faae Regeringen til det, saa er der Ingenting i Veien“. Man havde sagt, at Tydskland var en „eenarmet Goliath“ og vilde falde i Anarki, og det er frappant, hvor meget man er kommen til at fornye den gamle Historie

om den franske Kong Frants d. 1ste. Ogsaa han stod ligeoverfor en fjendtlig Hær, der truede med at opløses, men istedetfor at give Tid og være forsigtig, angreb han den utaalmodig og forhindrede Anarkiet fra at indfinde sig. Han blev slaaet, og gid nu blot ikke Ligheden maa gaae saa vidt, at vi kunne skrive som han: Alt er tabt undtagen Æren. —

Hvad er hele Krigen? Vi spille Lotteri, med stor Utaalmodighed og med stor Udholdenhed og vente stadig, at Lykken skal bringe os en Terne. Gid den maa komme!

Den 1ste Mai.

Iaar som ifjor kommer Terrorismen med Ulykken, men heldigviis er igjen efter dansk Skik Anfaldet svagt og faaer et lille Anstrøg af det Comiske. For et Par Dage siden gjentog „Fædrelandet", at der i vor Midte lever Schleswigholsteinere, for hvilke vi skulle vogte os, og tilføiede, at man dertil maatte henregne flere „Damer". Imorges angav Dagbladet „Folket" en Præstedatter (det nævnede hendes Fornavn og Begyndelsesbogstavet af Faderens Navn) for at have leet og moret sig over Lehmanns Fangenskab, og iaften fortæller „Fædrel.", hvad en Mand har sagt til fine Boutikfolk, rigtignok ikke i nogen statsfarlig Anledning, men da han opsagde Bladet „Fædrelandet". Dette Sidste refererer sig igjen til bemeldte Blads nuværende Tilstand, som vi skylde at omtale. „Fædrelandet" har virkelig i nogen Tid viist sig besindigt og betænksomt, det har for Danmarks Skyld frygtet Krigen og gjerne villet undgaae den. Det er en Fortjeneste, som kun svækkes ved, at det ikke har havt Kraft til bestemt at modsætte sig den herskende Anskuelse. Det har gjort nogle svage Forsøg, men er hver Gang fun-

ket afmægtig tilbage igjen af uovervindelig Frygt for at blive forladt af den offenlige Mening. Vi sige her ikke et Ord mere, end vi ved et Uddrag af „Fædrelandets" Afhandlinger fra Marts og April kunne bevise. Endnu iaften indeholder det en Artikel (imod Berl. Tid.), hvori Smerten over at blive forladt og forfulgt af Publikum næsten er convulsivisk, istedetfor at Overbeviisningen burde gaae med opløftet Hoved uden at frygte det herskende Publikum mere end i forrige Tider den herskende Konge. Men det er saa svært! Bladet omtaler rigtignok sit Mod ligeoverfor Publikum — javel, vi, som meget opmærksomt følge dets Bevægelser og betragte dets Physiognomi, have godt kunnet mærke, at Modet var der, men ikke havde Mod til at komme rigtig frem. Bladet havde stadig den Bitanke: Ja, men sæt, at Krigspartiet dog fik Lykken med sig! — Det siger ogsaa, at det bestandig har været fremsynet og forsigtigt og beregnet Fremtiden. Det er rigtigt, i Marts og April 1849 har man godt kunnet mærke, at det saae Noget ligesom — sans comparaison — en Hest om Natten ved Vetterslev Vandsted, hvor der er uhyggeligt henad Midnat. Men hvad saae det? Og hvorledes vilde det undgaae, hvad det saae? Ved at dele Slesvig. Og har det været istand til at sige hvorledes Delingen skulde foregaae, vilde det opoffre Mere end Strækningen indtil Slien, og kunde vi faae Fred til den Priis, og var da Freden sikkret? Paa disse Spørgsmaal har det ikke villet eller kunnet svare. Men „Fædrel." maa nu have saa megen Ret og maa være saa fornuftigt som det vil, det lider dog saa mange store Mænds Skjæbne. Det vender sig imod den Strøm, det selv bragte til at svulme, og for hvilken det aabnede Sluserne. Hvad der fleer

nu, er kun Consequensen af, hvad der skete før Marts 1848; det kan ikke nytte at gjøre fine Destinctioner, Aanden er der og er slem endog mod dem, som have manet den.

Den 12. Mai.

Vi have ikke med smaalig Omhyggelighed fulgt Hr. Redacteur Plougs Virksomhed som Rigsdagsmand og benyttet os af de svage Sider, han maaskee har frembudt; indbyder han ifølge sin Stilling mere til Kritik end mange andre Rigsdagsmænd, saa have vi dog af let begribelige Hensyn ikke villet udøve Kritiken, uden naar et Princip var det Overordnede og Hr. Plougs Person det Underordnede. En saadan Anledning fremkalder formeentlig en Artikel i „Fædrelandet" for iaften. Bemeldte Blad har allerede tidligere søgt at virke mod Etkammersystemet ved at benytte det Bastiatske Forslags Skjæbne i den franske Nationalforsamling paa en underlig Maade. Fordi dette Forslag nær kunde være blevet antaget i det franske Etkammer, men ved Lamartines Modstand ikke blev det, fandt „Fædrelandet" Beviis paa, at Etkammersystemet er farligt. Om Etkammersystemets Actier virkelig faldt dengang ved den urigtige Børsefterretning, skulle vi lade være usagt. Iaften har Bladet en lignende Historie fra den danske Rigsforsamling og mener, at den kan bidrage til at „forsone med Tokammer-Indretningen". Idag fremkom nemlig gamle Grundtvig med et Forslag, saaledes lydende: „Ingen Tydsker eller anden Udlænding kan faae dansk Indfødsret uden ved Lov, men Svenskere og Normænd skal, ligesom Islændere og Færinger, agtes for Indfødte, naar de have fast Ophold Riget." — „Fædrelandet" dramatiserer, hvad der da skete. Nogle Medlemmer under-

støttede Forslaget, Forsamlingen var uopmærksom eller ligegyldig, Forslaget kunde umærkelig have seiret, hvis ikke Hr. Ploug, lig Manlius, da de capitolinske Gjæs vækkede ham mod Gallerne, var ilet til; han opholdt Striden, indtil Finansministeren og Tscherning kom ham tilhjælp, og Sagen blev da udsat. — Hvad er her beviist mod Etkammersystemet? I Virkeligheden aldeles Intet. Forsamlingen fandt i sit eget Skjød Kraft til at staae imod Overraskelsen, det var ikke udenfra, fra Tilhørerpladsen eller fra Folket at man blev vækket. Altsaa endnu har Systemet bestaaet Prøven. Det Eneste, man kan udlede af »Fædrelandets« Fremstilling, er, at, hvis der virkelig er Fare ved Etkammersystemet, saa kan der bødes herpaa ved, at man altid vælger Hr. Ploug til Medlem. Og naar han døde? Naa, Herregud, »der er et Forsyn, som over Danmark vaager«, og det vil vel sende os en ny.

Den 14. Mai.

Et meget fortjenstfuldt Foretagende af Generalpostdirectionen træder idag i Virksomhed, nemlig Oprettelsen af en Mængde Indleveringscontoirer (især hos Urtekræmmere), hvorfra Breve hurtig og for billig Priis besørges i Byen og til dens nærmeste Omegn. Det er en Reform og Udvidelse af det hidtilværende »Fodpostcontoir« efter det Mønster, som andre større Byer, f. Ex. Paris og Wien, længe have frembudt. Den ansvarfrie Generalpostdirection har i flere Aar været og er maaskee endnu det offenlige Contoir, der meest føler sit Ansvar.

Til de Afhandlinger, der staae i det Foregaaende om Italien og Frankrig, have vi kun Lidet at føie efter Postnyhederne. Østerrigernes selvraadige Indmarsch i Toscana, uden at være hidkaldt enten af Storhertugen eller Folket, og i det høieste indbudt af et lidet, hævnsygt Parti, har forstyrret den Fred og Forsoning, som begyndte at brede sig over Landet; den har bragt Livorno til at kjæmpe, ikke af Princip og ikke af Seirshaab, men af Forbittrelse og Indignation; thi naar en saa stor Uretfærdighed skeer og kommer med store brutale Kræfter, saa synes Mange, at Verdens moralske Orden er ved at forgaae, og de forlange da blot at kjæmpe, inden de døe. Nu frembringe Østerrigerne i hele Toscana en Stemning, der gjør Leopolds Throne usikker, medens den materielt bliver gjenoprettet, de give Republikanismen en Ret, som nok engang kommer frem igjen. — Lignende Virkning have Franskmændene og Neapolitanerne gjort ved deres Angreb paa Rom; var Folket end ikke republikansk, saa blev det dog krigersk med Republikanerne, taknemligt imod dem og begeistret for dem, da disse forsvarede Fødelandet, og især da deres første Batailler vare saa heldige. Nu døer Repubiken heltemodig, men den vil leve i Folkets Erindring, den vil synes saa skjøn, at man ikke kan tvivle om dens Gjenopstandelse. Franskmændene, Neapolitanerne og Østerrigerne dræbe Republiken og befordre Republikanismen. Og i selve Frankrig har denne urimelige Krig gjort, at Folkets Bevidsthed er klaret angaaende hvad der er republikansk;

næsten Alle indsee nu, at Frankrig slet Intet skulde have gjort, hverken taget Parti for eller imod, men ladet Italien bøde for sine Feil og overladt Østerrigerne og Neapolitanerne den Rolle at gjøre Republikanismens Feil god igjen, undertvinge den i Øieblikket for at gjøre dens Fremtid uundgaaelig.

Til Abonnenterne paa „Nord og Syd".

Efterfølgende Oversættelse, hvis Original (Grenzboten) først kom os ihænde den 20de Mai, have vi ladet trykke særskilt, for ikke at opholde det allerede færdige sjette Bind; den kan ved Indbindingen anbringes efter Dagbogen og er pagineret dertil. Det er vel ikke nogen særdeles nødvendig Artikel; men vi fandt den interessant, navnlig med Hensyn til, at den viser, hvorledes en virkelig Nationalkrig føres; desuden tage vi os den Frihed at sende Abonnenterne den gratis og have altsaa et Ordsprog for, at den ikke behøver Undskyldning.

Dog, nogen Nytte kan den samtidig gjøre, siden den nu er oversat og trykt. Vi kunne gribe Leiligheden til at undskylde, at Udgivelsen af „Nord og Syd" i denne Tid er noget uregelmæssig, og det af en Grund, som maaskee er altfor simpel og ligefrem til at blive troet: Det har forekommet os, at de Færreste kunde have Lyst til at læse et Tidskrift, der ikke synderlig

beskjæftiger sig med Nyheder, Postefterretninger o. dl. og hvoraf Størstedelen er skrevet en Maaned eller fjorten Dage, før det bliver læst. Og, i Sandhed, vi vide i dette Øieblik ikke, om vi bør gjøre Undskyldning for, at Skriftet ikke er kommet regelmæssig ud, eller for, at vi udgive, hvad vi lidt efter lidt have skrevet.

Foreløbig have vi da ved sjette Bind efterkommet den gængse Abonnements-Forpligtelse for tre Maaneder (altsaa indtil Juli), og vi bede Læserne troe, at naar Tiden kommer til en ordnet Discussion, til at forfølge et Maal, som kan naaes ved Folkets Fornuft og Villie, saa skal det fra vor Side ikke mangle paa Udholdenhed eller paa god Villie til efter Evne at deeltage i Debatten.

Den 23de Mai.

Redactionen.

Skizze af den ungarske Krig.

Siden Jerusalems Ødelæggelse have Jøderne som bekjendt vundet Penge og tabt Courage. Den yngre Generation har fortæret Renter og Capital af den berømte Dødsforagt, hvormed Forfædrene forsvarede Jerusalems Mure og Tempel.

Efter det store Revolutionsaar 1848 have Jøderne som bekjendt tabt Penge og vundet Courage. 1848, denne Dørhængsel, om hvilken Europa dreiede sig med et hvinende Ryk, saa det vendte sin jernbeslagne Egeside mod Magthaverne, synes saaledes ogsaa at være et Vendepunkt i Jødernes Historie. De »krybende Kujoner« ere pludselig blevne forvandlede til frygtelige »Wühlere«, et Avancement, der vel er »gaaet over Skrævet«, som man siger, men dog et Avancement.

De ungarske Jøder stode i samme Forhold til deres Troesbrødre i de andre østerrigske Lande som Ungarn i det Hele til de øvrige Kronlande. Ungarernes frie Naturliv havde ogsaa afspeilet sig i Jødernes Characteer, de vare mindre trykkede end i Bøhmen, Mæhren og Galizien, derfor ere de ogsaa mindre feige, mindre krybende, og Fædrelandskjærligheden, som den kun halvt emanciperede tydske Jøde endnu bærer som Æggeskal paa Hovedet, løber hos den ungarske alt længe om som fuldvoxen Høne. De rige Jøder

kjøre forøvrigt med fire Heste og med en Husar paa Bukken trods den fornemste Adelsmand, hvorimod mangen fattig Skjelm iblandt dem siger ganske som hans katholske Nabo i Skoven: „Hob' ich ehrlich Auskommen, bin ich Rauber.“ De ere alle blevne gode Magyarer og have vundet Landets Sprog kjært, saa at jeg til min store Forundring ofte i ungarske Landsbyer traf smaa Jødedrenge, der talte godt Magyarisk, men ikke havde Begreb om Tydsk, medens det er en Kjendsgjerning, at man i Europas øvrige Lande, selv i Frankrig og England, sjelden finder Jøder, der ikke tale eller idetmindste forstaae det jødisk-tydske Jargon. Det er endvidere paafaldende, at Jøderne i alle til Ungarn hørende Kronlande — Kløverbladet Stadion-Bach-Schwartzenberg maa tilgive mig, at jeg endnu ikke troer paa det octroyerede Charte og udelelige, frie Østerrig! — Slavonien, Kroatien, Militærgrændsen og Slovakiet, uden Undtagelse helde til Magyarismen, gjerne fornægte Tydskheden og altid vare ugunstig stemte imod Slavismen. Denne sidste har i det Hele taget aldrig været heldig i at gjøre Proselyter, det maa derfor ikke vække synderlig Forundring, at den heller ikke smagte Jøderne. Tydskheden, saaledes som den meget hyppig er repræsenteret af de tydske Borgere i Ungarns Byer, kunde umulig vække synderlig Tillid hos Jøderne.

„Magyaren“ — siger en Nutids Forfatter — „er høihjertet, den tydske Borger snæverhjertet. Ingen Magyar har ombyttet sit Navn med et tydsk, medens hundrede, ja tusinde Tydskere have indgivet Ansøgninger om at maatte aflægge deres Fædres Navn og lade sig magyarisere. Tydske Magyarer findes i Skokkevis. Kom Ungarerne til at indtage en Plads i det østerrigske Monarkies Rigsforsamling,

vilde man snart faae at see, til hvad Side de høre. Magyarerne vilde tage Plads til Venstre, Tydskerne i Centrum; tilhøire vil ikke en eneste Ungarer sætte sig, det skulde da være, at det lykkedes en slovakisk Præst at blive valgt. Selv Magnaterne høre til det liberale Parti, medens Skomageren fra Staden slutter sig til Reactionen. Tydskeren i Ungarn har ingen national Tendens, Magyaren er heel og holden national; hans Gud er magyarisk, hans Adam bærer ungarske Buxer, hans Himmel er magyarisk. Tydskeren ønsker Friheden som Undtagelse, hvorimod Magyaren fordrer den som Regel. I Drøftelsen af Grundrettighederne ville Tydskerne i Ungarn være Blyvægter, Magyarerne Luftballoner.«

Denne Dom er haard, men sand.* Derfor fraterniserede Jøderne bestandig hellere med Magyarerne end med Tydskerne. Erindre vi os desuden forrige Aars Jødeforfølgelser i Presburg og Thyrnau, som tydske Borgere foranstaltede — Magyarerne have aldrig tilladt sig Sligt — at endvidere den ungarske Rigsdag, foranlediget dertil af Kossuth, allerede før Marts havde udtalt Jødernes factiske Emancipationen — saa ville vi finde det forklarligt, at alle de ungarske Jøder ere begeistrede Tilhængere af Kossuth og Magyarerne.

Efter denne til at forestaae det Efterfølgende nødvendige Indledning vende vi os til de krigsførende Magter.

---

* Denne Dom over de to Folkeslag er ikke Hovedsagen i Artiklen, og vi ville desaarsag ikke gjøre mange Indvendinger mod Forfatteren (Adolph Neustadt). Os forekommer det at fremgaae baade af den ældre og nyere Historie, at Magyarerne ere despotiske i deres Nationalisme. Den offenlige Mening i Europa har altid holdt med dem, deels fordi de aldrig have havt ganske Uret, deels fordi de vide at forsvare deres Ret og Uret med stor Kraft og glimrende Tapperhed.

Ministeriet Stadion-Schwartzenberg, som, da det nu engang ikke kan blive populært, gjerne lader sig kalde „det stærke“, havde ikke havt nødig at tage sin Tilflugt til Ruthenerne mod Ungarn. Magyarerne havde Fjender i tilstrækkelig Mængde i Wallacherne, Slovakerne, Serberne og Kroaterne, og naar de hidtil i stolt Overmod ansaae sig for eneste Herrer i den 4000 Kvadratmiil store Have med de vilde Heste og den vildtvoxende Tobaksplante, hvis Cactusgjærde de slaviske Stammer danne, saa vendte disse dog deres Pigge ligesaavel indad som udad. Ministeriet Wessenberg og det nuværende troede som kjærlige Gartnere ikke at kunne gjøre noget Heldigere, end omhyggelig at vande dette Hegn, saa det trivedes frodig, og rykke det længere ind. De lovede Magyarernes Fiender Alt, hvad deres Phantasi kunde tænke sig, de karesserede Slovakerne, Serberne, Rumænerne, de kjærtegnede Banen og Woiwodinen hemmelig og offenlig, kort, de beilede til disse Mænds Venskab og forglemte imidlertid at søge at vinde Nationerne, hvad der aldrig gaaer ustraffet hen, da disse aldrig glemme sig selv. Men de undlode at gjøre sig Jøderne til Venner, og disse vare netop de Eneste, der Intet havde at vente af det „store, frie, udelelige Østerrig“, da de alt vare emanciperede af den ungarske Rigsdag.

Ja, Fyrst Windischgrætz gjorde det, der var endnu værre, han gjorde sig Jøderne til Fjender. Medens Kossuths andre Leverandører og Hjælpershjælpere simpelthen slap med „Krudt og Bly“, blev der beregnet de Jødemenigheder, som en saadan Forræder — alias Patriot — hørte til, en Bøde paa 20,000 Fl. C. M. for det ved Executionen forbrugte Krudt og Bly.

Menighederne skulde indestaae for, at Ingen af deres Midte indsmuglede Læder eller Tøi til Debreczin, Faderen maatte bidrage til Strikken, hvormed hans Søn skulde hænges, og fandt det dog saa naturligt, at hans Søn leverede Kossuth Læder og havde lidt Profit derved i disse slette Tider.

De uhyre Bøder bleve ikke ganske uden Virkning. Menighederne indsaae Umuligheden af at passe paa deres enkelte Medlemmer, de gik derfor den sikrere Vei og smuglede som Corporation, saa vare de ikke udsatte for at blive grebne. Medens Schmuhl og Mosche tappert fægtede med deres kristelige Naboer Lajos og Ferencs i Magyarernes første Rækker, dannede de hjemmeblevne Graaskjægge Mellemleddene i det uhyre Telegraphnæt, som strakte sig fra Wien til Debreczin og fra Arad til Komorn. Deres vidtforgrenede Handelsforretninger, Correspondenter og Bekjendtskaber kom dem derved ypperlig til Nytte. Hvad hjalp det, at man overhuggede Brevhemmelighedens Knude med Sabelen? Indholdet var altid saa uskyldigt som „die Augsburger Allgemeine". Saaledes skrev f. Ex. en ærværdig Graaskjæg fra Waitzen til sin Forretningsven i Kereßtur: „Rebbe Anschel gaaer med 14 Kister svære Varer imorgen til Eders Marked. Gjør Alt hvad Du formaaer, for at vore Venner skaffe ham af med hans Varer!" — „Fordømte Jødepak!" hører jeg Officieren sige i sin Chefs Cancelli, „midt i den blodigste Krig tænke de endnu paa deres lumpne Varer!" — Men Forretningsvennen veed nu, at Rebbe Anschel (den jødiske Oversættelse af Alfred, Windischgrätz's Døbenavn) har beordret 14 Stykker svært Skyts med behørig Bedækning mod Kereßtur, og skynder sig af alle Kræfter at underrette sine gode Forretningsvenner, Husarerne, der tilfældig ride sig en Tour ved Theiß,

derom. — Der bliver da et ordenligt Slagsmaal om de „svære Varer“! — To Dage efter skriver Forretningsvennen fra Kereßtur tilbage til Fætteren i Waitzen: „Rebbe Anschel er lykkelig ankommen hid og har gjort brillante Massematten (Forretninger). Han har affat alle sine Kister paa to nær!“ — Der seer De en magyarisk-jødisk Seirsbulletin, der i faa Dage gjør sin Runde hele Landet om. Er det end ikke saa godt Tydsk som en af de 30 Armeebulletins, hvormed Welden har tilintetgjort Rebellerne, saa seer Gud dog paa Hjertet og ikke paa Stilen! Ungarerne have Hjertet og Welden Stilen. Dog, jeg talte om et Telegraphnæt! — En tydsk Lærd, der læser denne vidunderlige ulærde Afhandling om Ungarns nyeste Historie i en Krog af Leipziger Museum, rokker ærgerlig frem og tilbage paa sin Stol og begynder at tvivle om sin Lærdom; thi hvormeget han end har studeret, om en ungarsk Telegraph har han aldrig hørt, og nu endog et Telegraphnæt, et uhyre Næt! — Trøst Dem, min Ven i Leipziger Museet! Der gives ingen Telegraph og gaves aldrig nogen Telegraph i det frie Land Ungarn, der grændser til det stærke, enige Østerrig endnu i Dag og til det stærke enige Tydskland med det Første. Der gives ingen Bjælke-, ingen Hjul-, ingen Fyrværkeri-Apparater paa Høiderne, ingen Kobbertraade og elektriske Batterier paa Sletten, og dog har Kossuth sine Telegrapher!

Behag godhedsfuld at kaste et Blik paa Engen ved Ofen. Der frembyder sig et broget Skue. Officierer sprænge frem og tilbage, Marketentersker indpakke deres Kram, Bro-equipagen bliver forspændt, Trommer og Trompeter lyde, Heste vrindske, Seletøiet knirker, Tornystre snøres, Kanoner rykke frem i Marschorden, Kolonner sætte sig i Bevægelse;

lidt efter lidt ordner sig det hele uhyre Train og marscherer med dumpe Trin over begge Broerne til Pesth for at drage ad Veien til Szolnok. Pestherne staae sammentrængte i Gaderne, [illegible] af Vinduerne see bekymrede Kvindeansigter, men Alt tier, intet Raab høres til de i Kamp dragende Krigere, og en hundrede tusinde fromme Ønsker for Fjenderne, de skulle bekjæmpe, er Alt hvad de faae med paa Veien. En elegant Rytter sprænger forud gjennem Gaderne, han tænder sin Cigar ved en Pibe hos en Landmand, der staaer ved Barrieren med Hænderne i Lommerne. Ilden gaaer derved ud for Bonden. Hvad gaaer der af ham! Han løber til Siden hen til en Sandhøi og slaaer hurtig Ild med Steen og Staal. Men han tænder jo ikke sin Pibe dermed! Han tænder et Bundt Riis, slukker det, tænder det igjen og gaaer sin Vei. Manden maa aabenbar være gal. Han har ogsaa kastet sit korte Piberør i Ilden, for at den skal brænde desto bedre. Men see! I nogen Frastand stiger nok en Røgsøile iveiret. See, nok en! Og nok en! En lille pukkelrygget Knøs, der fra den tidlige Morgenstund af har samlet Kviste i Skoven, seer Røgsøilerne, kaster sit møisommelig sammensankede Knippe til Jorden og stikker sin Skat i Brand som en anden Sardanapal. — See videre mod Øst! Gjennem Landsbyen løber en Dreng, over Heden flyer en Rytter, gjennem Floden svømmer en Hund. Dreng, Rytter, Hund, alle ere Led i hiin usynlige Telegraphkjæde, jeg fortalte om. Faa Timer efter at den keiserlige Armee i Pesth har sat sig i Bevægelse, veed man i Debreczin dens Marschroute og træffer de nødvendige Anstalter, medens den keiserlige Feltherre med al sin Magt og alt sit Guld ikke kan skaffe sig en paalidelig Spion. See

det er Historien om den ungarske Telegraph, en Telegraphindretning, der alt brugtes mod Philip den Anden i Nederlandene og overalt vil blive brugt (?), hvor der føres en national Krig mod en fremmed staaende Hær.

Et Folks Kraft er som den Jordbund, det beboer. Som det mindste Atom Jord har Spirekraft i sig, saaledes skjuler ogsaa det ringeste Individs Sjæl Stof nok til at gavne det Hele. Hvad saaledes et oprindelig tappert Folk formaaer, naar dets krigerske Charakteer ved potenserede Aander drives til Kraftanstrængelser, have vi seet i denne Krig, hvor Armeer ere blevne fremstampede af Jorden.

En Deel af den nuværende ungarske Hær og tilmed dens Kjærne, Husarerne, laae ved Krigens Udbrud, nogle Regimenter stærk, i Landet selv, og hvo der kjender Husarernes Katechismus, var ikke længe i Tvivl om, hvad Parti de vilde tage. Men ogsaa fra Bøhmen, Mähren, Galizien, Steiermark deserterede enkelte Eskadroner for at kæmpe for det truede Fædreland. Saaledes slog, for kun at nævne et Exempel af de mange, 300 Mand med Officierer og Heste sig igjennem fra Klattau ud af Bøhmen til Ungarn. Jeg var tilstede, da disse Tappre ankom til Ödenburg og med samt deres Heste næsten bleve baarne ind i Staden af den begeistrede Mængde. Forfulgte fra alle Kanter, saalænge de endnu befandt sig paa keiserlig-østerrigsk Jordbund, havde de med betydeligt Tab maattet hugge sig igjennem et heelt Regiment Kyrasserer. Dagen over skjulte de sig i Skovene for at undgaae deres Forfølgere, og kun om Natten gik det uafbrudt afsted mod Hjemmets Grændser. Deres Klæder vare i Pjalter, Blod og Snavs bedækkede deres Ansigter, Seletøiet var sønderrevet, Hestene vare indskrum-

vede til Skeletter, de selv mere døde end levende af Savn og Strabadser, men deres Øine hvilede begeistret paa deres Landsmænd, der trængte sig om dem, og deres Øren lyttede begjærlig til de dyrebare Toner fra Hjemmet, som de med Livsfare vare komne at døe for.

I Italien staae endnu 20,000 Mand Ungarer. Men hvormeget man end fra Hjemmet af gjorde, de vare for strengt bevogtede til at kunne tænke paa Flugt, og hvor længselsfuldt de end skuede over til Piemont, det var dem et lukket Land, de kunde ikke komme paa sardinske Skibe til Dalmatien og derfra slaae sig igjennem til deres Brødre. Kossuth havde gjort Regning paa disse Regimenter, men dog, fattet paa det Værste, ikke imidlertid forsømt at organisere en ny ungarsk Hær. Paa Rekrutter manglede det ikke, og for Officierer sørgede den østerrigske Armee og Polen. Den nye Soldat skulde med sin nye Bestemmelse tillige have et nyt Navn, Kossuth kaldte ham Honved ɔ: Fædrelandsforsvarer, i Modsætning til „Soldater", der lade sig hverve for Sold. Det er en Vildfarelse, der er almindelig udbredt, at Honved er irregulære Tropper, Landstorm. Honved er den regulære ungarske Soldat, Husaren den beredne Honved.

Men hvor et regulært Korps sætter sig i Bevægelse til en Expedition, forlade Bønderne deres Ploug og deres Kakkelovnskrog for at ledsage og omsværme det som Avant- og Arrieregarde. Lavineagtig voxer deres Masse med hver Miil. Denne Landstorm skaffer Kvarteer, besørger Transportmidler, Proviantering og Forpostjeneste og overtager vel ogsaa af egen Magtfuldkommenhed det Arbeide at omringe eller jage mindre keiserlige Korps. Csikosens Pidsk med

dens Blykhap og hans Hakke, som han forstaaer at kaste med beundringsværdig Sikkerhed, ere blevne frygtelige Vaaben for de Keiserlige, ingen østerrigsk General har endnu udfundet en Defensivmanøvre derimod. I den nyeste Tid ere hele Skarer af saadanne Csikoser blevne indlemmede i de regulære Tropper, og disse Hestehyrders Dristighed og Forslagenhed maa virkelig være vidunderlig, da selv den østerrigske „Soldatenfreund“ (et militært Dagblad) tilstaaer, at det keiserlige Centrum for Komorn blev gjennembrudt af dem, og at østerigske Cavalleristen gjentagne Gange ere blevne overfaldne af dem i Stalden.

Hr. Radowitz vil vel folde Hænderne andægtig over saadan Krigsførelse og vanskelig kunne begribe, at en østerrigsk Eskadron ikke skulde sikkre sig ved at udstille Vedetter. Men den keiserlige Forpostljeneste er i denne Krig saa trættende og dog saa usikker, at den alene er i Stand til at ødelægge den bedste Hær i faa Maaneder. I hele Uger kommer den stakkels Soldat ofte ikke af sine Klæder eller Sadelen af Hestens Ryg. Til enhver Time, ved Nat som Dag, i Storm, Regn og Solskin maae de vente Overfald, og behager det saa engang en fremskudt Piquet at lege Sybarit ɔ: trække Støvene af eller gjøre sig det bekvemt for Natten eller at sætte Kjødgryderne paa Ilden, saa ville ved den første Sadelrem, Cavalleristen spænder løs, Landsbyens Beboere have givet de i Nærheden lurende Csikoser et Vink om, at der er Noget for dem at giøre. De magyariske Forposter derimod sove sødt i deres Værters Senge, Hesten æder af den fulde Krybbe, Drengen strigler den og vadsker dens Lemmer med Viin, og længe før Fienden kommer paa Skudvidde, er baade Hest og Rytter i Sikkerhed.

Paa et Tilbagetog gaaer det sædvanlig de Keiserlige endnu værre. Have de efter milelange, forcerede Marscher, forfulgte af den hurtige, utrættelige Fjende naaet en Landsby, hvor de haabe at faae en Times Rast, et Glas Viin, et Stykke Brød, en Slurk Vand for sig og deres Heste, saa finde de sædvanligviis de straatakte Leerhytter menneskketomme. De faa gamle Koner kunne ikke faae Brønden til at give Vand og klage over, at de ere nærved at døe af Sult. Brøndene ere fyldte med Sand, Kjeldrene plyndrede, af Høstænget ere blot de tomme Stænger tilbage. Trudsler føre til Intet, til Søgen er der ingen Tid, thi i Horizonten seer man alt Husarerne. Troppen maa drage ud af Landsbyen, vansmægtende som ved sin Ankomst, for maaskee endnu med sine sidste Kræfter at naae Hovedkorpset. Men, o Under! neppe have de vendt Landsbyen Ryggen, før der kommer Liv i de forladte Hytter. Mændene krybe frem af deres Smuthuller, og Alle rende nu ellevilde om for at modtage de meldte Venner. Viin i Overflod, Vand strømmeviis, Hø, Brød, Flæsk i Mængde — og Kys og Haandtryk ovenikjøbet! Man skulde troe, der var Marked i i Landsbyen; de gamle Koner trippe frem og tilbage, Drengene strigle Hestene, Pigerne sørge for Mad, og Mændene spørge ilsomt, om Kossuth, „hvem Gud velsigne!“ endnu er i Debreczin, og om Windischgrätz, „hvis Oldemoder alt var fordømt“, endnu bestandig holder Kongen fangen.

Der ligger meget Skrækkeligt og megen Poesi i denne nationale Krig, og Russerne ville trods deres Kautschukmaver endnu have meget at fortælle deres Børnebørn om denne Poesi.

Tillæg.

Fingal.

---

et episk Digt i sex Sange

af Ossian.

Tilegnelse.

Ædle Barde! ned jeg tager
Harpen, som du fordum slog,
Den har lydt til dine Klager,
Før til Bretland Dansken drog.
Den har tonet til din Sang,
Liflig er endnu dens Klang,
Conas Røst*! min Haand du føre,
At jeg Strengen ret kan røre!

Albions Gjenlyd! kom herover —
Rid til Danmark paa din Sky!
Over Vesterhavets Vover
Lyde dine Heltes Ry!
Lær mig Sangen at forstaae,
At med danske Ord jeg maa,
Hvad du sang i Oldtidsdage,
I den rette Aand gjentage!

---

* Ossian boede og sang ved Floden Cona i Argyleshire og kaldes derfor ofte „Conas Røst".

Som Oversætter af nærværende 1ste Sang af Ossians episke Digt „Fingal", ønsker jeg at ledsage den med følgende Bemærkninger.

Macphersons prosaiske Oversættelse af Ossian, hvorved dennes oprindeligen i skjønne rimede Vers digtede gæliske Sange bleve reddede fra Undergang, er for Mange en fast utilgængelig Bog, og giver sine forholdsviis faa Læsere vel en stor, men ingenlunde en ublandet Nydelse. Grunden hertil er formodentlig, at den aldeles mangler de ossianske Digtes musikalske Bestanddeel: den med Gjenstanden harmonerende Verseform, som upaatvivleligen maa have været noget Væsentligt ved disse Digte, og deels, at end ikke Macphersons skjønne Prosa formaaer med Naturlighed at bære saa poetiske Tanker som dem, hvori denne store Sanger bestandig udtaler sig. Jeg har derfor troet, at en Gjengivelse af Ossian i den metriske Form, som vort Øre har vænnet sig til, baade vil gjøre Digteren mere tilgængelig, og tillige skjænke Læseren en mere ublandet Nydelse, forudsat at Digtenes Grundtone ikke forfeiles.

I Udførelsen af denne Idee har jeg i længere Tid fundet en nydelsesrig Beskjæftigelse; og for nu at erfare hvad Deeltagelse denne min Bestræbelse vil møde i mit Fædreland, har jeg besluttet mig til at lade nærværende Prøve fremkomme for mine Landsmænds Øine. Grunden til, at jeg blandt de Oversættelser, jeg har liggende, har valgt en Sang af „Fingal", er deels, at jeg med den her valgte ottefodede Trochæ, hvor Rimene ere sjældnere, har kunnet gjengive Mere af hvad der er eiendommeligt for Ossian, end ved de andre i Form af Romancer oversatte Stykker, og deels at dette Epos er det blandt hans af mig hidtil oversatte Digte, som meest har tiltalt mig selv ved dets uudtømmelige Billedrigdom og ved dets rolige episke Fortskriden i Fortællingen.

Dersom denne Prøve vinder Bifald, skal det være mig en Glæde at fortsætte Udførelsen af den ovenfor antydede Plan.

Januar 1849.

Oversætteren.

Redactionen har hertil at føie den Bemærkning, at den troer at opfylde en Pligt, der paahviler den periodiske Presse, ved at offenliggjøre dette Brudstykke af et agtværdigt literairt Arbeide og saaledes bidrage til at fremkalde en competent Kritik.

Fingal.

1ste Sang.

Taus Cuchullin[1] foran Turas[2] mosbegroede Mure sad,
Over ham udbredte Træets Krone raslende sit Blad,
Op til Klippevæggen lænet stod hans Spyd, i Græsset laae
Skjoldet blankt ved Heltens Side, — Carbar han i Tanken saae,
Carbar, hvem i Kamp Cuchullin Banesaar paa Heden slog,
Da han Sværdet for sin unge kongelige Myndling[3] drog.
Men fra sine Heltedrømme pludseligt bortkaldtes han,
Moran, Fithils Søn, hin unge, som paa Udkig stod ved Strand,
Traadte nær til ham og raabte: »Lochlins Konge[4] nærmer sig,
„Nys har Svaran sine Skibe styret ind i Turas Vig,
»Paa hans mange Snækker saae jeg Bølgens stolte Sønner staae,
„Snart med dem vil Svaran over dine grønne Bakker gaae!«

---

[1] Cuchullin, Formynder for Irlands Konge Cormac, som var mindreaarig; han var selv kun 23 Aar gammel og boede paa Dunscait, hans Familiesæde paa Øen Sky ved Skotland, kaldet Taagernes Ø. [2] Tura, ogsaa en af Cuchullins Borge, paa Irlands Kyst i det nuværende Ulster. [3] d. e. Cormac. [4] Svaran var Konge i Lochlin, en Deel af Skandinavien; der tales om dets Kysters tusinde Klipper, altsaa er det ikke Jylland, som Macpherson mener.

„Fithils Søn! altid du skjælver“, svarede med strenge Blik
Cormacs Riges ædle Styrer, da han Morans Budskab fik,
„Frygtens Sønner øine Farer ofte, hvor der ingen er,
„— Muligt saae du fjernt paa Havet Orknens Konge[1] med sin Hær
„Drage hid fra Eensomhedens Høie for at staae mig bi. —
„Naar vil du fra Feighedsaanden dig, o Moran, gjøre fri?“
„Ei har Morans Øine feilet, ikke fjernt paa Havet kun
„Saae jeg Flaaden, nei Cuchullin! Sneens Drot[2] i denne Stund
„Staaer paa Kysten, selv jeg saae ham sidde der paa Fjeldets Blok,
„Og om ham som sorte Skyer hvirvledes hans Helteflok.
„Lig den svedne Gran var Spydet, som den stærke Høvding bar,
„Og som Maanen, naar den hæver sig fra Havet, Skjoldet var,
„Funklende sig Solen speiled i hans Hjelm og Brynie blank,
„Helten selv var som et Iisfjeld, stor og truende og rank.
„Frem jeg stod for ham og sagde: mange Kæmper rede staae,
„At forjage med det skarpe Staal Enhver, som prøver paa
„Erins Konge at fornærme; ei Cuchullins Haand er let,
„Naar det gjælder at beskytte Trenmors[1] kongelige Æt.
„At paa fjerne Have, Svaran, du er mægtig, vel jeg veed,
„Men fra Turas vindomsuste Mures Tinde stuer ned
„Mangen Høvding, stærk og mægtig, — ei den Mand er født endnu,

[1] Fingal, Konge i Morven, den nordvestlige Deel af Skotland. [2] Sneens Kongerige er en af Lochlins poetiske Benævnelser. [3] Trenmor, fælles Stammefader for Fingal og Cormac.

„Som Cuchullins Magt betvinger, Semos Søn ei kjender du!
„Og han svarede som Bølgen, naar den knuses mod et Skjær:
„Hvo kan vel i Mandboms-idræt maale sig med Swaran her?
„Helte staae ei i min Nærhed, Kæmper segne for min Haand,
„— Fingal[1], Selmas Høvding, ene eier Kraft og Heltcaand
„Til at modstaae Havets Konge — eengang strede vi en Dyst,
„Tvende Drotter da paa Malmors[2] Hede brødes Bryst mod Bryst,
„Klipper sparkedes afslave, Stene faldt i Bækken ned,
„Bange løb ad andre Veie den fra Pladsen, hvor vi stred.
„Trende Dage der jeg prøved Kræfter med ham — sidste Gang
„Sagde Comhals Søn, at Havets Konge han til Jorden tvang,
„Men jeg sagde: nei han stod! og saadan blev det uafgjort.
„— Turas mørke Høvding tænker derfor altfor høit og stort,
„Om han kæmpe vil med Swaran, som er Havets Ørne lig,
„Naar de med udstrakte Vinger over Byttet styrte sig.“
Helten med de lysblaae Øine gav til Svar: „Jeg aldrig vil
„Vige for en Mand, langt heller vil jeg sætte Livet til.
„Tag Cuchullins Spyd, o Morán, op til Porten flux du gaae,
„Der paa Cabaits Skjold, som hænger frit for Vinden, skal du slaae,
„Fredens Ord det aldrig talte, naar det over Heden klang,
„Mine Fædres Kæmper kaldte det til Vaaben mangen Gang.
„Jagtens Sønner flux vil ile hid til Turas gamle Hal,
„Dem til Kamp mod Lochlins Konge snart Cuchullin føre skal“.

---

[1] Fingal, Comhals Søn, Trenmors Descendent, boede paa Borgen Selma; Ossian, Digteren, var hans Søn og succederede ham. [2] Malmor var et Bjerg i Fingals Kongerige.

Skjoldet klang, og ud fra Portens gjenlydrige Buegang
Lyden over Heden svang sig, Klipperne gav Atterklang,
Til den stille sivomkrandste Sø den kom, hvor Dyret seer
Undrende sit eget Billed over nedadvendte Træ'r,
Skoven vækkes, Dyret studser, flygter let og skjuler sig.
Op fra Klippen, hvor han sidder, springer Curach pludselig,
Connal følger med sit røde Spyd, og Favis unge Søn
Med det hvide Bryst fornemmer Skjoldets tidt gjentagne Drøn.
Han sin Hund fra Sporet kalder, høit hans Hjerte slaaer af Lyst
Og Forventning om at prøve nu en rigtig Vaabendyst.
Ronnan siger: „det er Caboits Skjold!" — „Det er Cuchullins Spyd",
Siger Lugar, „det paa Skjoldet for hans Helte slaaer til Lyd".
— Tag din Rustning, tappre Colmar, Havets Høvding! og dit Sværd!
Reis dig, frygtelige Puno! Cairbar, iil fra Cromlas[1] Træ'r!
Eth med hviden Knæ, stig hurtig fra de høie Kilder ned!
Caolt, fagre Yngling! skynd dig til Cuchullins Vorgeled!
Som det hvide Skum, naar Bølgen mod Cuthonas Klipper slaaer,
Saadan skinner hvid din Side, naar du over Heden gaaer.
Nu jeg gjenseer svundne Dages Høvdinger, — de træde frem
For den blinde Bardes Øine, som jeg eengang kjendte dem,
Kamplyst boer i deres Sjæle, Lyn fra deres Øine gaae,
Speidende paa Turas Tinder Ullins tappre Kæmper staae.

---

[1] I den Egn af Ullin, det nuværende Ulster i Irland, hvor Scenen for Handlingen er, fandtes Heden Lena, Bjerget Cromla, Indsøen Lago og Floden Lubar.

Som den stegne Bjergstroms Torden, naar den styrter ned med Brag,
Saadan lyder fra Cuchullins mosbegroede Fædretag
Vaabengny og glade Tilraab over Cromlas Heder ud.
Snart paa Lenas taagefulde Sletter vente de hans Bud.
»Sønner af de snævre Dale, I, som jage Cromlas Dyr,
»Hil Jer! — Mod et Vildt Cuchullin nu med Erins Børn vil gaae,
»Ei det ligner Høiens brune Dyr, som nylig I forlod, —
»Bølgen ligner det, som stiger høit med Brøl om Cromlas Fod.
»Vil I stride, Kampens Sønner! eller vil I vige for
»Den, som kommer at forjage os fra vore Fædres Jord?
»Connal! du, som stor blandt Helte ofte Lochlins Skjolde brød,
»Vil i Lochlins Blod du atter see din Spydsodd farvet rød?
»Vil din Faders Spyd du løfte, — eller kjøbe Freden nu?
»Hvad, Tongorma's havomflydte Fjeldes Høvding! raader du?«
Rolig og besindig svarte Colgars Søn: »Min Faders Spyd
»Efter Svarans Blod kun tørster, Slagets Tummel er dets Fryd,
»Men uagtet Haanden attraaer Kamp og blodig Vaabendaad,
»Er dog denne Gang, Cuchullin, Krigen ikke Connals Raad.
»Connal ønsker Erins Frelse, — see dog, Cormacs første Mand!
»See dog Svarans sorte Snækker! kast dit Øie over Strand!
»Ei paa slanke Rør er Lagos grønne Søbred mere rig,
»End paa seilbehængte Master Turas dybtindskaarne Vig;
»Som naar klædt i hvide Taager Skoven bøies Træ for Træ,
»Saadan gynger sig hans Flaade stolt og tryg i Bugtens Læ.
»Fingal selv, den stærke Høvding, vilde sig betænke først,

„Før han gik til dette Møde, skjøndt blandt Dødelige størst,
„Skjøndt hans Haand bortveirer Helte, stærk som Stormen, naar den foer
„Over Heden, hvor med alle sine Skygger Natten boer,
„Mens fra Lubars ¹ Strømmen bruser gjennem Conas snævre Dal".
— Der den blinde Barde vanger eensom nu i øden Hal — —
„Fly, Du Fredens Høvding!" sagde Colmar, Mathas tappre Søn,
„Fly til Eensomhedens Høie, hvor de hule Skjoldes Drøn
„Aldrig klang! opjag du Cromlas rædde mørkebrune Dyr,
„Standse med Pilen Hjortens lette Spring, naar den fra Lena flyer.
„Men, o Semos Søn! med Heltens lyse Blik i Dine blaae!
„Adsprede du de frække Skarer, som paa Ullins Strandbred staae,
„Lad ei Svaran sine Snekker føre bort fra Turas Vig!
„Da skal paa de mørkblaae Bøver ingen Viking gynge sig
„Nærved Inistoras ¹ Øer. Reis dig, Laras ² Hvirvelvind!
„Brøl paa Heden hist, hvor Colmar ofte jog den brune Hind,
„Lad dit røde Lyn mig ramme, knus mig, Torden, med dit Slag,
„Om jeg agted Jagt for Gammen mod Skjoldklampens høie Brag!
Med besindig Ro og langsomt Svaret lød fra Connals Mund:
„Mathas Søn! har du da seet mig blive ræd i Farens Stund,
„Eller flye, naar jeg mod Fienden, Colmar, ved din Side stred?

¹ Inistora, Orkenøerne, besøkdes da af Svaran. ² Lara, Calmars Borg; hans gamle Moder hed Acleta, hendes Klagesang findes i Digtet „Cuchullins Død".

„Lidet blev kun Connals Rygte, men jeg har dog været med,
„Hvor det gjaldt om Erins Forsvar; skjøndt blandt større Mænd jeg stod,
„Dog for mangen Helt af større Navn jeg viger ei i Mod.
„Men, Cuchullin! tænk paa Cormacs gamle Thrones Sikkerhed!
„Giv til Havenes Beherskeг store Gaver nu for Fred —
„Selv det halve Land, — snart Orknens Konge kommer med sin Hær.
„Det er Connals Raad, — men vil du heller drage strax dit Sværd,
„For mod Sneens Drot at værge Trenmors kongelige Æt,
„Da min Faders Spyd jeg løfter, — Lochlins Sønner kjende det“.

„Foraarsregnens milde Pladsken fra den første Tordensky
„Tykkes ei Cuchullin liflig som de trufne Skjoldes Gny“,
Sagde Semos Søn, mens Kamplyst lyned fra hans Øine blaae.
„Men lad alle de berømte Stammer nu forbi mig gaae,
„At Cuchullin kan beundre dem i Staalets blanke Dragt,
„Lysende som Aftensolen, naar den straaler i sin Pragt
„Og bebuder ved sin Klarhed, at en vældig Storm er nær,
„Mens paa Conas Kyst alt Vinden larmer gjennem Skovens Træ'r.
„— — Men hvor ere mine Venner, som jeg deelte Farer med
„Ofte naar i Cormacs Feider jeg mod Erins Fiender stred?
„Hvor er Cathbot med den hvide Hud? og hvor hin brune Helt
„Duchomar? og du, som ofte mine Hallers Fryd har deelt?
„Skjuler sig i Stormen Fergus? — Søn af Rossa! Dødens Arm!
„Springer du ei hid som Hjorten over Høiens brune Barm?

„— — Der han kommer! — Hil dig Fergus! Men hvad Sorg er i dit Blik?“

Helten med bedrøvet Aasyn frem for Turas Høvding gik:
„Fire Stene staae paa Cathbots nye Grav, og Duchomar —
„Krigens mørke Sky — med disse Hænder Fergus jordet har!
„Cathbat! Tormans Søn hin unge! Solens Straaler lig du var,
„Naar den over Høien vandrer, — men, o stærke Duchomar!
„Du i Kamp var Dødens Bringer, som i vaaden Efteraar
„Lanos[1] Taage, naar den dræber paa sin Vandring hvem den naaer.
„Morna, fagreste blandt Møer! rolig er din Søvn, — din Grav
„Er paa Fjeldet, — man kan see den ude fra det frie Hav;
„Som et Stjerneskud paa Heden er du falden, Vandreren
„Seer det falde ned og slukkes, aldrig seer han det igjen.

Helten med de lysblaae Øine sagde: „Søn af Rossa! tal —
„Hvordan omkom Erins Helte? Hvor var Høvdingenes Fald?
„Ramte dem i Kamp med Lochlins Børn en blodig Heltedød?
„Eller hvad har bragt saa tidligt dem i Jordens mørke Skjød?“

Saadan spurgte Turas Høvding; — Fergus taler, — til hans Ord
Lytter Mængden, som bedrøvet Ynglingenes Død erfoer.

Cathbat og Morna.

Hist, hvor gjennem Dalen Branno strømmer mellem gamle Træ'r,
Duchomar, den brune Høvding, dræbte Cathbat med sit Sværd,

[1] Lano, en Sø paa Øen Inisthona i Skandinavien, der udsendte dræbende Taager.

Gik saa hen til Turas Hule, hvor med Møens rene Blik
Morna, Cairbars fagre Datter, Høvdingen imøde gik.

Duchomar.

Hil dig, deiligste blandt Qvinder! — Hvorfor skjuler Morna sig
Her i Fjeldets mørke Hvælving? Glæder Eensomheden dig?
Strømmen larmer sælt, og Vindstød gjennem Skovens Grene, gaae
Sukkende, vildt Lego fraader under Fjeldet, hvor vi staae.
Men du selv er som den rene Snee paa Heden, dine Haar
Ligne Cromlas lette Taager, naar dem Aftnens Straale naaer;
Lig de slanke hvide Søiler, som i Fingals Haller staae,
Ere, Morna, dine Arme, Øinene som Himlen blaae.

Morna.

Høvding med det skumle Aasyn! hvorfra kommer du? Hvorfor
Ruller vildt dit røde Øie? Siig mig, hvad der forestaaer!
Saae du Svaran sine Snekker føre hid til Turas Vig?
Kommer Havenes Behersker? Nærmer Lochlins Konge sig?

Duchomar.

Fra de mørkebrune Hinders Høie kommer Duchomar,
Trende dræbte med sin Bue Duchomar, og trende har
Han med sine Hunde taget nede ved den blanke Sø;
O men hør, hvad jeg vil sige dig i Løndom, fagre Mø!
— Cairbars Datter! som sin egen Sjæl dig elsker Duchomar,
Han for dig en Hjort har fældet, — statelig dens Hoved bar
Sine Takker, over Heden let som Vinden bort den fløi,
Men for mig den maatte bløde paa sin mosbegroede Høi.

Morna.

Duchomar! du mørke Høvding! Ei kan Morna elske Dig,
Frygteligt dit Øie skjuler dybt i Brynets Huler sig,
Haardt som Klippen er dit Hjerte! — o men Cathbot! Tormans Søn!
Du er den, som Morna elsker, du er god, som du er skjøn!
Du er skjøn paa dine Høie, hvor de brune Hinder flye!
Skjøn og mild som Solens Straale, naar den falder gjennem Sky!
Her i Turas høie Hvælving venter Morna paa sin Ven,
Her vil hun med Længsel vente, til hun skuer dig igjen.

Duchomar.

Da skal Morna vente længe! Cathbats Blod er paa mit Sværd!
— Længe vil det vare, førend Tormans Søn skal komme her!
Jeg ham slog, hvor Branno strømmer, — men hans Grav jeg reise skal
Høit paa Cromla, over Turas gamle mosbegroede Hal, —
O men Cairbars fagre Datter! bøi din Kjærlighed til mig!
Denne stærke Arm, o Morna! mægter at beskytte dig!

Morna.

Unge Høvding! blev du myrdet i din gjenlydrige Dal!
Aldrig meer jeg nu paa dine Jægertog dig følge skal,
Aldrig meer i Kamp med Havets Viking dig fra Klinten see!
Du blandt Ynglinge den Første! Høvding med det Bryst af Snee!
— Cathbats Morder! ei med Uret kalder man dig Duchomar:
Røde Haand! mod Cairbars Datter blodrød du og grusom var!

Men giv hid det Sværd, du holder, — Morna elsker Cathbats Blod. —

Saa hun talte, mens i Taarer hun i Hulens Indgang stod.
Og til hendes Taarer gav han Sværdet, — men den svage Arm
Gjennemborede med Staalet hendes Fjendes brune Barm.
— Som et Fjeldskred faldt den Stærke, rakte Armen ud og bad
Hende Sværdet at uddrage, som ham dybt i Brystet sad.
„Cairbars Datter! Staalet iisner mig, kom hid og drag det ud!
„— Moina — Møen — hun vil glemme Duchomar hans Troskabsbrud, —
„Jeg var hendes Nætters Drømme, — hende give du mit Lig. —
„Hun vil reise mig min Gravhøi. — Jagtens Søn skal prise mig, —
„Skjøndt jeg i min Kraft for Qvindens svage Hænder maatte dø.
„— Staalet iisner mig i Hjertet, drag det ud, du tappre Mø!“

Og hun kom — hun kom med alle sine Taarer og uddrog
Sværdet af den dybe Vunde, som den svage Haand ham slog.
— Staalet dybt i hendes Side døende han jog igjen,
Og hun faldt, — de lyse Lokker spredtes over Fjeldets Steen, —
Døende han hørte Blodet risle fra det aabne Saar, —
Blod han saae paa hendes hvide Arme og det lyse Haar.
Rullende hun laae i Døden foran Turas aabne Fjeld,
Hulen gjentog hendes Stønnen, — Fred ledsage hendes Sjæl!

Fred ledsage
Evers Sjæle!
Sagde Semos
Mørke Søn.
Mellem Fortids
Helte blive

Fred og Glæde
Evers Løn!
Erins Helte,
Ofte strede
I mod Cormacs
Avindsmænd,

Farer, deelte
I og Glæden
Med Cuchullin,
Eders Ven.
Rid paa Skyen
Hid og omsvæv
Erins tappre
Hær idag!
Lad mig Eders
Helteaasyn
Skue midt i
Kampens Brag!
Erins Helte!
I skal vinke
Mig mod Ærens
Lyse Maal,
Og Cuchullins
Arm vil svinge
Med fordobblet
Kraft sit Staal.
Men paa Midnats-
Maanens Straale
Du, o Morna
Svæve tidt
Nær mit Vindve,
Naar i Hvilens
Hal Cuchullin
Drømmer blidt,
Naar jeg efter
Feidens Dage
Nyder Fredens
Søde Ro,
Og den vilde
Krigslarm tier
Trindt om mine
Fædres Bo!

„Samler Eder om Cuchullin, Erins Heltestammer nu!
„Følger Lyden af min Stridsvogn, følger mig med freidig Hu!
„Mine Hingster utaalmodigt steilende for Vognen staae,
„Sæt mig her ved Siden trende Spyd, at jeg kan Fienden naae!
„Følg mig, alle mine tappre Venner! at min Vælde kan
„Være stor mod ham, som stormer frækt mod vore Fædres Land!"

Over Hoien foer de stolte Hingster med Cuchullins Karm,
Erins tappre Helteskarer fulgte ham med vældig Larm,
Strømmen lig, naar hvid den tordner ned fra Turas bratte Fjeld

Eller som naar Tordnen buldrer og forfærder Barnets Sjæl.
Frem Cuchullin skjød sig mægtig gjennem Hærens Bølgegang,
— Som naar Hvalen fulgt af alle sine Bølger frem sig tvang
Langs med Kysten i sin Styrke, — vreden Brænding paa sin Vei
Vækker den, hvor nylig Ardvens høie Klinter speilte sig.
Lochlins Konge hørte Larmen, som en Vinterstorm det lød;
Drotten slog paa Skjold, — ved Klangen Arnos Søn han komme bød.
„Hvad betyder denne Summen henad Høiene? det er,
„Som, naar man der hjemme kommer Aftnens Myggesværm for nær.
„Er det Erins Børn, der komme, eller er det Vinden, som
„Bruser gjennem Ullins Skove, som det først mig forekom?
„Saadan suser det om Gormal, før min Bølges hvide Top
„Stiger brølende mod Lochlins granbeklædte Klinter op.
„— Skynd dig Høien at bestige, der man Sletten overseer,
„Arnos Søn! om Larmens skjulte Ophav bring mig Budskab her".
Høien han besteg, men hurtig han igjen for Svaran staaer,
Vildt hans Øie stirrer, Hjertet hæftigt mod hans Side slaaer,
Tidt han snapper efter Veiret, før, hvad han fra Høien saae,
Ynglingen kan mælde Drotten, som i Græsset rolig laae.
„Havets stærke Søn! de brune Skjoldes Høvding! reis dig nu!
„Thi et Syn jeg saae fra Høien, som har fyldt min Sjæl med Gru:
„Krigens frygtelige Strømme brølte mig imøde der!
„Erins Sønners dybt oprørte Bølger snart vil rulle her!

„— Vognen — Krigens Vogn sig nærmer, — Dødens Flamme
ligner den,
„Semos mørke Søns, Cuchullins Vogn fløi over Heden hen,
„Som en Bølge nærved Klippen bagudbøiet var dens Ryg,
„Aftnens gyldne Taager lignte den, — der sad han stolt og tryg.
„Rigt med kostelige Stene Vognens Forstavn indlagt var,
„Glimrende som Nattens Bove, naar den lette Baad den bar,
„Gjort var Stangen af poleret Taxustræ, men Sædet, hvor
„Helten sad, var af det glatte hvide Elfenbeen, jeg troer“[1].
„Plantet rundt om Vognens Sider Heltens ranke Spyd jeg saae
„Og paa Bunden knælte Kæmper klædt i Rustning blank og blaa.
„Stærke Hingster, Høiens Afkom, fremdrog den, og Hov-
slag løb,
„Mens de ravnesorte Manker viftende om Halsen fløb;
„Fra de gyldenblanke Muler steenbesatte Tøiler hang,
„Og i sammenslyngte Remme bar de Vognens runde Stang,
„Skummet fløi som Sølverblomster paa de sorte Bringer ned,
„Naar de rystede de stolte Nakker, medens frem de skred.
„Dyrets Vildhed var at skue i den statelige Gang
„Og i deres Blik, men Styrken var som Ørnens, naar den
svang
„Sig fra Skyen, hvor paa breden Vinge Himlens Konger boe,
„Ned med Iil og greb sit Bytte med sin seenstærke Klo;
„Deres Fnysen løb som Vintrens Storm, naar Sneen hvirvles op
„Fra det stovomkrandste Gormals nøgne høitoprakte Top.
„Sulin Siffadda den Ene kaldes i Cuchullins Hal,
„Og den Anden, har man sagt mig, at de kalde Dusronnal.

---

[1] Macpherson siger, at Traditionen tillægger Cuchullin den Fortjeneste, at have lært Irlænderne Brugen af Heste. Hans Stridsvogn var venteligt et Krigsbytte fra Romerne.

„Reis dig! fly til dine Snækker, — thi Cuchullin, Sværdets Søn,
„Nærmer sig blandt alle sine blanke Skjoldes hule Drøn, —
„Reis dig, Havenes Behersker! Svaran, tøv ei længer nu!
„Jeg et Syn har seet fra Høien, som har fyldt min Sjæl med Gru!“ — —
„— Naar har Svaran flyet for nogle krumme Skjoldes hule Drøn?
„Naar for Mænd i Vaabenplader? Naar var det? Du Frygtens Søn!
„Gormals Storme har jeg ofte trodset paa det vilde Hav,
„Naar de dybt oprørte Bølger viste mig den vaade Grav.
„Skulde den, som mødte Stormen, vige for en tapper Mand?
„Selv om Comhals Søn gik mod mig, vilde dog jeg holde Stand!
„— Nu til Kampen, Lochlins mange Tusinder! med freidig Hu!
„Følger Hvinet af mit Glavind, følger Eders Konge nu!
„Følger Glandsen af min Rustning, — stærk som Klippen i mit Land,
„— Klippen, som med Glæde møder Stormene fra vilden Strand,
„Og som stolt mod Vindens Angreb rækker frem sin mørke Gran!
„Følg mig nu til Kamp og Manddrab, Lochlins Kæmper, alle Mand!“

Som naar Efteraarets Byger fare mod hinanden frem
For at mødes mellem tvende Bjerge, som udsende dem,
— Som naar to Bjergstrømme styrte i den snevre Dal sig ned
Der sig brølende at blande med ustyrlig Voldsomhed,
— Saadan farer kampbegjærlig frem i Stormskridt Hær mod Hær

Saadan Inisfails[1] og Lochlins Sammenstød paa Heden er.
Høvding verler Hug med Høvding, Alle kæmpe Mand mod Mand,
Staal med Klang paa Staalet hamrer, Hjelme kløves, og nu kan
Overalt man unge Heltes varme Blod fremspruble see,
Buer spændes, Pile flyve gjennem Luften hvidslende,
Og som Himlens gyldne Nordlys i den mørke Vinternat
Staae og falde, seer man ofte tusind Landser sænkes brat.
— Som et oprørt Hav, — som Himlens frygteligste Tordenbrag,
Saadan buldre tusind Skjolde for de vældigt førte Slag.
Og skjøndt Cormacs hundred Barder fulgte Hæren for i Sang
At forherlige Cuchullins og hans Venners Heltegang,
Var dog svag de hundred Barders Røst, hvorved en anden Tid
Skulde deres Navn erfare, som blev dræbt i denne Strid,
Thi de Faldne vare mange, mange Heltene, hvis Blod
— nylig Livets varme Kilder — Jorden drak, mens Slaget stod.

Klager kun, I Sangens Sønner! Klager for Sithallins Død,
— Lad som Vovens sørgelige Lyd hint Suk, som dengang lød
Gjennem Natten fra Fiona, da hun Ardans Død erfoer,
Atter høres for den unge Helt, som straktes død til Jord
Ramt af Havenes Behersker, Svaran, stærk som Stormens Aand,
Naar den mørk paa Gormals Skyer staaer og rækker ud sin Haand
Over Havet, — Bølgen fraader, og med Skadefryd han seer

[1] Inisfail og Erin ere gamle Navne for Irland.

Kjække Sømænds Død og Snækkers Undergang blandt skjulte Skjær.
Orkesløs var du ei heller, Høvding i den gyldne Karm!
Heltedøden modtog mange stærke Kæmper fra din Arm,
Du dit Glavind svang som Himlens hvidblaae Lyn, naar ned det slaaer
Fra sin Sky og tænder Lyngen, mens forfærdet Folket staaer.
— Fnysende Siffadda skrider over døde Kæmper hen,
Og sin Hær i Blod Dusronnal bader, — Blod af dræbte Mænd, —
Bag ved dem paa røden Valplads laae de faldne Ynglinger
Som en væltet Skov, naar nylig Storme have raset der.
Græd paa dine fjerne Klipper, Inistoras ranke Mø!
Bøi med Taarer kun dit skjønne Hoved over salten Sø, —
Han er falden, — han den unge Høvding, som du havde kjær,
— Trenar faldt, o Inistoras Pige, for Cuchullins Sværd, —
Trenar, Broder til den stærke Heltedrot paa Iniscon!
Aldrig løfter du forvoven, unge Høvding! nu din Haand
Mod de Mægtige som fordum, naar med overgivent Mod
Du din Faders Spydsodd vilde dyppe selv i Kongers Blod;
Dine gulgraae Hunde tude i dit Hjem, de see din Aand
Sidde paa sin Sky og vinke i sin Bortgang med sin Haand[1].
Uden Streng i Hallen hænger nu din Bue, Hinden gaaer
Uforstyrret hist paa Høien, hvor du jog i Ungdomsaar.
Men som naar mod Klippen tusind vrede Bølger brode løs,
Og urokkelig som denne, naar omkring den Havet fnøs,

[1] Det antoges, at, naar en Helt døde, viste hans Aand sig strax i hans Hjem for Dyrene, som, da de altid saae Aanderne, ei nærmede sig Gravene, naar Aanderne svævede der; ligesaa troedes, at den Afdødes Skjold hjemme i hans Hal strax blev blodigt, naar han døde.

Saadan uophørligt nye Skarer førte Svaran frem, —
Saa standhaftigt hele Dagen Erins Børn holdt Stand mod dem.
Alle Dødens Røster hørtes jamrende fra Høi til Høi
Og forenedes med tusind Skjoldes Klang fra Fløi til Fløi,
Og den hele Valplads gjenløb overalt af Slagets Larm.
Som naar hundred Vaabensmedes Hamre ført af stærken Arm
Hæves vexelviis og falde tungt paa Essens røde Søn:
Saa bedøvende var Skriget og de hule Skjoldes Drøn.
Hvo er hist de tvende Kæmper, som imod hverandre gaae?
Tvende sorte Tordenskyer ligne de, som der de staae,
Over dem som Lynglimt mødes uafbrudt de skarpe Sværd.
— Hvo vel andre end Cuchullin, drabeligst i Cormacs Hær,
Han med Oceanets aldrig slagne Drot i Tvekamp er,
Og bekymret mangt et Øie efter Kampens Udgang seer.
Dog, nu synker over Cromla Nattens mørke Skygger ned
Og gjør Ende brat paa Kampen, som de stærke Fjender stred.
Paa det kratbegroede Bjerghang tilberedte Dorglas nu
Jagtens forudvundne Bytte for Cuchullin glad ihu,
Hedens brune Lyng af hundred Ynglinge blev baaret til,
Ti af Erins Helte blæste knælende til Baalets Ild,
Og tre hundred gik at søge glatte Steen til Underlag;
Snart sig Alle rundt om Baalet leired efter Kampens Dag.
Men Cuchullins ædle Hjerte glemte ei, at Gjæstfrihed
Adler Helten, og med venligt Blik han saae til Carril ned,
Som ved Ilden sad, mens lænet til sit Spyd den Stærke stod
Og sin sorte Lok for Nattens sagte Luftning bølge lod:
„Carril fra de andre Tider! Mærk, hvad jeg vil tale nu,
„Sangens Søn med graanet Isse! ned til Stranden haste du!
„Ei det sømmer sig, mens Lochlins Konge staaer ved Turas Vig

„Langt fra Gormals mørke Skove, hvor hans Hinder skjule sig,
„At Cuchullin gaaer til Maaltid her med sine tappre Mænd,
„Uden ham til Gjæst at byde, derfor bring ham Hilsen hen,
„Sig ham, Carril! at Cuchullin her i Ly af Cromlas Krat
„Nyder Jagtens vundne Bytte, bed ham gjæste mig inat,
„Kold hiftnede kuler Vinden fra den vildtoprørte Strand,
„Men til Erins dunkle Skoves Brusen her han lytte kan,
„Og til Bardens skjønne Sange og til Harpens søde Klang,
„Indtil atter Morgenskjæret lysner gjennem Skovens Hang."

For de mørkebrune Skjoldes Drot med sødest Røst fremstod
Cormacs Barde, — Svarans Øie maalte ham med Overmod:
„Reis dig, Svaran, nu fra dine dræbte Bjørnes bløde Skind,
„Her du sidder langt fra Gormal og fra Kongehallen din, —
„Semos Søn inat paa Cromla Glædens Horn omsende vil,
„Deel hans Maaltid, — Erins bedste Helt indbyder dig dertil.

Barsk som Vinterstormen svarte han med trodsigt Overmod:
„Om saa alle Erins Døttre mellem Cromlas Træer stod,
„Og udbredte deres Arme, og med Kjærlighedens Blik
„Vinkte mig til deres Favntag, jeg dog ei af Stedet gik!
„Her jeg bliver, indtil Morgnen farver Østerhimlen rød,
„Og dens unge Straale lyser Svaran til Cuchullins Død.
„Havets Brusen er min Glæde, — Havet er mig underlagt,
„Ved dets Røster Svaran mindes om sin vidt udstrakte Magt,
„Og naar mine seilbehængte Masters Lyd mit Øre naaer,
„Da til mine fjerne Graners dunkle Nat min Tanke gaaer,
„Den løsladte Stormvind ofte gjennem dem med Brusen drog,
„Naar mit Spyd var rødt af Gormals Blod, hvis laadne Søn jeg slog.
„Lad din mørke Høvding vige Trenmors gamle Kongestol,

"Hvor en Dreng nu leger Konge, — ellers skal ei Cabaits Skjold
"Turas Høvdings Liv beskytte, Lubars[1] Skum skal farves rødt
"Med hans Blod, og snart af Svaran bliver Ullins Land forødt."
— — "Sørgelig var Svarans Tale", sagde Barden, da han stod
Atter for Cuchullins Aasyn og ham Svaret høre lod.
"Kun for ham allene" — sagde Helten med de Øine blaae
"Lad ham kjedes da ved Stranden! — Men vil Carril Harpen slaae?
"Lad os høre om henrundne Tiders Idræt, — Sangens Lyd
"Bedst forkorter Nattens Timer, — ofte med vemodig Fryd
"Albions Sørgeqvad jeg hørte, naar blandt Fjeldene jeg sad
"Efter Jagten, og til Conas Rislen Fingals Barder qvad.
"Erins grønne Dal har ogsaa ofte seet sin unge Mø
"Græde for sin dræbte Yngling og af kjærlig Længsel døe."

Grudar og Brassolis.

Det gik til i fordums Dage ganske som det gaaer endnu,
Ogsaa dengang Havets Konge foer herhid med blodig Hu,
Tusind Snekker over Havet førte han til Turas Vig,
Vore Helteslammer reiste da, som nu, mod Fjenden sig.
Grudar og hans Uven Cairbar man i samme Rækker saae,
— Om en broget Tyr de længe i forbittret Feide laae,
Den paa Golbuns Bakker brølte, Begge sagde: Min den er!

[1] Lubar, en Flod, som gjennemstrømmer Heden Lena, i Nærheden af Bjerget Cromla og Indsøen Lago.

Ofte havde Døden svunget sig om deres bragne Sværd.
Nu de stred mod Havets Viking, glemt var deres Fiendskabs Grund,
Ingen nævnedes med større Ros end de i Kampens Stund.
Ak — hvi brølte nogensinde denne Tyr paa Golbuns Høi!
Den sprang op, de saae den Begge, og tilbage Havet fløi,
Og de vrede Ungersvende brød igjen den korte Fred,
— Snart i blodig Tvekamp mødtes de paa Lubars grønne Bred.
Grudar faldt, den ranke Yngling, skjøn som Dagens Lys han var,
Og derfra det blodbesprængte Skjold hans Overvinder bar.
— Til det gjenlydrige Turas Dal den vilde Cairbar gik,
Hvor hans yngste fagre Søster eensom sad med vaade Blik,
Klagende lød Møens Sange, om en Ungersvend hun qvad, —
Grudar hendes stille Tankers Yngling var, — og der hun sad
Skjælvende for Krigens Farer, der omgave Heltens Liv,
Fjeldet gjentog Sørgeqvadet, som hun sang til Tidsfordriv,
Klar og sød var Sangens Tone, Grudar hun i Aanden saae,
Halvt kun dulgte hendes Kjórtel Barmen, — som naar Skyer gaae
Over Himlen i den tause maanelyse Midnatsstund
Og kan ei tilhylle Maanen, men af den forsølves kun.
„Naar skal han i sine Vaaben komme?" saadan sukker hun
Grædende, — da Cairbars Rustning nærved klang i samme Stund,
Og med mørke Blik han sagde: „Brassolis! kom hid og tag
„Dette krumme blodbesprængte Skjold, — det vandt min Haand idag.
„Hæng det høit i Vaabenhallen! det har hørt min Fiende til."

Hæftigt banked hendes Hjerte, ramt af Smertens hvasse Piil,
Med fortvivlet Siæl hun flygted, — snart hun fandt paa Lubars Eng
Cairbar, Ynglingen, paa Dødens lave blodigrøde Seng!
— Hun paa Cromlas Heder døde, og i Muld de lagdes her,
Frem af deres Grave spired disse twende Taxustræ'r,
— See, hvor længselsfuldt de række deres mørke Grene ud,
For at mødes i det Høie som en Yngling med sin Brud.
Brassolis var skjøn paa Sletten, — han paa Cromlas steile Fjeld,
— Her de leve skal i Sangen, hist paa Skyen deres Sjæl![1]

„Klar og sød er Sangens Tone„, sagde Semos ædle Søn,
„Og de svundne Dages Gjenlyd klinger sørgelig og skjøn.
„Den er som den milde Støvregn tidlig i den grønne Vaar,
„Naar af Skyer jaget Solens Smil henover Sletten gaaer.
„— Lad nu Harpen bæve sagte, priis med Sang den unge Viv,
„Som paa Havets hvide Taagers Ø lyksaliggjør mit Liv; —
„Syng om Dunscaits fjerne Haller, — om Bragala deres Pryd,
— Hun, som paa hans havomflydte Ø var al Cuchullins Fryd,
„Hun, som græd, da bort min Snække førte mig til Turas Vig;
„— Speider du fra dine Klipper, om Cuchullin nærmer sig?
„Havet ruller, fjerne Bølgers skumbeklædte Top du seer,
„Ak og tænker, det er mine hvide Seil, som flyve der!
„Dvæl ei længer der, min Elskte! Bølgen vildt mod Klippen slaaer,

[1] Træernes Personification er udeladt i Macphersons senere Udgave — 1773 —, men findes i første Udgave — formodentlig 1762 — hvilken er benyttet ved nærværende metriske Oversættelse.

„Det er mørkt, og Nattevinden sukker i dit lange Haar!
„Gaa til dine tause Haller! tænk paa Tiderne, som svandt, —
„Dagene, som i vor Ungdoms lyse Tid for os oprandt!
„ — Thi ei kommer jeg tilbage, før sig denne Storm har lagt,
„Før i Støvet jeg har bøiet Lochlins stolte Konges Magt!
„— — Carril! heller dog du synge mig om Kamp og Skjoldegny,
„Heller syng om Fingals Ungdom, da han vandt sig Heltens Ry,
„Derved send fra mine Tanker Sorglans ædle Datter bort —
„Hendes hvide Barm og Lokken blank og blød og ravnesort".

Connal, seen til Talen, sagde: „Vogt for Havets Viking Dig!
„Ofte han i Nattens Mørke nærmer sine Fjender sig,
„Derfor udstil Nattens Kæmper til at vaage fjern og nær;
„Connals Raad er Fred, saalænge Orknens Børn jeg her ei seer,
„Fred, til Fingal, størst af Alle, Solen lig, paa Lena staaer,
„Snart med Undsætning han kommer hid, og da jeg Seir dig spaaer."

Helten slog til Lyd paa Skjoldet, Nattens Kæmper udsendt blev,
Snart i Lunden sov de Andre, medens tunge Skyer drev
Lavt forbi, — de Faldnes Aander over Lenas Heder fløi,
— Aanderøster lød med Klage hen fra Slagets tause Høi.

Ende paa 1ste Sang.

